

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

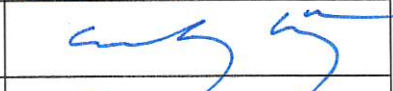

**YAHYÂ B. BAŞI: MEVLİD-İ NEBÎ
(İNCELEME-METİN)**

DUYGU OK

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ALİ İHSAN ÖBEK
EDİRNE 2019

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGU OK tarafından hazırlanan **YAHYÂ B. BAHSÎ: MEVLÎD-İ NEBÎ (İNCELEME-METİN)** konulu **YÜKSEK LİSANS** tezinin sınavı , Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6. maddeleri uyarınca **09/09/2019 Pazartesi** günü saat **15.00**'te yapılmış olup, tezin ***OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Ali İhsan ÖBEK	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Niyazi ADIGÜZEL	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

08.10.2018

Duygu OK

Tezin Adı: Yahyâ bin Bahşi: Mevlid-i Nebî (İnceleme-Metin)

Hazırlayan: Duygu OK

ÖZET

Türk edebiyatında Hz. Muhammed konulu, sayıca zengin manzum ve mensur eser ortaya konmuştur. Bunlardan biri olan “mevlid” türünün edebiyatımızda özel bir yeri bulunmaktadır. Mevlid, Hz. Muhammed’in doğumu, hayatı, miracı, mucizeleri, gazâları, ahlâkı ve vefatını anlatan metinlerdir. Müslümanların Peygamber sevgisini ortaya koymalarına vesile olan bu türün Türk edebiyatındaki ilk örneği Süleyman Çelebi’nin Vesiletü’n-necât’ adlı eseridir. 15. yy. da müstakil olarak verilmeye başlanan bu tür çok geniş bir etki uyandırmış ve bu tür eserler yoğun olarak verilmeye başlanmıştır. Mevlid türünde eser verenlerden biri de Süleyman Çelebi ile aynı dönemi paylaşan Yahyâ bin Bahşi’dir.

Çalışmamız Bahşi’nin Mevlid-i Nebî adlı eseridir. Eserin Beyazıt Devlet Ktp. (5308/3) ve Süleymaniye Ktp. Tercüman Koleksiyonu’nda (Y 183/1) tespit edilen iki nüshası ele alınmıştır. Çalışma giriş ve dört bölüm halinde hazırlanmıştır. Giriş kısmında dönemin özelliklerine yer verilmiş, ilk bölümde mevlid türü, mevlidin doğuşu ve gelişimi, etkileri, bu türün eser ve şairleri, mevlid törenleri ifade edilmiştir. İkinci bölümde şairin hayatı ve eserlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ele aldığımız mevlidin şekil ve muhteva özelliklerine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde mevlidin iki nüshası ele alınarak tenkitli metin oluşturulmuş ve özellikle sağlam bir metnin ortaya konması hedeflenmiştir. Sonuç kısmında ise bu çalışmanın değerlendirilmesi yapılmış ve ardından kaynakça verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türk Edebiyatı, Mevlid, Hz. Muhammed, Yahya bin Bahşi, tenkitli metin.

Name of Thesis: Yahyâ bin Bahşi: Mevlid-i Nebî (Review-Text)

Prepared by: Duygu OK

ABSTRACT

In Turkish literature, a large number of prose works have been presented on Muhammad. Mevlid, one of them, has a special place in our literature. Mevlid, consist of the texts describing Hz. Muhammad's birth, life, heritage, miracles, ghazals, morality and death. The first example of this genre in Turkish literature, which condute to Muslims to reveal the love of the Prophet, is Vesiletün-necât of Süleyman Çelebi. This kind of work, which was started to be given independent in 15th century arousedhas a very wide effect and such works have been started to be given intensively.

One of the works of Mevlid type is Yahyâ bin Bahşi, who shared the same period with Süleyman Çelebi. Our work is called Bahşi's Mevlid-i Nebî. Two copies of the artifacts of Beyazit State Library (5308/3) and Tercüman Collection in Suleymaniye Library (Y 183/1) were discussed. The study was prepared in four sections. In the first part, Mevlid type, birth and development of Mevlid, its effects, artifacts and poets and Mevlid ceremonies were mentioned. In the second chapter, the life and works of the poet are mentioned. In the third chapter, the shape and content of the Mevlid which we have discussed are given. In the four part, two copies of the Turkish version were prepared and a text was created. In the conclusion part, this study was evaluated and bibliography was given.

Key words: Turkish literature, Mevlid, Hz. Muhammad, Yahya bin Bahşi, critical edition.

ÖN SÖZ

15. yy.dan sonra Türk edebiyatında, dinî içerikli eserler mühim yer tutar. İslamî Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan mevlidler doğum, doğum yeri, doğum zamanı anlamlarına gelmektedir. Ancak sonrasında Hz. Muhammed'in doğumunu, miracını, mucizeleri ve vefatını anlatan eser haline gelmiştir.

Hz. Peygamber'in sevgisinden kaynaklı oluşturulan eserler ona sonsuz hürmet ve bağlılığının bir ifadesi sayılmaktadır. Bunun yanı sıra Hz. Peygamber'in şefaatine nâil olmak ümidiyle ve Allah tarafından bağışlanmak dileğiyle yazılmıştır. Resulullah'ı övme, çeşitli öğütlerle halkı uyarma, Peygamber sevgisini gönüllere aşılama, İslam'ı kalplere ısıdırma gibi pek çok faydası olan mevlidler, Türk halkı tarafından çok sevilmiş ve en çok yazılan türler arasına girmiştir.

Mevlid geleneği özellikle Türk müslümanlığının kalkındırıp yaşattığı; dikkate değer derecede millî-bediî unsurlarla işlenmiş bir millî saygı ve inanış âbidesidir.

Türk edebiyatında çoğunlukla manzum ve mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan mevlid türünün sehl-i mümteni olarak adlandırılan örneği şüphesiz Süleyman Çelebi'nin "Vesiletü'n-necât"ıdır. Türk edebiyatında eşsiz bir yere sahip olan eser büyük bir yankı uyandırarak kendisinden sonra yazılan mevlidlere ilham kaynağı olmuş, başka dillere çevrilmiştir. Bir çığır açmış ve devamında iki yüzden fazla mevlid yazılmıştır.

Mevlid yazarlardan biri de Emir Sultan'ın müridlerinden iyi bir dinî eğitimi olan Yahyâ bin Bahşi'dir. Aynı zamanda Süleyman Çelebi'nin çağdaşı olan Bahşi mevlidin Bursa'daki öneminden etkilenmiş ve Mevlid-i Nebî adlı eserini kaleme almıştır.

Eserin Beyazıt Devlet Ktp. (5308/3) ve Süleymaniye Ktp. Tercüman Koleksiyonu'nda (Y 183/1) tespit edilen iki nüshası ele alınmıştır. Mevlid, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerine sahiptir. Yazıldığı dönemin söz varlığını ortaya koyması ve içeriği açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Çalışmamız, giriş ve dört ana bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde 15. yüzyılın özellikleri, devrin siyasi ve sosyal durumu, kültürel ve edebi hayatı kısaca ele alınmıştır. Birinci bölümde mevlid türü, gelişimi, Türk edebiyatında mevlid türü, bilinen Türkçe mevlidler ele alınmıştır. İkinci bölümde, Yahyâ bin Bahşi'nin hayatı, edebi kişiliği, eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde eserin adı, müellifi, yazılış tarihi, beyit sayısı, nazım şekli, vezni, dil ve üslup özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca eserin muhteva özelliklerine değinilmiş, olaylar bölümlere ayrılarak özetlenmiştir. Ardından Süleyman Çelebi'nin eseriyle karşılaştırması yapılmıştır. Nüshalar üzerindeki daha önceki çalışmalar

incelenerek farklılığa düştüğümüz noktalar ele alınıp değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Dördüncü bölümde, metnin tesisinde takip edilen yolları belirterek, transkripsiyon sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Eserin tenkitli neşri yapılmıştır.

Çalışmanın tür özelliklerini verme ve inceleme kısmında, Necla PEKOLCAY'ın doktora tezine, M. Fatih KÖKSAL'ın kaleme aldığı Mevlid-nâme isimli eserine, bu türle ilgili gerçekleştirilen sempozyum çalışmalarına başvurulmuştur.

Metnin kurulumunda Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın Mevlid-nâme adlı eserinde metinlerin kuruluşunda izlenen yol kısmındaki işaretler sistemi, vezin hususları, nüsha farklarının gösterilmesinden feyz alınmıştır. Mevlidleri oluştururken izlediği yöntem incelenerek metnin değerlendirmesi yapılmıştır.

Başı'nin mevlidiyle kütüphanelerimizde tespit edilecek olan yeni nüshaların veya halkımızın elinde bulunan yazma eserlerin ortaya çıkma durumuyla mevlidin daha da sağlam temeller üzerinde kurulacağı fikri ve temennisi içerisindeyiz.

Gösterdiğimiz bütün özene rağmen gözden kaçmış veya yanlış yazılmış kısımlar bulunabilir. Yol gösterici eleştirilerinizden de memnuniyetle istifade edilecektir.

Çalışmamız esnasında karşılaştığım her türlü zorlukta büyük desteğini gördüğüm, engin bir sabır ve hoşgörüyü bana yardımcı olan, fikirleriyle yolumu aydınlatan, çalışmanın sonuca ulaşmasında benimle aynı inanç ve heyecanı gösteren değerli hocam Prof. Dr. Ali İhsan ÖBEK'e sonsuz teşekkür ederim. Eseri temin etmemi sağlayan İsa Akpınar, Nilgün Büyüker Güngör'e, desteklerini üzerimde her daim hissettiğim kıymetli aileme, bu süreçte her daim yanımda olan dostlarım Nevriye Özel ve Özge Demir'e teşekkürü bir borç bilirim.

Duygu Ok

Edirne, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. 15. YY. SOSYAL, SİYASÎ VE KÜLTÜREL DURUM	1
1. BÖLÜM.....	2
1.1. MEVLİD	2
1.1.1. Mevlid Kavramı	2
1.1.2. Mevlid Geleneğinin Oluşumu	4
1.1.3. İslâmî Edebiyatta Mevlid	7
1.1.3.1. Arap Edebiyatında Mevlid	7
1.1.3.2. İran Edebiyatında Mevlid	8
1.1.3.3. Türk Edebiyatında Mevlid.....	8
1.1.4. Mevlidin Nazım Şekli, Tür Olarak Özellikleri ve Vezni.....	10
1.1.4.1. Nazım Şekli	10
1.1.4.2. Tür Olarak Özellikleri	11
1.1.4.3. Vezni	12
1.1.5. Mevlidin Bölümleri	12
1.1.6. Mevlid Törenleri	13
1.1.6.1. İslam Coğrafyasında Mevlid Törenleri.....	13
1.1.6.2. Osmanlıda Mevlid Törenleri	15
1.1.7. Mevlid Vakıfları.....	21
1.1.8.Mevlidin Bestelenmesi	21
1.1.9. Mevlidin Etkisi	22
1.1.10. Mevlidler.....	26
1.1.10.1. İslâmî Edebiyatta İlk Mevlidler	26

1.1.10.2. Türkçe Mevlidler.....	27
2. BÖLÜM.....	35
2.1. YAHYÂ BİN BAHŞİ.....	35
2.1.1. Hayatı.....	35
2.1.2. Eserleri.....	36
3. BÖLÜM.....	38
3.1. MEVLİD-İ NEBÎ	38
3.1.9. Eserin Nüshaları:.....	38
3.1.2. Eserin Müellifi:.....	40
3.1.3. Eserin Adı:.....	41
3.1.4. Eserin Yazılış Tarihi:	43
3.1.5. Eserin Yazılış Sebebi:.....	43
3.1.6. Eserin Vezni:	44
3.1.7. Eserin Kafiye Özellikleri	45
3.1.8. Eserin Beyit Sayısı:	46
3.1.9. Eserin Muhtevası:	46
3.1.10. Eserin Dil, Anlatım ve İmla Özellikleri:.....	52
3.1.11. Eserin Süleyman Çelebi'nin Eseriyle Karşılaştırılması.....	56
3.1.12. Mevlid-i Nebî Üzerine Yapılan Önceki Çalışmaların Değerlendirilmesi	62
4. BÖLÜM.....	96
4.1. METİN	96
4.1.1. Metnin Tesisinde Takip Edilen Metot.....	96
4.1.2. Transkripsiyon Sistemi.....	98
4.1.3. Mevlid-i Nebî (Metin)	99
SONUÇ	252
KAYNAKÇA	254

KISALTMALAR

a.g.e. :	Adı geçen eser
a.g.m. :	Adı geçen makale
a.g.md :	Adı geçen madde
bkz. :	Bakınız
böl.:	Bölümü
c. :	Cilt
çev. :	Çeviren
EAT:	Eski Anadolu Türkçesi
Ed. :	Editör
haz. :	Hazırlayan
Hz. :	Hazret
md.:	Madde
nu. :	Numara
ö. :	Ölüm Tarihi
s. :	Sayfa
S :	Sayı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
vb. :	Ve benzer(ler)i
vr. :	Varak Sayısı
vs. :	Ve saire
Yay. :	Yayınevi, Yayınları
Yaz. Tar. :	Yazılış Tarihi
Yy. :	Yüzyıl

GİRİŞ

1. 15. YY. SOSYAL, SİYASÎ VE KÜLTÜREL DURUM

15. yüzyıl Türk tarih ve edebiyatının önemli yüzyıllarından biridir. Anadolu'da bu yüzyılda büyük bir hareketlilik ve diğer taraftan savaşların da şekillendirmiş olduğu siyasî bir kargaşa söz konusudur.

15. yüzyılın başında, Anadolu'da daha önceki yüzyılda kurulmuş olan beyliklerden Karamanoğulları ve Candaroğulları dışındaki bütün beylikler Osmanlı yönetimine girmiş bulunmaktaydı. Ancak 1402'de yapılan Ankara Savaşı sonucunda Osmanlı hükümdarı I. Bayezid'in Timur'a yenilerek esir düşmesiyle Osmanlı Devleti büyük sarsıntı geçirir.¹

Anadolu'da sekiz ay kalan Timur'un gitmesiyle birlikte Anadolu daha da karışır. Kardeşler arasındaki mücadele birliğin bozulmasını şiddetle arttırır.²

Fetret Devri (1402) olarak bilinen bu dönemde Anadolu parçalanma aşamasına girmiştir. Bu siyasî kargaşa ve belirsizlik on yılı aşkın bir süre devam etmiştir. Bu mücadele Çelebi Mehmed'in tek başına devlet idaresine geçmesiyle son bulmuştur. Çelebi Mehmed (I. Mehmed) ve oğlu II. Murad döneminlerinde Anadolu birliğinin yeniden kurulmasına çalışılmıştır.

Timur istilası sonucunda I. Bayezid'in oğulları arasındaki mücadele Anadolu'nun siyasî yapısını, birliğini sarsmış olmakla birlikte edebiyatta bir duraklama yaratmamıştır. Hatta edebî faaliyetlerin daha çok Osmanlı sahasında verimli olduğu görülmüştür. I. Bayezid'in büyük oğlu Emir Süleyman, edebiyata ve şiire meraklı bir hükümdardır. II. Murad döneminde (1421-1451) bilimsel ve edebî etkinliklerin giderek arttığı söylenebilir.³

Osmanlılar'ın bu devirde Orta Asya Türk kültür ve geleneğine yakın bir ilgi gösterdiği söylenebilir. Oğuz geleneğine ilgi, bir çeşit Türkçülük, Osmanlı ailesini Oğuz Kağan'a bağlama, Türkçeyi ileri bir edebiyat ve ilim dili haline getirme gayretleri hep bu dönemde görülmüştür. Siyasî birliğin sağlanmaya çalışılması edebî ürünlerle desteklenerek birlik çabası dönem şairlerince ortaya konulmuştur.⁴

¹ Mengi, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 23. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, s.101-102.

² Şentürk, Ahmet Atilla - Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 6. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2012, s.190.

³ Mengi, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, a.g.e., s.110.

⁴ Şentürk, Ahmet Atilla - Kartal, Ahmet, a.g.e., s.192.

1. BÖLÜM

1.1. MEVLİD

1.1.1. Mevlid Kavramı

Mevlid kelimesinin sözlük manası çeşitlidir:

1. Doğma, doğuş. 2. Doğum yeri, maskat-ı re's. 3. Doğum zamanı, özellikle Hz. Muhammed'in dünyaya geldiği zaman. 4. Hz. Muhammed'in dünyaya gelişini ve onun hayatındaki peygamber olma, miraca çıkma gibi önemli olayları anlatan manzum eser. 5. Süleyman Çelebi'nin 15. yy. da asıl adı "Vesiletü'n-necat" olan eseri. 6. Süleyman Çelebi tarafından yazılan ve "Mevlid" adıyla meşhur olan manzum eserden bazı bölümlerin okunmasıyla yapılan dinî tören. 7. Dinî Türk müziğindeki türlerden biri.⁵

Arapça kökenli olan mevlid (مولد) kelimesi v,l,d (ولد) (doğurdu) fiilinin mastarı olup çoğulu mevâlid şeklindedir. Vilâdet, mîlâd, mevlûd ve mevâlid gibi değişik kullanımlarıyla dilimizde yer almıştır. Vilâdet, doğurmak anlamındadır; mîlâd, doğum zamanı anlamında olup daha çok Hz. İsa'nın doğum zamanı için kullanılır; mevlûd, kelimenin ism-i mefûlüdür.⁶

Halk arasında ve bazı metinlerde mevlid kelimesinin mevlût, mevlûd şeklinde geçtiğini görmekteyiz. Mevlûd, mevlût kelime anlamı olarak doğum, yeni doğmuş çocuk anlamındadır.⁷

Mevlid zaman, mekan gibi anlamlara sahip olsa da zamanla Arap, Türk ve diğer Müslüman edebiyatlarında Hz. Muhammed'in doğumunun, mucizelerinin, vahyinin, hicretin, miracın, gazalarının, ahlâkının anlatıldığı eserler olma rolünü üstlenmiştir. Bu amaçla yazılan metinlerin temellendiricisi olduğu törenlere verilen ad şeklinde yer edinmiştir.

Sözlüklerde "mevlûd" imlasının "doğum yeri ve zamanı" anlamına gelen "mevlid" in halk söyleyişi olduğu kaydedilmektedir. Süleyman Çelebi Mevlidi'nin gerek yazma gerek basma nüshalarının başlıklarında çoğunlukla "Mevlûd-i Şerîf" veya "Mevlûdu'n-nebî" imlaları görülmektedir. Şu hâlde "Hz. Muhammed'in doğum yeri veya zamanı" anlamında

⁵ Ayverdi, İhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Cilt II, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s. 2048.; Çağbayır, Yaşar, *Türkçe Sözlük*, 3. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007, S.318.; Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 20. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, 2003, s. 636.; *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2004, Cilt 4., s.372.; *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 1998, s. 1550.

⁶ Bakırcı, Selami, *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi*, Akademik Araştırmalar Yayınları, İstanbul, 2003, s.1.

⁷ *Türkçe Sözlük*, s. 1550.

“mevlid” gibi “mevlûd” kelimesinin de kullanılabileceğini, bu kullanımın da halk arasında yerleştiği görüldüğünden her iki kullanımın da doğru olduğunu söylemek gerekir.⁸

Mevlid kelimesine bağlı olarak şekillenen kelimeler oluşmuştur:

Mevlid alayı: Hz. Muhammed’in doğduğu gün olarak düşünülen Rebûlevvel ayının 12. günü yapılan resmî merasimdir. Mevlid kandili III. Murad devrinde 1588’den itibaren kutlanıp 1924’e kadar sürmüştür. Mevlid alayları öncelikle Ayasofya’da, 1627’den itibaren de Sultan Ahmed Camii’nde yapılmaktaydı.⁹

Mevlit Kandili: Hz. Muhammed’in doğduğu gece olarak kabul edilen Rebûlevvel ayının on ikinci gecesi hayırların yapıldığı, ibadetlerin gerçekleştirildiği, mevlitlerin okutulduğu geceye denmektedir.¹⁰

Mevlit okutmak: Mevlithanlara özellikle Süleyman Çelebi’nin Mevlidi’nin okutulmasıyla gerçekleştirilen dinî törendir.¹¹

Mevlid-i Nebvî-Mevlid-i Şerif: Hz. Muhammed’in doğumunu ve hayatının önemli evrelerinin kimi zaman da mucizelerinin anlatıldığı manzum eserdir. Özellikle Süleyman Çelebi ifade edilmektedir.¹²

Mevlidü’n-Nebî (mahall-i mevlid): Nebi’nin mevlidi, Nebi’nin doğum yeri. Arapçada mekan ismi olduğundan doğum yeri, doğduğu ev anlamına gelip özel olarak Hz. Muhammed’in evi olarak ifade olunmuştur. Mekke’deki bu ev Harunü’r-reşid’in annesi Hayzuran tarafından mescid haline getirilmiştir. Hacılar için ziyaretgâhtır. Ev bugün aslına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. (Tural, 2004:375) Doğarken ilk düştüğü yer gümüş ile kaplamışlardır. Yine bu evin bulunduğu sokağa “mevlid sokağı”, doğduğu aya da “mevlid ayı” denmiştir.

Mevlithan-Mevlidhan-Mevlûthan: Mevlit okuyan kimse.¹³

Mevlit Sepkisi: Nişan törenlerinde şeker sunulduktan sonra özel şişelerle sepilen koku.¹⁴

Mevlit Şekeri: Mevlit okunurken dağıtılan özel yapılmış şeker.¹⁵

⁸ Köksal, M. Fatih, *Mevlid-nâme*, 1. Baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, s. 21.

⁹ *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, s. 374.

¹⁰ Ayverdi, İhan, *a.g.e.*, s. 2048.

¹¹ Ayverdi, İhan, *a.e.*, s. 2048.

¹² Ayverdi, İhan, *a.e.*, s. 2048.

¹³ Ayverdi, İhan, *a.e.*, s.2048.

¹⁴ Çağbayır, Yaşar, *a.g.e.*, s.318.

¹⁵ Çağbayır, Yaşar, *a.e.*, s.318.

1.1.2. Mevlid Geleneğinin Oluşumu

Arap ve Türk edebiyatında Hz. Muhammed'in doğumu başta olmak üzere, hayatı, mucizeleri, gazaları, ahlâkı ve vefatını anlatan eserler pek çoktur ve kaynaklık etme hususunda etkilenmeler mevcuttur.

Hız. Peygamber'in hayatını ele alan bir ilim dalı olarak gelişen "siyer" türü, İslâm edebiyatında İbn Hişâm'dan beri mevcudiyetini sürdürüp "Siyer-i Nebî" genel adıyla anılarak Hz. Muhammed'in doğumu da dahil olmak üzere günlük yaşantısı, savaşları, antlaşmaları, mucizeleri gibi hayatının hemen her safhasını anlatan eserlerdir.¹⁶

Siyer kelimesini ilk kullanan ve bu konuyu ilk ele alan İbn İshâk olmuştur. Ardından el-Vâkıdî'yi görmekteyiz. Verdikleri siyer türü eserler ile mevlidin yazılmasına kaynaklık eden ilk eserler arasında anılmaktadır. Hz. Peygamberin fizikî ve ahlâkî özelliklerini tasvir eden ve şemâil adıyla kaleme alınan eserlerin de bu konuda önemli rolü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra temel kaynağın hadislerin olması gerektiğini belirten İbn Hacer el-Heytemî ve el-Munâvî rivâyetlerini hadis kaynaklarına dayandırdığını ifade ederek mevlidin kaynağı konusunda başka bir yöne dikkat çekmiştir.¹⁷

Türlere ve kaynaklara bakıldığında, mevlidin muhtevasında, başta tarihle yakın ilişkisi olan siyerin; rivayetlerin sağlamlığı ve güvenilirliği açısından önemli bir kaynak olan hadis alanının ve edebî açıdan bu rivayetlerin şekillenmesini sağlayan methiyelerin önemli etkisinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu üç ilim dalı, mevlidin muhtevâ, şekil ve edebî açıdan şekillenmesini sağladığı ifade edilmiştir.¹⁸

Ayrıca kaynaklık etme durumunu halk edebiyatı özelliklerine de dayandıranlar mevcuttur. Özellikle mucizelerin manzûm hale getirilmesinde öğreticiliğe de dayandırılmak istendiğinden sade bir dil kullanılması tercih edilmiştir. Bundan dolayı bazı araştırmacılar, Hz. Peygamberin hayatını anlatan bu eserleri, halk şiiriyle denk tutmuş veya epik türü olarak değerlendirmişlerdir.¹⁹

Sosyal durumun, dinî, siyasî, kültürel etkenlerin edebiyata yansımalarıyla süreç içerisinde değişim ve gelişim gerçekleşmiştir. Türler arasında geçişlerin yaşandığı, etkileşimlerin olduğu, yeni türlerin ortaya çıktığını görmekteyiz.

¹⁶ Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.26.

¹⁷ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.148.

¹⁸ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s.150.

¹⁹ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 165.

Mevlid, bu süreçte dinî edebiyatımızın en tanınmış, en sevilen eseri olarak divan edebiyatı süresince etkisini asla kaybetmeyerek, üslûbundaki samimilikle her geçen gün biraz daha değer kazanarak türlerin içerisinde en etkin noktada yerini almıştır.²⁰

Mevlidin yazılma sebepleri içerisinde Hz. Peygamberin doğumuyla beraber diğer dönemlerinin ele alınmasının yanı sıra ayrıca kıyamet gününde peygamberin şefâatçi olması arzusuna dayanan tasavvufî düşüncenin de söz konusu olduğu ortadadır.

Mevlidlerin kaleme alınış nedenleri arasında, Hz. İsa'nın doğum gününü kutlayan Hristiyanlara karşılık, diğer peygamberlerden daha üstün olan Hz. Peygamberin doğum gününün yeterli olarak bilinmemesi endişeleri de ve etkilenmelerinin de söz konusu olabileceği belirtilir. Hatta mevlid kutlamalarında İbnu'l Cezerî'ye dayandırılan Müslümanların da kendi peygamberinin doğum gecesini kutlamaya layıktır görüşü bulunmaktadır. Ancak bu ifadeyi es-Sehâvî ve İbn Hacer gibi ilim adamlarının reddettiği hadislerden sundukları bazı delillerle ortaya konmuştur.²¹

Bahsettiğimiz gibi asıl amacın altında peygamberin sevgisine erişmek, şefaatine nail olmak yatmaktadır. Bu maneviyatla mevlidlerin kaleme alınmasında veya nazmedilmesinde en fazla dikkat çeken husus, bunların rüyâda Hz. Peygamber'den alınan emir sonucu yazılmış veya bunların bir kısmının bizzat Hz. Peygamber tarafından tamamlanmış olduğudur.²²

Mevlid yazımı klasik edebiyatımızda yerini bulmuş, kısa zamanda tasavvufla ilişkilendirilmiş, bu ortamda daha rahat gelişmiş ve daha sonraki dönemlerde daha çok mutasavvıf şairlere has bir alan olarak anılmıştır.²³

Mevlid söyleyen şâirlerin birçoğu tasavvufla yakından irtibatlıdır. Rifâ'îyye, Bedeviyye, Şâzeliyye ve Nakşibendî tarikatına mensup birçok kişinin mevlid yazmış olması bunun en belirgin kanıtıdır.²⁴

Bu eserlerin hemen hepsi ehl-i sünnet inancı doğrultusunda kaleme alınmış, yer yer âyet ve hadislerden iktibaslarla, telmihlerle desteklenmiştir.²⁵

Mevlidlerin hepsinde ortak olan tek mevzu Hz. Muhammed'in doğumudur. Ancak pek çok mevlidde doğum hadisesi dışındaki konular da ele alınmıştır. Miraç, Hz. Muhammed'in

²⁰ Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 10. Baskı, Leyla ile Mecnun Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.325-326.

²¹ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.149.

²² Bakırcı, Selami, *a.e.*, s.140.

²³ Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.27.

²⁴ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.141.

²⁵ Aksoy, Hasan, *"Mevlid" (Türk edebiyatı)*, TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 482-484.

bazı mucizeleri, örnek ahlâkı, hayatının bazı safhaları ve ölümü de mevlidlerde işlenen konular arasındadır.²⁶

İbn Abbas, Hz. Peygamberin pazartesi günü doğduğunu, peygamberliğinin pazartesi günü geldiğini, Mekke'den pazartesi günü hicret ettiğini, Medine'ye pazartesi günü girdiğini, vefâtına işaret sayılan âyetin pazartesi günü indiğini ve pazartesi günü vefât ettiğini belirten bir hadis rivâyet edildiğini ve bu hadisi Ebû Nu'aym el-İsfahânî'nin de aktardığını belirtilmektedir. Hz. Peygamberin doğumunun Rebûlevvel ayının 2,8, veya 10'u olduğunun ileri sürenler yanında, ayın 12'si olduğu görüşü çoğunluğun görüşü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hz. Muhammed'in tespit edilen doğum tarihinin 12 Rebûlevvel Pazartesi günü/21 Nisan 571 olduğu kesinlik derecesinde kabul edilmiştir.

Hz.Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak şiir söylenmesi doğduğu andan itibaren başlamıştır. Bu bağlamda ilk şiiri, dedesi Abdulmuttalib'in söylediği rivâyet edilmektedir. Süt anneye verildiği zaman süt annesi Hz. Halime de bakmak için aldığı ilk günde şiir söylediği ifade edilmektedir. Bunu Hz. Muhammed'e methiyeler düzen diğer şairler takip etmiştir.

Hz. Peygamber'in doğum günü veya bu münasebetle yapılan merâsimlere özel olan mevlid, çıkışından kısa bir süre sonra Hz. Peygamber'den başka kişiler için de kullanılmaya başlanmıştır. Hz. Peygamber'in ailesi bunların başında gelir. Hz. Ali, Hz. Fâtıma ve Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin ismine ait kullanımlar da bulunmaktadır.²⁷

Daha sonra ehl-i beyt dışındaki kişiler için de hem mevlid yazımı hem de mevlid törenleri gerçekleştirilmiştir. Ancak nihayetinde mevlid düşüncesi Hz. Peygamber tasavvuru ile yer edinmiştir.

Mevlidler (özellikle Vesîletü'n- Necât), Hz. Muhammed'in doğum günü olan Rebiülevvel ayının 12. gecesi başta olmak üzere doğum, sünnet, okula başlama, askere veya hacca gitme veya gelme, evlenme, adak, kutsal gün ve geceler vs. birçok nedenlerle dinî törenlerde makamla okunur olmuştur. Belirtildiği gibi en temel amaç İslam dünyasında Peygamber'in doğumunu anmak ve bu günü bir bayram gibi düşünmektir.²⁸

²⁶ Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.26.

²⁷ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.3,6,8.

²⁸ Pala, İskender, *a.g.e.*, s. 326.

1.1.3. İslâmi Edebiyatta Mevlid

1.1.3.1. Arap Edebiyatında Mevlid

Günümüze kadar ulaşan ilk tarihli mevlid metni Abdurrahmân b. El-Cevzî'ye ait *ed-Durru'l-muntazam fî mevlidi'n-Nebî* isimli eseridir. Endülüs'ten Hindistan'a kadar hemen her bölgede kaleme alınmış olan mevlidlerin pek çoğunda bu mevlidden alıntılara rastlanmaktadır.²⁹

Türk Edebiyatında Süleyman Çelebi'nin, Urduca'da Ahmed Rızâ Hân'ın mevlidleri üstünlük sağladığı gibi Arapçada üslup ve muhtevâ olarak İbnu'l-Cevzi'nin, özellikle tasavvuf alanındaki yaygınlığı bakımından el-Berzenci'nin mevlidi üstün konumdadır. el-Munâvi ile kapsamı daha da genişleyen mevlid konusu, İbn Hacer el-Heytemî, Hâfız el-İrâkî ve Alî el-Kârî'nin mevlidleri ile başlı başına bir disiplin haline gelmiştir. Üzerinde şerh(açıklama), muhtasar(kısaltma) ve derleme gibi birtakım çalışmaların yapılması da bunun en açık göstergesidir. Bu mevlidlerin genelindeki temel özellik ise halka hitap edecek şekilde anlaşılır ve mümkün mertebe kısa tutulmuş olmalarıdır.³⁰

Arapça mevlidler şekil ve muhteva bakımından birbirine benzer. Sadece mensur veya sadece manzum olanların yanı sıra çoğu mevlidler mensur-manzum olarak yazılmıştır. Bu tür mevlidlerde mensur ve manzum parçalar birbirine nakarat beyitlerle bağlanır.

Ancak yaygın olarak okunduğu anlaşılan ve ilk mevlid olarak ele aldığımız İbnu'l-Cevzî'nin mevlidi, nazım ve nesir karşımıdır. İbn Hacer el-Heytemînin mevlidi ise tamamen nesirdir. Son dönemlerde kaleme alınmış olan mevlidlerin çoğunluğunun ise manzûm olduğu görülür.³¹

Arapça mevlidlerin muhtevasını genel olarak Hz. Peygamber'in nurunun yaratılması, nurun diğer peygamberlerden intikal ederek ona ulaşması, annesinin hamile kalması, babasının vefatı, doğumu sırasında ve sonrasında olan harikulâde olaylar, Halîme'nin yanına verilmesi, Halîme'nin şahit olduğu olağanüstü hadiseler, vasıfları, şemai, ahlâkı, nübüvveti ve alâmetleri, mucizeleri, isra ve mirac, tebliği ve gazveleri, evlenmesi, çocukları ve vefatı teşkil eder.³²

Sonuç olarak Arapça mevlidlerin muhtevasında büyük oranda benzerlikler olmakla birlikte aralarındaki farklılıklar daha çok şairin veya yazarın üslubundan kaynaklanmaktadır.

²⁹ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.70.

³⁰ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s.117,118.

³¹ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s.167.

³² Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.22.

1.1.3.2. İran Edebiyatında Mevlid

Farsça mevlid yazarlarının ilki olarak sanılan Kazerûnî'nin eserlerinin mevlid olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu bölgede de bazı Farsça mevlidlere ulaşılmaktadır. Hatta Bibî Güzîde'ye ait *Mevlid-i Rasûl Hayru'l-beriyye aleyhi efdalu's-salâti ve ekmelu't-tahiyye* adındaki eserin oldukça kapsamlı ve geniş bir mevlid olduğu belirtilmektedir. Bunların konu bakımından mevlide benzediği ancak hiçbirinin mevlid olmadığı görüşü üstünde duranlar da mevcuttur. İran edebiyatında mevlid türüne benzer tercüme eserler verilmiştir.³³

İran edebiyatında biraz da Şîilik etkisiyle mevlid türü yaygınlaşmamıştır. Hatta öncesinde var olan kutlamaların Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilip Muharrem ayında matem tutulması sebebiyle ortadan kalktığı görülmektedir.³⁴

Diğer Müslüman milletlere bakıldığında Mısır'da yaşamış olan Endülüslü el-Uklîşî'nin kaleme aldığı mevlid tarih itibariyle ilk olarak gözükse de, ilk mevlid eserinin mevlid yazımını etkileyecek faktörlerin merkezi olan Bağdat ve çevresinde kaleme alınmış olabileceği ihtimali yüksektir.

İlk mevlidin hangi dönemde hangi bölgede başladığına dair kesin kanıtlar bulunmamaktadır. Bahsedildiği gibi ilk eserin hangisi olduğuna dair de farklılıklar söz konusudur. Çünkü mevlid olarak nitelendirilen metnin başka bir türe ait olması ya da diğer türde eserlerin içerisinde mevlide dair parçaların bulunması bu durumun kesinliğini zorlaştırmaktadır.

Bağdat'tan Endülüs'e Kuzey Afrika ülkelerinden Hindistan'a kadar uzanan pek çok ülkede yaşamış şairlerin yanı sıra hadis, tefsir, kıraat ve siyer gibi değişik alanlarda söz sahibi ilim adamlarının veya tasavvuf alanında ün kazanmış şahsiyetlerin mevlidle ilgili değişik eserler kaleme aldığı ifade edilerek 121 mevlidin bulunduğu ifade edilir. Ayrıca müellifi belli olmayan veya anonim olan mevlidlerin varlığından söz edilir.³⁵

1.1.3.3. Türk Edebiyatında Mevlid

Türkler arasında mevlidin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Mevlid yazarları genellikle din adamları arasından çıkmış, ünlü divan şairleri bu konuyu genellikle dillendirmemişlerdir. Bazı mevlid metinleri arasına tasavvufî ilahiler karışmışsa da mevlidler tamamen dinî edebiyat

³³ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.112.

³⁴ Ateş, Ahmed, *Süleyman Çelebi, Vesiletü'n-necât: Mevlid*, TDK Yayınları, Ankara, 1954, s.14.

³⁵ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.112.

ürünleridir. Bu nedenden dolayı birçok mevlid eseri dil, şekil, üslup vs. yönlerden fazla başarılı bulunmamaktadır.³⁶

Süleyman Çelebi'nin 812'de (1409) kaleme aldığı Vesîletü'n-necât adlı mesnevisinin Türk edebiyatında ilk mevlid metni olduğu görüşü yaygındır.

Ancak diğer bölge edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da ilk metnin ne olduğu konusunda karışıklık mevcuttur. Çünkü Türkçe yazılmış mevlid benzeri eserlerin varlığı da bilinmektedir. Bunlardan biri Ahmed Fakih'e (ö. 650/1252) ait Çarhnâme olup Vesîletü'n-necât'ın hâtime kısmında Çarhnâme'dekine benzer ifadeler yer alır. Süleyman Çelebi'den kısa bir süre önce Erzurumlu Darîr'in yazdığı manzum-mensur eseri Tercüme-i Siyer-i Nebî de (yazılışı: 790/1388) yer yer mevlidi hatırlatmaktadır. Hatta bu eserleri Süleyman Çelebi'nin görmüş, okumuş olacağı düşünülmektedir. Eserdeki manzum kısımlar Vesîletü'n-necât'ın bazı yerleri ile ciddi benzerlikler göstermektedir. Bu sebeple Darîr'in siyerindeki manzum kısımların Türk edebiyatındaki ilk mevlid metni olması gerektiği ileri sürülmüştür.

Ancak müstakil olarak düşündüğünde Süleyman Çelebi'nin eserini ilk mevlid olarak almamız gerekmektedir.

Süleyman Çelebi'nin eseri bir sehl-i mümteni olarak ayrı bir değer taşımaktadır. Hamdullah Hamdi'nin sade Türkçe ile yazmaya özel gayret gösterdiğini belirttiği Ahmediyye'si bilhassa edebî kıymeti bakımından önemli bir eserdir. Süleyman Çelebi'nin mesnevisinden sonra en fazla tanınan mevlid, Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu olmasının da tesiriyle tasavvufî özellikler taşıyan Şemseddin Sivâsî'nin eseridir. Çoğunlukla manzum kaleme alınan bu eserler, Türk halkının peygamber sevgisinin bir göstergesi olarak sayı itibarıyla de dinî türlerin hiçbirinde görülmeyecek güzellikte ve zenginliktedir.³⁷

Türk edebiyatında mevlid türü bütün İslam edebiyatlarından daha fazla gelişmiştir. Bunun en büyük nedeni Türkçe ilk mevlid metni olan Vesîletü'n-Necât'ın (Kurtuluş Vesilesi , yazılışı 1409 -10) çok beğenilmesi, sevilmesi ve büyük ün kazanmasıdır. Eserin Arapça, Çerkesçe, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Sevâhili dilinde, Arnavutça, Boşnakça, Almanca, İngilizce tercümesi de gerçekleştirilmiştir.³⁸

³⁶ Pala, İskender, *a.g.e.*, s. 325.

³⁷ Aksoy, Hasan, *a.g.md.*, s. 482-484.

³⁸ Okiç, Tayyib, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Mevlidin Tercümeleleri" *Mevlid Külliyyâtı*, Ed. Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2016, Cilt 1, s. 37-48.

1.1.4. Mevlidin Nazım Şekli, Tür Olarak Özellikleri ve Vezni

1.1.4.1. Nazım Şekli

Mevlid çoğunlukla manzum olup mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Klasik mesnevi biçimine uygun olarak başta münacaat ve son da dua bölümünden oluşmaktadır.

Mevlidlerin ne kadar uzunlukta olması gerektiğine dair belli bir ölçüt bulunmamaktadır. Türk edebiyatında yazılan mevlidler uzunluklarına göre “kısa mevlidler”, “orta mevlidler” ve “uzun mevlidler” olmak üzere üç grupta toplanabilir. Beyit sayısı 500’e kadar olanları “kısa mevlidler”, 500-1000 beyit arasında olanları “orta uzunlukta mevlidler”, daha hacimli olanları da kabaca “uzun mevlidler” olarak değerlendirmek mümkündür.³⁹

Türk edebiyatında yazılan mevlidleri hacim açısından değerlendirdiğimizde dikkat çekici şu sonuçla karşılaşırız. Mevlid türünün edebiyatımızda görülmeye başladığı ilk iki asırda (15. ve 16. yüzyıllar) yazılan mevlidler çoğunlukla uzun veya orta uzunlukta eserler iken ilerleyen yüzyıllarda mevlidlerin beyit sayılarının azaldığı, mevlid yazma geleneğinin had safhaya ulaştığı 19. ve 20. yüzyıllarda ise kısa mevlidlerin rağbet gördüğü ifade edilmektedir.⁴⁰

15. yüzyıl mevlidlerinden Kerîmî'nin İrşâd'ı ve Ârif'in mevlidi 750 beyit, Sabâyî ve Hamdullah Hamdî'nin mevlidleri yaklaşık 1400 beyit, Hocaoğlu Mevlidi 2400, Ümmîdü'l-müznibîn'i 2150, Mecma'u'l-envâr ise 1750 beyit civarındadır. 16. asır mevlidlerinden Derviş Hevâî'nin mevlidi 2297, Şemseddin Sivasî'ninki 1218, yazıldığı dönemi kesin olarak tespit edememekle beraber 15. asırda yazıldığını düşündüğümüz Recâî Mevlidi 1218 beyittir. 17. yüzyıldan itibaren mevlidlerde beyit sayısının azaldığını, 19. ve 20. yüzyıllarda yazılan mevlidlerin küçük risalecikler hâlinde kaleme alındığını tespit ediyoruz. Edirne Müftüsü Mehmet Fevzî Efendi'nin mevlidlerinden İcmâlu'l-keâm sadece 87 beyit, Mehmed Şemseddin'in Mevlid'i 92 beyit tutarındadır. En çok mevlid yazılan veya günümüze en çok mevlid metni gelmiş olan dönemler olan 19. ve 20. yüzyıl mevlidlerinin beyit sayılarının 100 ilâ 400 beyit arasında yoğunlaşmıştır.⁴¹

³⁹ Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.26.

⁴⁰ Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 26.

⁴¹ Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 27.

1.1.4.2. Tür Olarak Özellikleri

Mevlid türünün çerçevesinin belirlenmesi, türle ilgili önemli bir meseledir. Fatih Köksal bu hususta, “mevlid” kabul edilmiş veya kabul edilmesi muhtemel çeşitli metinlerin tasnifinde şu noktaları ele almıştır:

1. “Mevlid”in uzunluğu meselesi: Hz. Peygamber’in hayatını ele alan “mevlid” bahsini de işleyen “siyer” kitapları mevlid midir?

Siyerleri konu bakımından, mevlidin bir üst unsuru, kapsayıcısı; mevlidleri de kısmî siyerler olarak kabul etmek gerekmektedir. Bütün mevlidler siyer olarak kabul edilebilirse de bütün siyerlere mevlid denemez. Mevlid türünde esas unsur “doğum” etrafında şekillenmektedir. Bazı mevlidlerde “miraç” ve “vefat” olayları yer alsada bu bölümler çoğunlukla “doğum” bölümünün yanında tali bölümler olarak düşünülmelidir.

2. “Mevlid”in müstakil bir eser olup olmaması meselesi: Çeşitli divanlar, mesneviler vb. eserler içinde geçen Hz. Muhammed’in doğumundan bahseden ve hatta bazıları “Mevlid” başlığı da taşıyan manzumeler mevlid midir?

Eser sahibi bunu mevlid adıyla ayrıca isimlendirmemişse, ayrı bir başlıkla bahis konusu türü vurgulamamışsa, bu türlerden biri değil, o eserin içinde bir bölüm olarak değerlendirme gereği ifade edilmiştir.

3. Mesnevi dışındaki nazım şekilleriyle yazılan mevlidler meselesi: Hz. Muhammed’in doğumu hadisesini işleyen kaside, murabba, muhammes, tahmis vb. manzumeler “mevlid” türü içinde midir?

“Mevlid” adıyla zikredilmekle birlikte mesnevi dışında türlü nazım şekilleriyle kaleme alınan eserler bulunmaktadır. Abdurrahmân-ı Ankaravî’nin mevlid okumanın ve dinlemenin faziletlerinden bahseden bir manzumesi bulunmaktadır.

Konu bakımından aynı/benzer konuları işleme, tamamen müstakil bir eser olma kaydıyla Enverî Erzincanî’nin ve Afyonkarahisarlı Çizmecizâde Vehbî’nin eserlerinin de mevlid sayılabileceği; mevlid türü içinde farklı şekil tecrübeleri olarak kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

4. Mensur mevlidler meselesi: Edebiyatımızda örneği çok az olmakla birlikte “Mevlid”, “Mevlid-i Nebvî” vb. başlıklarla müstakil birer kitap olarak kaleme alınan “mensur” eserleri mevlid olarak almak mı gerekir?

Gelenek çerçevesinde bu eserleri “mevlid muhtevalı mensur eser” kabul edip mevlid türü içinde değerlendirmemenin doğru olduğu ifade edilir.

5. Hz. Muhammed'den başkaları için yazılan mevlidler meselesi: Başta Hz. Ali olmak üzere, Hz. Muhammed'den başka din ulularının doğumlarının anlatıldığı eserler hangi kategoridedir?

Hz. Ali'nin doğumunu anlatan ve "mevlid" adıyla anılan Süleyman Celâleddîn, Caferî, Mehmet Şemseddîn, Şemseddîn Kubat tarafından yazılmış dört eser mevcuttur. Son asır mevlid müelliflerinden Bursalı Mehmed Şemseddîn el-Mısırî, Peygamber Efendimiz ve Hz. Ali'nin doğumları için yazdığı mevlidlerinin yanı sıra Âl-i Abâ için yazılan Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin mevlidleri bulunmaktadır. Bunları na't türü ile ele almanın daha doğru olacağı söylenebilir.⁴²

1.1.4.3. Vezni

Mevlid müelliflerinin tercihi genellikle Süleyman Çelebi'nin eserindeki remel bahrinin "*fâilâtün fâilâtün fâilün*" kalıbı olmuştur. Remel bahrinin bu kalıbı dışındaki kalıplarla yazılan mevlidler de bulunmakta ve bunlar daha çok 15. ve 16. yüzyıl müelliflerine ait mevlidlerde görülmektedir. Bunu iki sebebi düşünülmektedir. Ya Süleyman Çelebi'nin şöhretinin çok yaygınlaşmadığı, özellikle vezin hususunda çok tesirli olmadığı düşünülebilir. Ya da daha geçerli bir sebeple şairlerin özgün eser ortaya koyma istekleri ile açıklanabilir.

1.1.5. Mevlidin Bölümleri

Mevlid'in belli başlı bölümleri Tevhid, Münâcât, Velâdet, Mu'cizât, Mi'râc, Vefât ve Dua bölümleridir:

Mevlidler umumiyetle tevhid, münâcât ve na't ile (bazılarında ashâb-ı kirâma, çehâr-yâr-ı güzîne methiye ile) başlamakta, kâinatın zuhur kaynağı olan nûr-ı Muhammedî'den bahsedilerek Hz. Peygamber'in doğumuna geçilmekte, onun mi'racı ve diğer mucizelerinin anlatılmasının ardından vefatı konusuna yer verilmekte, en sonunda Resûl-i Ekrem ve Ashab'ı başta olmak üzere eseri yazan, okuyan ve dinleyenler için bir dua ile sona ermektedir. Hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber'e salâtın da bulunduğu tekrar beyitleri yer almaktadır. Bu beyitler Vesîletü'n-necât'ta, "*Haşre dek ger denilirse bu kelâm / Niçe haşrola bu olmaya tamâm // Ger dilersiz bulasız oddan necât / Aşk ile derd ile eydin es-salât*"; Şemseddin Sivâsî'nin mevlidinde, "*Olmak istersen habîbe âşinâ / Ver salâtı bul onunla rûşenâ*" şeklindedir.

⁴² Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s.28-33.

Vesîletü'n-necât'ın ve diğer bazı mevlidlerin sonundaki “Hikâye-i Deve, Hikâye-i Geyik, Hikâye-i Güvercin” gibi Hz. Peygamber'e nisbet edilen bazı mucizevî olaylara dair hikâyeler eserlere sonradan ilâve edilen destanî manzumelerdir ve bunların asıl mevlid metinleriyle ilgisi bulunmamaktadır.⁴³ Mucizeleri genellikle mevlid içinde bir, iki beyitle ifade edilmiştir. Daha çok Hz. Peygamberin üstün şahsiyeti, ahlâkı vs. konular vaaz ve nasihat şeklinde sunulmaya çalışmıştır.⁴⁴

1.1.6. Mevlid Törenleri

1.1.6.1. İslam Coğrafyasında Mevlid Törenleri

Hz. Muhammed ve sahabeler döneminde mevlid kutlaması yapıldığına dair bir bilgi yoktur. Müslüman Araplar, belki de Hz. İsa'nın doğum günü kutlamalarını yapan Hristiyanlara benzemek için kendi peygamberlerinin doğum gecelerinde herhangi bir şenlik ya da ibadet yapmadıkları görülür.⁴⁵

Hz. Peygamber'in vefatını müteakiben zaman zaman yapılan toplantılarda sürekli olarak onun hayatından ve kendisinin üstün meziyetlerinden söz etmek bir gelenek haline gelmişti. Hatta Halife Harun Reşid'in annesi el-Hayzûrân (ö. 173/ m. 789), bahsetmiş olduğumuz gibi Hz. Peygamber'in “Mevlid Sokağı”, “Sûku'l-leyl”, “el-Beyzâ” gibi isimlerle anılan doğduğu evi mescid haline getirmiştir. Daha sonraları Peygamber'in ölüm tarihinde burada törenler gerçekleşmeye başlamıştır.

Hulefâ-i Râşidin döneminde, Emeviler dönemi ile Abbâsilerin ilk dönemlerinde resmî veya özel herhangi bir kutlama veya şenlik olduğuna dair bir durum yoktur. Ancak Peygambere duyulan hürmetin giderek güçlenmesiyle birlikte h.300'lü yıllarda bazı faaliyetlerin varlığından söz edilmektedir. Ancak yine de bu tam olarak şekillenmiş törenlere bizi ulaştırmamaktadır.⁴⁶

Törenlerin ilk olarak gerçekleştirildiği dönem Mısır'da Şîî- İsmailî mezhebindeki Fatımiler devridir. Törenler Hz. Muhammed ve özellikle Halife Ali için yapılmıştır. Bu bir başlangıç olmakla birlikte daha çok Hz. Ali için yapılacak törenlere zemin hazırlayan görüşler neticesinde temellendirilmiştir. Ki törenlere halkın katılımının çok az olduğu ve üst düzey görevlilerin bulunduğu anlaşılmaktadır.⁴⁷

⁴³ Aksoy, Hasan, *a.g.md.*, s. 482.

⁴⁴ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 148,150.

⁴⁵ Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt I, MEB Yayınları, İstanbul, 2001, s. 481.

⁴⁶ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 9.

⁴⁷ Banarlı, Nihad Sami, *a.g.e.*, s. 481.

Eyyübîler zamanında birçok bayram ve tören kaldırıldığından mevlide de özen gösterilmediği ve halkın bunu evlerinde kutladığı anlaşılmaktadır. Ancak Selâhaddîn-i Eyyübî'nin kayınbiraderi Erbil Atabegi Begteginli Muzafferüddin Kökbörü (1190-1233) mevlidi büyük törenlerle yeniden kutlamaya başlamıştır.⁴⁸

Gök-börü, Mevlid törenlerinden önce av eğlenceleri tertiplemiş ve buna millî çizgiler katmıştır. Törenlere uzaktan yakından çok kişi davet edilmiş, av törenleri düzenlenip dönüldükten sonra çok sayıda kurbanlar kesilmiş, Mevlid törenlerine hemen hemen eski Türk sığır ve şölenlerinin ruhunu vermiştir. İslâmlıktan önceki Türk târih, inanış, âdet ve geleneklerinden Milâdî XIII. asrın yarısına kadar yaşamış kuvvetli, millî hatıraları teşkil etmiştir.⁴⁹

Toplu kutlamalarda Erbil kutlamaların özel bir durumu vardır. Özellikle devlet erkânı tarafından hazırlanan bu merâsımlere büyük oranda halk ile sûfiler de iştirâk etmiştir. Kutlamalarda İbn Dihye'nin, *et-Tenvîr fî mevlidi sirâci'l-munîr* adlı mevlidi de en fazla adı geçen mevlidler arasında yer almaktadır. Gökbörü'nün başlatmış olduğu kutlamalar, resmi kutlama şekli olarak daha belirginlik kazanmış ve sembol haline gelmiştir.

Onun yaptırdığı Mevlid törenleri bugünkü Mevlid'in başlangıcı olmuş.

Diğer bölgedeki kutlamalara baktığımızda Suriye ve Mısır bölgesindeki törenler Mağrib ve Endülüs'e kadar ulaşmış ardından Uzak Doğu (Hindistan ve Afganistan bölgeleri) ve Yemen'e kadar uzanmıştır. Hindistan'ın önemli yörelerinde mevlid, mirac ve diğer kandil kutlamalarına kadar erişilmiştir.⁵⁰

Kuzey Afrika'da (Mağrib) önceleri mevlid kutlama âdeti yokken bunlar ilk defa kadı ve muhaddis Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Hüseyin es-Sebtî el-Azefî (ö. 633/1236) tarafından icra edilmeye başlanmıştır.

Fâtımîler'de olduğu gibi Fas'taki Sa'dîler ve Alevîler gibi şerif sülâlesinden gelen hükümdarlar da mevlid kutlamaları gerçekleştirmektedirler ve bu aynı zamanda onların siyasi prestij unsuruydu.

Memlûkler döneminde Mısır'da mevlid kutlamaları bütün ihtişamıyla devam etmiştir. Bu görkemli törenler çok yönlü düşünülüp hem dinî hem sosyal hususlar gibi birçok noktaya değinilerek hazırlanmaktadır. Bu dönemde en muhteşem törenlerin el-Melikü'l-Eşref Kayıtbay zamanında (1468-1496) yapıldığı kaydedilmektedir.

⁴⁸ Özel, Ahmet, "Mevlid", TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 476.

⁴⁹ Banarlı, Nihad Sami, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler*, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1962, s. 12,13.

⁵⁰ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 36, 37.

Memlûkler'den itibaren Hz. Muhammed, ehl-i beytin yanı sıra bölgenin tanınmış velîleri olmak üzere diğer önde gelen şahsiyetlerin doğum yıl dönümleri için de mevlid terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu günümüz aşamasına kadar devam ederek gelmiştir.

Mısır'da Fransız hâkimiyeti döneminde Nakîbüleşraf Halîl el-Bekrî'nin evinde mevlid kutlamalarının yapıldığı ve Napolyon'un bunlara katıldığı mevlidin yaygınlığı konusunda erişilen noktayı göstermektedir.⁵¹

Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Lahmî es-Sebtî (öl. 633/1263)'nin *ed-Durru'l-munazzam fî mevlidi'n-Nebiyyi'l-mu'azzam* eseri mevlid kutlamaları hakkında bilgi veren ilk eser olması bakımından önemlidir.⁵²

Mevlid kutlamaları sırasında Resûl-i Ekrem'in doğumunu anlatan, bu vesileyle methini de içeren şiirlerin okunması gelenek halini almıştır. Bunların en meşhurları arasında Arap dünyasında Kâ'b b. Züheyr'in *Kaşîdetü'l-bürde'si*, Bûsîrî'nin *el-Kevâkibü'd-dürriyye fî medhi hayri'l-berriyye* ve *el-Kaşîdetü'l-hemziyye'si* ile Şemseddin İbnü'l-Cezerî'nin *Mevlidü'n-nebî*, Ca'fer b. Hasan el-Berzencî'nin *el-İkdü'l-cevher'i* (Mevlidü'n-nebî); Türk dünyasında Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-necât'ı* anılmaktadır. Ayrıca mevlid kutlamalarında okunmak üzere Arapça yazılmış yüzlerce şiir Bûsîrî ve Berzencî'nin eserlerinin çeşitli dillere yapılan tercümelemleri bulunmaktadır. Diğer müslüman milletlerin dillerinde de birçok mevlid kaleme alınmıştır.⁵³

Bir taraftan yoğun bir şekilde mevlid kutlamaları gerçekleşip çok geniş bir bölgede gelişim gösterirken mevlid kutlamalarının dinî açıdan sakıncalı olduğunu konu alan görüşler ortaya atılmıştır.

1.1.6.2. Osmanlıda Mevlid Törenleri

Mevlid kutlamaları, birtakım sosyal, siyasî ve dinî faktörlere dayalı olarak ortaya çıkması ve toplumun benimsemiş olması, bu kutlamaların gelişmesini etkilemiştir. Aynı nedenler, idarecileri bu kutlamaları desteklemeye ve geliştirmeye sevk etmiştir. Hz. Peygambere yapılan tâzim merâsimi yeni şekiller almıştır. Bunlar zaman ve mekâna bağlı tabîî farklılıklara rağmen ortak özelliklere de sahiptir.⁵⁴

Osmanlı'nın sosyal hayatında da "Mevlid" törenlerinin resmî bir kimlik kazandığı görülür. Her sene Ramazan ayının 17. gecesine Mekke'de ve Rebû'l-evvel ayının 12. gecesine de

⁵¹ Özel, Ahmet, *a.g.md.*, s. 476.

⁵² Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 62.

⁵³ Özel, Ahmet, *a.g.md.*, s. 477.

⁵⁴ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 117.

Medine’de bir meclis düzenlenip bütün masraflar için defter tutulmuş ve hazineden mevlid törenleri için para ayrılıp buralara gönderilmiştir.⁵⁵

Bazı vakfiyelerdeki kayıtlardan hareketle törenleri Osman Gazi’ye kadar götürülenler varsa da genel görüş, bu törenlerin Kanûnî Sultan Süleyman döneminden itibaren saray protokolünde yer almaya başladığı ve III. Murad zamanında tamamen resmîleştiği şeklindedir.

Topkapı Sarayı’ndaki törenlerin bazen Ağalar Camii’nde, bazen da Çinili Köşk’te; sonraki yıllarda ise başta Sultan Ahmed Camii olmak üzere Eminönü Vâlîde Sultan, Eyüp Sultan, Beyazıt, Nusretiye ve Yıldız camilerinde gerçekleştirildiği bilinmektedir.⁵⁶

Törenler III. Murad döneminden bu yana çeşitli özellikler kazanarak süregelmiştir. Ülkemizde 1910 yılında dinî bayram ilan edilen Peygamber’in doğum günü, mevlid törenlerinde Kur’ân’dan bölümler ile kaside ve ilahiler okunmasıyla şekillenmiştir. Türk musikisinin de büyük katkılarıyla mevlidin bazı bölümlerini belli makamlarda okumak, tören sırasında şeker, şerbet, lokum, hurma, vs. tatlı şeyler dağıtmak ve güzel buhur ve kokularla havayı temizlemek de gelenekselleşmiştir.⁵⁷

İlk dönem mevlidlerinde başlangıç için herhangi bir usûl bulunmadığını mevlidin geliştiği dönemlerde ise artık başlama ve giriş için usûller geliştirildiğini görmekteyiz. Mevlide ilk önce Kur’ân okuyarak başlanması usûlü getirilmiştir. Kur’ân okunduktan sonra ya doğrudan mevlide geçilmiş veya giriş mahiyetinde methiyeler okunmuş ve bundan sonra asıl mevlid konusuna geçilmiştir. Okunan mevlidlere bakıldığında, mevlidlerde kronolojik bir sıranın takip edildiği, aralarda salât ve selâma yer verildiği, ayrıca methiyeler, ilâhiler ve değişik kasideler okunduğu, hadis ve daha başka rivayetlerle süslendiği görülmektedir.⁵⁸

Rebîü’l-evvel’in on ikinci gününde genellikle Sultan Ahmed Câmî’nde okunmasına dâir irade çıktıktan sonra, mevlid törenine davet olunacak vezirlerin tezkireleri, saatleri de belirtilerek, Kethudâ Bey tarafından yazılıp gönderilir.

Anadolu ve Rumeli Kazaskerlerine, ulemânın ileri gelenleri ile mevlidin okunmasından önce vaaz edecek olan üç nefer şeyhe, Başkapıcıbaşı’na, Rikâb-ı Hümayûn Ağaları’na, Yeniçeri Ağası’na, Ocak Ağaları’na, Defterdâr’a, Tevki’îye, Defter Emîni’ne ve Şıkkayn Efendilere, müderrislere üstleri tarafından davet iletilir. Şeyhu’l-İslâm’ın mevlid günü saat kaçta geleceğini belirten davet yazısı Reîsü’l-Küttâb tarafından yazılır ve bir gün

⁵⁵ Canım, Rıdvan, *Divan Edebiyatında Türler*, 3. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.139.

⁵⁶ Şeker, Mehmed, “*Mevlid*” (Osmanlıda Mevlid Törenleri), TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 479

⁵⁷ Pala, İskender, *a.g.e.*, s. 326.

⁵⁸ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 169.

önceden kendisine tebliğ edilir. Mevlid günü de Haberci Çavuş ile yeniden kendisine iletilir. Sözü geçen törene katılacak devlet adamları mevlid günü erkenden kendilerine belirtilen saatte protokol kıyafetlerini giymiş ve protokol gereği eğer takımları süslü atlarına binmiş olarak gelirlerdi. Kimin hangi cins kürk ya da ferace giyeceği ve mevsimine göre ne giymesi gerektiği protokol esaslarına göre belirlenmiştir.

Şeyhu'l-İslâm câmiye girdikten sonra, Sadrâzam da yanında Reîsü'l-Küttâb, Çavuşbaşı Ağa, Tezkîreciler, Mektûbî, Dîvân Çavuşları ve Ağalarla birlikte sarayından alaylarla gelir ve câmide hazır bulunanlardan tamamı da Sadrâzama ayağa kalkardı. Sadrâzam sofa önüne konulan seccâdesine otururdu. Ardından diğerleri de mevkilerine göre yerlerini alırdı. Askerî protokole dâhil olan Zağarcı, Saksoncubaşı Ağalar, Turnacı, Muhzır, Bostancılar Odabaşısı ve Yeniçeri yazıcıları minber kapısının önünden kürsüye doğru sıralanırdı. Yeniçeri neferleri de câminin dört orta sütunundan diğer sütunlara doğru ayakta dizilirdi. Kapıcıbaşı Ağalar câmiye önceden gelmeyip başlarına selîmi ve mevsimine göre ya erkân kürk veya ferâce giyerek ve atlarıyla Bâb-ı Hümâyûn'a giderek Pâdişahı saraydan alıp, alayla birlikte câmiye gelirdi.

Pâdişah'ın câmiye gelmesine yakın bir zamanda da müezzin mahfilinde Kur'ân'ı Kerim'den "Fetih Süresi" okunmaya başlar. Fetih sûresi tamamlandığı sırada Pâdişah'ın alayıyla mahfil-i humâyûna gelmiş olduğunu belirtmek için kafesin küçük kapısı açılır. Bu sırada herkes ayağa kalkarak durdukları yerde saygıyla eğilirler, Sadrâzam ise yer öperdi. Kafesinin küçük kapısı kapandıktan sonra herkes yerine otururdu. Müezzinler mahfilinde, Hz Peygamber'in özelliklerini tavsif etmek üzere "ta'rîf" okunurdu. Ta'rîf tamamlandıktan sonra va'z edecek üç şeyhe sıra gelir. Önce Ayasofya Câmiî şeyhi, ikinci olarak Sultan Ahmed Câmiî şeyhi ve üçüncü olarak da nöbetçi olan şeyh kürsüye çıkıp birer âyet tefsir ederek, kısacak va'z edip konuşmalarını bitirip inerlerdi. Kendilerine hediyeleri takdim olurdu.

Bunun ardından Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i okunmaya başlar. Birinci mevlidhân kürsüye çıkıp bir miktar okuyup iner. İkinci melidhân okumaya başlar;

"Geldi bir ak kuş kanâdıyla revân

Arkamı sığadı kuvvetle hemân"

beytini okuyunca herkes ayağa kalkar.

Aynı zamanda Müjdecibaşı, Mekke Emîri Şerifin mektubu ile hurma kutusunu Sadrazama verir. Sadrazamın işaretiyle Reîsü'l-küttâb bunlarla birlikte padişahın huzuruna çıkar. Orada bulunan Dârü's-Saâde Ağası mektubu hürmete alarak, Silahdâr Ağanın yardımıyla kesesini açıp, içinden çıkardığı mektubu tekrar Reîsü'l-Küttâb'a verirdi. Reîsü'l-Küttâb aldığı bu mektubu Padişahın huzurunda okur.

Mektubunun okunmasının arkasından Padişah, Medine'den gelmiş olan hurmadan Baş Peşkir Ağa eliyle Sadrâzam'a gümüş tabak ile bir miktar hurma gönderir. Sadrâzam hurmadan bir iki tanesini yiyip bir iki tane de Şeyhu'l-İslâma verir. Kalanının dağıtılması için Teşrifâtî'ye işaret eder. Hurma vezirlere, Anadolu ve Rumeli Kazaskerlerine, ulemâya, Yeniçeri Ağasına ve müderrislere kadar, daha sonra Defterdâra, Kethüdâya, Reisü'l-Küttâba, Çavuşbaşı Ağaya, Tevkî'î, Defter Emîni ve Şıkkayn Efendilere birer tane dağıtılırdı.

Bu esnada ikinci melidhân da okumasını bitirmiş olur. Hil'atını giyer ve diğer armağanlarını alır, üçüncü mevlidhân da kürsüye çıkardı. Bu sırada; Sultan Ahmed Câmîî mütevellîsi Sadrâzama, Ayasofya mütevellîsi Şeyhu'l-İslâma ve diğer vakıf mütevellîleri de vezirlere, ulemâya, Defterdâr ve Nişancı gibi diğer devlet büyüklerine şeker tablalarını gitirip sırayla önlerine koyarlar. Konulan bu tabalaları Zağarcıbaşı, Saksoncubaşı, Muhzır Ağa ve diğer ocaklar kaldırırdı.

Bu sırada üçüncü mevlidhân da okumasını bitirip kürsüden iner. Diğer mevlidhânlar gibi hil'atını giyip, hediyesini alır. Mevlidin duâsı ile tören tamamlanırdı. Bundan sonra dağılır, evlerine giderdi.

Sadrâzam, Şeyhu'l-İslâm, bulunan diğer vezirler, Anadolu ve Rumeli Kazaskerleri, Defterdâr, Reisü'l Küttâb, Çavuşbaşı Ağa, Tevkî'î, Defter Emîni, Şıkkayn Efendiler, Cebecibaşı, Topçubaşı, Arabacıbaşı Ağalar, düzenli bir şekilde câminin merdivenleri dibindeki musluklar önünde atlarına binmiş olarak Padişâhı selamlamak üzere beklerdi. Padişâh da biraz sonra mahfil-i humâyûndan çıkıp atı üstünde etrafını selamlayarak bekleyenlerin önünden geçerlerdi.

Mevlid günü Padişâh alkış çavuşlarının alkışları ile saraya dönerdi. Böylece Padişâhın alayı tamamlanmış olur ve arkasından buna benzer bir tören de Sadrâzam ve Şeyhu'l-İslâm ile diğer devlet büyüklerine yapılırdı. Daha sonra onlar da saraylarına dönerlerdi. Arkasından orada bulunan herkes birbirlerini selamlayarak evlerine giderlerdi.⁵⁹

Anlatıldığı üzere mevlid törenleri ve mevlid alayı; öncesi, esnası ve sonrasında yoğun bir hazırlık gerektiren törenlerdir. Gerek hazırlık aşaması, gerek kimlerin nerede bulunacağı, hangi kıyafetlerle gelineceği, hangi hediyelerin verileceği, gerekse bitişin nasıl yapılacağı kurallar çerçevesinde şekillenmektedir.

Törenlerin yapılmaya başlaması, kutlamaların yaygınlaşması, sürekliliği ve içeriği Hindistan'dan Endülüs'e ve Afrika ülkelerinden Anadolu'ya kadar İslâm dünyasında etki

⁵⁹ bkz: Şeker, Mehmet, "Teşrifât-ı Kadime'ye Göre Mevlid Alayı", *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008, s. 51-58. ; Şeker, Mehmed, *a.g.md.*, s. 479-480.

uyandırmıştır. Ancak her millet kutlamaları kendi kültür ve sosyal yapısına, örf ve adetlerine göre şekillendirmiştir. Dolayısıyla zamanla içeriğinde değişiklikler olmasına, aslından uzaklaşmasına ve bu sebeple hurafe sayılmasına sebep olmuştur. Bununla ilgili farklı görüşler ve yorumlar doğmuştur. Mevlidi ve kutlamalarını bidat olarak değerlendirip kesinlikle karşı çıkanların yanı sıra mevlide sıcak bakan, bunun teşvik eden ilim adamları bulunmaktadır.⁶⁰

Farklı iki temel görüş ortaya çıkmıştır.

İlk görüşe göre mevlid her şeyden önce bid'attir.

Mevlid kutlamalarında Fâtımîlerin sergilemiş oldukları birtakım aşırılıklar, Mısır'daki kutlamalarda karşılaşılan olumsuz olaylar mevlid kutlamalarına eleştirileri başlatmıştır. Özellikle h. III. asra kadar kutlamaların yapılmadığı da dayanak olarak alınmıştır. Dinen bir dayanağının olmadığı ve terk edilmesinin gerektiği ifade edilmektedir.⁶¹

Daha sonraki dönemlerde İbn Teymiye'nin eserlerinde mevlidin bu hususuyla ilgili değişik görüşlerine rastlanmaktadır. Bazılarında mevlide karşı olumlu yaklaşırken bazılarında ise Hz. Peygamber ve sahâbe döneminde bunun yapılmadığını öyleyse doğru bir şey olmadığını ifade eder. İbnu'l-Hac, Tâcuddîn el-Fâkihânî, Reşid Rıza, Muhammed b. Abdisselâm eş-Şukayrî, Muhammed b. İbrahim b. Abdillatîf, Abdullah b. Muhammed b. Hamîd, Abdulazîz b. Abdillâh b. Bâz, Zekî Mübarek gibi ilim adamları mevlid kutlamalarını çok sert bir şekilde eleştirmişlerdir. Ancak gerek İbn Teymiye gerekse İbnu'l-Hac, bid'at olarak kabul ettikleri mevlidin kendisine değil, kutlama şekillerine karşı çıkmışlardır. Ayrıca bazı ilim adamlarının mevlid metnini de eleştirdiği görülmektedir.

Zekî Mübarek mevlidin hurafelerle dolu olduğunu ifade ederken Tâhâ Huseyn kutlamaların sürdürülmesinden yanadır. Ayrıca mevlid metinlerini halkın dinle çelişmeyen hayal gücü olarak görmektedir.⁶²

Bu görüşe baktığımızda Dört Halife ve Hasan el-Basrî'ye dayandırılan rivayet tarih açısından göz önüne alındığında mevlid okutma ve kutlama olayının çok erken dönemlerde, II./XI. asrın sonlarında başlamış olması gerektiği fakat bu kutlamaların V./XI asırdan itibaren başladığı yönünde genel bir kanaat bulunmaktadır. Bu da özellikle çağdaş dönem araştırmacıların haklı tepkisini çekmiştir.⁶³

İkinci görüş göre ise, bazı aksaklıkların bulunmasına rağmen mevlid kutlamalarını savunan görüştür. Bunlara göre de mevlid bid'attir; fakat ibâdet olmaktan çok dinî niteliği olan, birtakım iyilikleri içeren toplumsal bir faaliyet olduğundan yanlışlara düşmemek

⁶⁰ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s.43.

⁶¹ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 43.

⁶² Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 44-47.

⁶³ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 50.

kaydıyla bu alandaki faaliyetlerin sürdürülmesinden yanadırlar.

Abdurrahmân b. El- Cevzî, Ebû Şâme el-Makdisî, İmâm en-Nevevî, İbnu'l-Cezerî, İbn Hacer el-Heytemî, Ali el-Kârî ve Ali b. Burhânuddîn el-Halebî gibi önemli kişilerin bu görüşte olduğunu görmekteyiz.

VI./XII. asır âlimlerinden Endülüslü Halef b. Beşkuvâl'ın itirazlarına karşı, öğrencisi olan Ebû Abdillâh Muhammed el-Lahmî es-Sebtî, *ed-Durru'l-munazzan fi mevlidi'n-Nebiyi'l-mu'azzam* adlı eseriyle mevlidi savunmuştur.⁶⁴

Ebû Şâme el-Makdisî (ö. 665/1267), İbn Abbâd en-Nefzî er-Rundî, Şemseddin İbnü'l-Cezerî, İbn Nâsirüddin ed-Dımaşkî, İbn Hacer el-Askalânî, İbn Hacer el-Heytemî, Şemseddin es-Sehâvî, Celâleddin es-Süyûtî, Şehâbeddin Ahmed b. Muhammed el-Kastallânî ve Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî gibi âlimler ise Hz. Peygamber'in dünyaya gelmesi sebebiyle sevinmenin, onun doğum günü münasebetiyle muhtaçlara yardımda bulunmanın, Resûl-i Ekrem'e dair şiirler okumanın, güzel elbiseler giyerek sevinç gösterisinde bulunmanın birer güzel amel olduğunu, dolayısıyla mevlid kutlamalarının bid'at-ı hasene sayılması, halk arasında görülen ve dinen hoş karşılanmayan davranışların bundan ayrı düşünülerek önlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.⁶⁵

Osmanlı İlim Adamlarının Mevlide Bakışı

Toplu halde mevlid-i şerîf okutma ve dinlemenin bid'at olduğuna karşıt görüş bildiren Edirne müftüsü olarak tanınan Mehmet Fevzi Efendi'nin *İsbâtu'l-muhassenât li tilâveti mevlidi Seyyidi's-sâdât* adlı eseri bu konuda kaleme alınan eserlerin başında gelmektedir. İsminden de anlaşılacağı üzere Mehmed Fevzi Efendi, mevlid okutmanın güzel bir adet olduğunu ispat etmeye ve karşı çıkanlara cevap vermeye çalışmıştır.

Mevlid kutlamaları Irak, Suriye, Mısır, Magrib ve Endülüs'te olduğu gibi daha ilk dönemlerden itibaren Osmanlılarda da yaygın bir şekilde kutlanmış ve bu alandaki tartışmalar burada da sürdürülmüştür. Devlet erkânı tarafından düzenli olarak kutlanan mevlid merasimlerinin yaygınlaşması konusunda devletin etkin faaliyetleri yanında ferdî gayretlerin de büyük olduğu görülmektedir.⁶⁶

⁶⁴ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 50.

⁶⁵ Özel, Ahmet, *a.g.md.*,s. 478.

⁶⁶ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*,s. 57-59.

1.1.7. Mevlid Vakıfları

Bursa’da kurulan “Mevlid Vakıfları”nın işlevi mevlid okutmayı kendi hayatlarıyla sınırlı kalmadan yaşatma isteğidir. Konuyla ilgili kayıtlar incelendiğinde çok sayıda mevlid vakfi bulunduğu ve bunlardan önemli bir kısmının varlığını asırlarca devam ettirdiği görülmektedir. Mevlid vakıflarının dikkat çeken özelliği yalnızca mevlid okutturmak amacıyla kurulmuş olmalarıdır.

Vakıflar aracılığıyla mevlid okutma geleneğinin Vesîletü’n-Necât’ın yazıldığı tarihten hemen sonraki yıllarda oluştuğu görülmektedir. Hatta zamanla mevlid vakfi kurma veya mevlid okutma şartına vakfında yer verme geleneğini devrin ilim adamları da benimsemişlerdir. Mevlid vakıflarıyla ilgili bilgi kaynağını vakfiyeler veya vakıf defterleri göstermektedir. Mevlid için tahsis edilen paranın nasıl işletileceği, mevlidin nerede, ne zaman ve kimler tarafından okunacağı, okunacak her bir mevlid için ne kadar harcama yapılacağı, mevlidden hâsıl olacak sevabın kimlere bağışlanacağı gibi ayrıntılar vakfiyeye kaydedilirdi.⁶⁷

1775 Yılında 23,1790 yılında ise 32 adet mevlid vakfi bulunmaktadır. 1775 ve 1790 yılları arasındaki on beş yıllık dönemdeki verileri birleştirirsek en az 48 adet mevlid vakfi bulunduğunu söylenebilir. Muhasebe defterlerine bakıldığında mevlid vakıflarının dışında değişik amaçlarla kurulan çok sayıda vakfın da her yıl belli sayıda mevlid okuttuğu kaydı bulunmaktadır. Bursa’da, bu vakıfların da bir yıl içinde yaklaşık olarak 250-300 civarında mevlid okuttukları anlaşılmaktadır.⁶⁸

1.1.8.Mevlidin Bestelenmesi

Türk an’anesinde Mevlid’in mûsikî makamlarıyla, ilâhîlerle birlikte okunması Mevlid an’anesinin yalnız söz ve söyleyiş olarak değil, ses ve tören olarak da eski Türk hayat ve inanışlarından zengin çizgiler taşıdığını ehemmiyetle düşündürmektedir.⁶⁹

Türk dinî mûsikisinde mevlid, özellikle Osmanlı coğrafyasında yoğun ilgi gören Süleyman Çelebi’nin Vesîletü’n-necât’ın besteli veya kendine has bir şekilde okunmasını ifade eder. Eser öncelikle Hz. Peygamber’in doğum yıl dönümü, mübarek gün ve gecelerde başta olmak üzere ölüm, doğum, sünnet, evlenme, hac ibadetini yerine getirme vb. durumlarda okunması gelenekselleşmiştir.

⁶⁷ Karataş, Ali İhsan “Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları: Bursa Örneği”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008, s. 34-40.

⁶⁸ Karataş, Ali İhsan, *a.g.m.*, s. 40-42.

⁶⁹ Banarlı, Nihad Sami, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid’de Millî Çizgiler*, s.14.

Sadettin Nüzhet Ergun gibi bazı araştırmacılar, Vesîletü'n-necât'ın bizzat Süleyman Çelebi veya Sinâneddin Yûsuf tarafından bestelenmiş olabileceğini kaydetmektedir. Ancak eserin bugün bilinen yegâne bestekârı Bursalı Sekban'dır. Mevlidin bu bestesi XIX. yüzyılın sonlarına kadar okunmuş, zamanla unutulmaya yüz tutunca Mutafzâde Ahmed Efendi gibi mûsikişinaslar bu besteyi öğretmek için uğraşmışsa da ilgisizlik sonucu unutulmuştur. Türk mûsikisinde öteden beri mevlidhanlıkla şöhret bulmuş pek çok mûsikişinas yetişmiştir. Günümüz mevlidhanları arasında ise Halil İbrahim Çanakkaleli, Aziz Bahriyeli, Fevzi Mısır, Emin Işık, Zeki Altun (ö. 1999) ve Kâni Karaca (ö. 2004) bilhassa belirtilmelidir.⁷⁰ Mevlid manzumesi son devir hattat ve mûsikişinaslarından Kemal Batanay tarafından yeniden bestelenmiş, Kâni Karaca'nın meşkettiği bu bestenin notası henüz neşredilmediğinden okunması yaygınlaşmamıştır. Ayrıca bestekâr Sadettin Kaynak'ın bir mevlid bestesinden bahsedilmekteyse de henüz ortaya çıkmamıştır. XX. yüzyıl mevlidhanlarının mevlid metnine kendi zevklerine eklemeler yapmaları tahrifata sebep olduğundan okunması uygun görülmemektedir.⁷¹

1.1.9. Mevlidin Etkisi

Klâsik edebiyatta nazîre bir taklit değil, bir yaratma işidir. Defalarca yazılan Leylâ vü Mecnun, Yusuf ü Züleyhâ gibi, Husrev ü Şîrîn, Cemşîd ü Hurşîd, İskendernâme gibi manzum aşk, tasavvuf ve târih hikâyelerinin, evvelce İran edebiyatında, İranlı üstadlar tarafından defalarca yazılmış olması bu durumu kanıtlar niteliktedir.⁷²

Mevlid manzumesi de böyle bir yaratma değerinde nazîredir. Aynı ya da benzer konular ele alınmasına rağmen üslûp ve söyleyişi onu farklı kılmaktadır. Mevlid geleneği özellikle Türk Müslümanlığının en canlı hale getirdiği, millî-dinî bir gelenek haline koyduğu, saygı ve inaniş göstergesidir.⁷³

Diğer bir husus da, Türkler arasında, eski ve dinî törenlere çok benzer şekilde başlayan mevlid törenlerini, Türk'ün millî bağrında diğer Müslüman milletlerden daha yaygın, sıcak, samimî ve vazgeçilmez hâle koymuştur. Törenler eski Türk âdet ve inanişlarından kalma millî çizgilerle başlamıştır. Mevlid töreni yapmak, bir mûsikî makamına uyarak Mevlid okumak

⁷⁰ Özcan, Nuri, "Mevlid" (Musiki), TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.484-485.

⁷¹ Özcan, Nuri, a.g.md., s.484-485.

⁷² Banarlı, Nihad Sami, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler*, s.4.

⁷³ Banarlı, Nihad Sami, a.e., s. 11.

İslâm dinine aykırı olduğunu iddiâ edenlere karşı, Türk milletinin asırlardan beri mevlidsiz olamayışı buna dayanmaktadır.⁷⁴

Kutlamaların yaygın olarak yapıldığı dönemlerde Arap ülkelerinin büyük bir kısmı Osmanlı devletine bağlı ülkeler idi. Arapça mevlid kaleme almış olan şairlerin büyük bir kısmı Osmanlıya tâbii Arap bölgelerinde yaşamaktaydılar. Bunların bir kısmı İstanbul'u ziyaret etmiş veya buraya yerleşmiş, Osmanlı sultanlarıyla yakın irtibatları olmuş, hatta bazıları Şeyhülislâmlık makamına kadar yükselmiş bulunmaktaydılar. Dolayısıyla o dönemlerde Osmanlılarda da benzer mevlid faaliyetlerinin yapılmış olması ve kaleme alınan mevlidlerin Arapça mevlidlerden etkilenmiş olması muhtemeldir. Etkilenmeler her bölgede, alanda gerçekleşmiştir.

Edirne Müftüsü Mehmed Fevzi Efendi'nin Farsça olarak söylemiş olduğu mevlidin Ali Efendi tarafından Türkçe olarak söylenmesi bunun en güzel örneklerindedir.⁷⁵

Şekil, içerik ve üslup bakımından birbirinden farklı birçok Türkçe mevlid yanı sıra Arapça, Farsça, Arnavutça, Kürtçe, Cava dilinde, Boşnakça, Rumca, Çerkesçe, Ordu dilinde, Savahilî dilinde, Alhamyado (Arap harfleriyle yazılmış İspanya ve havalisi dili) ve Tatarca mevlidler de vardır.⁷⁶

Mevlid yazma ve söyleme yaygınlaşarak gelişmiştir. Bu durumdan dolayı da etkilenmeler ve etkilenmeler söz konusudur.

Süleyman Çelebi, mevlidini kaleme alırken Arapça mevlidlerden etkilenip etkilenmediği konusu elbetteki önemli bir husustur. Bunlardan tarih itibariyle Süleyman Çelebi'ye en yakın olanı İbnu'l Cezerî'nin mevlididir. Yıldırım Bâyezid'in teşvikiyle Bursa'ya gelip bir müddet burada kaldıktan sonra Keş'e geçen İbnu'l Cezerî mevlidini burada tamamlamıştır. Ahmet Ateş'e göre Süleyman Çelebi, İbnu'l-Cezerî'nin muhtemelen Bursa'da başlayıp Keş'te tamamladığı el Mevlidu'l-Kebîr veya Urfu't-ta'rîf bi'l-mevlidi's-şerîf adlı mevlidini görmüş veya bu konuyu görüşmüş ve bundan etkilenmiş olabilir.⁷⁷

Vesîletü'n-Necât üslup ve içerik bakımından her ne kadar Erzurumlu Darîr'in eserine benzetilse de daha önce İbnu'l-Cevzî, İbnu'l-Cezerî ve Abdurrahîm el-Bura'î gibi müelliflerin kaleme almış oldukları Arapça mevlidleri yansıtmaktadır. Aslında mevlidler arasında içerik bakımından etkileşimin söz konusu olmaması mümkün değildir. Çünkü mevlidin konusu, içeriği ortadadır. Diğer bir ifade ile muhtevâyı oluşturan bilgi, hadis ve tarih kitaplarında

⁷⁴ Banarlı, Nihad Sami, *a.e.*, s. 21,22.

⁷⁵ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*,s. 113.

⁷⁶ Aksoy, Hasan, "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler" Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 5, S. 9, 2007,s. 323-332.

⁷⁷ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*,s. 115.

aktarılanlara dayandığından mevlid yazarları da eserlerini mevcut bilgiyi kullanarak yazmak zorundadırlar. Süleyman Çelebi'nin Arapça mevlidlerde uygulanan geleneği Türkçe mevlidinde uyguladığı söylenebilir. Dolayısıyla Arap ve Türk Edebiyatında işlenen mevlidler arasında gerek şekil gerek muhtevâ bakımından büyük bir benzerlik bulunmaktadır.⁷⁸

Süleyman Çelebi'nin, Arapça eserler dışındaki eserlerden de etkilendiği ifade edilir. Bunlardan biri Ahmed Fakih'in (ö. 650/1252) Çarhnâme adlı eseridir. Vesîletü'n-necât'ın hatime kısmında Çarhnâme'dekine benzer ifadeler yer alır.⁷⁹ Kendisinden çeyrek asır önce bir Sîretü'n-Nebî yazan Azeri- Türk şairi Erzurumlu Kadı Darîr'in eserinden de etkilendiği ifade edilir. Süleyman Çelebi eserdeki manzum bir bölümü, hemen aynı sözlerle fakat kendi üslûbuyla tekrarlayarak Kaside-i Melîha adı verilen bir bölüm meydana getirir. Süleyman Çelebi Mevlid'inde özellikle velâdet bölümünün 100 beyite yakın bir kısmını, Erzurumlu Kadı Darîr'in Sîretü'n- Nebî'sindeki Mevlid manzumesine nazire olarak oluşturmuş görülmektedir.⁸⁰

Kadı Darîr'in manzum siyer kitabını Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât'ıyla ilk karşılaştıran Veled Çelebi Efendi benzerliği ifade etmiştir. Kadı Darîr tarafından başarılı bir Türkçe söyleyişle ifade edilen bu manzumelerin, Süleyman Çelebi tercümesiyle sıradan bir tercüme olmadığı bir gerçektir. Ki Süleyman Çelebi Mevlid'inin bazı yerlerinde Darîr'in eserindeki manzum kısımları tekrar söylemek suretiyle yazılmış bir nazîre-şiir oluşturduğu görülmektedir.⁸¹

Ahmedî'nin İskender-nâme'sinde yer alan "Mevlid" Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât'ından iki yıl önce (H. 810) yazılmıştır. Mevlid İskender-nâme metni içinde bulunsa da müstakil bir eser karakterinde bulunmaktadır.

Nice dânedür disen bu 'akd-i dür

Altı yüz ü dahı on biş danedür

İskender-nâme'nin toplam beyit sayısı 8874 beyit iken 615 beyitten söz etmesi, Mevlid'i bağımsız bir eser olarak kaleme aldığıın ifadesidir.

Ahmedî'nin İskender-nâme'sinin bir nüshasında mevlidin müstakil bir eser olarak bulunması dolayısıyla eserin Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk mevlid olduğu ifade edilir. Bahis konusu olan mevlidin müntensihler tarafından İskender-nâme'ye eklenmiş olabileceği de bir başka görüştür. Ancak elde değerlendirme yapılacak ya da aksini iddia edecek bir nüsha söz konusu olmadığı için mevlidi Ahmedî'nin eseri olarak düşünmekteyiz. Eserde hatime

⁷⁸ Bakırcı, Selami, *a.e.*, s. 116.

⁷⁹ Aksoy, Hasan, *a.g.m.*, s. 323-332.

⁸⁰ Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 483-486.

⁸¹ Banarlı, Nihad Sami, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler*, s.17.

bölümü olarak kabul edilecek bölümde “şairin kendi adını (mahlasını) zikretmesi”, eserin yazıldığı yerin (Bursa) söylenmesi, devrin padişahına övgü ve dua gibi konular işlenmesi bunun en sağlam delilidir.⁸² Bu mesnevi için vilâdet, mûcizât, hilye, hicret, gazavat ve vefat bölümleri ile Türk edebiyatında Süleyman Çelebi’den önce ilk örneğini oluşturduğu söylenebilir.⁸³

Süleyman Çelebi’nin mevlidindeki en güzel parçalardan biri “Merhaba Faslı”dır. Ancak bu bölümü yazdığı ileri sürülen şair Ahmed’dir. Yazdığı mevlid dışında hayatı hakkında pek bilgi mevcut değildir. Mevlid okuyucuların, asırlar içinde, mühim bir kısmını Ahmed’in Mevlid’inden alıp Süleyman Çelebi’nin Mevlid’ine katarak okudukları en güzel parça, bu mevlidin merhaba faslıdır. İlk olarak Ahmed Aymutlu tarafından incelenerek işaret edilen, merhaba faslının şair Ahmed’e ait olduğu diğer araştırmacılar tarafından da görülmüş ve belirtilmiştir. Bununla beraber bu bölümün aynı tarihlerde yazılmış daha başka mevlidlerde de bulunması, bu mevzuda daha aydınlatıcı nüshalara, eserlere ihtiyaç hissettirmektedir.⁸⁴

Erzurumlu Darîr ve Ahmedî’ nin eserleri farklı türlerde oluşturulduğu için Türkçe mevlidlerin ilki olarak Süleyman Çelebi’nin mevlidi sayılmaktadır.

Süleyman Çelebi eserini oluştururken Arapça ve Türkçe eserlerden etkilendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra daha sonraki mevlidler üzerinde büyük etkisi olan Süleyman Çelebi’nin mevlidinin, Arapça mevlidler üzerinde de büyük etkisi olmuş, hatta Arapça’ya çevirisi yapılmıştır.⁸⁵

Mevlid Çığırı kavramı Süleyman Çelebi Mevlid’inin daha ilk anlardan başlayarak kazandığı büyük başarıyı göstermektedir. Türk edebiyatında Mevlid yazma şevkini arttırmış ve bu edebî hareketi doğurmuştur. Kısa zamanda Vesiletü’n Necât’a benzer, başka Mevlid’ler yazılmıştır. Hatta bazı mevlidlerde bire bir alıntılar gerçekleşmiş. Ya da yeni mevlidlerin hoşça giden, güzel söylenmiş parçaları, zamanla Süleyman Çelebi Mevlidi’ne katılmış ve bu Süleyman Çelebi’nin mevlidini de süreç içerisinde değişikliğe uğratmıştır.⁸⁶

Mevlid’in basılmış nüshaları da bu değişmiş şekillere göre yeniden yön bulmuştur. Bugün yaygın olarak, okunmakta bulunan mevlid de asırlar içinde sayısız mevlidciler elinde değişmiştir. Örneğin Kadı Darîr’de ve Süleyman Çelebi’de kaside şekliyle yazılan doğum faslı, Mevlid’in bugün okunan şeklinde mesnevi tarzındadır.⁸⁷

⁸² Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, S. 32.

⁸³ Çelebioğlu, Amil, *Türk Mesnevi Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999, S. 117.

⁸⁴ Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 486,487.

⁸⁵ Bakırcı, Selami, *a.g.e.*, s. 116.

⁸⁶ Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 486.

⁸⁷ Banarlı, Nihad Sami, *a.e.*, s. 486.

Günümüzde okunan mevlide birçok ekleme ve çıkarmalar yapılmış, mevlid karma bir metin haline gelmiştir.

1.1.10. Mevlidler

1.1.10.1. İslâmî Edebiyatta İlk Mevlidler

“Hazret-i Peygamber’in Şairi” (Şâ’iru’r-Rasûl, Şâ’iru’n-Nebiyy) olarak vasıflandırılan Hassân bin Sâbit birçok şiirinde Peygamber’in güzel vasıflarını yüceltip, düşmanlarını tahkir etmiştir. Abdullah ibn Rehâva da Peygamber’i meth eden şairlerdendir. Hz. Muhammed’in muasırı ve “Yedi Asılı” (el-Muallâkâtu’s-seba) şiirlerinden birinin şairi olan Ka’b bin Züheyr (ö. 24/645), Hz. Muhammed’e takdim ettiği övgü içerikli “Bürde Kasîdesi” (Kasîdetü’l-bürde) olarak anılan şiiriyle ismini edebîleştirmiştir.⁸⁸

Hz. Muhammed’e övgü olması hususunda ilk ürünler olan bu şiirler, mevlidlere ilham kaynağı olarak kabul edilmektedir ancak konu bakımından mevlidlerin asıl kaynağını eski “sîre”ler (sîret, siyer), megâzî ve şemâil kitapları oluşturmaktadır. Bunların başında İbn İshak’ın es-Sîre’siyle İbn Hişâm’ın es-Sîretü’n-nebevviyye’si ve Ebû İsa et-Tirmîzî’nin Şemâilu’n-nebî’si gelir.⁸⁹

Erbil Atabegi Muzafferuddîn Kökbörü tarafından düzenlenen ihtişamlı mevlid törenlerinde okunmak üzere İbn Dihye el-Kelbî’nin mensur olarak kaleme aldığı et-Tenvîr fi Mevlidi’s-sirâci’l-münîr adlı eseri şöhretinden dolayı ilk mevlid kitabı olarak kabul edilmişse de ondan çok önce yazılan bu türde eserler vardı. Berlin Kraliyet Kütüphanesi’nde Ali b. Hamza el-Kıyâsî’ye (ö. 189/805) nispet edilen sîret formunda bir eserle Vâkıdî’ye (ö. 207/823) ait Mevlidu’l-Vâkıdî ma’a’s-Şerh ‘ale’t-temâm adlı manzumenin yazmaları bulunmaktadır.⁹⁰

İslamlığın ilk dönemlerinden itibaren yazılmaya başlanan eserlerde siyer, şemâil ve megâzî türü eserlerde mevlid içerikli bölümler yer almışsa da bu konuda ilk özgün eser Ebu’l-Cevzî’nin (öl. 1200) Mevlidü’n-Nebî’(el-Arûs)sidir. Aynı dönemlerde Muhiddin-i Arabî (öl. 1240) Mevlüdü’l-Cismanî ve’r Rûhânî; Ebü’l-Kasım-ı Sebtî (öl. 1203); Dürrü’l-Munazzam fi Mevlidi’n-Nebiyyi’l-Muazzam; İbn Dihye (öl. 1235) Kitabü’t-Tenvîr fi Mevlidi’s-Sirâci’l-

⁸⁸ Okiç, Tayyib, *a.g.m.*,s.31

⁸⁹ Durmuş, İsmâil, “Mevlid” (*Arap Edebiyatı* TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 480-482.

⁹⁰ Durmuş, İsmâil, *a.g.md.*,s.480.

Münîr; Zemlekanî (öl. 1327) Mevlidü'n-Nebî adlı eserlerini yazarlar. Bunları el-Bekrî ve İbnü'l Cezerî'nin mevlidleri izler.⁹¹

El-Bekrî (ö. 1295), İbn Kesîr (ö. 1373), İbn Câbir el-Endülüsî (ö. 1378), İbnü'l-Cezerî (ö. 1429), İbn Hacer el-Askalânî (ö. 1449), Firûzâbâdî (ö. 1414), Abdullah el-Herevî (ö. 1478) ve en-Nablusî (ö. 1731)'nin mevlidleri izlemiştir.⁹²

1.1.10.2. Türkçe Mevlidler

Türk edebiyatında Vesiletü'n-necât dışında 200 kadar mevlid bulunduğu söylenmektedir. Hamdullah Hamdi'nin sade Türkçe ile yazmaya özel gayret gösterdiğini belirttiği Ahmediyye'si ile Şemseddin Sivâsî'nin Mevlid'i dil, edebiyat, tasavvuf açısından Süleyman Çelebi'nin mevlidi kadar önem arz etmektedir.⁹³

Edebiyatımızda Süleyman Çelebi dışında mevlid türünde eser veren şairlerin listesinin yer aldığı çalışmalar çoktur. İlk bibliyografımız Kâtip Çelebi, Türk diliyle yazılmış mevlidleri de ilk defa toplu hâlde veren isimdir. Bursalı Mehmed Tahir'in "Osmanlı Müellifleri"nin ikinci cildinde verdiği Türkçe mevlid yazarları listesi bu alanda daha sonra yapılacak çalışmaların ilk çıkış noktasını teşkil etmiştir. Kâtip Çelebi, Türkçe mevlid yazarlarından sadece Hamdullâh Hamdî, Hasan Bahrî ve Arab Vâiz'in adını anarken Bursalı Tahir, "bazıları şunlardır" kaydıyla 26 şaire yer vermiştir:

"Şeyh Şemseddîn-i Sîvâsî, Beg-zâde Mustafa Efendi, Keşfi-i Saruhanî, Manastırlı Rif'at Beg, İpsalalı Ebu'l-hayr, Ak Şemseddîn-zâde, Hamdullâh Çelebi, Bursalı Şeyh Abdulkâdir Necîp Efendi, Bursalı Kitâbcı Mustafa Efendi, Bursalı Âkif Efendi, Salâhaddîn-i Uşşâkî, Adirne müftisi Mehmed Fevzî Efendi, Dârendeli Bekâî, Hoca Re'fet Efendi, Kuloğlu, Karesili Hasan Bahrî, Şeyh Sâlih Nihânî, Erzurumlu Osmân Sirâceddîn Efendi, Şeyh Selâmî, Keşfi-i Samokovî, Yâsînci-zâde Nûri Efendi, Hüseyin Efendi, Vâlî Abdurrahmân Efendi, Gulâmî, Mürîdî-i Aydınî, İbrâhîm Nazîf-i Karamanî."⁹⁴

Necla Pekolcay'ın mevlid konusundaki "Türkçe Mevlid Metinleri" adlı doktora tezinde Süleyman Çelebi'nin mevlidi dışında müellifi belli 18 mevlidi tanıtmıştır. Pekolcay, mevlidleri tanıtırken muhtevayı esas almış; eserin vezni, beyit sayısı, müellifi vb. teknik konulara çoğunlukla değinmemiştir.

⁹¹ Pala, İskender, *a.g.e.*, s.325.

⁹² Canım, Rıdvan, *a.g.e.*,s. 140.

⁹³ Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü, s. 372.

⁹⁴ Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.54.

Ahmed, Ebülhayr, Halil, Hoca-oğlu, Mustafa-oğlu, Nâzım, Sinan-oğlu, Abdî, Behiştî, Hamdî, Muhammed Hamdî el-Hüseynî, Muhibbî, Râgıp, Re'fet, Şâhidî el-Neyyî, Şehîdî, Şemsî, Yahyâ.⁹⁵

Pekolcay'ın tanıttığı metinlerden Hamdullah Hamdî'ye ait olarak gösterdiği nüshasının Ayasofya hatibi Hamdî'ye ait olduğunu Hasibe Mazıoğlu tarafından ispatlanmıştır.⁹⁶ Ayrıca Halîlî ve Şehidü'n-neyî mevlidlerinin aslında aynı eserin farklı nüshalarından başka bir şey olmadığı, üstelik eserin her ikisine de ait olmadığı ortaya konulmuştur. Bu durumda Pekolcay'ın adı geçen tezinde tanıttığı müellifi belli mevlid sayısı gerçekte 15 olmaktadır.⁹⁷

Hasibe Mazıoğlu, bu sayıya şu 9 mevlid müellifini ilave eder: Kerîmî, Hamdullah Hamdî, Emîrî, Hevâyî, Visâlî Ali Çelebi, Şâhidî, Murâdî, Nahîfî, Selâmî Şeyh Mustafa. İki mevlid de (Derviş Dede ve Deveci Ali mevlidleri) aslında müellifi bilinmeyen mevlidlerdir.⁹⁸ Mazıoğlu makalesinin sonuna Pekolcay'ın ve kendisinin tanıttığı mevlidlere Keşfu'z-zunûn, Osmanlı Müellifleri ve tezkirelerden tespit ettiği ama nüshası bilinmeyen mevlid sahiplerini de eklediği bir listeye toplam 59 şairin adını sayar:

Abdurrâhman Ankaravî, Abdulkadir Necîp, Ahmed Mürşidî, Âkif (Bursalı), Bekâî (Darendeli), Beyzâde Mustafa, Cebrî, Gulâmî, Gülşenî-i Saruhanî, Hafî, Halil Siirdî, Hasan Bahrî (Karesili), Hasan İlmî, Hevâyî, Hüseyin Efendi, İbrahim Kadem, İbrahim Nazif Karamanî, Kâmî Şaban Âmidî, Kerîmî, Keşfi-i Samatyavî, Kuloğlu, Mehmed Feyzî, Mehmed Hasan, Muhammed bin Hamza el-Arab Vaiz, Mustafa (Kitapçı, Bursalı), Mürîdî-i Aydınî, Nurî (Yasinci-zâde), Râgıp, Selahüddin Uşşakî, Salih Nihanî, Osman Feyzî, Osman Siracüddin (Erzurumlu), Rıfat (Manastırlı), Tahir Ağa, Zâtî.⁹⁹

Bu şairlerden başka Abdurrahman Ankaravî'nin bahis konusu eserinin bir mevlid değil, sadece mevlid okumanın faydalarıyla ilgili kısa bir manzume olduğu, Halil Siirdî ve Beyzâde Mustafa'nın mevlidlerinin Türkçe olmadığı, Keşfi-i Samatyavî diye bir şair bulunmayıp bahis konusu mevlid müellifinin Keşfi-i Samokovî olduğu ve Bursalı Kitapçı Mustafa ile Mustafa Râgıp'ın ayrı mevlid yazarları olmadıkları Fatih Köksal'ın çalışmasında ortaya konulmuştur.¹⁰⁰

Bu durumda Mazıoğlu'nun listesinde 59 olarak gösterilen mevlid şairi sayısı da aslında 54 olmaktadır.

⁹⁵ Pekolcay, Necla, *Türkçe Mevlid Metinleri*, (Basılmamış) Doktora Tezi, İÜ Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1950.

⁹⁶ Mazıoğlu, Hasibe, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji*, C.6/1, s.31-62.

⁹⁷ Köksal, a.g.e., s. 55.

⁹⁸ Mazıoğlu, Hasibe, a.g.m., s.31-62.

⁹⁹ Mazıoğlu, Hasibe, a.m., s. 31-62.

¹⁰⁰ Köksal, M. Fatih, a.g.e., s.55.

Agâh Sırrı Levend, 1972 yılında yayımlanan “Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri” başlıklı makalesinde Râmiz, Kör Haliloğlu, Ahmed İzzet Paşa ve Divrikli Tahir Nadî mevlidlerini bildirir. Ahmed Râmiz’in eseri Zaza lehçesiyle olup yayımlanmıştır. Vehbî’nin Mevlidi de Türkçe değil, Arnavutçadır. İki yanlış tespiti çıkardığımızda Levend’in ekledikleriyle birlikte Türkçe mevlid müellifi sayısı 58’e ulaşmaktadır.¹⁰¹

Pekolcay yeni olarak yine nüshasının yerini, yaşadığı dönemi ve kaynağını göstermeden Lamiî ile Aklî ve Nesimî adlı şairleri ekler. Bu üç şairin eklenmesiyle listedeki toplam mevlid yazarı sayısı 61’e ulaşmış olmaktadır.¹⁰²

Hasan Aksoy “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler” başlıklı makalesinde yukarıdaki iki çalışmada anılan mevlidlerle hemen aynı sayıyı vermiş, ilâve olarak mevlidler üzerine son yıllarda yapılan kimi akademik çalışmalara işaret etmiştir. Bu yazıda öncekilere Cefâyî ve Dede Mehmed Efendi eklenerek nihaî olarak 63 mevlid yazan şair karşımıza çıkmaktadır. Dede Mehmed Efendi’nin eserinin mensur olmasından dolayı 62 mevlidden söz edilmektedir.¹⁰³

Türkçe mevlidlerden toplu olarak bahsedilen bahis konusu yayınlarda yer almadığı hâlde –Arap harfliler hariç- kitap, makale veya tez hâlinde yayımlanan mevlidlerle birlikte bu sayı 76’ya ulaşmaktadır.¹⁰⁴

Xv. Yüzyıl Mevlidleri:

1. Ahmedî (ö. 1412): Edebiyatımızda ilk mevlid müellifidir. Yazılış tarihi: 1407. Şairin İskender-nâme’sinin bir nüshasında bulunan eserdir.
2. Süleyman Çelebi (ö. 1422): Vesîletü’n-necât. Yazılış tarihi: 1407.
3. Arif: Mevlid. Yazılış Tarihi: 1437/38.
4. Kerîmi: İrşâd. Yazılış tarihi: 1458.
5. Gülşenî-i Saruhanî: Mevlid-i Nebî .
6. Ahmed: Mevlid. Yazılış Tarihi: 1469.
7. Hafî: Mevlid. Yazılış tarihi: 1478.
8. Hocoğlu: Mevlid. Yazılış tarihi: 1478.
9. Sinanoğlu: Ümmîdü’l-müznibîn. Yazılış tarihi: 1478.
10. Cefâyî. Mevlidu’n-nebî. Yazılış tarihi: 1484.
11. Zaîf (Hacı Mustafaoğlu): Mecma’u’I-envâr. Yazılış tarihi: 1490.

¹⁰¹ Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 56.

¹⁰² Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 56.

¹⁰³ Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 57.

¹⁰⁴ Köksal, M. Fatih, *a.e.*, s. 57.

12. İpsalalı Ebu'l-hayr: Mevlid. Yazılış tarihi: 1491.
  13. Yahyâ b. Bahşi: Mevlid-i Nebî.
  14. Mürîdî: Mevlid-i Şerif.
  15. Hamdullah Hamdî (ö. 1508): Mevlid-nâme (Ahmediyye). Yazılış tarihi: 1494.
  16. Muhibbî: Mevlid.
  17. Keşfi-i Saruhanî (ö. 1520den önce): Mevlidü'n-nebî. Yazılış tarihi : 1494.
  18. Mehmed b. Hamza Arab Vâiz: Mevlidü'n-nebî.
  19. Sabâyî: Mevlidü'n-nebî.
  20. Lâmiî Çelebi (ö. 1532): Mevlid-i Nebî.
  21. Emîrî (ö. 1535): Mevlidü'n-nebî.
  22. Cismî: Mevludu'n-nebî. Yazılış tarihi: 1511.
  23. Gulâmî: Osmanlı Müellifleri'nde varlığında söz edilmektedir. Herhangi bir nüshasını tespit edilememiştir.
  24. Zâtî (ö. 1546)
  25. Derviş Mehmed Hevâyî: Mevlûdu Hayri'l-Enbiyâ. Yazılış tarihi 1533.
  26. Hamdî: Mevlid.
  27. Cebrî: Mevlid-i Nebî.
  28. Abdî. Mevlidü'n-nebî.
  29. Selâmî Mustafâ: Mevlid.
  30. Visâlî Ali Çelebi.
  31. Şehîdî-i Edirnevî: Mevlidü'n-nebî.
- Bu eser aslında İpsalalı Ebu'l-hayr Mevlidi'yle müşterek beyitler ihtiva eden onun oldukça farklılaşmış ve daha uzun bir varyantı gibidir.
32. Murâdî: Mevlidü'n-nebî.
  33. Behiştî: Mevlidü'n-nebî.
  34. Hasan Bahrî (Karasili) (ö. 1586): Mevlid.
  35. Şemseddîn Sivasî (ö. 1597): Mevlidü'n-nebî. Yazılış tarihi 1580.

Xvii. Yüzyıl Mevlidleri:

36. Kuloğlu.

Xviii. Yüzyıl Mevlidleri:

37. Keşfi-i Samokovî.
38. Süleymân Nahîfî (ö. 1738):Mevlidü'n-nebî.
39. Ahmed-i Mürşidî (ö. 1761): Mevlid-i Nebî.

40. Salâhî Abdullah-ı Uşşâkî (ö. 1782): Manzûme-i Mevlid ve Mirâc-ı Nebî.
41. Darendeli Bekâî (ö. 1786): Melidü'n-nebî.
42. Necîbî (Eşrefzâde Abdulkâdir) (ö. 1788).
43. Mehmet Hamdî Hüseyinî.
44. Edîb (Lalî-zâde) (ö. 1802). Mevlid.
45. Selâmî Şeyh Mustafâ (İzmirli) (ö. 1813): Mevlid-i Şerîf.
46. Âkif (Bursalı) (ö. 1813).

Xix. Yüzyıl Mevlidleri:

47. Hasan İlmî (Kozanlı): Mevlidü'n-nebî. Yazılış tarihi 1811.
48. Mustafa Râgıb (ö. 1857): Mevlid-i Nebevî.
49. Muhibbî (Yusufelili) (ö. 1868): Mevlid-i Nebevî.
50. İrşâdî (ö. 1879): Mevlid.
51. Tâhir Ağa.
52. Osman Sırâceddîn (Erzurumlu): Mevlid-i Şerîf.
53. Kâmî Şabân-ı Âmidî (ö. 1884): Mevlid-i Nebî. Yazılış tarihi 1863.
54. Mehmed Sâlih Nihânî: Mevlid-i Şerîf-i Nebevî. Eser 1891'de basılmıştır.
55. Ahmet İzzet Paşa (ö. 1892): Mevlidü'n-nebevî.
56. Hasan Nadîr (Mar'aşî Kurâ-zâde - ö. 1900).
57. Mehmet Fevzî (Edirne Müftüsü) (ö. 1900): İki Türkçe mevlid kaleme almıştır.
58. Keşfî (Yusufelili) (ö. 1900): Mevlid-i Nebevî. Yazılış tarihi 1898.
59. İbrâhîm Re'fet Efendi (ö. 1903): Mevlid-i Şerîf. Yazılış tarihi 1861 (?) .
60. Manastırlı Rif'at (ö. 1907) Mevlid.
61. Rüşdî (Erzurumlu Ketenci-zâde Mehmed Rüşdî) (ö. 1916):
62. İbrâhîm Kadem: Mevlidü'n-nebî.

Xx. Yüzyıl Mevlidleri:

63. Ahmet Fehmi (Erturan) (ö.1966): Menkâbe-i Celîle. Yazılış tarihi 1923.
64. Şeyh Mehmed Şemseddin el-Mısırî (ö. 1936): Mesar-ı Şemsu'l-Mısırî fi'l-Mevlidi'l-Muhammedî. Arap harfleriyle (1924) ve yeni harflerle yayımlanmıştır.
65. Çizmecî-zâde Vehbî
66. Tâhir Nâdî (Divrikli) (ö. 1952): Mevlidü'n-nebevî.
67. İhramcî-zâde İsmail Hakkı (Toprak) (ö. 1969): Yâre Yâdigâr Nüshası: 1969 yılında yeni harflerle basılan eser.
68. Kâmil Sarıateş

Yazıldığı Dönem Tespit Edilemeyenler:

69. Şâhidî
70. Nâzım: Mevlid.
71. Kör Haliloğlu: Mevlid.
72. Aklî: Mevlid-i Şerîf.
73. Hüseyin Efendi: Mevlid.
74. İbrâhîm N (Karamanlı)
75. Mehmed Hasan
76. Yâsînci-zâde Nûrî: Mevlidü'n-nebî.
77. Osman Fevzî Efendi: Mevlidü'n-nebî.
78. Nesîmî

İlgili Literatürde Bulunmayan Mevlidler:

Eski harflerle basılı olduğu hâlde literatüre alınmamış bir kısım mevliddir. 78 mevlide, müellif isimlerinin alfabetik sıralandığı tespit edilen 43 adet mevlid ilavesiyle Türk edebiyatında kaleme alınan mevlid sayısı 121'e ulaşmıştır.

1. Abdî Mahmûd (Urfalı) (ö. 1901): Mevlid.
2. Abdulkâdir Yahyâ: Mevlid.
3. Ahmed Tevfik: Nebe'ü'l-münîf fi Mevlidi'ş-Şerîf.
4. Atâ (ö. 1553'ten sonra): Mevlid.
5. Cevherî: Mevlûdu'n-nebevî.
6. Enverî-i Erzincânî: Mevlûd-i Şerîf.
7. Felek-zâde Ayntâbi
8. Furûgî
9. Gül Ali Bâkî (XIX. yy): Mevlûd-i Şerîf.
10. Hâfız Sâlim b. İbrâhîm: Mevlid.
11. Halvetî: Mevlûdu'n-nebî.
12. Hanîf: Risale-i Mevlid-i Nebî Tercümesi.
13. Hasbî: Mevlûd-i Şerîf.
14. İbrâhîm: Mevlid.
15. Keşkeki-zâde Fatma Kâmile (ö. 1921): Mevlid-i Şerîf.
16. Mahmud-zâde Ahmed (Vidinli): Mevlid-i Nebî.
17. Mehmed Ali Dâniş (ö. 1830): Mevlûdu'n-nebî.

18. Mehmet Tevfik: Mevlid-i Şerîf.
19. Muhyî: Mevlidu'n-nebî.
20. Muhyiddîn Ali Mekkî (Arapgirli) (ö. 1936): Yeni Mevlid-i Nebevî. Yazılış tarihi 1915.
21. Muhyiddîn: Mevlid.
22. Muhyî-i Manavgâdî (Şeyh-zâde) (XVI. Yüzyıl).
23. Nâcî: Mevlid-i Şerîf.
24. Naîmî (XIX. yy.): İlhâm-ı Celîl.
25. Nasîbî (XV.-XVI. yy.): Mevlidu'n-nebî.
26. Nazmî: Mevlid-i Cedîd-i Şah-ı Risalet.
27. Niyâzî (İsmail Niyâzî): Mevlûd-i Şerîf.
28. Nûrî: Mevlid.
29. Recâî
30. Remzî (Kürkçüzâde Osman) (ö. 1924): Mevlid.
31. Rüşdî Mes'ûd
32. Sâbit: Mevlid-i Şerîf.
33. Sıdkî (XIX. yy.): Mevlûdu'n-nebî.
34. Süleymân Celvetî: Mevlid-i Şerîf.
35. Seyh Mahmud Nedîm: Mevlûd.
36. Şeyh Mehmed Hayrî: Yeni Mevlid-i Şerîf.
37. Şeyh Sâmî: Mevlid-i Mücteba.
38. Şeyh Şa'bân-ı Velî (Taşköprülü) (ö. 1568).
39. Vaiz Ümmî: Mevlidü'n-nebî.
40. Veysî Üveys b. Mehmed-i Alaşehrî (Ö. 1627): Mevlûdü'n-Nebî.
41. Za'fî: Mevlûdu'n-nebî.
42. Zekeriyâ b. Abdulgaffâr Dagıstânî: Mevlidü'n-nebî.
43. Zeynî (XIX. yy.): Mevlûd-i Şerîf.
44. Ziyaî (Harputlu Ziyâuddîn) (XIX. yy.): Mevlûdu'n-nebî.

Mevlidi Olmadığı Halde Kendisini Mevlid Atfedilen Şairler

*Muhtelif yayınlarda kendisine mevlid atfedilen şairler:

1. Abdurrahmân
2. Abdurrahmân-ı Ankaravî
3. Ahmed Râmîz
4. Âşık Çelebi

5. Beyzâde Mustafa (ö. 1786): Mevlid.
6. Dervîş: Mevlidü'n-nebî.
7. Halîl: Mevlid.
8. Keşfi-i Samatyevî
9. Kırcaalili Mustafa-zâde Ahmed: Mustafa Mevlûdi.
10. Molla Halîl-i Siirdî (ö. 1841)
11. Mustafa (Bursalı, Kitapçı)
12. Seyyid Dede Mehmed Efendi: Mevlidü'n-nebî.
13. Şâhidî
14. Şehidünneyî
15. Vehbî

*Kütüphane katalog ve kartotekslerinde kendisine mevlid atfedilen şairler:

16. Ahmed-i Edîrnevî: Mevlidü'n-nebî.
17. Ahmedî: Mevlid.
18. Azîz Mahmûd Hüdâyî: Mevlid.
19. Derûnî: Mevlid.
20. Dervîş Dede: Mevlid.
21. Dervîş Hacı: Mevlidü'n-nebî.
22. Deveci Ali: Mevlid.
23. Hasan Fethî: Mevlid.
24. Hayâlî-i Gülşenî: Mevlid-i Nebî.
25. Hemdemî: Mevlid.
26. Hıyânî: Mevlid.
27. Muhammed Emin: Mevlid-i Şerîf.
28. Musa Sivasî: Mevlid.
29. Nâbî: Mevlid Risalesi.
30. Niyâzî: Mevlid-i Nebî.
31. Şeyhî: Mevlid.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ bkz: Köksal, M. Fatih, *a.g.e.*, s.58-82.; Mazıoğlu, Hasibe, *a.g.m.*,s.31-62.; Pekolcay, Necla, *a.g.e.*

2. BÖLÜM

2.1. YAHYÂ BİN BAHŞİ

2.1.1. Hayatı

Gönenli olan Yahya bin Bahşi kaynaklarda Tuzlalı Yahya Efendi, Gönenli Yahya Efendi ve Yahya b. Yahşi şeklinde geçmektedir. Hayatı hakkında sınırlı bilgiler edinilmektedir. Doğum tarihi hakkında bilgiye sahip olmadığımız Bahşi asrının ilimlerini tahsil etmiştir. ¹⁰⁶Alaşehir’de Şeyh Sinân Efendi’den tekâmîl-i sülûku Büyük Lütfullah Efendi’denir. ¹⁰⁷ Müderris olarak Tuzla Behramiyye Sancağı’na bağlı Hüdâvendigâr Medresesi’ne atanmıştır. ¹⁰⁸

Tasavvufla ilgilenmeye başlayıp zamanını va’z ve irşâd ile geçiren âlim, ârif ve geniş bir bilgiye sahip olan Yahya Efendi’nin hafızası pek kuvvetli olduğu ve Kâdı-i Beyzâvî tefsirini hiç mütâla’a etmeden talebelerine okutturduğu belirtilir. ¹⁰⁹

Kendisinin hocalarından biri olarak meşhur müfessir Kadı Beyzavî (ö.685/1286) olduğu ifade edilir. Fakat bunun tarihsel olarak uygunluğu konusunda tartışmalar söz konusudur. Bahşi’nin ne zaman doğduğuna dair elimizde kesin bir bilgi olmamakla birlikte, Emir Sultan’ın hâlifesi olmasından dolayı ve vefat tarihinin ortaya çıkardığı durumla onun Kadı Beyzâvî’nin talebesi olması kronolojik olarak mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. ¹¹⁰

Hocasının tefsirini öğrencilerine ezberinden okuttuğu rivayeti de bu nedenle gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. Onun bu tefsiri başka bir âlimden okumuş ve öğrenmiş olması görüşünü kuvvetlendirmektedir. ¹¹¹

Yahya b. Bahşi hakkında anlatılan menkıbelerden bir diğerinde kendisinden şöyle bahsedilmektedir: Sultan II. Bâyezid Han’ın (ö.1512) da hazır bulunduğu bir cuma namazından sonra Meryem suresinin tefsirinin yapılması buyrulmuş, orada bulunan Emir Sultan Dergâhı postnişînlerinden Lütfullah Efendi bu görevi İbn Bahşi’ye teklif etmiş ve o da kabul etmiştir. İbn Bahşi Meryem Suresi’nin tefsirini yaptığı ve bütün dinleyenleri gözyaşına

¹⁰⁶ Akçay, Ali İhsan, “Emir Sultan Dergâhı Müntesiplerinden Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi”, *Bursa’da Tarikatlar ve Tekkeler*, haz. Kara, Mustafa, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2012, s. 167

¹⁰⁷ Tahir, Bursalı Mehmed, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1333,Cilt 1, s. 199.

¹⁰⁸ Akçay, Ali İhsan, a.g.m.,s. 167

¹⁰⁹ Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Karesi Meşâhiri*, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, Balıkesir, 1999, s. 70.

¹¹⁰ Akçay, Ali İhsan, “Emir Sultan’ın Halifelerinden Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi”, *Emir Sultan ve Erguvan: Toplumsal Bir Çağrı*, Ed. Keskin, Enes B., Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa, 2007, s. 71

¹¹¹ Akçay, Ali İhsan, a.g.m., s.72

boğduğu belirtilir. Bu menkıbeden onun iyi yetişmiş bir din bilgini olduğunu anlıyoruz.¹¹²

Yahya Efendi'nin Bursa'nın manevî mimarlarından Emir Sultan (ö.1429) hazretlerinin ilim ışından yararlanarak onun seçkin müridleri arasında yer almış olması da hayatının en ehemmiyetli noktalarındandır.¹¹³

Ömrünün sonlarına doğru Tuzla'nın Yaylacık köyüne yerleşen ve burada tekke inşa eden İbn Bahşi (müntesip) 840'ta (1436-37) Yaylacık Tuzla'da irtihal etti.¹¹⁴

2.1.2. Eserleri

1. Şerhu Şir'atü'l-İslâm¹¹⁵,
2. Menâkıb-ı Emîr Sultân¹¹⁶,
3. Envârü'l-Kulûb,
4. Menâkıb-ı Şeyh Mehmed bin İsâ-yı Akhisârî,
5. Sıhâh-ı Acemî¹¹⁷,
6. Maktel-i İmâm Hüseyin¹¹⁸,
7. Dîvân-ı İlâhiyyat,
8. İzhâru'l- Esrâr,
9. Lemhu Mesâilî Nahvîye fi Şerhi Avâmili'l- Birgivîye¹¹⁹,
10. Ferâidü'l-Leâli¹²⁰,
11. Şerhu'l-Vikâye'ye Haşiye,
12. Mevlid-i Nebî'dir.

Emir Sultan hazretleri, Bursa'nın ve ilim muhitinin önemli zatlarından olması sebebiyle, adına pek çok eser yazılmıştır:

- 1) Sâhib-i tercüme Şeyh Yahyâ Efendi, 2) Rumeli Yenişehirli Nimetullah Efendi, 3) Vesiletü'l-Metâlib ve Cevâhirü'l-Menâkıb ismiyle İbrâhim Çelebi, 4) Balıkesirli Senâî Efendi

¹¹² Akçay, Ali İhsan, "Emir Sultan Dergâhı Müntesiplerinden Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi", s. 168

¹¹³ Akçay, Ali İhsan, *a.g.m.*, s. 167

¹¹⁴ Vassâf, Hüseyin, *Sefîne-i Evliyâ*, [çev.] Akkuş, Mehmet – Yılmaz, Ali, Seha Neşriyat, İstanbul, 1990, s. 294

¹¹⁵ Atif Efendi Yazma Eserler Ktp., 34 Atf 1421; Nuruosmaniye Yazma Eserler Ktp., 34 Nk 2440; Konya Karatay Yusufağa Ktp., 42 Yu 89; Köprülü Yazma Eser Ktp., Mehmed Asım Bey Koleksiyonu, 34 Ma 158; Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp., 19 Hk 478; Kastamonu İl Halk Ktp., 37 Hk 2531, 37 Hk 1441; Balıkesir İl Halk Ktp., 10 Hk 551, 10 Hk 986.

¹¹⁶ İstanbul Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu, no: 138/2

¹¹⁷ Milli Ktp., Adana İl Halk Ktp., 01 Hk 604/1(a).

¹¹⁸ Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi, Ulucami Bölümü, 8074/1; Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Muzaffer Ozak kitaplığı 1/248.

¹¹⁹ Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp., 19 Hk 5299/1; Kastamonu İl Halk Ktp., 37 Hk 1012/10; Milli Ktp., Samsun İl Halk Ktp. Koleksiyonu, 55 Hk 164/1; Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Ktp., 11266/2.

¹²⁰ BEEK, Ulucami böl., no:1269; Kütahya Vahit Paşa İl Halk Ktp., 43 Va 173.

(matbûdûr), 5) Bursalı Şevkî Mehmed bin Ahmed Efendi.¹²¹

Bahşi'nin Emir Sultan hazretleri adına eser vermiş olması hem Emir Sultan'ın önemli halifelerinden olmuş olmasına, hem hazrete ve bu muhite yakınlığına hem de manevî gayretine delil gösterilebilir.

1. Şerhu Şir'atü'l-İslâm: Eser İslam şariatını insanlara öğretmek ve ahlaki konularda nasihat vermek maksadı ile yazılmış eserin şerhidir.
2. Menâkıb-ı Emîr Sultân: Emir Sultan ve halifelerinin anlatıldığı yoğunlukla mensur yazılan eserdir. Bu eserle ilgili bir yüksek lisan tezi mevcuttur.¹²²
3. Envârü'l-Kulûb
4. Menâkıb-ı Şeyh Mehmed bin İsâ-yı Akhisârî
5. Sihâh-ı Acemî: Bu eser kaynaklarda Bahşi'ye nisbet edilmesine rağmen kütüphane kayıtlarında Birgili Mehmed Efendi'ye ait olduğu kaydedilmektedir.
6. Maktel-i İmâm Hüseyin: Hz. Hüseyin şehit edildiği Kerbela olayının anlatıldığı manzum eserdir. Bu eserle ilgili bir yüksek lisan tezi mevcuttur.¹²³
7. Dîvân-ı İlâhiyyat
8. İzhârü'l- Esrâr: Bahşi'ye nisbet edilen bu eser kayıtlarda Birgili Muhammed Efendi'ye ait bir Arapça gramer kitabı olarak yer almaktadır.
9. Lemhu'l-Mesâili'n Nahvîye fî Şerhi'l- Avâmili'l- Birgîviyye: Birgili Muhammed Efendi'nin el- Avâmilü'l-Cedîde isimli Arapça gramer kitabına şerhtir. Bu eserle ilgili bir yüksek lisan tezi mevcuttur.¹²⁴
10. Ferâidü'l-Leâli: Fıkıh alanında çeşitli konu başlıkları altında ilmihal tarzında yazılmış bir eserdir.
11. Şerhu'l-Vikâye'ye Haşiye: Ubeydullah b. Mesûd el-Buhârî (öl.747/1346)'nin Fıkıh alanında kaleme aldığı Şerhu'l-Vikâye'sine haşiyedir.
12. Mevlid-i Nebî: Hz. Muhammed'e duyulan sevginin ele alındığı eserdir. Hz. Muhammed'in mevlid, miraç ve vefatının çerçevesinde mucizelerine yer verilip şefaatinin istendiği manzum eserdir.

¹²¹ Tahir, Bursalı Mehmed, *a.g.e.*,s. 199.

¹²² Hatice Liman, *Yahyâ Bin Bahşi'nin Menâkıb-ı Emir Sultân (Menâkıb-ı Cevâhir) Adlı eseri (İnceleme-Metin)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2008.

¹²³ Gülsüm, Mehmet Akif, *Yahyâ bin Bahşi Maktel-i Hüseyin Adlı Mesnevisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2019.

¹²⁴ Karaca, Eyyup, *Yahyâ b. Bahşi ve Lemhu'l-Mesâili'n Nahvîye fî Şerhi'l- Avâmili'l- Birgîviyye*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Erzurum 2016.

Eserlerine baktığımızda Osmanlı halkının manevî, edebî ve dinî yönünü oluşturan en önemli noktalarına katkıda bulunduğunu görmekteyiz. Şerhu Şir'atü'l-İslâm Şerhi adlı eseri kendisine birçok şerh yazılan Şir'atü'l-İslâm adlı kitabın bir şerhidir. Menâkıb-ı Emîr Sultân, bahsettiğimiz üzre halifesi olduğu Emir Sultan'a dayanan eseridir. Maktel-i Hüseyin, Ehl-i Beyt sevgisinin ifadesinde bulunduğu eseridir. Mevlid-i Nebî, Hz. Peygamber'e karşı beslediği sevgiyle kaleme aldığı ve gönüllerde bu aşkı canlandırdığı eseridir.¹²⁵

3. BÖLÜM

3.1. MEVLİD-İ NEBÎ

3.1.9. Eserin Nüshaları:

Beyazıt Nüshası:

Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 5308 numarası ile kayıtlıdır. Koyu kahverengi meşin bir ciltle kaplıdır. Sarı aharlı kağıda, iki sütun halinde yazılmış olup her sütun kırmızı çerçeve içine alınmıştır. Her sayfa 13 satır ile kurulmuş ve harekeli nesih ile yazılmıştır. Ölçüsü 21x14'tür. İlk sayfa ve iç sayfaların bazılarında Kütüphâne-i Umûmî'nin mührü vardır.

Mecmuanın tamamı, Ali b. Hacı Abdüllâtif İbn İmrânü'r-Ruhâvî adındaki müstensih tarafından yazılmıştır. İstinsah tarihi; Hicrî, Zilhicce 983'tür. (Miladî, Mart 1576)

1b-221b'den oluşup içerisinde yer alan eserler şunlardır:

1. Mecma'ü'l- envâr (Mevlûd-i Nebî): Hacı Mustafaoğlu (1b-72a)
2. Mucizât-ı Resûl Aleyhi's-selâm: Gurbetî (72b-75a)
3. Hâzâ Mevlûdü'n-nebiyyi 'Aleyhi's-selâm: Yahyâ b. Bahşi (75b-135a)¹²⁶
4. Divan (Kitâb- ı Kemâl Ümmî): Kemâl Ümmî (135b-209a)¹²⁷
5. Hikâyet -i Divâne Şah Amîd: Müellifi meçhul (209b-211a)
6. Hikâyet-i Divâne-i Diğer: Müellifi meçhul (211a-213a)
7. Hikâyet-i Divâne-i Diğer: Müellifi meçhul (213a-215a)

¹²⁵ Akçay, Ali İhsan, Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi "*Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*", Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008, s. 323

¹²⁶ Beyazıt nüshası üzerine mezuniyet tezi hazırlanmıştır.

bkz: Aksaray, Tuncay, *Yahya'nın Mevlidi*, İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1968

¹²⁷ Dördüncü eserin varak numarası kütüphane kaydında yanlış tutulmuştur. Ayrıca beşinci eser Hikâyet-i Raziye olarak kayda alınmış. Ancak nüshada bu eserin öncesinde üç hikâye yer almaktadır.

8. Hikāyet-i Raziye: Müellifi meçhul (215a-221b)

Mevlid, yazmanın üçüncü eseri olup 75b- 135a varaklarında 60 vr.tan oluşmaktadır. Eser mavi mürekkeple yazılan *Hâzā Mevlūdū'n-nebiyyi 'Aleyhi's-selām* başlığı ve hemen altında kırmızı mürekkeple yazılmış besmeleyle başlamaktadır. Ayrıca 79 b'de bulunan besmele ile eserdeki sekiz başlık da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Başlık olmayan bir beyit kırmızı olarak yazılmış. Diğer manzum kısım siyah mürekkep ile yazılmıştır. Derkenarda bir hadis, bir beyit ve birkaç yerde çerçeveden dışarıya yazılmış kelime bulunmaktadır.

Eser 13 satır şeklinde kaleme alınmıştır. Ancak vasıta beyitlerinin iki sütun ve satırı alacak şekilde ortalanarak yazılmış olması (bir beyit vasıta beyti olmamasına rağmen sütun ortalanarak yazılmıştır), başlıkların bulunması sayfadaki beyit sayısını bazı yerlerde 12 ya da 11'e düşürmüştür. Vasıta beyitleri:

Ger dilersiz bulasız dārū's-selām

'Aşk/Şıdk_ıla diñ es-salâtü ve's-selām (9 kez)

Rūzi kılsun Hāk size dārū's-selām

'Aşk/Şıdk_ıla diñ eş-şalâtü ve's-selām (15 kez)

İster_iseñ sen şefā'atüñ hümām

Derd_ile diñ eş-şalâtü ve's-selām (1 kez)

İlk beyit:	B 75b	1	<i>Ol hikāyet budurur diñleñ anı</i> <i>Terk itmeñüz (siz) du'añuzda beni</i>
Son beyitler:	B 135a	1768	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilāt</i> <i>Derd_ile dinleñ buluñ oddan necāt</i>
	B 135a	1769	<i>Rūzi kılsun Hāk [size] dārū's-selām</i> <i>'Aşk_ile diñ eş-şalâtü ve's-selām</i>

Süleymaniye Nüshası:

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonu'nda 183 numaralı kayıt altındadır. Sırtı siyah renkli meşin bir cilt içerisindedir. İç kapağı ebruludur. İki sütun halinde yazılmış olup çerçevesizdir. Her sayfa 15 satır ile kurulmuş ve harekeli nesih ile yazılmıştır. 193x138-153x95 mm.dir.

1b-101b'den oluşup içerisinde yer alan eserler şunlardır:

1. Mevlid-i Nebî (1b-44a): Yahya b. Bahşi¹²⁸
2. Vefat-ı Fatıma (44a-68a): Muhyiddin
3. Desitan-ı Cehud ve Ahval-i Kız (68a-78a)
4. İslamın Şartlarına Dair Bir Risale (78a-85b)
5. Destan-ı Muhammed Hanefi (85b-101a): Hüseyin b. Mehmed

Mevlid, yazmanın birinci eseri olup 1b- 44a varaklarında 44 vr.tan oluşmaktadır. Eser siyah mürekkeple yazılmış besmeleyle başlamaktadır. Eserde dokuz başlık ve sekiz vasıta beyti kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bunların haricinde iki beytin de kırmızı mürekkeple yazılmış olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız. Diğer manzum kısımlar siyah mürekkep ile yazılmıştır.

Eser 15 satırlı, çerçevesiz olarak yazılmıştır. Başlıkların bulunduğu sayfalardaki beyit sayısı 14' e düşmektedir. Vasıta beyti:

Ger dilersiz bulasız dārü's-selām

'Aşk/Şıdk_ıla diñ es-salātü ve's-selām (8 kez)

İlk beyit:	S 1b	<i>Hamdülillâh kim yaratdı 'âlemi</i> <i>'Âlem içre efdal itdi Âdem'i</i>
Son beyit	S 44 a 280	<i>Her kim bu du'âda bulına</i> <i>Fâtiha ihsân ide biz kulına</i>

3.1.2. Eserin Müellifi:

İki nüshasını tespit edebildiğimiz bu mevlidin müellifi olarak nüshalardan birinin kütüphane kaydında (S) “Yahya (Bin Başı)” verilmektedir. Diğer kütüphane kaydında (B) ise müellifin adı belirtilmemektedir. Biyografik kaynaklarda mevlid müellifi olarak ulaştığımız Yahya bin Bahşi, adını mevlidin yedi beytinde zikretmektedir.

¹²⁸ Tek nüsha üzerinden yapılan çalışmanın ardından mevlidin ikinci nüshası tespit edilerek Kasım 2017'de mevlid tenkitli metin olarak oluşturulmaya başlanmıştır. Temmuz 2018'de Şükrü Baştürk tarafından “Gönenli Yahya bin Bahşi: Mevlid” adıyla eserin iki nüshası üzerinden oluşturulan metnin basılmış olduğu görülmüştür. Değerlendirilmesi gerçekleştirilmiş ve okuma farklılıklarının, eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Esere çalışmaya devam edilmiş, inceleme kısmında farklılıklar ve diğer hususlar gösterilmiştir.

- 140 *İşbu Yahyā miskini şād eyleseñ*
Bu mükedder hālden āzād iyleseñ
- 143 *Yarlığa Yahyā 'yı kim key hordurur*
Hürmet-i Yahyāñ_ içün kim nürdurur
- 292 *Burada Yahyā dañı söylerlenür*
Düşetürı arada yuvarlanur
- 357 *İlāhī bu güzel dīn hürmetiyçün*
Kerem kııl tā bunuñla var[a] Yahyā
- 467 *Yüzüñ sür işigine sen de Yahyā*
Ki her derdüñe dermāndur Muḥammed
- 552 *Gel i Yahyā sen seni gör halkı ko*
Evvelā kendü yüzüñ kirini yu
- S 43 b 268 *İşbu Yahyā aña da öykünemez*
İpligine ol kadar söykünemez

3.1.3. Eserin Adı:

Beyazıt Kütüphanesi kütüphane kaydında Mevlid en-Nebi / Mevlūdü'n-Nebi; Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki kayıtda da Mevlid-i Nebi olarak yazılmıştır. Eserin ismi Arapça ve Farsça'ya göre adlandırılmış. Fars usûlüne göre kurulan Mevlid-i Nebî olarak adlandırmayı tercih ettik.

Müellif metin içerisinde mevlūd, mevlud, mevlid şeklinde farklı yazımlara yer vermiştir.

İki beyitte mevlūd (Ayrıca S'deki ilave bölümde üç beyit daha mevlūd şeklidir) 12 beyitte de mevlud şeklinde yazılmıştır. Metni oluştururken mevlūd kelimesini vezin gereği tercih ettiğimiz mısralar olmuştur. Ancak mevlud geçen yerlerde kelime mevlid olarak yazılmıştır.

* HÂZĀ MEVLŪDÜ'N-NEBİYYİ 'ALEYHİ'S-SELĀM

36 *Yılda bir mevlūdünü iyleyeyin*

Ni 'met_ile maḥluḳı toylayayın

69 *Tā vefāt idince her yıl ol cüvān*

- Muṣṭafá mevlūdin itdi ṣādumān*
- S 43 b 263 *Niçeler yazdı Habīb 'üñ mevlūdin*
Tā okuyup diñleyeler ehl-i dīn
- S 44 a 274 *Mevlūdin ayında ve günindedi*
Hem sekiz yüz toksan üç yılındadı
- S 44 a 278 *Her kī diler bu ṣevābı kazana*
Bir du'ā ide mevlūdi yazana
- 6 *Hem Rebī'ü 'l-evvel ay[i] Muṣṭafá*
Mevlidin iyler [i]di ol pür-ṣafā
- 31 *Mevlidümi çünkü ta'zīm eyledüñ*
Sen haḳīkat beni tefhīm iyledüñ
- 42 *Mevlidüni biz añun iyleyelüm*
Ni'met_ile maḥluḳı toylayalum
- 43 *Yılda bir kez mevlidi iylediler*
Ni'met_ile maḥluḳı toyladılar
- 46 *Mevlide itdükleriçün hürmeti*
Onlara virildi imān hil'ati
- 59 *Cem' olmuşlar oḳurlar Muṣṭafá*
Mevlidüni diñledi ol pür-ṣafā
- 64 *Mevlide hāzır olanlar def'at^{en}*
Cennete girdiler onlar cümlet^{en}
- 66 *Didiler mevlid iden girür oña*
Virmezüz biz girmege destūr saña
- 68 *Ol fuloriyile aldı çok ta'ām*
Mevlid itdi yidi andan hāṣ u 'ām
- 82 *Güldüğüm budur benüm bilüñ didi*
Muṣṭafā'nuñ mevlidin idüñ didi
- 83 *İtdügiçün mevlidine hürmeti*
Haḳ Te'ālā baña itdi 'izzeti
- 89 *Mevlid-i sultāna gelseñ bir nefes*
İşidesin onda tā bang-i ceres

3.1.4. Eserin Yazılış Tarihi:

Beyazıt nüshasında Mevlid'in yazılış tarihine ilişkin herhangi bir bilgi yoktur. Süleymaniye nüshası 44a'da 5. beyitte eserin yazılış tarihi Hz. Muhammed'in doğduğu gün ve ayda, 893 yılında yazılmış olduğu bilgisi verilmektedir.

S 44 a 274 *Mevlidiñ ayında ve günindedi
Hem sekiz yüz toksan üç yılında idi*

275 *Gel bize de oldı bu evrāk tamām
Haq kabül itsün deyen bulsun merām*

Eserin 12 Rabiulevvel 893 tarihinde yazıldığı söylendiğine göre bu Miladi 25 Şubat 1488 tarihine düşmektedir.

3.1.5. Eserin Yazılış Sebebi:

15. yy. da Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i yazması ile bu tür yoğun bir ilgi görülür. Özellikle Emir Sultan'ın müridleri arasında mevlid yazarların sayısı giderek artar. Bursa, mevlid yazımının en çok yoğunlaştığı yer olur.

Tabii Emir Sultan ve Süleyman Çelebi'nin etkisinden ziyade asıl sebep Allah'ın rahmetine mazhar olmak, Hz. Peygamberin şefaatine nail olmaktır. Çoğu böyle bir eser kaleme almayı Allah'ın emri olarak düşünmekte ve şeyhinden himmet aldığını ifade etmektedir.

Yahya bin Bahşi de eksiğiyle bu kitabın kabulünü, mevlidin kendisine hayır sağlamasını ister. Hatta bunu okuyup dinleyenlerin de Hz. Muhammed hürmeti için suçlarının bağışlanmasını diler.

146 *Şoñı hayr olsun anuñ kim şıdķ_ıla
Hatmi hayr olsun diye ol ben kıla*

147 *Ānı dahı yarlığa kim bu kitāb
İre añña eksügiyle bī-hisāb*

148 *Eksügin ıslāh ide söz itmeye
Kimseye hīç söyleyüp uzatmaya*

149 *Zīre anda çok ziyān var aşşı yok
Aşşısuz söz söyleyenüñ uşşı yok*

- 150 *Yarlığa ānı dahı ola sebeb*
Okıyuþ diñleyici kıla taleb
- 151 *Cem' oluþ kim okıya kim diñleye*
Derd_ile kim ağlaya kim iñleye
- 152 *Kimi derd_ile cigerden āh ide*
Kimi cürmin añuban iyvāh ide
- 153 *Kimi derdden kimi Őevkden ağlaşa*
Āh u zār_ıla cigerler tağlaya
- 154 *Yaraşur kim yarlıganalar bular*
Siyyemā kim dostuñ_içün yanalar
- 155 *Yarlığa pes cümlesin ey pādiŐāh*
MuŐtafā'nuñ hürmetiyçün yā İlāh

3.1.6. Eserin Vezni:

Eserin esas vezni remel bahrinin fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün kalıbıdır. Eserin sonunda vezne atıf yapılmıştır:

B 135a 1768 Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
 Derd_ile dinleñ buluñ oddan necāt

Mevlidlerin birçoğunda gördüğümüz üzre monotonluğ u kırma gayesiyle olacak ki zaman zaman vezin değıŐikliğine gidilmiŐtir.

Bu mevlidde de ara ara gerçekteŐirilen vezin değıŐikliğ i ile karŐılaŐmıŐ bulunmaktayız. Hezec bahrinin mefâ'ilün / mefâ'ilün / feülün kalıbı iki kaside, Hz. Amine'nin 11 beyitlik Hz. Muhammed'e övgü dolu sözlerinin bulunduğ u bölüm, bir mucizat ve aralıkla 18 beyitte kullanılmıştır.

[1-99 B'de mevcuttur.]

- 1-343 fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 344-359 mefâ'ilün / mefâ'ilün / feülün
 360-459 fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 460-470 mefâ'ilün / mefâ'ilün / feülün
 471-518 fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 519-529 mefâ'ilün / mefâ'ilün / feülün
 530-926 fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

[927-1167 S’de mevcuttur.]

927-1090 fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün

1091-1117 mefâilün / mefâilün / feülün

1118-1167 fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün

[1168-1769 B’de mevcuttur.]

1168-1769 fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün (18 beyit hariç)

(1234, 1534, 1546, 1547, 1548, 1561, 1562, 1563, 1564, 1565, 1566, 1572,
1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635. beyitler mefâilün / mefâilün / feülün)

[12-280 S’de mevcuttur.]

12-280 fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün

3.1.7. Eserin Kafiye Özellikleri

Şiirde ahengi sağlayan en önemli öğelerden biri de kafiye dir. Mevlidde her tür kafiye (yarım, tam, zengin, cinaslı kafiye) oluşturulmuştur. Arapça, Farsça, Türkçe kökenli her tür kelimeyle de kafiye sağlanmıştır.

Ancak eserde bazı yerlerde kafiye kusuru vardır.

S 4 a	188	Her birinün kabri yerinden hemân Aldı bir zerre getürdi ol hümâm	
B 89a	349	Maķāmâtında durur ol hoş āvāz İder dürlü sey[i]rler cānlar efrāz	(kaside)
B 89a	351	Aña ümmetdür İbrāhīm u Mūsá Çodı baş yolına Dāvūd [u] ‘İsá	(kaside)
B 95b	518	Ol eger bu çünki ölür oldı o Derd_ile çok söyledi hāşılı bu	
B 96b	539	Dā’imā da’vī-i bī-ma’nīyi ko Meskenet vaşfin idin kendüne hu	
B 97a	552	Gel i <i>Yahyā</i> sen seni gör halkı ko Evvelā kendü yüzün kirini yu	
B 117a	1298	Çünkü toğdı şubh-ı yekşenbih günü Artdı hastalığı ol şāhib-dinün	

B 120a	1375	Ditredi ā'zālarumuñ kamosı Kızdı yüregim getirüñ kanı şu
B 121a	1405	Yolduran atalara şakal u saç Kara tonlar geydüren üstine tãc
B 125a	1511	Hürmetüñ bilmez degülüz biz senüñ Sen Resül'e kurban olsun bu canum
B 125b	1518	Seni kığırdı Hudā_yı zāt-ı pāk Halk tufeylüñdür senüñ sensin murād
B 127b	1570	Yimesün ümmet için ol hîç gamı Uçmağ ola yirleri harām tamu
B 131a	1654	Deñiz içinde olan balık kamu İtdiler Aħmed için hüzn ü gamı
42 b	230	Her melek her vahş u tayr u taş ağac [?] Server için tutdılar kamosı yas
42 b	237	Yaķaķaldı her birin hasret odı Tā varup kabrine girince o da [?]

3.1.8. Eserin Beyit Sayısı:

Beyazıt nüshası 1524 beyittir. Süleymaniye nüshası 1275 beyitten oluşmaktadır.

İki nüshanın mukayesesi sonucunda 1769 beyitlik mevlid ortaya çıkmıştır. (S'de metne dahil etmediğimiz 268 beyit metnin sonuna ilave olarak eklenmiştir.) Beyit, hikâye farklılıkları, S'de dört mucizenin detaylı anlatılması mevlidin hacminin artmasında önemli bir etkiye sahiptir.

3.1.9. Eserin Muhtevası:

Eserde müellif, mevlid türünün içeriğine uygun olarak Hz. Peygamber'in nurunun yaratılışını, bu nurun Hz. Âdem'den Hz. Abdullah'a ulaşmasını, Hz. Âmine'nin hamileliğini ve bu dönemde meydana gelen mucizeleri, Hz. Peygamber'in doğumunu ve doğumla birlikte gerçekleşen mucizeleri konu edinmiştir. Bunlarla birlikte bazı mevlidlerde bulunan ve bazılarında bulunmayan miraç hadisesi, Hz. Muhammed'in mucizeleri, güzel ahlâkı, vefâtı gibi hususlara geniş ölçüde yer verilmiş ve birçok yerde okuyucuya nasihat edilmiştir.

- Besmele
[1-99 B'de mevcuttur.]
- 1-48 Baġdat'ta Yaşayan Yahudi Karı Kocanın Hikâyesi
49-84 Zeydoġlu Ali'nin Hikâyesi
85-99 Mevlide Başlanacağının Beyanı
- Besmele
- 100-156 Tevhid, hamdele, na't
157-217 fi taħķiki kevnî'l-küll min-nûrihi 'aleyhi's-selâm
218-275 fi keyfiyetihi ħâl-i ħamlihi 'aleyhi's-selâm
276-399 fi keyfiyeti vilâdeti'n-nebiyy 'aleyhi's-selâm
[344-359 kaşide fi medħihi 'aleyhi's-selâm]
400-518 fi ba'zi mâ vaķa'a ħine tulû'i şemsü'l-kevneyn
[460-470 kaşide fi medħihi 'aleyhi's-selâm]
519-926 kelâmü'n-nebiyy 'aleyhi's-selâm ħine mevtiĥâ
[927-1167 S'de mevcuttur.]
927-1039 Mu'cizât-ı Resûlullâĥ řallallâĥu 'Aleyhi ve Sellem
1040-1089 Mu'cizât-ı Resûlullâĥ řallallâĥu 'Aleyhi ve Sellem
1090-1117 Mu'cizât-ı Resûlullâĥ řallallâĥu 'Aleyhi ve Sellem
1118-1167 Mu'cizât-ı Resûlullâĥ řallallâĥu 'Aleyhi ve Sellem
[1168-1769 B'de mevcuttur.]
1168-1765 ĥâzâ fi beyân-ı vefâtü'n-nebiyy 'aleyhi's-selâm
1765-1769 Hatime
- [12-280 Der Beyân-ı Dâr-ı Fenâdan Dâr-ı Beķâyaya Resûlullâĥ 'Aleyhi's-selâm]

Beyazıt nüshası, Süleymaniye nüshasında olmayan iki hikâye ile başlamaktadır.¹²⁹

1- *Mevlidin Değeri ile İlgili Hikâyeler:*

(1-48) a) *Baġdat'ta Yaşayan Yahudi Karı Kocanın Hikâyesi:*

Baġdat şehrinde gece ve gündüzünü hayır işlerine adanmış bir kişi yaşamaktadır. Hz. Muhammed'in aşkıyla her Rebiülevvel ayında mevlid okutmakta, birçok koyun kurban etmekte ve türlü yemeklerle ikramda bulunmaktadır. Bu kişinin fışk ve isyanda olan bir

¹²⁹ Mevlidde sekiz başlık bulunmaktadır. Ancak Nevla Pekolcay'ın *Türkçe Mevlid Metinleri* adlı doktora tezinde 17 bölüme ayrılarak incelenmiştir. Biz de başlıkları esas alarak bu tasniften yararlanmış bulunmaktayız.

Yahudi komşusu vardır. Yahudi'nin eşi, komşularının yaptığı bu hayır işlerini anlayamaz ve bu acayip işlerin nedenini sorar. Yahudi, komşularının Tevrat'ta da geçen, Ahmed-i Muhtar adında cümle alemin güneşi olan bir Nebisinin olduğunu ve onun Rebiülevvel ayında doğduğunu söyler. Peygamber sevgisiyle komşularının bu iyilikleri gerçekleştirip bayram yaptığını anlayan kadın ah edip ağlamaya başlar ve kalbine Peygamber'in sevgisi düşer. Bu şekilde uyuyan kadının rüyasına peri gibi güzel olan, güneş yüzlü girer. Bu misk kokunun sahibinin Hz. Muhammed'e ait olduğunu söylemeleri üzerine kadın gidip Peygamber'e selam verir ve "Ya Resulallah" diye seslenir. Peygamber de "Lebbeyk" karşılığını verir. Kadın ah ederek ağlar ve "Lebbeyk" denmesinin sebebini merak eder. Alemlere rahmet, mürüvvet madeni olan Hz. Peygamber kadının mevlid yaptığını ve bundan dolayı Allah'ın ona iman hilatini verdiğini söyler. Hz Muhammed kadına iman telkin eder ve kadın da imana gelir. Uykusundan ağlayarak uyanan kadının şevk oduyla yüreği dağlanır ve neyi varsa Hz. Muhammed aşkıyla adamayı, yılda bir mevlidini okutmayı, halka ziyafet vermeyi düşünür ve kocasının yanına gider. Kocası karısındaki mutluluğu görüp nedenini sorar. Rüyasında ayağı tozuna yüzünü sürüp iman getirdiği Peygamber'i gördüğünü ve aşk ile başını yoluna koyduğunu, can ve tenini ona kurban eylediğini belirtir. Mevlidini okutup halkı nimet etrafında toplamak istediğini söyler. Bunun üzerine kocası da aynı düşüncelere sahip olur ve mevlidi yapıp halka ziyafet veriler ve bunları adet haline getirirler. Habib katında kabul olunup iman hilatini alırlar.

Hz. Muhammed'den bir nefes ayrılmama, ebediyen onunla olma duasıyla hikâyeye son verilir.

B 77 a 43 *Yılda bir kez mevlidi iylediler*
Ni'met_ile mahluķı toyladılar

B 77 a 46 *Mevlide itdükleriyçün hürmeti*
Onlara virildi imān hil'ati

(49-84) *b)Bir Filorisi Kalan Gencin Hikâyesi:*

Ravz-ı Faik'ten rivayet olduğunu ifade ettiği bu hikâyenin öncekinden daha da güzel olduğunu belirterek Zeydoğlu Ali'nin hikâyesini anlatır. Saliha adında fakir bir kadın dünyadan göç eder ve ardından oğlu Ali'ye bir filori kalır. Ali Allah yolunda, lutf sahibi, gece gündüz hayır işleriyle uğraşan biridir. Kalan bu para ile ne yapacağını düşünür. Bu fikir ile dolaşırken bir yerde mevlidin okunmasına rastlar ve mevlidi dinler. Ardından gözyaşına boğulur, ah edip dert oduyla dağlanır. O gece rüyasında kıyamet olduğunu, münadilerin cennete gireceklere seslendiklerini görür. Mevlidde bulunanların cennete girdiklerini görür, o da oraya doğru gider. Ancak mevlidde bulunanın oraya girebileceğini bundan dolayı izin

vermediklerini söylerler. Uyandığında ağlamaya başlar, yüreği dağlanır. Bunun üzerine kalan filori ile birçok yiyecek alır ve mevlid yapar. Bunu her yıl gerçekleştirir. Bu genç bir zaman sonra vefat eder ancak yüzü gülümsemektedir. Yüzünün bu halini gören kavmi ölümünden şüphe duyar ve bir tabip getirir. Gelen tabip Ali'nin öldüğünü söyler. Yiğit hemen gözünü açar. Hakk'ın tecelli eylediğini, cennetteki yerini gösterdiğini, Hz. Peygamber'in meclisine erdiğini, enbiya ve evliyanın komşusu olduğunu belirtir. Yüzünün gülmesinin nedeninin bu olduğunu, mevlid okutup Hakk'ın izzetine ulaştığını, onların da mevlid okutmalarının yararlı olacağını söyleyerek gözlerini kapatır.

B 78 b 82 *Güldüğüm budur benim bilün didi*

Muştafâ 'nuñ mevlidin idüñ didi

B 78 b 83 *İtdügiyçün mevlidine hürmeti*

Hak Te'âlâ baña itdi 'izzeti

2- Mevlidin Beyanı

(85-99) Gözlerin yüzünü, kulakların sesini aradığı Hz. Peygamberden bir nefes olsun ayrılmama isteğiyle bu sultanın mevlidine gelinmesini, dinlenmesini ifade etmektedir. İşidenlerin kanlı gözyaşı döktüğü mevlidin beyanı edilir. Daha nice hoş hadisler ve haberler de nakl etme isteği belirtilir. Hz. Muhammed'in cemil, asil gibi özellikleri ifade edilerek o nesib, hasib zatın kendilerinden razı gelene kadar mevlidin okunacağından bahsedilir.

B 79 a 96 *Hoş hadişler [ü] haberler mu'teber*

Nakl ideyin dahtı çok dürlü eşer

B 79 a 97 *İyliyeyin bu ma 'anīyi beyān*

Çanlu yaşla gözlerüñ olsun revān

3- Kâinatın yaradılışının sebebi

(100-111)(Besmele bu bölüm başında da bulunmaktadır. S'nin başlangıdır.) Alem içinde Adem'i yaratmış, adem içre de Server'i ekmele kılıp alemin rehberi yapmıştır. Her ne varsa az-çok, gizli-aşıkâr onun hürmetine yaratılmıştır. Kim ne bulduysa, her kim ne olduysa onun içindir. Cebrail onun için gelmiş, Kur'an-ı Kerim onun için inmiştir. Cümle alemin nur içinde, cennetin hur içinde dolmasına sebep o olmuştur. Sıdk ile salavat getirilmesi belirtilmiştir.

B 79b 100 *Hamdülillâh kim yaratdı 'âlemi*

S 1b *'Âlem içre efdal itdi Âdem 'i*

101 *Ādem içre ekmele itdi Server’i*
Cümlesiniñ ānı kıldı rehberi

4- *Kâinatın Yaradılışı*

Hak Teala bilinebilmek için Hz. Muhammed’in nurunu yaratır.

(112-139)

(Bu kısımda Allahın önce Peygamberin nurunu halkettiğinden, surette Peygamber’in Adem oğlu, fakat hakikatte Adem’in Peygamberin oğlu olduğundan bahsedilmektedir.)

5- *Müellifin Özür Beyanı*

(140-156)

6- *Fî Tahkîki Kevni’l-külli Min-nûrihi ‘Aleyhi’s-selâm*

(Bu kısımda Allahın evvela Peygamber’in ruhunu yarattığı sonra ona nazar ettiği, bu nazardan ruhun ikiye ayrıldığı, bu parçalardan birinin ruh, diğerinin akl olduğu, sonra Allah’ın bu iki parçayı birleştirip bir cevher yarattığı ve ona nazar ettiği, o cevherin iki parça olduğu, bunlardan nefîsinin su, ruhîsinin od haline geldiği, bunu müteakip de Allahın odu suya havale ettiği, hadise neticesinde duman husule geldiği, o dumandan göklerini kalanından da yerlerin yaratıldığı anlatılmaktadır. Bundan sonra nur-ı Muhammedî’nin intikalinden bahsedilmektedir.)

7- *fî keyfiyeti hâl-i hamlihi ‘aleyhi’s-selâm*

a)Peygamberin anası rahmine düşmesi (Burada Abdullah’ın rüyasında bir zincirin belinden çıktığını gördüğü, bu rüyanın tabiri ile Muhammed’in geleceğini öğrendiği, bu sevinçle yolda giderken bir kadına rast geldiği, o kadının Abdullah’a kendisi ile evlenmeyi teklif ettiği Abdullah’ın birden cevap veremeyeceğini söyleyip Amine’nin yanına döndüğü, o gece Peygamberin anası rahmine düştüğü, ertesi gün Abdullah teklifini kabul ettiğini bir gün evvel gördüğü kadına söylediği fakat kadının Abdullah’ın alnındaki nurun gitmiş olduğunu görünce bu tekliften vazgeçtiğini söylediği anlatılmaktadır.)

b)Abdullah’ın vefatı

8- *fî keyfiyeti vilâdeti’n-nebiyy ‘aleyhi’s-selâm*

a)Duâ

b)Peygamber doğmadan beliren haller

9- asīde fī medħihi ‘aleyhi’s-selām

a)Kaside

b)Mevlid (Bu kısımda Peygamberin doğduğundan, o doğduğu gece beliren mucizelerden, Peygamberin Allahtan ümmetini dilediğinden bahsedilmektedir.)

10- fī ba’zi mâ vaa’a ħīne ulū’i Őemsü’l-kevneyn

Mucizeler

11- asīde fī medħihi ‘aleyhi’s-selām

12-Peygamberin büyümesi

(Bir gün dayesinin çocukları ile koyun güderken Cebrail tarafından sadrı yarılıp, yüreğinin temizlendiğinden bu hadise üzerine Resul’ün Mekke’ye götürüldüğünden altı yaşına gelince de dedesinin öldüğünü bahsedilir.)

13-kelāmü’n-nebiyy ‘aleyhi’s-selām ħīne mevtiĥâ

(Bu kısımda Amine’nin ölürken oğluna söylediği sözlerden bahsedilmektedir. Sonda da duâ gelmektedir.)

14-Addülmuttalib’in ölümü

(Bu kısımda Abdülmuttalib’in, Muhammed’i oğlu Ebu Talib’e ısmarlayıp öldüğünden, Ebu Talib’in Muhammed’e çok iyi baktığı, fakat İslam dinine girmediğinden bahsedilmektedir. Sonra da Kurtubi’den naklen Peygamberin amcası, ata ve anasının dirilerek ona iman getirdikleri söylenilmekte bu hadisenin izahı için de Yazıcıoğlu’na müracat olunması tavsiye edilmektedir.)

Bu kısmın sonunda da Peygamber’in mucizelerinden bazılarına temas edilmektedir.

15-Peygamber’in Hz. Hadice ile evlenmesi

16-Peygambere vahy gelmesi

(Bu kısım sonunda kısaca miracdan bahsedilir.)

[927-1167 S’de mevcuttur.]

17- Mu’cizāt-ı Resûlullâĥ Şallallâĥu ‘Aleyhi ve Sellem

(927-1039)

18- Mu'cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi ve Sellem
(1040-1089)

19- Mu'cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi ve Sellem
(1090-1117)

20- Mu'cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi ve Sellem
(1118-1167)

[1168-1769 B'de mevcuttur.]

21- hâzâ fî beyân-ı vefâtü'n-nebiyy 'aleyhi's-selâm

Müellifin Peygamber'in ölümünden bahsedeceğini bildirmesi, Peygamberin Ashab'a nasihatı, Ukkâşe hikâyesi, Ümmetin Peygamber'in hastalanmasına üzülmeleri, Peygamberin hastalanması, Peygamber'in Ashab'ı için üzülmesi, Peygamber'in Ashabına vedası, Peygamber'in hastalığını artması, Peygamber'in vasiyeti, Peygamber'in ümmetine şefaati, Cebrail'in gelmesi, Azrail'in Peygamber'in ruhunu kabzetmek istemesi, Allah'ın Peygamber'i çağırduğundan bahsedilmektedir, Peygamber'in vefatı, Peygamber'in defnedilmesi

[12-280 Der Beyân-ı Dâr-ı Fenâdan Dâr-ı Beķâyâ Resûlullâh 'Aleyhi's-selâm]

3.1.10. Eserin Dil, Anlatım ve İmla Özellikleri:

Yahya bin Bahşi'nin 15. yy.da kaleme aldığı mevlidi Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini yansıtan bir eserdir. Dönemin bazı ayırt edici ekleri eserde görülmektedir. (-isar/ -iser, -uban/ -üben, -ğil/ -ğil, -ıcak/ -icek, -avuz/ -evüz, -ayın/ -eyin, -madın/ -medin, (i)dür/ - (i)dur, -ınca/-ince)

Deyim ve atasözlerine yer verilmiştir.

EAT'nin karakteristik özelliklerini gösteren arkaik olarak adlandırdığımız kelimeler oldukça fazladır. (aşşı, ayruķ, bencileyin, biñ biñ, çigin, dükeli, egin, epsem, ıssı, ısuз, igen, irgür-, kaçan, kanda, kanı, karavaş, katı, kığır-, könül-, körsek, öñ, şaçu, tarķun, toğmaķlık, turğur-, tutug, viribi-, yap yap, yaraķ, yat, yavu, yazuķlu, yigirek, yol yarağı...)

Özellikle halkın okuması, dinlemesi adına yazıldığı için ve didaktik gayeyi de gözetildiğinden eserin dili çoğu yerde anlaşılır ve sadedir. Ancak çok sade olan beyitler olduğu gibi yer yer dilin ağırlaştığı beyitler de görülmektedir. EAT dönemi dil özellikleriyle beraber Farsça ve Arapça'nın da etkileri görülmektedir.

Eserin imla özellikleri:

Beyazıt Nüshası:

1. Metinde ünlü türemelerine sıkça rastlanmaktadır.

126, 362, 511, 636, 644 vaqat, 142 'atıf, 207 özege, 234 kıatalan, 243 bahtulu, 335 keseb, 440 tarah, 465 vaşaf, 525 görüklü, 769 hüzün...

2. Kelimeler kimi yerde hem “u/ ü/ vu/ vü” ile hem “ve” olarak harelenenerek bağlanmıştır.

130 cennet ü (ve) didār, 166 cān u (ve) ten, 379 vahş u (ve) tayr, 443 şark u (ve) ğarb, 745 esbāb u (ve) kumaş...

3. “mı, mi” soru eki, de / da bağlacı kelimeye birleşik yazılmıştır.

4. “ki” bağlacı hem kelimeye birleşik yazılmıştır hem de ki'nin yazımıyla ilgili tutarsızlık mevcuttur.

239	ol kī	الكه		
243	hatuna kī	خاتونكه		
474	çünkü	چونكه	483, 644	چونكى

5. “Atıf vav”ı kimi yerde kelimeye birleştirmiş kimi yerde de yazılmadan sadece harekeyle ifade edilmiştir. Hatta çoğu zaman da “y” sesi ile bu sağlanmıştır.

166	cān u ten	جانو تن
219	dürr ü gevher	درى كوهر
248	dün ü gün	دونى كون
343	yir ü gök	يبرى كوك

6. Kelime sonunda bulunan “ı, i” harfi genellikle harekeyle gösterilmiştir.

7. İzafet kesresi bazen “y” (ى) harfi ile bazen hareke ile hatta bazen atıf vavı ile yazılmıştır.

15	bedr-i tamām	بدر تمام
19	'aşk-ı Muştafa	عشقى مصطفى
237	resm-i hoş	رسم جوش
287	feyz-i vücūd	فيض وجود

Süleymaniye Nüshası:

1. Metindeki bazı kelimelere iyelik veya belirtme hali getirildiğinde hemze ile gösterilmiştir.

244 kışşa'ı, 375 gice'i, 539 da'vi'i, 712 kimse'i, 730 ana'ı ,dane'i, 765 Mekke'i...

2. Özellikle belirtme, yönelme hali yazılmamış, hareke ile gösterilmiştir.

3. Beyazıt nüshasında düzensiz şekilde kullanılan “atıf vav”larının burada daha özenli ve doğru olarak kullanıldığını görüyoruz. Tabii genel olarak Beyazıt’taki imla durumu burada da benzerlik göstermektedir.

3. İzafet kesresinin yazımı bu nüshada da Beyazıt’taki gibidir. Çoğu zamanda vav harfi ya da ötre ile yazılmıştır.

162 rūḥ-ı pāk روح پاك

819 Cibrīl-i Emīn جبريل و امين

4. İki ayrı kelimeyi birleşik yazdığı gibi kelimeyi böldüğü de görülmektedir.

214 tek mīl تک ميل

5. Nüshaların “ki” bağlacının yazımıyla ilgili hem kendi içerisinde hem de aralarında bir ortaklığı yoktur.

734 ki; B’de كى , S’de كه şeklindedir.

6. Aynı kelimenin yazımında hem aynı nüsha içerisinde hem de diğer nüshada yer yer farklılıklar olduğu için metin içerisinde ayrı ayrı belirtmeye gerek duymadık. Şu kelimelerle örneklendirebiliriz:

		Beyazıt	Süleymaniye
231	şirin	شرین	شیرین
232	didi yigit	دیدى يکت	دید یکت
258	günden sonra	کوندنصکره	کوندن صکره
279	kī anlarun	کآنلرک	که انلرک
282	ço yolunda	قویولنده	قیولنده
410	bākīsın daḥı	باقى سنداخى	باقسین داخى

*Nüshanın hem kendi içinde hem de diğeriyle olan farklı kullanımlarını şu noktalara dikkat ederek oluşturmaya çalıştık:

1. “-durur” eki kelimedenden ayrı ya da birleşik yazıldığına bakılmaksızın birleşik yazılmıştır.

2. “ki” bağlacının hâ-i resmiye ve ye harfi ile yazıldığı yerler bulunmaktadır. Fark göstermeden “kī” şeklinde yazılmıştır.

3. Yine “ki” görevinde kullanılan “kim” kelimedenden ayrı yazılmıştır.

4. “de/ da” bağlacı ve “mı/ mi” soru eki birleşik yazılmış olsa da Türkçe kurallara uygun yazılmıştır.

5. “derd” kelimesinin derd, dert şeklinde kullanımlarında derd hali alınmıştır.

7. “Muştafa”nın yazımında “elif”in yazımına göre transkripsiyonu yapılmıştır. (Muştafā / Muştafā)
8. “Ayşe, Ayişe; Fatma, Faţıma” yazımı vezne göre tercih edilmiştir.
9. “iy, i” kullanımı yine vezne göre tercih edilmiştir.
10. Yoğun olarak geçen bazı kelimelerin harekeleme ya da harf farklılıklarında tek kullanımı tercih edilmiştir:

Denilse, dinilse > denilse

Leyki, liki > lîki

Zirā, zira > zire

Hergiz, hîrgiz > hergiz

Seyemā, Siyemmā > Siyyemā

‘ışk, ‘aşk > aşk

darü’ s, dari’s > darü’s

Bilāl, Bülāl > Bilāl

11. Metinde kelimenin d, ğ, z şeklindeki farklı yazımlarında “d” ile kullanımı tercih edilmiştir. Sadece kafiye için ihtiyaç duyulan yerlerde “z” kullanımına yer verilmiştir.

131 üstad / üstaz; 140 şad / şaz; 420 Hudā / Huzā; 480 hod / hoz.

12. “nice/niçe” kelimeleri hangisi ile yazılmışsa o kelime alınmıştır.

13. “heb / hep” kelimesi kafiye uyumu gözetilen beyitler haricinde *hep* şeklinde; “hīc / hīç” kelimesi *hīç* olarak yazılmış vezin gereği *hiç* olarak alınmıştır.

14. Kelimelerin niğün, nügün; ekber, ekbür; şen, şin; balçığ, palçığ vs. olarak yazıldığı yerler de olsa kelimenin doğru kullanımı (öncelikle diğer nüsha kontrol edilerek) ele alınmıştır.

15. Özellikle Beyazıt nüshasında yapılan ünlü türemeleri vezin için gerekmediği sürece (şabr kelimesinde şabr) metne dahil edilmemiştir. (Ancak şādumān, gül’izār, karuban gibi kelimelerde gerçekleştirilmiştir.)

16. Kelimelerin hem “u/ ü/ vu/ vü” hem de bunun “ve” olarak harekelendiği yerlerde “u/ ü/ vu/ vü” kullanımı tercih edilmiştir. Ancak cümle arasında kullanıldıysa veya bağladığı kelimeler iyelik ya da belirtme eki aldıysa “ve” ile bağlanmıştır.

108 evlādına ve ezvācına, 109 aşhābına ve enşārına, 193 yirleri ve gökleri, 673 bunları kōdı ve tiz vardı aña, 1224 devleti ve güneşi, 1469 gözüm nūrı ve gönümün mahı...

17. Özellikle Süleymaniye’de olan kelimelere eklenen eklerin hemze ile gösterilmesinde (244 kışsa’ı, 375 gice’i, 539 da’vi’i, 712 kimse’i, 730 ana’ı ,dane’i, 765 Mekke’i) kışsayı, giceyi, da’viyi, kimseyi, anesi, danesi, Mekke’yi şeklinde yazımı gerçekleştirilmiştir.

18. Metinde “الله” İlāh, “إله” İlāh olarak yazıldı.

19. “Dost” kelimesinin medli kullanıldığı yerlerde (1509, 1612, 1639) kelimeyi “düst” şeklinde ele alınmıştır.

20. “Çok çok” ikilemesinin geçtiği yerler vezin gereği düzeltme yapılması gerekmiştir. Bunu çok[ça] yapıp anlam olarak o vurguyu hafifletmek yerine çoğ yapıp medli kullanımı tercih ettik.

21. 304 irgirüver, 762 irişigel, 780 ağlayugitti, 814 kırtarıgör, 828 çıkasardur, 850 götüriver, 1258 durıgel vb. gibi birleşik fiillerde yazımları birleşik olarak tercih edilmiştir.

3.1.11. Eserin Süleyman Çelebi’nin Eseriyle Karşılaştırılması

Öncelikle bu iki eserin beyit ve bölüm sayısındaki farklılık göze çarpmaktadır. Süleyman Çelebi Mevlidi 768 beyitten oluşurken, Yahya bin Bahşi’nin eseri toplamda 1769 beyittir.

Süleyman Çelebi’nin eserinde esas başlıklarıyla 16 bölüm bulunurken, Bahşi’de 8 esas başlık vardır. Bölüm farkı olsa da mevlidde asıl olan mevlid, miraç, vefat bölümleri her ikisinde de mevcuttur.

Yahya bin Bahşi çağdaşı Süleyman Çelebi’nin Mevlidinden etkilenmiştir. Bu duruma yazdıkları dönemin birbirine yakın olması, iki şairin de Bursa’da yaşamaları gibi sebeplerin neden olduğu söylenebilir.

İki eserde EAT döneminin özelliklerini yansıtmaktadır. Her iki eserde de fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün vezni kullanılmıştır.

Yahyâb. Bahşi ile Süleyman Çelebi’nin Mevlid’indeki ortak beyitler şunlardır¹³⁰:

Yahyâ b. Bahşi:

103 Ānuñ_ için kıldı cümle her ne var
Az u [yā] çoğ hem nihān u āşikār

Süleyman Çelebi:

76 Andan oldı her nihān û aşikār
Arş ü ferş ü yir ü gökde ne ki var

Yahyâ b. Bahşi:

105 Ānuñ_ için geldi Cibrîl-i Emîn

¹³⁰ Pekolcay, Necla, *Mevlid* adlı eserinden yararlanarak karşılaştırma sağlanmıştır.

Ānuñ_ için indi Qur'ân_1 Mübîn

Süleyman Çelebi:

100 Ānuñ_ için geldi Cibrîl-i Emîn
Ānuñ_ için indi Qur'ân_1 Mübîn

Yahyâ b. Bahşi:

106 Ānuñ_ için toldı 'âlem cümle nûr
Ānuñ_ için toldı cennet tolu hûr

Süleyman Çelebi:

99 Hem anunla toldı âlem cümle nûr
Anun için oldu cennât içre hûr

Yahyâ b. Bahşi:

110 Ger denilse tâ kıyâmet bu kelâm
Biñ kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
111 *Ger dilersiz bulasız dârü's-selâm*
Şıdk_ıla diñ es-salâtü ve 's-selâm

Süleyman Çelebi:

31 Haşre dek ger dinülürse bu kelâm
Niçe haşr ola bu olmaya tamâm
32 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile aydun es-Salât

Yahyâ b. Bahşi:

317 Ol gice kim toğdı ol Hayru'l-beşer
Gördi anda ânesi çok nesneler

Süleyman Çelebi:

202 Ol gice kim dogdı ol hayrû'l-beşer
Anası anda neler gördi neler

Yahyâ b. Bahşi:

320 Didi kim çıkdı evümden nâgehân
Bir 'azîm nûr toldı anuñla cihân

Süleyman Çelebi:

206 Didi bir nûr çıkdı evden nâgehân
Âşıkârâ oldı cümle ins ü cân

Yahyâ b. Bahşi:

321 Hem daħı döşendi bir sündüs döşek
Yir_ile gök ortasında tutma şek

Süleyman Çelebi:

207 Hem havâ üzre döşendi bir döşek
Adı sündüs döşeyen anı melek

Yahyâ b. Bahşi:

322 Hem dikildi üç 'alemde üç yire
Olmamışdı ancılayın hîç yire

Süleyman Çelebi:

208 Üç alem dahi dikildi üç yire
Her birisi aydayın nire nire

Yahyâ b. Bahşi:

323 Biri maşırıkda vü mağribde biri
Hem dikildi Ka'be üstinde biri

Süleyman Çelebi:

209 Magrib ü maşırıkda ikisi anun
Biri damında dikildi Kâbenün

Yahyâ b. Bahşi:

329 Didiler oğluñ gibi hîçbir oğul
Gelmedi hergiz gelür daħı degül

Süleyman Çelebi:

215 Didiler oğluñ gibi hîçbir oğul
Yaradılalı cihan gelmiş degül

Yahyâ b. Bahşi:

542 Kibr u gebr ikisi birdür yazıda
Gebr olup kibr ehli qaldı yazıda

Süleyman Çelebi:

461 Kibr hem reng-i gebirdür yazıda
Gebr olup kibr ehli qaldı yazıda

Yahyâ b. Bahşi:

871 Ānuñ irdüğine kimse irmedi
Kimse ānuñ gördüğünü görmedi

Süleyman Çelebi:

364 Anda ol gördüğün adem görmedi
Kimse hem ol irdüğine irmedi

Yahyâ b. Bahşi:

1180 Tağlaruñ taşuñ yüregün tağlasun
Ten nolur işidicek cân ağlasun

Süleyman Çelebi:

536 Tag ile taşun yüregün taglasın
Ten nedür anun için cân ağlasın

Yahyâ b. Bahşi:

1181 Odlara yaqsun hem od için taşın
Taşlara dögsün işiden taş başın

Süleyman Çelebi:

537 Odlara yaksun odun için taşın
Taşlara dögsün anınçün taş başın

Yahyâ b. Bahşi:

1194 Kim kī bunı işidüp ağlamaya
Firāk odıla ciger tağlamaya

Süleyman Çelebi:

542 Her ki bunı işüdüp ağlamaya
Bu firāk ile yürek tağlamaya

Yahyâ b. Bahşi:

1195 Taşdan ağacdan dahı kemterdür ol
Er dimeye aña her kim erdür ol

Süleyman Çelebi:

543 Taş u ağaçdan dahî kemter ola
Er dimeye ana her kim er ola

Yahyâ b. Bahşi:

1692 Nicesi vaşf ide kişi ol günü
Göklere çıkmışdı feryâdlar üni

Süleyman Çelebi:

666 Nicesi vaşf ide kimesne ol günü
Göklere çıkmışidi feryâd üni

Yahyâ b. Bahşi:

1733 Çün sefer itdi cihândan Muştafâ
Dünyeden hîç ummasun kimse vefâ

Süleyman Çelebi:

699 Çün sefer kıldı cihândan Muştafâ
Dünyadan hiç kimse ummasun vefâ

Yahyâ b. Bahşi:

1734 Her kî geldi dünyeden gitmek gerek
Biz dahı yol yarağın itmek gerek

Süleyman Çelebi:

700 Her kî geldi dünyaya gitmek gerek
Biz dahı yol yarağın itmek gerek

Yahyâ b. Bahşi:

1735 Vardı ol Allâhına kavuşdı uş
İlla hasretde biz ansuz kalduğ uş

Süleyman Çelebi:

701 Vardı ol hod Hazrete kavuşdı hoş
İlla biz hasretde ansuz kalduğ uş

Yahyâ b. Bahşi:

1736 Bize ansuz dahı ne dirlik gerek
Dahı ölüm bizedurur yigirek

Süleyman Çelebi:

703 Bize ansuz dahı ne dirlik gerek
Ba'dezin bize ölümdür yigirek

Yahyâ b. Bahşi:

1737 Gelünüz hây Muşafâ'ya gidelüm
Bu cihânı biz anunsuz nidelüm

Süleyman Çelebi:

704 Gelünüz ol Muşafâ'ya gidelüm
Mustafasuz bu cihânı nidelüm

Yahyâ b. Bahşi:

192 Aydasız kî şer'ümi kıomayalar
Nefse uyup aḥreti kıomayalar (S'de)

Süleyman Çelebi:

635 Aydasız kim şer'üni kıomayalar
Nefse uyup dünyayı kıomayalar

Yahyâ b. Bahşi:

228 Ol hümâ kıuşı çü pervâz eyledi
Yir ü gök feryâz u âğâz eyledi (S'de)

Süleyman Çelebi:

645 Ol hümâ kıuşı çü pervâz eyledi
Cümle halk feryâda âğâz eyledi

Yahyâ b. Bahşi:

230 Her melek her vahş u tayr u taş ağac [?]
Server için tutdılar kıamusı yas (S'de)

Süleyman Çelebi:

648 Her melek her vahş u tayr u cinn ü nas
Mustafa için kıamusı tutdı yas

3.1.12. Mevlid-i Nebî Üzerine Yapılan Önceki Çalışmaların Değerlendirilmesi

Tuncay AKSARAY'ın 1968 yılında Beyazıt nüshası üzerinden yapmış olduğu mezuniyet tezi ve Şükrü BAŞTÜRK'ün tenkitli metin neşri incelenmiştir.

Var olan farklılıklar, eksiklikler ve yanlış olduğunu düşündüğümüz noktalar ortaya konmuştur. Beyit numaralandırmada her üç çalışmada da farklılıklar vardır. Ele alınan kelimenin ya da mısranın öncelikle bizim tesis ettiğimiz metindeki beyit numarası ve doğru olan/ olduğunu düşündüğümüz hali verilmiştir. Ardından Tuncay AKSARAY' a ait olanlar “T” kısaltması ile Şükrü BAŞTÜRK'e ait olanlar “Ş” ile verilmiş, ilgili beyit numarası ve onların metnlerine aldıkları hali yazılmıştır. Bu durum çeşitli başlıklar altında ele alınmıştır.

A) YANLIŞ OKUMALAR

*9 cār: (T 9 cān - Ş 9 cān)

Mevlid okutmanın öneminin anlatıldığı bölümde bulunan beyittir. Bağdat'ta yaşayan bir karı kocanın, her Rebī'ü'l-evvel ayında Hz. Muhammed'e mevlid okutan bir komşusu vardır. Karısı merakla eşine bu komşunun ne yaptığını sormaktadır. Yani:

Aña didi 'avreti bir gün a yār / Ne 'aceb işdür kim iyeler işbu cār, demektedir. Bundan hareketle metinde *cān* olarak yazılmış kelime komşu anlamına gelen *cār*dır. (Her ne kadar metinde kafiye problemi olsa da bu beyitteki *yār / cār* uyumuna dikkat edilmeliydi.)

*47 haqıyçün: (Ş 47 Haq-ıçün)

Haq kelimesi burada hak anlamında değil de Allah anlamında alırsak beyti “Yâ İlâh, Hz. Muhammed, Allah için” olarak mı almalıyız?

“Yâ İlâh, Hz. Muhammed hakkı için bizi onunla ebediyen birlikte eyle.” anlamı verilmeliydi.

Ahmed-i Muhtâr haqıyçün yâ Ehad

Anuñ_ıla bizi eyle tā ebed

*49 Ravz-ı Fâ'ik: (T 49 Ravz-ı fâ'ik - Ş 49 Ravz-ı fâ'ik)

Bu beyitte bundan daha güzel bir hikaye anlatacağı söylenerek hikâyenin Ravz-ı Fâ'ik adlı eserden nakledileceği ifade edilir.

Ş'nin dizine aldığı gibi *ravz*, bahçeler; *fāyik*, üstün,yüksek anlamındadır. Ancak bu bağlamda üstün ve bahçe anlamları örtüşmemektedir.

Bundan eltaf bir hikāyet ideyin

Ravz-ı Fā'ik'den rivāyet ideyin

*50 uludı: (T 50 oldu – Ş 50 ol-ıdı)

Zeydoğlu 'Ali' ye ulu, itibarlı bir veli denilmektedir. Bu kelime ermiş olmak (T) ya da bahsedilen o veliydi (Ş) değil; ulu bir veli şeklinde ele okunmalıdır.

Bir 'azīz var_ıdı Zeydoğlu 'Alī

Dirler_ıdı aña uludı velī

*56 hümām: (Ş 56 tamām)

Nüşhada kelime şeklinde yazılmıştır. Görüldüğü üzere “hâ-i resmiyye” nin üzerinde iki nokta bulunmaktadır. Nüşhada yazım yanlışlarının olduğunu belirtmiştik. Anlam bakımından da değerlendirdiğimizde gece gündüz hayır işleyen himmetli bir kişiden bahsedilmektedir. O yüzden kelime tamām olamaz. Bu, beytin üst mısrasında geçen ve oraya uygun düşen bir kelimedir. Bu nedenle ikinci mısra sonundaki kelime himmetli kişi anlamındaki *hümām* olarak okunmalıdır.

Lutf_ıdı başdan ayağa ol tamām

Gice gündüz hayr iderdi ol hümām

*81 cārumdurur: (T 81 çārum durur - Ş 81 çārüm-durur)

Zeydoğlu Ali'nin bir filorisiyle mevlid okutma hikâyesinin anlatıldığı ilgili beyitlerden birisidir. Ali'nin hayır işleri yapması, mevlid okutması üzerine Hak tarafından kendisine ölmeden önce cennetinin gösterildiğini dile getirir. Bu beyitte Hz. Muhammed'in meclisine girdiği, enbiya ve evliya ile komşu olduğunu anlatılır. Kelime her ne kadar nüşhada *çārumdurur* olarak yazılmış olsa da yine komşu anlamına gelen *cār* kelimesinden başka bir şey değildir.

Hatta Ş hazırlamış olduğu dizinde kelimeyi:

çarüm: (Far.) Dördüncü (sayısı), olarak açıklamıştır. Bu şekliyle nasıl bir manaya ulaşmış olduğunu anlamamış bulunmaktayız. Keşke tesis ettiği metinde anlaşılmayan kelimelerin yanında kullanmayı uygun bulduğu soru işaretini burada da kullanmış olsaydı.

80 *Ölmedin cennetde yirüm görmişem / Muştafâ'nuñ meclisine irmişem*

81 *Enbiyâ vü evliyâ cārumdurur*

*90 sūy-ı Haka: (Ş 90 sūy-ı haka)

Kelimenin doğru anlamı düşünülerek doğru yola gitmek elbette makbul olandır. Ancak burada kastedilen mevlid etrafında toplanarak Allah'ın yoluna yönelmiş, dönmüş olmamızdır.

Tā ki onda cem' ola her kâfile

Sūy-ı Hak'a gidile bī-meş'ale

*144 evbāş: (T 141 ev bāş - Ş143 ev bāş)

Yahya b. Bahşi, Hz. Yahya ile adaş olmanın şerefine ermiştir. Bu şerefe ulaşmışken aşağılık biriymiş gibi değersiz görülmek istemez. (Evbāş; ayak takımı, terbiyesiz, aşağılık kimse demektir.)

Ş'nin dizinde yazdığı "ev: ev, konut; baş: baş, kafa" anlamlarıyla beyti açıklayamayız. Bunun yerine aşağılık kimse anlamındaki *evbāş* kelimesi ile beyit yorumlanmalıdır.

Çün şeref virdüñ aña adaş idüp

İyleme hor gine bir evbāş idüp

*160 öñ: (T 157 ol - Ş 159 ol)

 şeklinde olan kelime "nazal n" nin bu şekilde yazımından dolayı *ol* olarak okunmuş. Ancak biraz dikkat edilirse bu harfin hem görünüm olarak hem de anlamı vermesi adına "kef" olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle kelime öñ şeklinde okunmalıdır.

Ruh, akıl ve kalemin her birinden önce Hz. Muhammed yaratılmıştır. Öñ; önce, ilk anlamı ile kullanılmıştır.

Rūh u 'aql u hem qalemden her biri / Öñ yaradıldı didi dīn Serveri

*163,164 şakķınuñ/ şakķı: (T 160, 161 şıķķınun/ şıķķı)

Kelime her iki nüshada da *şakķ* okunacak şekilde harekelenmiştir ve kelimenin anlamı "yarma, yarıma, çatlama" anlamıyla da örtüşmektedir.

Şakķınuñ birisi 'aql u biri rūh / Bir qalemdür şakķı iki çün kılam

*167 öñ: (T 164 ol)

“Güneş, nurunu önce aya verir.” anlamıyla kelime yine burada *ol* olarak değil *öñ* olarak alınmalıydı.

167 Nitekim güneş virür öñ aya nūr

*169 enfüs: (T 166 enfes – Ş 168 enfis)

B’de her ne kadar enfis olarak harekelenmiş olsa da kelime S’de doğru harekelenmiş olarak bulunmaktadır. Canlar, ruhlar anlamına gelen kelime *enfis* değil (Ş dizin), *enfüstür*.

Şakḳ-ı āhir cānib-i enfüs tutuḫ

170 şakḳeyn: (T 167 şıḳḳın – Ş 169 şakḳın)

Kelime şeklinde yazılmıştır.

Ya ’ni şakḳeyn anda buldılar vuşūl

*174 döye: (T 171 doya – Ş 173 duya)

Döymek, Derleme Sözlüğü’nde “sabretmek, tahammül etmek, dayanmak” nlamındadır. Burada da suyun oda nasıl doyduğu, nasıl duyduğu değil de nasıl dayandığı ifadesi mevcuttur.

Pes ḥavāle eyledi odı şuya

Dütün oldı şu oda nite döye

*213 gör nelerden: (T 208 görenlerden – Ş 213 görenlerden)

Hz. Muhammed’in nurunun intikali 201-216. beyitlerde anlatılmaktadır. Nuru Hz. Havva’dan, Hz. Muhammed’in annesi Amine’ye kadar gelmiştir. Burada, nuru *görenlerden* seyretmek değil de yerine “*Gör nelerden*, kimlerden dolaşıp Amine’ye kadar gelmiştir.” anlamına uygun düşen *gör nelerden* ifadesi yazılmalıydı.

İrdi andan anesi Āmine’ye / Gör nelerden seyr idüp geldi yine

*220 zaḥm: (T 215 zaḥm - Ş 220 zaḥm)

Anlam olarak olması gereken kelime B’de olan zaḥm değil, S’de bulunan zaḥmdır. Yara anlamı taşıyan kelimenin beyitle bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Raḥm iriḫdi cümle ’ālem zaḥmine

*221 hemmi: (T 216 hemīn – Ş 221 hemī)

Hemīn, hemī “bu bile, tıpkı, çok” anlamlarıyla Ş’nin dizininde yer almıştır. Ancak burada *hemm* kelimesinin gam, keder, tasa anlamındaki *hemmi* kullanılarak “Allah’a şükür ki tasa, sıkıntı yok oldu.” denmiştir.

Derhem oldı cümle derdüñ merhemi / Gitdi hemmi hamdülillâh dir hemi

*221 dir hemi: (T 216 dirhemi – Ş 221 dirhemi)

Allah’a şükür ki tasa, sıkıntı yok oldu, *der hepsi*. Yoksa (dirhem) bir ağırlık ölçüsüyle hamdülillahi bir arada almak zorunda kalabilirdik.

Derhem oldı cümle derdüñ merhemi / Gitdi hemmi hamdülillâh dir hemi

*267 gitmegi: (T 262 gitmegil – Ş 267 gitme ki)

‘Abdulmuṭṭalib, oğlunun ölümü üzerine Amine’den gitmeyi düşünmemesini, *gitmegi* bırakmasını istemektedir. “Sen de *gitme ki* bırak tek otur” şeklinde alırsak diğer gidenin kim, bırakılan ne olduğunu anlayamayız.

Ḳanda sen de gitmegi Ḳo tek otur

*268 egledi: (T 263 aṅladı – Ş 268 aṅladı)

Amine hamileliğinin sekizinci ayında ne *aṅladı* bilememekteyiz. *Egledi* sözcüğü ile sekizinci ayına kadar beklediğini, sekizinci ayına geldikten sonra melekleri etrafında gördüğünü söyler.

Ya ‘ni bunuñ gibi çok söz söyledi / Tā sekiz olunca ayı egledi

*270 yörenür: (Ş 270 yoranur)

Yörenmek; dolaşmak, yaklaşmak, bir şeyin etrafında dolaşmak demektir. Meleklerin Amine’nin etrafında dolaşmaya başlamasıdır. Ancak Ş kelimeyi *yoranmak* olarak almış ve dizinde sarmak, kuşatmak anlamında vermiştir.

Pes feriştehler görünür oldılar / Dem-be-dem ānı yörenür oldılar

*285 muşaffâ: (T 280 Muşafâ - Ş 285 Muşafâ)

Her ne kadar B’de *Muşafâ* yazıyor olsa da kelimenin aynı mısradaki iki defa geçmesini bağlamla ilişkilendirerek sorgulamamız gerekirdi. Zaten kelime S’de *muşaffâ* olarak yazılmıştır.

Ol muşaffá-aşl u nesl-i Muştafá

*298 sürüñden: (Ş 298 sürüğüden)

Kelime *sürüğü* değil *sürüñ* olmalıdır.

Şurt yavuz. kaldum sürüñden bî-mecâl

*310 hâlâş: (Ş 310 hılâş)

B’de hılâş olarak geçen kelime doğru haliyle yani hâlâş olarak S’de bulunmaktadır. Hılâş; kurtulma, kurtuluş anlamındadır. Ş’nin dizininde hılâş kelimesine de bu anlam verilmiş olmakla birlikte hılâşın böyle bir anlamı bulunmamaktadır.

Ey bilen derdimi hem dermânımı / Mağz-ı cüduñla hâlâş it cānumı

*330 nüh: (T 325 ne - Ş 330 ne)

“*Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım*” kudsî hadisine dayandıracağımız mısradaki Hz. Muhammed’in hürmeti için dokuz feleğin yaratıldığı ifadesi yer alır. Nüshada *ne* olarak yazılmış/ harekelenmiş olsa da bunun doğrusu *nühtür*. Kelime *ne* şekliyle hangi anlama gelebilir ki? Eğer *ne* alınacak olsaydı Farsça’da “yok, değil” anlamıyla mı düşünülmeliydi?

Yoksa Ş’nin dizinde ifade ettiği gibi “ne, nasıl, hangi, niçin” anlamlarına mı dayandırmalıydık?

Olmasa ol olmaz_ıdı nüh felek

*355 ebkâ: (T 350 ibkâ - Ş 355 ibkâ)

Kelime B’de *ebkâ* okunacak şekilde harekelenmiştir. “Aşikâr ve daimî olan onun dinidir.” anlamındadır. Kelimenin ebkâ yazılması ve anlamının da bâki, devamlı olmasına rağmen her ne kadar bağlantılı bir anlamı da olsa *ibkâ* (bâki, dâim, devamlı, sürekli kılma) kelimesinin yazılma nedenini bilemiyoruz.

Şamu edyâni dîni kıldı mensüh / Pes anuñ dînüdür eclâ vü ebkâ

*377 kürsüñ: (Ş 377 körsek)

S’deki harekelemeye dayanarak kelimeyi *körsek* olarak alıp Derleme Sözlüğü’ndeki “1. Sönük, donuk, az pırıltılı. 1. Issız, işlek olmayan yol.” anlamlarına mı dayandıralım? Ya da Ş’nin dizinde yer verdiği gibi “görmek ve kavuşmak isteyen” mi diyelim?

Kelime yanlış yazılıp harekelenmiş olabilir düşüncesiyle yola çıkıp ve özellikle mana bakımından değerlendirdiğimizde kelimenin “makam” anlamına gelen *kürsi* olduğunu söyleyebiliriz.

'Arş ayağ üzre tırup kıldı tarab / Kürsüñ itdi şevk_ıla cānı taleb

*379 ferec: (T 374 feraḥ - Ş 379 feraḥ)

İki nüshada da *ferah* olarak yazılan kelimenin -kafiye hususuna bakıldığında- sevinç, teselli anlamına gelen ferec olması daha uygundur. Nüshadaki yanlış yazımlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve anlam bütünlüğüne uyumu düşünülduğünde kelimenin ferec şeklinde okunması gereği ortadadır.

Söze geldi vahş u tayr u taş ağac / Söz-i sâz_ıla cihān buldı ferec

*410 bākîsin: (T 405 bākî sen - Ş 410 bākîsen)

Kelime B'de *bākîsen*, S'de *bākîsin* olarak yazılmıştır. Ancak bunun T ve Ş'nin metne dahil ettiği şekilde ne sen zamiriyle ne de şart kip ekiyle bağlantısı yoktur. “Dinle daimî olansın.” olarak kurulmuştur.

Evvel andan bulmadı mı ol vücūd / Diñle bākîsin dahı olma 'anūd

*418 ḥaḳ: (T 413 Ḥaḳ - Ş 418 Ḥaḳ)

Batıl olanın gittikten sonra gelenin doğru anlamındaki *ḥaḳ* olması gerekmektedir. Yoksa bātıl olan bittikten sonra birçok şey gelebilir ancak Allah'ın gelmiş olabileceğini düşünemeyiz. Bu nedenle kelime “doğru” anlamındaki “ḥaḳ” olmalıdır.

Biri bu uş gitdi bāḫıl geldi ḥaḳ

*419 bol: (T 414 bul – Ş 419 bul)

Bu beyitte üstünlük ve yüceliği bulmaktan ziyade bu vasıfları bol olan Resul'ün geldiği ifade edilmiştir.

Biri de bu size geldi bir Resūl / Kim anuñdur naşr u 'izzet fetḫi bol

*421 varḡıl: (T 416 var ḳıl – Ş 421 var ḳıl (S))

Her ne kadar varḡıl olarak yazılmışsa da EAT dönemi emir kipi 2. tekil şahıs eki olan olan “ḡıl” ekidir. Yoksa burada kılınması (yapılması, edilmesi) gereken herhangi bir durum söz konusu değildir.

Ḥalka gönderdük seni varḡıl yūri

*422 iyledük: (Ş 422 iyledüñ)

Bir önceki beyte de bakılacak olursa 1.Ç.Ş. ağzından olan ifadenin devam etmekte olduğunu görürüz. “Halka gönderen, kullara şahid, mübeşşir, nezir eyleyen ve nurlandıran biziz (Hüda).” ifadesinden dolayı kelime *ilyedüktür*.

Budurur dördüncisi kim yā Nebī / Halka gönderdik seni varğıl yūri
Ḳullara şāhid mübeşşir hem nezīr / İyledük dāī sirācı hoş münīr

*424 oldem: (T 419 oldum – Ş 424 oldum)

Kelime o vakit anlamındaki *oldemdir*. Hz. Muhammed’in doğumu esnasında *-o vakit-* haddinden fazla olay gerçekleşmiştir. Yoksa beytin sayar olmakla ilgisi yoktur.

Pes kelīsālar yıkıldı katı çok
Kim şayar oldem olanuñ haddi yok

*428 baħri: (T 423 neħri – Ş 428 neħri)

B’de kelimenin yazımıyla ilgili yanlışlık olsa da S’de açık bir şekilde *baħr* kelimesi yazmaktadır. *Baħr*; deniz, büyük göl veya nehir anlamlarına gelmekteyken nüshada yazılmamış olan *neħr* kelimesini almaya gerek yoktu. (Yazıcıoğlu s. 314, 1565. beyit; Mevlidname Za’îf(i) Mevlidi s. 147, 457. beyit Save baħri)

Sāve baħri hem nüfūz itdi yire

*431 ħ^vār: (T 426 ħūr-ı – Ş 431 ħūrı)

Her iki nüshada şeklinde yazılmış olsa da kelime hor, hakir anlamındaki *ħār* (خوار) kelimesidir.

Hz. Muhammed’in doğumu üzerine şeytanın ħār ü zār olduğu (hor, zavallı) söylenir. Yoksa Ş’nin dizinde belirttiği güneş anlamındaki *ħūr* kelimesi ile ağlama anlamındaki zār arasında bir bağlantı kurulamayacağı aşikârdır.

Ĥ^vār u zār oldı kamu a’vānları

*434 ġāyet: (Ş 434 ġāyib)

Ġā’ib olarak yazılan kelimenin anlamı beyitle örtüşmemektedir. Kelime “çok, fazla” manasındaki *ġāyet* olmalıdır. Bu beyitte gerçeğin yerine yüz yalan katan ve çok bilgin görünen kişilerden bahsedilmektedir.

Halka ġāyet bilici geçmek işi

*444 ber: (§ 444 yer)

Kelime B' de anlamlandıramadığımız ya da yanlış bir şekilde yazılmış olsa da S'de ber olarak bulunmaktadır. *Ber*; kara, toprak demek olup metinde Hz. Muhammed'in doğumu esnasında şeytanın göğe çıkamamasının nedenini öğrenmek üzere cihanı deniz, toprak hiçbir yer bırakmadan aratması anlatılır. Yani burada yazılmamış olan *yer* kelimesine ihtiyaç yoktur.

Pes aradılar cihānı serteser / Kıomadılar varmaduk hīç baħr u ber

*489 bevl ü gāyıt: (§ 489 bevl-i gāyıt)

Bevl, idrar, sidik, çiş; gā'it, insan pisliği, insan tersi anlamındadır. Her ne kadar nüshada bevl/ bevl-i yazılsa da (terkip, belirtme hali karışıklığı) kelimelerin hüküm ve görev bakımından aynı olması dolayısıyla atıf vavı ile yazılması gerektiğini anlamamız gerekirdi.

Yoğ_ıdı hīç bevl ü gāyıtıdan eşer

*495 h^vār: (T 490 hūr)

Her iki nüshada şeklinde yazılmış olsa da kelime hor, hakir anlamındaki *hār* (خوار) kelimesidir.

Seyf-i Haķ altında h^vār u sernigūn

*503 ħalbını: (T 498 ħalbini – § 503 ħalbini)

Beytin ikinci mısrasında ħalbini diye okunan kelime ħalbını olmalıdır.

Ķoyuþ altun şasa yudı ħalbini /Hālīşin Ķodı giderdi ħalbını

*524 ħusbān: (§ 524 ħusbān)

B'de *ħusbān* yazılan kelime S'de ħusbāndır. Tercih edilmesi gereken, doğru olanı S'deki yazımıdır. § dizinde hem ħusbān hem ħusbāna hesap, azap demiş olsa da bu anlama gelen kelime *ħusbāndır*.

'Aceb oldı benüm bu işde ħālüm / Bozuldı cümle ħusbānum Muhammed

*534 baħri dūr: (§ 534 baħridūr)

Denizdeki sadeften çıkacak incidir söz konusu. Yoksa sadeften çıkacak deniz (baħridūr) değildir.

Dahı bahri dūr şadefden çıkacak

*563 kıala mı: (T 553 kıālemi – Ş 563 kıalemi ?)

“İlâh’a düşen kalem” ifadesi ne anlama gelmektedir? Doğru olan “Bana düşen, ait olan alem doldurulurken kalan var mı?” ifadesidir. Bu nedenle kelime “*kala mı*” şeklinde alınmalıdır.

İolduracak baña düşen ‘ālemi / Yā İlâhî saña düşen kıala mı

*582 yarağ u yatına: (T 571 yarağı kıatına – Ş 582 yarağı kıatına)

S’deki yarağ u yatına olan yazımı tercih edilmeliydi. Çünkü yarağ ve yat aynı anlama gelen (bkz.Tarama Sözlüğü: hazırlık, levazım) iki sözcüktür. Atıf vavı da eş görevli sözcükleri bağlamaktadır.

‘Ammisi aldı anı pes kıatına / İhtimām itdi yarağ u yatına

*583 yolu ne: (Ş 583 yolına)

Amcası, Peygamber’i hem sevdi hem malının başına koydu. Ve onun kim olduğunu, nasıl biri olduğunu, gittiği yolun nasıl bir yol olduğunu idrak etti.

Sevdi anı kıodı mālın yolına / Bildi ānı kimdür ol hem yolu ne

*601 ol k’eşşek: (T 590 ol kı şek – Ş 601 ol kı şek)

Allah, Hz. Muhammed’in dileği üzerine amcası, babası ve anasını diriltir ve onlar da iman ederler. Allah, ölüyü diriltip iman vermiştir. Bu olanlara kim şüphe gözüyle bakabilir. Bunu *eşek* olmayan tasdik eder.

Yaraşur kim yaraşur ol şek degül / Bunı taşdıķ ider ol k’eşşek degül

*602 öldür: (Ş 602 öldür)

“Allah’ım, bizi senin yolundan çıkarma ve bu yolda *öldür*.”denilmiştir. Çıkarmasını istemiyorsak zaten o yoldayızdır. Tekrar tekrar olmak isteğinden ziyade bu doğru yolda ölme isteği iletilmektedir.

Çiziden çıkarma öldür çizide

*645 gey: (T 634 key – Ş 645 key)

Sof (sūf); bir çeşit sertçe, ince yünlü kumaştır. Ve bunu giymesini (*gey*) söyler.

Key diyerek nasıl bir anlam verilmiş olabilir? (Yünden yapılmış iyi, pek, sıkı deveci başlık ile yürü[?])

Yüri şof gey bir deveci börk_ile

*655 *yā* nedür: (Ş 655 yana-dur)

Hiz. Muhammed'in başına gelenler için ümmeti "Ya bu nedir" diye ağlaşmaktadır. *Yana-dur* olarak alınan kelime *yā nedür* olacaktır.

Dir ferişteher İlâhî bu nedür / Ağlaşuþ işbu cemâ'at *yā* nedür

*741 *dürer*: (T 730 *dür* ü - Ş 741 *dür*-i)

S'de *dürür* olarak harekelenen kelime *dürer*dir. *Dür*-i *yâküt* anlamlandıramadığımız bir terkip haline getirilmiştir.

Bir tabak memlû dürer yâküt_ıla / Her birinde hem zeberced de bile

*757 *bişine*: (Ş 757 yaşına)

Hiz. Muhammed otuz beş¹³¹ yaşındayken Hacerülesved'in yerine yerleştirilmesi konusunda kabile reisleri anlaşmazlığa düşer. Hiz. Muhammed bu olayda hakem kabul edilir ve taşın yerleştirilmesi işine bütün kabile reislerini dâhil ederek sorunu çözer.

S'deki *beş* tercih edilmeliydi.

Çünkü Server irdi otuz bişine/ Kimse aşlâ dimez_idi işi ne

Gör Kureyşi ol zamân neylediler / Ka'be yaparken hilâf iylediler

*897 *içirem*: (T 884 *içerem* – Ş 896 *içerem*)

Hiz. Muhammed'e Miraç esnasında cennet şarabından getirilir. Peygamber bunu ümmeti olmadan, onlar da bundan nasiplenmeden içemeyeceğini belirtir. Bunun üzerine Allah, Peygamber'e eğer bunu yalnız içemeyecekse yarısını içip diğer yarısını bırakmasını söyler. Ki bu diğer yarısını Peygamber ümmetine içirerek onları yaratacağını ifade buyurur.

Nüshada yazılanı doğrudan alarak, anlamı sindirmeden yazarak Allah'ın bunu içtiğini mi anlamamız gerekiyor? Kabul edersiniz ki mümkün değil.

896 *Hak didi ger yalañuz içmez_iseñ / Pây-ı ümmetden dahı geçmez_iseñ*

897 *Nısfını iç nısfını ko tâ anı / İçirem çün halk idem her birini*

¹³¹ Bkz: Söğüt, Salim, "Hacerülesved" TDV. İslam Ansiklopedisi, c. XIV., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 433-435

*917 ide: (T 904 ire – Ş 916 ire)

“ ‘Alī’nüñ derdine *ire* devā” yerine Ali’nin derdine devā *etmek* olmalıdır.

Fāṭıma dileğini iyle revā / Tā ‘Alī’nüñ derdine ide devā

*1186 ölmedise (Ş 944 olmadısa)

Olmadısa olarak alınan kelime *ölmedise* olmalıdır.

Ölmedise dünye sevsile canuñ / Diñle imdi öldüğün şāhib-dinüñ

*1195 erdür: (Ş 953 ardur)

Ona er demeyen her kişi *erdir*, yiğittir. Bahsedilen kelime *ar*, utanma değil *erdir*.

Taşdan ağacdan dahı kemterdür ol / Er dimeye aña her kim erdür ol

*1203 varanlarum: (Ş 961 erenlerüm)

Nüshada kelime *varanlarum* olarak yazılmıştır. Doğru yola varmak anlamındadır. Ş *erenlerüm* olarak metnine dâhil etmiş. Erişmek, kavuşmak anlamına dayanarak aldığı düşünmek istemiştik ancak dizinde erenler; yiğitler, erler olarak anlamlandırılmıştır.

Didi hoş geldüñüz iy yārenlerüm / Hâk yolında toğrı yol varanlarum

*1204 utuñ: (Ş 962 ötüñ) Ş öt- dilemek, istemek Bu

Utmak; yenmek, yararlanmaktır. İki cihanın hazinesini bundan kazanın, demek istenmiştir.

İki cihān haznesin bundan utuñ

*1354 bilmek: (T 1100 bilen – Ş 1112 bilmeñ)

Siz zamirinin olmasından dolayı kelimeyi bilmek olarak okumamız gerekmez mi?

Beni bilmek oldurur siz biliñüz / Kāhil olmañ sünnetümi kılıñuz

*1379 edebī: (T 1125 ebedī – Ş 1137 ebedī)

İlk mısrasına göre değerlendirseydik biz de nüshada yazdığı gibi *ebedī* sakla diye düşünebilirdik. Ancak bu mısradaki söylenenler Hz. Peygamber hasta döşegindeyken Azrail’in (arab görünümlü) gelmesi üzerine söylenen sözlerdir. Hz. Fatma bu kişiyi görünce Peygamber’in hasta olduğunu, kavgasını onların üzerinden çekip *edebini* koruması gerektiğini

söyler. Burada sonsuza kadar saklanacak bir şey yok ancak sahip çıkılması gerek bir *edep* vardır.

1378 *Didüm aña kim babam hastadurur / Var ahi git gavgañi bizden götür*

1379 *Ādem_iseñ şakla ahi edebī / Hastadurur gavgayı sevmez ebī*

*1395, 1401 nārüste: (T 1141, 1147 nā-reste – Ş 1153, 1159 nā-reste)

Reste, “kurtulmuş” demektir. Öyle ise “nā” olumsuzluk ekiyle 1395’te kurtulmamış gelin, kız ve yiğitlerden; 1401’de de nice kurtulmamış öksüzlerden bahsetmektedir. Ancak buradaki kelime “bitmiş, çıkmış, yetişmiş” manasındaki *rüste* olarak alınmalı ki daha yetişmemiş, büyümemiş gelin, kız ve yiğitler ile nice öksüz kalanlar manasına gelerek anlam korunmalıdır.

Ayrıca Ş’nin dizininde nā-reste, “bulūğa ermemiş, ergenleşmemiş” olarak alınmış. *Reste*, kurtulmuş demek iken bu anlama “nā” eki ile mi ulaşılmış olduğunu anlamış değiliz.

1395 *Gelin ü kızlar yigit nārüsteler*

1401 *Niçe nārüsteleri ögsüz koyan*

*1400 alubeni: (Ş 1158 alayını)

“Nice canları alarak tenleri çürütendir.” Tenlerin alayını, hepsini çürütmek anlamı değil; can alma ifadesi vurgulanmıştır.

Hasret_ile niçelerüñ canların / Alubeni çüridendir tenleri[n]

*1420 kendüyiñi: (T 1167 keñdü yiñe - Ş 1178 kendü yiñi)

Beyit “Aklı gitti bir zaman, yere düştü. Aklını toparlayabilmek için de kendini bulamaz, kendini alamaz.” şeklinde yorumlanmalıdır. Bu nedenle kelime *kendüyiñi* şeklinde okunmalıdır.

Kelimeyi kendü yiñe/ yiñi şeklinde alırsak “Kendini bulamaz yine, aklını dersin, toparlasın.” şeklinde yorumlamamız gerekirdi.

Peki, kişinin sürekli aklı mı gidiyor, aklını bulamıyor; yoksa aklını mı toplamak istiyor?

'Aklı gitdi bir zamān düşdi yire / Bulmaz kendüyiñi 'aqlın dire

*1440 bā-emr: (T 1187 bi-emr – Ş 1198 bi-emr)

Her ne kadar nüshada *bī* okunacak şekilde harekelenmiş olsa da bu kelimeyi Allah’ın emirsizliği, emri olmaması olarak almamız gerekmektedir. Bu mısradaki “Allah’ın emriyle işit!” denilmektedir.

İy melek billâh işit bâ-emr-i Hâk

1462 büki[lüy]len: (T 1208 bu gülin eyle – Ş 1220 bunuñ-ılan)

Bükülü, bükülmüş iplikten dokunan bir bezdir Kefenin de bu bezden yapılması istenmektedir. Kelimenin gül ve bunuñla ilgisi yoktur.

Büki[lüy]len iyle hem baña kefen

*1479 ilk: (Ş 1237 ilik)

İlik, ilk olmalıdır.

Çünkü geldi kendüye iydür İläh / Bundan ilk[in] iylegil beni tebâh

*1584 iverem: (Ş 1342 iderem)

Heyecanla, telaşla artık Allah'a kavuşmak istemektedir. Görmeyi etmek yerine görmeye sabırsızlanmak anlamı daha uygun düşmektedir.

Kalmadı gönlümde zerrece hâzîn / İverem görmeklige dostuñ yüzün

*1633 hürşid-i enver: (T 1379 hürşidi anuñ – Ş 1391 hürşidi anuñ)

Anuñ kelimesinin çok nurlu, parlak anlamındaki *enver* olması gerekir. Çünkü Hz. Muhammed en parlak, nurlu güneştir.

Ya neyler gevher arasında gevher / Felekde yaraşur hürşid-i enver

*1639 ıramadı: (T 1385 iremedi – Ş 1397 ayıramadı)

Irmak; ayırmak, cüda kılmaktır. Nüshada böyle yazılmışken ve ayırmak anlamı varken niye bu kelimenin alınmadığını anlamış değiliz. (Bunun izahı vezin kusurunu düzeltmek olamaz herhalde.) Ve tabii T'den alınan iremedi kelimesi ile hayran kalınmışken, gözünü ayıramazken niye gözünün eremediğini anlayamamaktayız.

Çünkü gördi düst dostı[nuñ] yüzün / Kıldı hayrân ıramadı [hiç] gözün

*1644 hem-râz: (T 1390 hem râz – Ş 1402 hem râz) sırdaş dost

Hemrâz; sırdaş, dost demektir. Hz. Muhammed'in vefatı, canının uçması ve kendini Allah'a dost eylemesi anlatılır.

Kelimeyi ayrı olarak yazarsak kendini Allah'a sır eyledi olarak ifade etmemiz gerekebilir. Bu da manayı değiştirmektedir.

Çünkü Ahmed cânı pervâz ilyedi / Kendüzünü Hâk'a hem-râz ilyedi

*1653 rengi: (Ş 1411 Rabbiñ)

T'nin okumadığı / okuyamadığı, Ş'nin de *Rabbiñ* diye okuduğu kelime *rengi* olmalıdır. Sararan yaprakların Rabbi değil rengi dönmektedir.

Rengi döndü şararup yaprakları / Yire düşüp oldılar toprakları

*1673 döymeye: (T 1419 doymaya – Ş 1431 doymaya)

Burada da dağların oda nasıl dayanacağı anlatılır.

Döymeye tağlar dahı işbu oda

*1694 beter: (T 1440 yiter – Ş 1452 yiter)

Hz. Muhammed'in vefatı üzerine herkesin yüreği yanar. Kimsenin bu acı karşısında derdinin yitmesi, tükenmesi mümkün değildir. Bu dert çok *beter* bir derttir. Bunun üzere kelime *yiter* değil, *beter* olmalıdır.

Ahmed_ için kamusu yanar düter / Birbirinden bularuñ derdi beter

*1705 şaff: (T 1451 şāf – Ş 1463 şāf)

Elbette namaz kılmak için saf, temiz olmaya gerek vardır. Ancak burada kastedilen Ş'nin dizinde de aldığı saf, katkısızlık, temizlik değil namaza durulan dizi, sıradır.

Şaff olup cümle gelenler durdılar / Zārıyla çok du'alar kıldılar

*1707 şāhib-hüdā: (T 1453 şāhib-i Hudā - Ş 1465 şāhib-i Hudā)

Hüdā kelimesi, görüldüğü üzere hâ-i resmiyye ile yazılmış olup hidayet anlamındadır. Şāhib-hüdā ile Hz. Muhammed kastedilmiş olup hidayet sahibi ifadesi kullanılmıştır. Kelime Allah anlamındaki Hudā değildir.

Haber iyledi namāzın ibtidā / İyle dimişidi ol şāhib-hüdā

*1717 döysün: (T 1463 doysun – Ş 1475 doysun)

“Yürek ve can bu ateşe nasıl tahammül edebilir?” Ateşe nasıl doyulur, kanılır, tatmin olunur bilemiyoruz ancak ateşe dayanılamayacağı ifadesi burada yer almıştır.

Nice döysün bu oda yürek ü cān

*1766 aḥyār: (T 1512 aḥbār – Ş 1524 aḥbār)

Nüshada aḥbār olarak yazılan kelime:

1.haber, ortada dönen söylentiler 2.Yahudi bilginleri, hahamları 3. İyilikler 4. Yazı mürekkepleri anlamlarındadır. Bu anlamlara baktığımızda āl, Aşḥāb, enşār kelimeleri ile uygun düşecek aḥbārın hangi anlamını almamız gerekir.

Ş'nin dizininde alimler, bilginler olarak anlamlandırılan kelime *aḥbār* değil *aḥbār*dır. Halbuki aḥyār kelimesi iyilik edenler, fazilet ve kemal sahipleri anlamı ile bu metnin bağlamına uygun düşmektedir.

Daḥi ālinüñ [ve hem] Aşḥābınuñ

Tābi'ın enşār u hem aḥyārınuñ

B) TERKİP HATASI VE ATIF VAVININ TESPİTİ

1. TERKİP HATASI:

*15 bedr-i tamām: (Ş15 bedür tamām)

*88 'āşıkān-ı şehriyār: (T 88 'āşıkānı şehriyār – Ş 88 'āşıkān [u] şehriyār)

Bir zamān hādī vü 'uşşāk-ı yār [?] / Bunda cem' it 'āşıkān-ı şehriyār [?]

*115 aḥsen-i ḥulḳ: (T 113 aḥsen ḥulḳ)

Cümle ḥulḳın aḥsen-i ḥulḳ eyledi

*124 feyz-i vaşfın: (T 122 feyz ü vaşfın – Ş 123 feyz ü vaşfın)

Feyz-i vaşfın anda izhār eyledi

*130 cennet-i dīdār-ı yārin: (Ş 128 cennet ü dīdārı yārin - Ş129 cennet ü dīdārı yārin)

Cennet-i dīdār-ı yārin ol bilür

*132 şeyḥ-i şefīḳ: (T 130 şeyḥ u şakīḳ - Ş 131 şeyḥ u şefīḳ)

Ger dilerseñ bulasın şeyḥ-i şefīḳ

*139 biḥār-ı raḥmetüñ: (Ş 138 biḥār u raḥmetüñ)

Zerre eksilmez biḥār-ı raḥmetüñ

*142 kemāl-i luṭfuña: (T 140 kemāl ü luṭfuña – Ş 141 kemāl ü luṭfuña)

Hīç zarar gelmez kemāl-i luṭfuña

*195 kāşif-i ḡaybi: (Ş 194 kāşif ü ḡayb)

Kāşif-i ḡayb u ḥakāyık olısar

*206 küll-i kā'ināt: (T 201 küllī kā'ināt – Ş 205 küllī kāyināt)

Nice münfekdür kī küll-i kā'ināt

*237 resm-i hoş: (T 232 resmi hoş)

Hem mübârek resm-i hoş ayındadı

*284 aşl-ı uşûl: (Ş 284 aşıl uşûl)

Ol aşıl ü pür-uşûl aşl-ı uşûl

*285 aşl u nesl-i Muşafâ: (Ş 285 aşl u nesl ü Muşafâ)

Ol muşaffâ-aşl u nesl-i Muşafâ [?]

*285 halk [u] hulķ-ı bā-şafâ: (T 280 halk-ı hulķı bā-şafâ – Ş 285 halkı hulķı bā-şafâ)

Ol mükemmel-halk [u] hulķ-ı bā-şafâ

*287 feyz-i vücūd: (T 282 feyz ü vücūd – Ş 287 feyz ü vücūd)

Andan irer cümleye feyz-i vücūd

*347 Emīnu'llâh-ı Cibril: (T 347 Emīnu'llâh Cibril)

Aña hādīm Emīnullâh-ı Cibril

*353 Nebiyy-i halk: (Ş 353 Nebi vü halk)

Odur ol kim Nebiyy-i halk_iken o

*461 cān-ı dū cihāndur: (Ş 461 cān u dū cihāndur)

Ne sultān belki cān-ı dū cihāndur

*762 tedbīr-i rāy: (T 751 tedbiri rāy)

İyledi tiz bir güzel tedbīr-i rāy

*904 'Alīyy-i Murtażâ: (T 891 'Alīyyü Murtażâ – Ş 903 'Alīyyi murtażâ)

Karşu vardı ol 'Alīyy-i Murtażâ

*1454 şabr-ı cemil: (T 1200 şabr u cemil – Ş 1212 şabr u cemil)

Şabr-ı cemil ile sen itme gurī

*1578 nur-ı göz: (T 1324 nurı göz – Ş 1336 nurı göz)

Nūr-ı göz odumu hem söyündürür

*1633 hurşīd-i enver: (T 1379 hurşīdi anuñ – Ş 1391 hurşīdi anuñ)

Ya neyler gevher arasında gevher / Felekde yaraşur hurşīd-i enver

2. ATIF VAVININ TESPİTİ

*18 zār u zār: (T 18 zārı zārı)

Zār u zār ağlayuñ āh eyledi

*125 şifāt u zātına: (T 123 şifāt-ı zātına)

Tā delil ola şifāt u zātına

*248 dün ü günü: (Ş 248 düni günü)

Hoş sevindi şād olup dün ü günü

*295 deng ü hayrān: (T 290 deng-i hayrān)

Leng ü lāgar deng ü hayrān u nahīf

*348 Süleymān u mu'allā: (T 343 Süleymān-ı mu'allā – Ş 343 Süleymān-ı mu'allā)

Ṭutar yirde Süleymān u mu'allā

*366 'aql u hūş: (T 361 'aql-ı hoş)

Gitdi benden içicek bu 'aql u hūş

*366 cān u şafā: (Ş 366 cān şafā)

Cān u şafā deryāsına ğark oldı hoş

*391 cidd ü himmetin: (T 386 ciddī himmetin)

Şarf idüp ol yola cidd ü himmetin

*489 bevl ü ğāyıt: (Ş 489 bevl-i ğāyıt)

Ulalurdı günde bir aylık kadar / Yoğ_ıdı hīç bevl ü ğāyıtıdan eşer

*606 lehv u lağv: (T 595 lehv-i lağv)

Lehv u lağv itmezdi aşlā ol tabīb

*861 pīr ü cüvān: (T 849 pīr-i civān – Ş 860 pīr-i cüvān)

Kırk tamām oldı bu kez pīr ü cüvān

*1216 zıkr [ü] tesbīh: (T 962 zıkr-i tesbīh - Ş 974 zıkr-i tesbīh)

Zıkr [ü] tesbīh dahı çok ihsān idüñ

*1277 Āl ü Aşhāb: (Ş 1035 Āli Aşhāb)

Āl ü Aşhāb üstine çökdi gamu

*1336 hükm [ü] dilek: (Ş 1094 hükm-i dilek)

Allah'ıñdur nideliüm hükm [ü] dilek

*1482 Raḥīm ü lā-yezāl: (T 1228 Raḥīm-i lā-yezāl)

İy Kerīm ü iy Raḥīm ü lā-yezāl

*1532 luṭf u kerem: (Ş 1290 luṭf-ı kerem)

Olsun için bunlara luṭf u kerem

*1534 cān u cihānı: (T 1280 cān-ı cihānı – Ş 1292 cān-ı cihānı)

Bunuñ için kodum cān u cihānı

*1592 ta'zim [ü] hürmet: (T 1338 ta'zīm hürmet – Ş 1350 ta'zim-i hürmet)

Ta'zim [ü] hürmet_ile şundum aña

**Terkip Hatası ve Atıf Vavı ile İlgili Diğer Tespitler:

*24 Muḥtār Muḥammed: (T 24 Muḥtār u Muḥammed)

Didiler Muḥtār Muḥammed budurur

*24 sīmber miskbūdurur: (T 24 sim-ber-i misk bu durur – Ş 24 sim-i ber misk bu-durur)

La 'l-lebdür sīmber miskbūdurur

*44 luṭfi 'ādet: (Ş 44 luṭf-ı 'ādet)

Kendülere luṭfi 'ādet itdiler

*87 servi ḳaddi: (T 87 serv-i ḳaddi – Ş 87 serv-i ḳaddi)

Servi kaddi ḥasretinden her zamān

*176 pākrūh: (Ş 175 pāk-i rūh)

Gör nice seyr eyledi ol pākrūh

*261 yaş ḥasret: (T 256 yaş-ı ḥasret – Ş 261 yaş ḥasret)

Aḥmed için yaş[-ı?] ḥasret şaçdılar

*287 mu'allā-ḳadr ol ekmel-vücūd: (T 282 mu'allā ḳadr-i ekmel-i vücūd – Ş 287 mu'allā ḳadri ekmel-i vücūd)

Ol mu'allā-ḳadr ol ekmel-vücūd

*419 'izzet fethi: (T 414 'izzet-i feth - Ş 419 'izzet fethi)

Kim anuñdur naşr u 'izzet fethi bol

*543 yolu: (T 533 yol-ı 'ibret - Ş 543 yol-ı 'ibret)

Yiter a Server yolu 'ibret saña

*884 zāti bā-şifāt: (Ş 883 zāt-ı bā-şifāt)

Pes taḥiyyāt okudı tā ṭayyibāt / Ya'ni tenzīh itdi zāti bā-şifāt

*1187 maḥbūb müctebā: (T 933 maḥbūb-ı müctebā – Ş 945 maḥbūb-ı müctebā)

Ol şeft'ü'l-müznibīn ol Muştafā / Aḥmed ü Maḥmūd maḥbūb müctebā

*1287 hüsn-beyān: (T 1033 hüsn-i beyān)

Dün namāzın ḳaluban o hüsn-beyān

C) TRANSKRİPSİYON YANLIŞLIKLARI

*T'deki yanlışlar:

31 tefhīm (T 31)tefhīm; 161 ḥayrān (T 158 ḥayrān); 174 ḥavāle (T 171 havāle); 185 ḳahr (T 182 ḳahr); 191 Raḥīḳ (T 187 rahik); 201 ḥabbe (T 196 ḥabbe); 335, 364, 474, 893 ferah (T 330, 357, 469 ferah); 354 tozına (T 349 tozına); 428 nüfūz (T 423 nüfūz); 436 şatup (T 431 satup); 564 sābıḳ (T 554)şābıḳ; 631 muntazır (T 620 muntazır); 679 muḥkem (T 668 muhkem); 1421 gözlerinden (T 1167 gözleriñden) sözcükleri görüldüğü şekilde yanlış transkripsiyon edilmiştir.

*Ş'deki yanlışlar:

52 Zāhīde (Ş 52 Zāhīde); 201 ḥabbe (Ş 200 ḥabbe); 547 kendüzünü (Ş 547 kendüzünü);
564 sâbık (Ş 564)şâbık; 631 muntazır (Ş 631 muntazır); 1387 ağlatmak (Ş 1145 ağlatmak);
1421 gözlerinden (Ş 1179 gözleriñden)

D) VEZİN

Ş “Metnin Kuruluşu İle İlgili Açıklamalar Bölümü”nde vezne göre eksiklik bulunan dizelerin anlama uygun düşecek ilavelerle düzeltilmeye çalışıldığını ve bu ilaveler köşeli parantez [ ] içinde gösterildiğini; vezin gereği kelimelerin yer değişikliklerinin ve atılan kelimelerin dipnotta gösterildiğini ifade etmiştir.

Ş tarafından vezin onarma hususunda yapılması gerekenler belirtilmiş ancak bunlar sınırlı sayıdaki mısra üzerinde gerçekleştirilmiş. Diğer mısralara ivedilikle “vezin kusurlu” ifadesi yazılmıştır.

Ş'de düzenlenenlerin dışında 93 mısradaki vezin kusuru olduğunu ifade etmiştir.(Ancak bu mısraların 3'ünde vezin kusuru bulunmamaktadır.)

Biz çalışmamızda bu 90 kusurun 76'sini metnin aslını bozmadan, bağlamı etkilemeden çok küçük değişikliklerle vezne uygunluğunu gerçekleştirmiş bulunmaktayız. Öncelikle hangi beyte ait olduğu yazılmış, ardından mısrası belirtilmiş (İlk mısra a, ikinci mısra b ile gösterilmiştir.)ve düzenleme yaptığımız son hali verilmiştir. Daha sonra yay araç içinde Ş'deki hali alınmıştır.

- 19^a   Ḳalbine_ anuñ düşdi ‘aşk-ı Muştafâ (Ş 19-Ḳalbine anuñ düşdi ‘aşk-ı Muştafâ)
38^b   İşbu bayrām mıdur[ur] yoḥsam düğün (Ş 38- İşbu bayrām mıdur yoḥsa mı
düğün)
- 57^a   Ol fulori[yi] kī ḳaldı_ ondan aña (Ş 57- Ol fulori kī ḳaldı ondan aña)
181^a   Didi Cibrīl'e yūri ṭopraḳ getür (Ş 180- Didi Cibrāyile yūri ṭopraḳ getür)
182^{a,b}   Geldi Cibrīl yire didi gelmedi (Ş 181- Geldi Cibrā'il yire dedi gelmedi)
          Ḳurba_ iletme ḳo beni lillāh didi (Ş 181- Ḳurba iletme ḳo beni lillāh didi)
246^a   Çün yedi ay oldı anda ḥamline (Ş 246- Çün yiddi ay oldı anda ḥamline)
276^{a,b}   Gel berü ey müşterī açdum dükkān (Ş 276- Gel biri ey müşterī açdum dükkān)
          Bir dükkān kī bulunur anda dü kān (Ş 276- Bir dükkān kī bulunur anda dü kān)
290^a   Onı Ḥaḳ sevmiş vü hem ögmiş ola (Ş 290- Onı Ḥaḳ sevmiş hem ögmiş ola)
331^{a,b}   ‘Ālem aña tendur[ur] o cāndur[ur] (Ş 331- ‘Ālem aña tendur o cānidur)
          Hem daḥı iki ‘ālem sultāndur[dur] (Ş 331- Hem daḥı iki ‘ālem sultānidur)

- 347^b Maḳāmı *kābe kavseyni ev-ednā* (§ 347- Maḳāmı *kābe kavseyni ev-ednā*)
- 373^b Yāhu[d] bulutdan göründi māhitāb (§ 373- Yāhūd bulutdan göründi māhitāb)
- 375^a Giceyi ol gice yavı kıldılar (§ 375- Gice ol gice yavı kıldılar) (S tercih edilebilirdi.)
- 390^b Yüz yire karşı urup bulmuş şafā (§ 390- Yüz yire karşı urmuş bulmuş şafā)
- 461^a Ne sultān belki cān-ı dū cihāndur (§ 461- Ne sultān bilün cān u dū cihāndur) (S tercih edilebilirdi.)
- 519^b Cemī'-i derde dermānum Muḳammed (§ 519- Cemī' derde dermānum Muḳammed)
- 649^b Yā ki ğurbetde ölem anda ḳalam (§ 649- Yāhūz ğurbetde ölem anda ḳalam)
- 1193^a Size cennet yakın ola ṭamu ırak (§ 951- Size cennet yakın ola ṭamu ırak)
- 1225^b Bağrumuz pāre ḳılıp canmuz yaḳar (§ 983- Bağrumuz pāre ḳılıp canımız yaḳar)
- 1229^b Ödeyeyin diñ gelün Allāh ḫaḳı (§ 987- Ödeyeyin gelün diñ Allāh ḫaḳı)
- 1242^a Ḳamçı aldı eline vardı ılerü (§ 1000- Ḳamçı aldı eline vardı ılerü)
- 1257^b İyleyicek iyle cānum ḳurtılır (§ 1015- İyle iyleyicek cānum ḳurtılır)
- 1272^a İşbu dünyā[dur] degül dārü'l-ḳarār (§ 1030- İşbu dünyā degüldür dārü'l-ḳarār)
- 1274^b Ğāfil olmañ dip vaşiyet eyledi (§ 1032- Ğāfil olmañ diyüp vaşiyet eyledi)
- 1321^b Döge döge gögsin ürek tağlayu (§ 1079- Döge döge gögsin yürek tağlayu)
- 1335^b Yaḳdı gözyaşıyla āh aşhāb bizi (§ 1093- Yaḳdı āhı gözyaşıyla aşhāb bizi)
- 1342^b Girdi mihrāba olup ḫalka imām (§ 1100- Mihrāba girdi vü oldı ḫalka imām)
- 1346^b Va'de yitüp daḫı olar öldiler (§ 1104- Va'de yitüp olar daḫı öldiler)
- 1347^b Allah'ındur emr virilmez mecāl (§ 1105- Allah'ındur emir virilmez mecāl)
- 1368^a Ḳapuya var it [ki] ḫastadur babam (§ 1126- Ḳapuya var eyit ḫastadur babam)
- 1369^a Hoş olıcağaz babam sen gelesin (§ 1127- Babam hoş olıcağaz sen gelesin)
- 1374^a Āvaz ıssı beñzemez cinn ādeme (§ 1132- Āvaz ıssı beñzemez cinnī ādeme)
- 1393^b Tolduran toprak ile ḳara gözi (§ 1151- Toldurandur toprakla ḳara gözi)
- 1402^b Niçe ğalba evleri ḳoyan ısuз (§ 1160- Niçe ğalaba evleri ḳoyan ısuз)
- 1435^b Daḫı virelüm ne dilerseñ dile (§ 1193- Daḫı ne dilerseñ virelüm dile)
- 1442^a Bir ğarīb-i yetimem Mekke şarum (§ 1200- Bir ğarīb-i yetimem Mekke şehrüm)
- 1447^a İy senün gibi niçeler ayırur (§ 1205- İy niçeler senün gibi ayırur)
- 1450^b Gideyorun benden olma[yiñ] yıraḳ (§ 1208- Gide yorurun benden olma yıraḳ)
- 1455^a Olmadı hiç kimse ölümde emīn (§ 1213- Olmadı hiç ölümde kimse emīn)

- 1459^a Hüseyn'le Hasan'ı hoş dutasın (§ 1217- Hasan-ıla Hüseyni hoş dutasın)
- 1466^a Āh idüp derd_ile yakdı kendüni (§ 1224- Derd_ile āh idüp yakdı kendüni)
- 1472^a Olırsarsın sen bugün benden cüzā (§ 1230- Olırsarsın sen benden bugün cüzā)
- 1476^a Çün işitdi 'Āyişe ölüm sözün (§ 1234- Çün 'Āyşe işitdi ölüm sözün)
- 1483^{a,b} İtmeyeydüñ bizi dostuñdan cüzā (§ 1241- İyleyeydüñ bizi dostuñdan cüzā)
Fırkatı[n] göstermeyeydüñ [sen] bize (§ 1241- Göstermeyeydüñ fırkat günün
bize)
- 1514^b Baña gönder-sen gerek gelsün anı (§ 1272- Baña gerek gönder sen gelsün anı)
- 1530^a Niçe yıldur çoğ çekdüm zahmeti (§ 1288- Nice yıldur çok çok çekdüm
zahmeti)
- 1535^b Arpa etmegine hergiz toymadum (§ 1293- Arpa etmegine hergiz toymadum
ben)
- 1536^a Uş[da] gitdüm ben yüce Sübhānuma (§ 1294- Uş gitdüm ben yüce
Sübhānuma)
- 1554^a İy hümām 'Azra'il [u] Cibril-Emīn (§ 1312- 'Azra'il iy hümām Cibrā'il emīn)
- 1565^a Ne izhār idedüm kendüm cihānda (§ 1323- Ne izhār iderdüm kendüm cihānda)
- 1579^a Şād olsun di sevinsün Aḥmed'e (§ 1337- Şāz olsun sevinsün di Aḥmed'e)
- 1591^b Ayağından arayup [her] yanını (§ 1349- Arayup ayağından yanını)
- 1600^b Bulımadı başı[nı] kaldı taña (§ 1358- Bulımadı başı kaldı taña)
- 1602^a Nūr içinde ğarķ olup bulımadı (§ 1360- Nūr içinde ğarķ oldı bulımadı)
- 1607^b Cān-ı Aḥmed nice_idicek alıne (§ 1365- Aḥmed cānı nice idicek alına)
- 1618^a Dükeli dur cān virür iken bile (§ 1376-Dükeli duruñ cān virür iken bile)
- 1636^b Tiz gel eglenmeyüp benden yaña (§ 1394- Eglenmeyüp tiz gel benden yaña)
- 1649^b Gözlerinden çoğ yaşlar saçdılar (§ 1407- Gözlerinden çok çok yaşlar saçdılar)
- 1652^a Tağ u taş tağıñ hep[i] ağaçları (§ 1410- Tağ u taş u tağıñ hep ağaçları)
- 1653^a Rengi döndi şararup yaprakları (§ 1411- Rabbıñ döndi şararup yaprakları)
(Rabbıñ değıl rengi okunmuş olması gerekliydi.)
- 1676^a 'Oşman iydür daḥı derd ü āh_ıla (§ 1434- Oşman daḥı iydür derd ü āh_ıla)
- 1682^{a,b} Hasan_ıla Hüseyn açdı başın (§ 1440- Hasan_ıla Hüseyn açdılar baş)
Şaçların kesübeni tökdi yaşın (§ 1440- Şaçların kesübeni tökdiler yaş)
- 1693^a Arasında yir ü gök her ne ki var (§ 1451- Yir ü gök arasında her ne ki var)
- 1699^b Gördiler [kim] böyle iş olmaz tamām (§ 1457- Gördiler böyle iş olmaz tamām)
- 1711^b El-hüküm lillāh diyüben gitdiler (§ 1469- El-hükümü lillāh diyüben gitdiler)
- 1726^b Ansuz olsun bize bu dirlik ḥarām (§ 1484- Bize ansuz bu dirlik olsun ḥarām)

- 1728^b Birinüñ odı birin yaçar_ıdı (§ 1486- Birinüñ odı birden yaçar_ıdı)
 1736^b Dağı ölüm bizedurur yigirek (§ 1494- Bize dağı ölümdurur yigirek)
 1737^b Bu cihānı biz anunsuz nidelüm (§ 1495- Bu cihānı biz anunsuz neyleyelüm)
 1754^b ulluğında āşırız ve āşiyüz (§ 1512- ulluğında āşı vü āşırız)
 1755^b azretüñe urmağā yüz gelmişüz (§ 1513- azretüñe yüz urmağā gelmişüz)
 1763^b Ben[-i?] eksüklü uluñla yā müc̄b (§ 1521- Ben eksüklü uluñ_ıla yā müc̄b)

*Müellif mevlidde vezin uygulamasında “med” i kullanmıştır. Bundan dolayı 14^{a,b} mestür dur[ur], mezkür dur[ur] şeklindeki [ur] ekini eklemeye gerek yoktur.

*2^a (§ 2), 1192^b(§ 950), 1303^b(§ 1061), 1468^b (§ 1226), 1635^a,da(§ 1393) da vezin kusuru bulunmaktadır. Ancak belirtilmemiş.

*314^a (§ 314) ve 1210^b,de (§ 968) vezin kusuru kendilerince düzeltildiği halde vezin kusuru vardır diye not düşülmüştür.

*563^b (§ 563), 1483^a (§ 1241), 1738^b,de (§ 1496) vezin kusur yokken var denilmiştir.

*1535. (§ 1293) beyit Ş’de mefâilün / mefâilün / feûlün olarak belirtilmiş ancak beyit fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün veznindedir. (İkinci mısrasındaki vezin kusuru düzeltilmiştir.)

*1320. (§ 1078) beyitte fiğān yerine efğān; 1321. (§ 1079) beyitte yürek yerine ürek; 1348, 1407, 1423, 1630. beyitlerde de (§ 1106,1165,1181,1388) firāk yerine firāt kelimelerini vezin açısından daha titizce bir yaklaşım olacağı için tercih ettik.

*1634. beyit (§ 1392) mefâilün / mefâilün / feûlün olarak belirtilmiş öyleyse *nihān* kelimesi yerine aynı anlama gelen *pinhān* kelimesinin alınması daha doğru olacaktır.

*1562. (§ 1320) beytin vezin kusuru düzeltilmeye çalışıldığında uygulama ile her iki vezne de uyabilecek olması metindeki vezin geçişlerinde titiz davranılması gereğini ortaya çıkardı.

E) BEYİT ATLAMALARI

1) T; 143, 194, 525, 526, 528, 529. beyitleri atlamıştır. 93. beytin kırmızı mürekkeple yazılmasından dolayı bahir olduğu düşünölmüş olunacak ki numaralandırmamıştır.

2) Ş:

* B 109a’da derkenardaki beyit ile aynı olan S 24b’deki 13. beyit metne alınmamış ve buna dair herhangi bir not düşölmemiştir.

(856) *Liki işitdi ki ur’ān okunur / Göñil bir pāre anuñla yumşanur*

* 104. beyitten sonra B ve S’de yer alan birbirinden farklı olan beyitler Ş’de tek beyit olarak değerlendirilmiş ve nüsha farkı olarak not düşölmüştür.

104. Beyitten sonra S’de (5. beyit):

“(105) *Ānuñ_ıçün geldi Cibril-i Emîn / Ānuñ_ıçün indi Kur’an_ı Mübîn*”, beyti gelmektedir. B’de yoktur.

104. beyitten sonra B’de (6. beyit) ise:

“(106)*Ānuñ_ıçün tıldı ‘ālem cümle nūr / Ānuñ_ıçün tıldı cennet tolu hūr*” beyti gelmektedir. Bu da S’de yoktur.

Beyitler nüsha farkı gösterilip tek beyit olarak alınamayacak kadar farklıdır.

*204 (Ş 203)*Ṭurdu pes alnında niçe rüzigār / Şonra Havvā’ya virüp kıldı qarār*

Beyit S’de birkaç beyit sonra küçük farklılıklarla geçmektedir. (*Ṭurdu anda da pes niçe rüzigār / Şonra Havvā’ya varup kıldı qarār*) Ancak fark edilememiş olsa gerek B nüshasında alınırken S’de yok denmiş; S’de alınırken de B’de yok denmiştir.

*635 *Her ne kim ‘ammüm didise bunda var / Varayın buña çü budur baña yār*

Bu beytin S’de 639. beyitten sonra olduğu ifade edilmiş ancak beyit 642’den sonra gelmektedir.

F)NÜSHA FARKLARI

1)Ş tarafından Süleymaniye nüshasında olup belirtilmeyen yerler şunlardır:

152 kim, cürmin (Ş 152); 163 füzüh (Ş 163);167 ayda (Ş 166); 168 tutup (Ş 167); 177 irdi (Ş 176); 181, 182 Cibril (Ş 180, 181); 184 anlar (Ş 183); 191 aq (Ş 190); 192 yandurdu, aqtārına (Ş 191); 211 Hāşim’de (Ş 211); 231 sözi (Ş 231); 259 nesneniñ, yerin (Ş 259); 261, 525 haşret (Ş 261, 525); 263 oldu bim, her yerinmek (Ş 263); 273 mıştılık (Ş 273); 276, 302, 519 iy (Ş 276, 302, 519); 279 habis; 298 meçār(?)(Ş 298); 327 kırup (Ş 327); 366 sa’adet yasına (Ş 366); 375 giceyi (Ş 375); 377 cānu (Ş 377); 378 nūriler (Ş 378); 414 odur ol kim (Ş 414); 417 bucağından (Ş 417); 428 nüfüz (Ş 428); 431 agulu, hūr u zār (Ş 431); 437 key (Ş 437); 439 odına (Ş 439); 454 yutdı (Ş 454); 456 nigün (Ş 456); 490 yarılır dir (Ş490); 512 katından (Ş 512); 524 husbān (Ş 525); 530 dedi öldi oldu esir (Ş 530); 564 sābık (Ş 564); 590 ana ata (Ş 590); 594 hāl ü dīn (Ş 594); 604 kapuñdan iy (Ş 604); 607 pergitmişdi (Ş 607); 616 yürür (Ş 616); 632 aña ol (Ş 632); 651, 831, 842 heb (Ş 651, 831, 842); 651,655 ferişteh (Ş 651, 655); 663 sen (Ş 663); 686 yakdı (Ş 686); 696 yazup (Ş 696); 716 eved (Ş 716); 722 yā āsil ü neslinüz (Ş 722); 757 bişine (Ş 757); 754 eylegil (Ş 754); 759 kadar (Ş 759); 783 işidüvüz, ānīn (Ş 783); 789 kādīr (Ş 789); 848 pelit (Ş 848); 858 yoksa (Ş 857); 866 itdi nice dürlü dürlü (Ş 865); 903 demiş (Ş 902); 907 çigerler (Ş 906); 911 dert, görünür (Ş 911); 924 aglun (Ş 924); 925 siz tamu görmeyesiz hem siz tamu (Ş 925).

2) Beyazıt nüshasında olup belirtilmeyen yerler şunlardır:

212 ‘Abdu’llâh’ (§ 212); 223 infāk (§ 223); 325 sevnişip (§ 325); 392 surlanmış (§ 392); 462 ‘urfân (§ 462); 783 işidüvüz (§ 783); 921 gündür (§ 920).

3) 494 (§ 494) ve 723. (§ 723) beyitteki fark ters olarak verilmiş.

4) 139’da her iki nüshada raḥmetüñ (§ 138 raḥmetiñ), 492’ de her ikisi de evvel (§ 492 ol), 598’de her ikisi de umaruz (§ 598 umarız) iken fark varmış gibi gösterilmiştir.

G) NÜSHA TERCİHLERİ

“Enfüs 169 (§ 168); yetür 181 (§ 180); aqtârına 192 (§ 191 (fark alınmamış)); balçık 196,197,202 (§ 195, 196 (fark yanlış gösterilmiş), 201); yirlü, şıfat 200 (§ 199); bilmişdi 203 (§ 202); şek değül 205 (§ 204); nürdur, nür 205 (§ 204); bulur 206 (§ (fark alınmamış) 205); Kureyş’e 210 (§ 210); Haşim’de 211 (§ 211 (fark alınmamış)); ol nür 242 (§ 242); yedi 246 (§ 246); şad 248 (§ 248); tıtdı 256 (§ 256); geçdiler 261 (§ 261); şen 262 (§ 262); ferişteh 270 (§ 270); berü 276 (§ 276); tıtarşañ 283 (§ 283(fark alınmamış)); giceyi 375 (fark alınmamış) (§ 375); nüriler 378 (§ 378 (fark alınmamış)); key 437 (§ 437 (fark alınmamış)); bilesiz 443 (§ 443 (fark alınmamış)); Muştafâ’nuñ 457 (§ 457); belki 461 (§ 461); nice 462 (§ 462); kıanı 482 (§ 482(fark alınmamış)); kıatından 512 (§ 512 (fark alınmamış)); idin 539 (§ 539); dersin 553 (§ 553); bunda 562 (§ 562 (fark alınmamış)); tehi 577 (§ 577); yasdandı 576 (§ 576); dirgirip 598 (§ 598); kıapundan 604 (§ 604 (fark alınmamış)); ulalurdı 605 (§ 605); gerçi ki 609 (§ 609); o kıatun 622 (§ 622); ferişteh 651 (§ 651 (fark alınmamış)); yörede 665 (§ 665); beşine 757 (§ 757 (fark alınmamış)); kâni da 886 (§ 885); tır 892 (§ 891); kıāzır oldı pes sürür 898 (§ 897); iy 915 (§ 914); günüdür 921 (§ 920)” kelimelerinin Süleymaniye nüshasındaki bu halinin tercih edilmesi bağlam, vezin açısından daha uygun olacaktır.

“Üstād 131 (§ 130); bī 147 (§ 146); çıkar 229 (§ 228); bileme 232 (§ 232); ufandılar 412 (§ 412); gelürler 438 (§ 438); kıavādişde 443 (§ 443); gölgesinde 452 (§ 452); gün 482 (§ 482); be-nām 505 (§ 505); irdi 515 (§ 515); ata 517 (§ 517); lıtfi 561 (§ 591); dururdı, ider 615 (§ 615); ağlasalar, tağlasalar 654 (§ 654); gine 674 (§ 674); sana 701(Ş 701); dağı 715 (§ 715); dirseñ 735 (§ 735); bile 838 (§ 838); bil kıaber 845 (§ 845); yalañuz 896 (§ 895)” bu kelimelerinin Beyazıt nüshasından alınmasının gerektiğini ifade edebiliriz.

H) DİZİNDEKİ YANLIŞLIKLAR

Dizinde verilen aşığıdaki kelimelerin anlamlarının metin içerisindeki bağlamla uyuşmadığı ya da yanlış anlamlar yüklendiği belirlenmiştir.

100 *Ādem*: (Ş 100) Bu beyitte Hz. *Adem* anlatılmaktadır. Dizinde insan, insanoğlu olarak verilmiş.

143 *Yaḥyā*: (Ş 142) 2. mısrasındaki Yaḥyā, şairimiz olan Yaḥyā değil, şairin de belirttiği gibi adaş olduğu ve hürmetine erişmek istediği Hz. *Yaḥyā*'dır.

515 *Çünkü*: (Ş 515) Mademki, gibi anlamlarında değil “ne zaman ki, -dığında / -diğinde” anlamlarını katmıştır.

537 *Diril-*:(Ş 537) Derlemek, toplamak anlamına gelse de metin içerisinde akıl öğretmek, vermek anlamında kullanılmıştır.

541 *Meskenet*: (Ş 540) Miskinlik, beceriksizlik olarak alınmış ancak burada meskenet sahibi, miskin olması gerekmektedir.

585 *Gayret*: (Ş 585) Çalışma, çabalama anlamı verilmiştir. Ancak burada bağnazlık, tutuculuk anlamında kullanılmıştır.

1449 *oğul*: (Ş 1207) Beyitte Hz. Muhammed'in “*iy oğul*” diye seslendiği Hz. Fatma'dır. Dizinde belirtildiği üzere erkek çocuk anlamında kullanılmamıştır. Oğul, kız olsun erkek olsun evlât anlamındadır.

1470 *ḥulu*: (Ş 1228) Boş, sahipsiz olarak belirtilmiş. Ancak buradaki kelime tabiat, mizaç anlamındaki ḥu kelimesidir.

1498 *bişe*: (Ş 1256) Olgunlaşmak pişmek olarak verilen kelime burada baş (biş/baş) anlamında olup başa gelmek kelime grubunu oluşturmuştur.

1501 *ehl*: (Ş 1259) Sahip, malik; kabiliyetli anlamları verilmiştir. Beyitte aile anlamındadır.

1584 *ḥazīn*: (Ş 1342) hüzünlü, gamlı anlamı verilmiş olup kelimenin hüzün anlamı taşıması gerekmektedir.

1730 *böyle ile*: (Ş 1488) Kelime “böyle” olarak verilip böyle, bunun gibi anlamıyla açıklanmıştır; ancak “böyle ile” halinde alınması gerekmektedir. Çünkü metinde böylelikle, bu suretle anlamındadır.

1734 *yol yarağı*: (Ş 1492) Yol ve yarağ kelimeleri ayrı ayrı alınıp anlamlandırılmış. Halbuki *yol yarağı* yolculuk levazımı, hazırlığı anlamında olup bu şekilde alınması gerekmektedir.

Bunların dışında *çarüm*, *Ravz-ı Fā'ik*, *hem-rāz*, *şaff*, *hüdā*, *aḥbār* kelimeleri yanlış okumalar kısmında ele alınmıştır. Bu kelimelerin dizindeki yanlışlıkları da o başlık altında açıklanmıştır.

I) HAREKELEMEDEKİ YANLIŞLIKLAR

1) T'deki hatalar:

129 okuyıgör (T 127 okıyu gör); 157 kendüñize (T 154 kendüñüze); 211 hışımı (T 206 hışım); 214 'avālim (T 209 'avālimi); 244 kışşayı (T 239 kışşa); 265 ölmez (T 260 ölemez); 566 'āşiyi / kâşiyi (T 556 'āşi / kâşi); 733 varmayam (T 722 varamayam);

2) Ş'deki hatalar:

*B nüshasında var olan harekelemeden farklı olarak belirtilenler

609 cismi (Ş 609 cisim); 911 başuñ (Ş 910 başıñ); 1170 göñile (Ş 928 göñüle); 1188 mühri (Ş 946 mühir); 1214 görünücegiz (Ş 972 görünücegez); 1261 mührüni (Ş 1019 mührini); 1268 yoluñuz (Ş 1026 yoluñuz); 1309 yetişdi (Ş 1067 yitişdi); 1367 edebsüz (Ş 1125 edebsiz); 1421 gözleriñden (Ş 1179 gözleriñden); 1560 diyecegi (Ş 1318 diyicegi)

*S nüshasında var olan harekelemeden farklı olarak belirtilenler:

120 yimiş (Ş 119 yemiş) ; 266 işüñi (Ş 266 işiñü); 322 yire (Ş 322 yere); 451 ol ki (Ş 451 ola ki); 656 geldügin (Ş 656 geldügin); 857 içeri (Ş 856 içeri); 860 Resülsin (Ş 859 Resülsün); 892 yetür (Ş 891 yitür); 911 yaşıñ (Ş 910 yaşıñ).

İ) DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİNE DAİR

1) Nüshaların harekeleme hataları ve bazı harflerin yazımıyla ilgili tutarsızlığı mevcuttur.

Ş'de metin tesisinde ortak bir yol tercih edilmediği, ikililiğe sebep olacak şekilde kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

20 şehriyār (Ş 20 şehri-yar)	22 gül'izār (Ş 22 gül-'üzār)
37 şādkām (Ş 37 şāz ü kām)	63 şādumān (Ş 63 şāzumān) 78 şādumān (Ş 78 şādumān Ş 78)
15 bedr-i tamām (Ş 15 bedür tamām)	25 bedr-i tamām (Ş 25 bedr-i tamām)
207 Siyyemā (Ş 206 Seyyemā)	388 Siyyemā (Ş 388 Siyyemā)

2) Nüshalarda atif vavı bazen harf olarak ((ع) harfi ile) bazen de "ı,i" sesinin verildiği kesra ile yazılmıştır. Ancak yapılması gereken kelimelerin atif vavıyla yazılmasıdır. Ş kimi zaman "u,ü,vu,vü" sesleriyle kelimeleri bağlanırken kimi yerde de kelimelerin arasında "ı, i" sesini kullanarak ikililik oluşturmuştur.

785, 1171, 1683 yir ü gök (Ş 785, 729,1451 yir i gök) ; 1538, 1621 dün ü gündüz (Ş 1296, 1379 dün i gündüz); 1651 'arş u kürsî (Ş 1409 'arş ı kürsî); 1672 zâr u efgân (Ş 1430 zâr ı efgân).

3) İyelik ekinin yardımcı ses olarak düşünülüp kullanılmasıyla ilgili ortaya çıkan karışıklık: 34 odıyla (Ş 34 od-ıla); 83 itdügiyçün (Ş 83 itdüg-içüñ); 179 kemâliyle (Ş 178 kemâl-ile); 469 *hakıyçün* (Ş 469 hak-içün), 602 *hürmetiyçün* (Ş 602 hürmet-içün), 682 *dil_ile* (Ş 682 diliyle), şeklinde ele aldık.

* 290 Omı Hâk sevmiş vü hem ögmiş ola (Ş 290) “vü” kelimesi unutulmuş.

1441 Ne koduñ kardaş baña vü ne ana (Ş 1199) “ne” kelimesi unutulmuş.

*458 dūnihi (T 453), 639 var (T 628), 644 ki (T 633), 924 iş (T 911), 1441 ne (T 1187), 1514 ehli (T 1260) kelime ve eklerinin; 1622 *şunmağdur* (T 1368), 1731 *aşşısı* (T 1477) kelimelerindeki eklerin metne alınmadığı görülmüştür.

*Aşağıdaki mısralarda yer alan kelimelerin yerlerinin herhangi bir sebebe dayandırılmadan (vezin kusurunu düzeltme) yerlerinin değiştirilmiştir:

755 *Tā kıyāmet ger denilse bu kelām* (755)> Ger dinilse tā kıyāmet bu kelām T 744

1240 *Ben nice urdum_ısa ur sen girü* (1240)> Ben nice urdum ise sen ur girü T 986

1496 *Şabr_ıla var sen yüri yana yana* (1496)> Şabr ile sen var yüri yana yana T 1242

*191 Raḥīk u Selsebīl(Ş 190), 222 Ḥayrū'l-Beşer (Ş 222), 224 Aşḥāb-ı Fīl (Ş 224), 225 Ebābīl (Ş 225) kelimeleri özel isimdir.

BEYİT NUMARASI	T	D
4 / 622	(4/611)nīg	nīk
11	(11)bayram emr eyler	bayram iyler
14	(14)bil ki	belkim
29	(29)rahmetü	Raḥmet ^{en}
68	(68)İtdi-y-idi	itdi yidi
90	(90)meşgale	meş'ale
93	ḥabībü's	ḥabībe
94	(93)ḥabīb	ḥasīb

108	(107)evlā dine	evlādına
126	(124)vaqt n'olur	vaqtin olur
133	(131)olmıya	uysa
138	(134)Yarlıgasañ	Yarlıgasañ
138	(136)elini	elgini
141	(139)Hak	çok
153	(150)ağlaya	ağlaşa
154	(151)Siyemma	Siyemā
166	(163)çeldi	çaldı
173	(170)olup	alup
176	(173)eylerdi	eyledi
189	(184)ceybüñ	habībüñ
191	(187)oldı	eyledi
192	(188)bend urdı	bandurdı
196	(191)getürdi	götürdi
199	(194)bağırdı	yogurdı
202	(197)kim ol	kemük
204	(199)elinde	alnında
207	(202)özeñe	özge
219	(214)güher	gevher
240	(235)elüñde	alnuñda
240	(235)nür didi kim	nür_idi kim
243	(238)hatunuña	hātūna kī
243	(238)toğurursar	toğurısar
279	(274)gelenlerüñ	k'anlaruñ

284	(279)dile	diñle
290	-	vü
292	(287)söyler li-nür	söylerlenür
297	(292)şoraña	sürüñe
297	(292)eydür	irdür
316	(311)ol	o
327	(322)hürileri yüz	hürileriyüz
342	(337)bereķ	yaraķ
346	(341)ķullara	ķulu da
366	(361) hoş	hüş
372	(367)şemîn	şemîn
379	(374)şād_ıla	sāz_ıla
396	(391)ura	o da
424	(419)ölenüñ	olanuñ
429	(424)sönüydi	söyüñdi
437	(432)ķalmasunlar	ķılmasunlar
437	(437)ilete	eline
458	(453)Ādem ü men	Ādem'e min
462	(457)cü	çü
484	(479)turur iken nā-gāh	tururken nāgehān
486	(481)bir kemāl	ber-kemāl
500	(495)olardı	olarla
504	(499)öldi	oldı
508	(503)iletđi	eyletđi
531	(521)anlar	anlardan

531	(521)öliydi ol	ol_idi ol
533	(523)yine	niye
549	(539)ıtutun	ıtutug
567	(557)yorılmaz sen de	yorılmazsın da
571	(560)şey'ün li'l-lāhī	şey'ü lillāh
578	(567)*aliyy	*Alī
598	(587)ölisi	öliyi
600	(589)yıl	biñ
609	(598)ismi	cismi
616	(605)yürididi	yürir_idi
632	(621)hālası	hālişi
656	(645)şerā'it	şedā'id
680	(669)cildini	çigniñi
694	(683)eyderin	iderin
716	(705)ra'bet	rağbet
723	(712)ala bu līk	ala bolayıñ
724	(713)varayın	varırın
733	(722)dilese	dileye
734	(723)żanānet	şıyānet
738	(729)girerdi	geyürdi
738	(729)düşine	dostına
748	(737)şundi	şoñ_idi
768	(757)geldi	geçdi
769	(758)bulduğın	nolduğın
780	(769)dīde	ridā

820	(809)ba'dezā	ba'dezān
835	(824)yeter	yiter
843	(832)dügün	dögün
851	(840)boz	yüz
853	(842)şalacaķ	şala Hāķ
857	(845)naġra	na're
878	(866)ulu hey'et	ulūhiyyet
884	(872)tabībāt	ṭayyibāt
895	(882)ümmeüm siz	ümmeümsiz
901	(888)ola	bula
1178	(924)pārelenüz	pāre gözüñüz
1183	(929)böyle	yuyıla
1186	(932)şāhib-i dinüñ	şāhib-dinüñ
1191	(937)aġlasuñ	aġlaşuñ
1192	(938)böyle	yuyıla
1195	(941)dimeġe	dimeye
1287	(1033)elden miyān	aldanmıyan
1292	(1038)söyleyin	söyliyen
1309	(1055)tende	tenümde
1349	(1095)aratdı	artdı
1352	(1098)sevgülü siz	sevgülüsiz
1381	(1127)giymişdür	kişidür
1389	(1133)oldur	odur
1400	(1146)çüriden dür	çüridendür
1407	(1153)kızacaķ	fırķat

1411	(1157)kōmaya	kōmaġa
1426	(1173)itme ki	itmege
1439	(1185)baġa	yāġa
1490	(1236)ölüm	ulum
1499	(1245)döner	dutar
1519	(1265)kimde	kimse
1520	(1266)gitmeye	girmeye
1575	(1321)aġa	iġe
1618	(1364)pek	bek
1626	(1372)tesellī	tecellī
1637	(1383)server	mesrūr
1658	(1404)gitdi	geydi
1668	(1414)ölen	olan
1672	(1418)sensüz	sizsiz
1692	(1438)aġmıŝdı	ġıkmıŝdı
1729	(1475)ġalmamıŝ	ġalmıŝ
1730	(1476)varayın	varan
1742	(1488)yirüñüz	biriñüz
1744	(1490)tiz	yiter

BEYİT NUMARASI	Ş	D
82	(82)iydüñ	idüñ
126	(125)bilmeñ	bilmek

228	(228)yaqın	yaqın
238	(238)ve h̄usn-i ālin	h̄usn-i alayın
239	(239)almış	qalmış
290	-	vü
396	(396)nev'an	nev'ā
442	(442)yaqamaduq	yaqamaduq
708	(708)görüþ (S)	gidüþ (S)
809	(809)gökden	gökde

BEYİT NUMARASI	T	ř	D
70	(70)olmalu ölinceqaz	(70)ölmelü ölinceqaz	ölmelü olıncaqaz
95	(94)gönüldi bundan	(95)könüldi budan	günüledi bundan
178	(175)Ādem ile	(177)Ādem ile	Ādem'i de
296	(291)sürü	(296)sürü	sürüm
539	(529)ho	(539)ho	hu
563	(553)qālemi	(563)qālemi ?	qala mı
1636	(1382)añlatmayup	egletmeyüp	eglenmeyüp
1701	(1447)hayyü	(1459)hayye	hayy ^{ün}

4. BÖLÜM

4.1. METİN

4.1.1. Metnin Tesisinde Takip Edilen Metot

A. Metnin Tertibiyle İlgili Hususlar ve İşaretler Sistemi

1. Nüshaların varak numaraları, nüshalara vermiş olduğumuz kısaltmayla [Beyazıt (B), Süleymaniye (S)] birlikte metinde gösterilmiştir.
2. Her beyte sıra numarası verilmiştir.
3. Bölüm başlıkları büyük harfle yazılmıştır.
4. Vasıta beyitleri eğik (italik) karakterde belirtilmiştir.
5. Müellifin adının geçtiği yerler, eğik (italik) yazılmıştır.
6. Anlam ya da vezin gereği ihtiyaç duyulan eklemeler, metin tamiri köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir.
7. Okunamayan kelimelerin fotoğrafları dipnotta verilmiştir.
8. Yanlış yazılan ya da anlamlandıramadığımız kelimeler, metinde doğru olduğunu düşündüğümüz kelime ile yazılmış ve dipnotta kelimelerin nüshadaki özgün hali fotoğraflanarak gösterilmiştir.
9. Hiçbir şekilde okuyamadığımız ya da anlam bütünlüğünden çıkaramadığımız, nüsha karşılaştırması ile ulaşamadığımız kelimeler (...) şeklinde gösterilmiş ve dipnotta fotoğraf ile gösterilmiştir.
10. Anlaşılmayan mısra ya da beyitlerin sonunu [?] işareti konulmuştur.
11. “ile, için” edatları ile “idi, ise, iken” ek fiilleri kendinden önceki kelimeye bitişik yazılması durumunda birleşik yazıldığı kelimeyle arasına alt çizgi “_” işareti konulmuş ve ünlü uyumu göz önünde bulundurularak yazılmıştır. Bu hususta vezne dikkat edilmiştir.
12. “ki” bağlacının yazımında nüshanın tutarsızlığı mevcuttur. Büyük bir kısmında hâ-i resmiye ile yazılmıştır. “kî” şekliyle gösterilmiştir.
13. “defaten” gibi kullanımlarda “-en” eki üst simge olarak yazılmıştır.
14. Metinden çıkarılması zaruri olan ses, hece ve kelimeler ise yay ayracı ( ) içinde belirtilmiştir.
15. Kelimelerde “vâv-ı ma’dûleler” “^v”, elif-i maksure “â” ile gösterilmiştir.
16. Özel isimlerden sonra kesme işareti kullanılmıştır.
17. Lafz-ı Celâl’le kurulmuş kelimeler birleşik yazılmıştır. (‘Abdullah)

18. *Sâ'il* gibi ecvef kelimelerin yazımında hemze “ ء ” ile yazımı gerçekleştirilmiştir.
19. Okumada harekelemeye uyuldu.
20. ‘-(u)b’ zarf fiil eki ‘(u)þ’ biçiminde yazıldı.
21. Eserde imla birliğine dikkat edilmiştir.

B. Vezinle İlgili Hususlar

22. Vezin kusurları mısranın anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde düzeltilmiştir. Vezin kusuru düzeltilemeyen mısraların sonuna “*” işareti konmuştur.
23. Vezin gereği yapılması gereken ulamanın gerçekleştirilmesi gerektiğinde iki kelimenin arasına “ ˘ ” işareti kullanılmıştır.
24. Vezin gereği tahfif etme gerçekleştirilmiştir.
25. Şeddeli kelimelerin yazımında vezne uyulmuştur.
26. Vezinler metin başında çizgi noktayla gösterilmiştir (Vezin: _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _), vezin farklılıkları da, her değişiklikte gösterilmiştir.

C.Nüsha Farklarının Gösterilmesi ve İmlâyla İlgili Hususlar

27. Belirlenen iki nüsha da metnin kuruluşunda kullanılmıştır.
28. Nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir. Nüsha farkları gösterilirken her bir farklılık noktalı virgül işaretiyle (;) birbirinden ayrılmıştır. Beyitlerin mısraları arası eğik çizgi (/) işareti konulmuştur.
29. Nüsha farkları gösterilirken önce ana metne alınan doğru olarak kabul ettiğimiz şekil verilmiş, iki nokta işaretinden (:) sonra da asıl metne alınmayan kelime verilerek nüshanın kısaltmasıyla yazılmıştır.
30. İzafet kesresi, atıf vavına dair yaygın imlâ hatalarının dipnotta gösterilmesine gerek görülmemiştir.
- 31.Farklı nüshalarda, hatta çoğu kez aynı nüsha içinde imlâ birliğinin olmaması dolayısıyla birlik sağlayabilmek için eserin ait olduğu dönemin dil özelliklerine uyulmuştur ve standart bir kullanım tercih edilmiştir.

4.1.2. Transkripsiyon Sistemi

ا	a,ā,e,Ā	ش	ş
ء	'	ص	s,S
ب	b	ض	d,z,D,Z
پ	p	ط	t,T
ت	t	ظ	z,Z
ث	ş	ع	'
ج	c	غ	Ġ,Ġ
چ	ç	ف	f
ح	h,H	ق	k,K
خ	h,H	ك	k,g,ñ
د	d	ل	l
ذ	z,d,Z,D	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	o,ö,u,ū,ü,v
ژ	j	ه	a,e,h
س	s	ى	ı,i,î,y

4.1.3. Mevlid-i Nebî (Metin)

HÂZĀ MEVLŪDŪ'N-NEBĪYYĪ 'ALEYHĪ'S-SELĀM*

Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

Veziñ: -'--- / -'--- / -'--

- B 75b 1 Ol ḥikāyet budurur diñleñ anı
Terk itmeñüz (siz) du'āñuzda beni
- 2 Şehr-i Bağdād'da var_ıdı bir kişi
Gice gündüz ḥayr idi ānuñ işi
- 3 Muşafá 'aşkıñda ol ḳomuşdı baş
Yidürürdi et ü etmek dürlü aş
- 4 Luţf u iḥsān ider id_ol nîk-nām
Rāzıyıdı cümle andan ḥāş u 'ām
- 5 Başdan ayağa dek oldı cümle rūḥ
Luţf ider dürlü fütūḥ ender fütūḥ
- 6 Hem Rebî'ü'l-evvel ay[1] Muşafá
Mevlidin iyler_[i]di ol pür-şafá
- 7 Dürlü iḥsān eyler_ıdı ol gice
Çoḳ ḳoyun ḳurbān iderdi ol gice
- 8 Bir Yahūdî ḳonşusu vardı anuñ
Fısq u 'işyān dā'imā kārı anuñ
- 9 Aña didi 'avreti bir gün a yār
Ne 'aceb işdür kim iyler işbu cār¹
- B 76a 10 Hem Rebî'ü'l-evvel ay[1] ol kişi
Ḥayr_ıla iḥsāndurur anuñ işi
- 11 Bir gice bayram[1] iyler anda ol
Dürlü dürlü ḥalka iḥsān iyler ol
- 12 Eri aña didi bilgil ey nigār
Bir Nebîsi vardur anuñ şems-vār

*Süleymaniye nüshası (S), Beyazıt nüshasının (B) 79 b kısmında başlamaktadır.

¹ cār:cān Kafıye uyumsuzluğundan yola çıkılıp metnin anlam bağlantısından kelimenin cār olduğu kesinleştirilmiştir.

- 13 Aḥmed-i Muḥtārdurur nāmı anuñ
Cümle ‘ālem cür‘aḥor cāmı anuñ²
- 14 İsmi Tevrát’da anuñ mestürdur
Her kitābda belkim ol mezkürdur
- 15 Ol gicede toğdı ol bedr-i tamām
Cümle ‘ālem āfitābı ol hümām
- 16 Ānuñ_ için anda bayram eyler ol
Her kişiye dahı in‘ām eyler ol
- 17 Çünkü ol ḥātūn işitdi_ ānuñ sözün
Āh itdi yavu kıldı kendüzin
- 18 Zār u zār ağlayup āh eyledi
Nār-ı şevk_ ıla yüregün tağladı
- 19 Qalbine_ anuñ düşdi ‘aşk-ı Muştafā
Toldı qalbi şevk [i]le hem şafā
- 20 Ol gice şevk_ ıla yatdı ol nigār
Gördi Muḥammed’i düşde şehriyār³
- 21 Hāzır oldı cümle aşhābı bile
Ol güneşdür kevkebi ayı bile
- 22 Didi kimdür bu güzel yüzlü nigār
Buncılayın kimse yokdur gül‘izār
- B 76b 23 Bu perıpeyker perıdurur lâṭif
Bu güneşmanzar güneşdurur şerif
- 24 Didiler Muḥtār Muḥammed budurur
La‘l-lebdür sımber miskbūdurur
- 25 Aña varup ol nigār virdi selām
Luṭf_ ıla aldı selām bedr-i tamām
- 26 Yā Resūlallāh diyü çağırdı ol
Luṭf_ ıla lebbeyk didi ol pür-uşul
- 27 Ağlayuban ol nigār āh eyledi
Ben saña kemter qaravaşam didi
- 28 Baña lebbeyk dimege nedür sebeb
Ey mürüvvet ma‘deni kân-ı edeb

² cür‘aḥor-ı cāmı anuñ anlamındadır.

³ Muḥammed’i düşde: düşde Muḥammed’i.

- 29 Didi aña ol Şefi'ü'l-müznibîn
Ol ḥabīb ol Raḥmet^{en} li'l-‘Ālemîn
- 30 Ta'zīm itdüñ çün beni sen ey nigār
Bil ḳabūl itdi seni ol Kirdigār
- 31 Mevlidümi çünkü ta'zīm eyledüñ
Sen ḥaḳīḳat beni tefḥīm iyledüñ
- 32 Saña īmān ḥil'atin virdi Eḥad
Sen benümle olırsarın tā ebed
- 33 Aña īmān telḳın itdi şehriyār
Def'at^{en} īmān getürdi ol nigār
- 34 Uyḥusından uyanuban ağladı
Şevḳ odıyla yüregini taḒladı
- 35 ‘Aşk_ıla ol vaktde didi ol nigār
Muştafā'ya nezr olsun nem kī var
- B 77a 36 Yılda bir mevlūdünü iyleyeyin
Ni'met_ile maḥluḳı toylayayın
- 37 Erini gördi şabāḥın şādkām
Şādılıḳla virdi aña ol selām
- 38 Didi nolduñ böyle şād olduñ bugün
İşbu bayram mıdur[ur] yoḥsam dügün⁴
- 39 Didi gördüm bu gice sen gördüğüñ
AyaḒı tozına yüzüñ sürdüğüñ
- 40 Ben daḥı īmān getürdüm şıdḳ_ıla
Başı cānı aña virdüm ‘aşḳ_ıla
- 41 Ḳamu varumı ḳodum yolında ben
Aña ḳurbān iyleyeyin cān u ten
- 42 Mevlidini biz añun iyleyelüm
Ni'met_ile maḥluḳı toylayalum
- 43 Yılda bir kez mevlidi iylediler
Ni'met_ile maḥluḳı toyladılar

---

⁴ yoḥsam: yoḥsa mı.

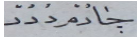
- 44 Gice gündüz Hakkā tā'at itdiler
Kendülere luḫfı 'ādet itdiler
- 45 Tā'atı 'aşk_ıla onlar kıldılar
Ol Ḥabīb katında maḫbūl oldılar
- 46 Mevlide itdükleriyçün hürmeti
Onlara virildi imān hil'ati
- 47 Aḫmed-i Muḫtār ḫaḫıyçün yā Eḫad
Anuñ_ıla bizi eyle tā ebed
- 48 Bizi ondan sen ayurma bir nefes
Cānumuz her dem ider aña heves
- B 77b 49 Bundan elṫaf bir ḫikāyet ideyin
Ravz-ı Fā'ik'den rivāyet ideyin
- 50 Bir 'azīz var_ıdı Zeydoḫlı 'Alī
Dirler_ıdı aña uludı velī
- 51 Didi vardı koñşumuzda Şāliḫa
'Ābideydi kāni'a hem şāliḫa
- 52 Key faḫīr idi hem ol ḫayru'n-nisā
Zāhideydi şābire hem dā'imā
- 53 Bir gün ol dūnyādan eyledi sefer
Dūnyeye gelen kişi durmaz gider
- 54 Bir fulori ḫaldı ardınca hemān
Oña cennet nice olmasun mekān
- 55 Var_ıdı bir şāliḫ oḫlı nevcüvān
Hakk'a ḫizmet ider_ıdı her zamān
- 56 Luṫf_ıdı başdan ayaḫa ol tamām
Gice gündüz ḫayr iderdi ol hümām
- 57 Ol fulori[yi] ki ḫaldı_ondan aña
Didi [kim] ne alayıdum ben buña
- 58 Uşbu fikr_ile yürürken ol cüvān
Gördi bir yirde ḫalāyık nāgehān
- 59 Cem' olmışlar oḫurlar Muştafā
Mevlidini diñledi ol pür-şafā
- 60 Çünkī āmı diñledi ol nevcüvān
Gözlerinden ḫanlı yaş oldu revān

- 61 Āh idüben zārı zār[1] ağladı
Derd odıyla yüregini tağladı
- B 78a 62 Ol gice yatdı olarla ol cüvān
Gördi kim olmuş kıyāmet nāgehān
- 63 Çağrışup dirler münādīler fülān
Gel aḥī gir cennete sen şādumān
- 64 Mevlide ḥāzır olanlar def`at^{en}
Cennete girdiler onlar cümlet^{en}
- 65 Nāgehān bir kaşr-ı `ālī görđi ol
Āña girmek istedi ol pür-uşul
- 66 Didiler mevlid iden girür oña
Virmezüz biz girmege destür saña
- 67 Uyqusından uyanuban ağladı
Yüregini āh odıyla tağladı
- 68 Ol fuloriyile aldı çok ta`ām
Mevlid itdi yidi andan ḥaş u`ām
- 69 Tā vefāt idince her yıl ol cüvān
Muştafā mevlüdin itdi şādumān
- 70 Ölmelü olıncağaz ol nevcüvān
Güldi ol vaqt oldı hem [pek] şādumān
- 71 Güle güle itdi ol bundan sefer
İşbu fānī dünyeden kıldı güzer
- 72 Şundı çarḥ eline anuñ cām-ı fenā
Bunda kimse bulmamışdur hīç beḳā
- 73 Bu cihānda kimse qalmaz cāvidān
El-fiğān ey çarḥ elünden el-fiğān
- 74 Kavmi anuñ ölmeyipdür didiler
Görmege hem bir tabīb getürdiler
- B 78b 75 Ol tabīb baqđı cemāline anuñ
Āferīn didi kemāline anuñ
- 76 Didi bilüñ bu yigit ölmüşdurur
Līki buña Ḥaḳ nazar kılmışdurur

- 77 Ānuñ_ içün bu yigit dā'im güler
Bavlımıŝ [?] 'ālem içinde ŝır-i ner⁵
- 78 Gözin açdı ol yigit ol dem hemān
Ḳavmine didi kī oluñ ŝādumān
- 79 Hāḳ baña bu dem tecellī eyledi
Luṭf idüp beni tesellī eyledi
- 80 Ölmedin cennetde yirüm görmişem
Muŝtafā'nuñ meclisine irmişem
- 81 Enbiyā vü evliyā cārumdurur⁶
Hāḳḳı görmek dā'ima kārumdurur
- 82 Güldüğüm budur benüm bilün didi
Muŝtafā'nuñ mevlidin idüñ didi
- 83 İtdügiyçün mevlidine hürmeti
Hāḳ Te'ālā baña itdi 'izzeti
- 84 Böyle didi gözlerin yumdı hemān
Ḳavmi oldı anuñ_ içün ŝādumān
- 85 Muŝtafā'nuñ hürmetiyçün ey Hūdā
Bizi andan bir nefes itme cüdā
- 86 Çeŝmimüz dīdārına 'āŝıḳdurur
Sem'imüz güftārına vāmıḳdurur⁷
- 87 Servi ḳaddi ḥasretinden her zamān
Çeŝmimüzden ḳanlu yaş olur revān
- B 79a 88 Bir zamān hādī vü 'uŝŝāḳ-ı yār [?]
Bunda cem' it 'āŝıḳān-ı ŝehriyār [?]
- 89 Mevlid-i sulṭāna gelseñ bir nefes
İşidesin onda tā bāng-i ceres⁸
- 90 Tā kī onda cem' ola her ḳāfile
Sūy-ı Hāḳ'a gidile bī-meŝ'ale
- 91 'Aşk_ıla āheng-i dildār olına
Baş u cānlar aña iŝār olına

⁵ Bavlımıŝ [?]:

⁶ cārum: cārum. Metnin anlam bağlantısından kelimenin cār olduğu kesindir.

⁷ güftārına: güftār_ıla; vāmıḳ okuduğumuz kelime şeklinde yazılmıştır.

⁸ Bāng okuduğumuz kelime şeklinde yazılmıştır.

- 92 Anda maḳṣūd Ka‘besi ḥāşıl ola
Her kimesne aşlına vāşıl ola
- 93 ıl Ḥabīb[e] eş-şalātü ve’s-selām
Tā kī diyem nice toğdı ol tamām
- 94 Nice yirden geldi bunda ol cemīl
Ol nesīb ü ol ḥasīb ü ol aşıl
- 95 Nice günül[e]di bundan (ol) āfitāb
Diyeyin olsun cigerler hep kebāb
- 96 Ḥoş ḥadīşler [ü] ḥaberler mu‘teber
Naql ideyin daḥı çok dürlü eşer
- 97 İyliyyeyin bu ma‘ānīyi beyān
anlı yaşla gözlerüñ olsun revān⁹
- 98 İşidenler ağlasunlar anlı yaş
Onlaruñla ağlasunlar urı baş
- 99 Tā kī bize rāzı ola ol ḥabīb
Ol lebīb ü ol nesīb ü ol ḥasīb

Bismillāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm ve bihi nesta‘īn

- B 79b 100 Ḥamdülillāh kim yaratdı ‘ālemi
- S 1b ‘Ālem içre efđal itdi Ādem’i
- 101 Ādem içre ekmel itdi Server’i
Cümlesinüñ ānı kıldı rehberi¹⁰
- 102 Ānı kıldı kendüye şādıķ ḥabīb
ullarına eyledi ḥāzıķ ṭabīb¹¹
- 103 Ānuñ_ içün kıldı cümle her ne var
Az u [yā] çoğ hem nihān u āşikār¹²
- 104 Pes anuñçün buldı kim ne buldısa
Ānuñ_ içün oldı kim ne oldısa
- 105 Ānuñ_ içün geldi Cibrīl-i Emīn
Ānuñ_ içün indi ur’ān_1 Mübīn¹³

⁹ yaşla: yaş_ıla.

¹⁰ ānı: onı B.

¹¹ Beyit S’de yoktur.

¹² her ne var: ne kī var S / çoğ: çok S.

- 106 Ānuñ_ için tıldı ‘ālem cümle nūr
 Ānuñ_ için tıldı cennet tolu hūr¹⁴
- 107 Ānuñ_ için görünür kullarına
 Ānuñ_ ıla yüridür yollarına¹⁵
- 108 Pes şalāt olsun aña vü āline
 Cümle evlādına ve ezvācına¹⁶
- 109 Dağı aşhābına ve enşārına
 Hem dağı eşyā’ına etbā’ına
- 110 Ger denilse tā kıyāmet bu kelām
 Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 111 *Ger dilersiz bulasız dārü’s-selām*
*Şıdķ_ ıla diñ es-salātü ve ’s-selām*¹⁷
- B 80a 112 Ba’de hāzā diñle ey şāhib-nazar
 Aç başiret gözünü yitmez başar¹⁸
- 113 Nice zāhir oldı ‘ālem diyelüm
 Hāķ dilerse hoş beyān iyleyelüm¹⁹
- 114 Hāķ Te’ālā diledi kim biline
 Hem biline bilmemek ne biline
- S 2a 115 Muşafā’nuñ rūhını halk eyledi²⁰
 Cümle hulkın ahsen-i hulk eyledi
- 116 Ānı vaşfin pertevinden eyledi²¹
 Ğayrısın ānuñ nurından eyledi
- 117 Ādem’üñ şüretde Aħmed oğlıdur
 Fi’l-hāķīķat Ādem Aħmed oğlıdur
- 118 Pes şu resme oldı andan kā’ināt
 Nitekim biter toħumdan her nebāt²²

¹³ Beyit B’de yoktur.

¹⁴ Beyit S’de yoktur.

¹⁵ görünür: görünür S / yüridür: yürüdür S.

¹⁶ salāt: salāvāt B,S.

¹⁷ Beyit S’de yoktur.

¹⁸ ey: iy S / aç: ac S; yitmez: bitmez S.

¹⁹ diyelüm: deyelüm S / iyleyelüm: eyleyelüm S.

²⁰ rūhını: rūhını S.

²¹ vaşfin: vaşfi S.

²² toħumdan: toħımdan S.

- 119 ʿĀlemüñ toħmıdır ol hem yimiş
Lıki bunı añlıyamaz her kişi²³
- 120 Düşmedin yimiş ağacdan yire õñ
Kimse bitdügin bilür mi ağacuñ
- 121 Şüretā yimiş ağacından biter
Maʿnide ağac yemişinden biter²⁴
- 122 Bu maħalde hoş meşeldür bu meşel
Añlar_iseñ bundan olur şübhe ħal²⁵
- 123 Çünkı Server hem toħumdur hem yimiş²⁶
Şey bulunmaz añda nürı olmamış
- 124 Pes bu ʿālem ħalkını var eyledi
Feyz-i vaşfin anda izhār eyledi
- B 80b 125 Tā delıl ola şıfāt u zātına
Bilüp andan vara kıllar kıtına²⁷
- 126 Lıki bilmek kāmıl ol vaқtin olur
Kişi bildüğini kendüde bulur²⁸
- 127 İyle olsa Ādem'i ħalk eyledi²⁹
Her ne kim ʿālemde var anda kıdı
- 128 Nüşa itdi ānı andan muħtaşar
Ānı kim bildiyse kıldı mu'teber
- 129 İmdi sen ol nüşayı okuyıgör
Ĥalkı da okumağa okuyıgör
- S 2b 130 Ānı kim bildiyse Rabbin ol bilür
Cennet-i dıdār-ı yārin ol bilür³⁰
- 131 Ānı bilmek hoşdurur ammā şaқın
Kāmıl üstāda iriş gözle ħaқın³¹

²³ ol hem: hem ol S / bunı: - S; añlıyamaz her: añlayımaz ānı her S.

²⁴ yimiş: yemiş S / yemişinden: yemişinden S.

²⁵ bundan: bunda S.

²⁶ yimiş: yemiş S.

²⁷ Bilüp: bulup S.

²⁸ bildüğini: bildüğünü S; bulur: bilür S.

²⁹ İyle: eyle S.

³⁰ cennet-i didār: cennet[-i] (ü)didār S; dıdārı: dıdārın S; bilür: bulur S.

³¹ ammā: ħaқın S / kāmıl üstāda: kāmıl (ü) üstāda B.

- 132 Ger dilerseñ bulasın şeyh-i şefîk³²
Server'e uyana uy oldur refîk
- 133 Zîre kim uysa aña oldur sa'îd
Kim kî uymazsa şaķîdür key ba'îd
- 134 Yâ İlâhî cümlemüz uydur aña
Tâ varavuz kāmumuz toğru saña³³
- 135 Gine ānuñ hürmetiyçün kıl meded³⁴
Yoħsa bizden hîç ħalāş olmaz eħad
- 136 Baħr-ı cūduñdan bize kılğıl nazār
Yarlıgasañ saña ne aşsı (ne) zarar³⁵
- 137 Raħmetüñ deryāsı mevcinden bize
İrse bir katre yiter cümlemüze
- B 81a 138 Yarlıgasañ cümle 'ālem ħalkını
İyleseñ bay her bir oñmaz elgini³⁶
- 139 Zerre eksilmez biħār-ı raħmetüñ
Hem yorılmağdan münezzeh ħazretüñ³⁷
- 140 İşbu *Yahyā* miskini şād eyleseñ
Bu mükedder ħālden āzād iyleseñ³⁸
- 141 Hem daħı bađıřlasañ ol çok suçın
Tođru ħādīm iyleseñ dostuñ_ için³⁹
- 142 Hîç zarar gelmez kemāl-i luťfuña⁴⁰
Hem yaraşur ol cemāl-i aťfuña
- 143 Yarlığa *Yahyā*'yı kim key ħordurur
Ĥürmet-i Yaħyāñ_ için kim nürdurur⁴¹
- 144 Çün şeref virdüñ aña adaş idüp
İyleme ħor gine bir evbāş idüp⁴²

³² şefîk: şaķîk B.

³³ saña: aña S.

³⁴ gine: yine S; hürmetiyçün: hürmeti için B.

³⁵ yarlıgasañ saña ne aşsı (ne) zarar: yırılıgasañ cümlemüz saña ne zarar B.

³⁶ yarlıgasañ: yarlıgasañ S / iyleseñ: eyleseñ S; her bir: hergiz S; oñmaz: olmaz S.

³⁷ yorılmağdan: yorulmakdan S.

³⁸ iyleseñ: eyleseñ S.

³⁹ suçun: suçın / toğru: toğrı S; iyleseñ: eyleseñ S.

⁴⁰ kemāl-i luťfuña: kemāl[-i] (ü) luťfuña B.

⁴¹ ħordurur: ħordur B / nürdurur: nürdur B.

- S 3a 145 Daḥı şunı yarlığa kim burada
Bu faķire bir du'ā idüp gide
- 146 Şoñı ḥayr olsun anuñ kim şıdķ_ıla
Ḥatmi ḥayr olsun diye ol ben ķula⁴³
- 147 Ānı daḥı yarlığa kim bu kitāb
İre aña eksügiyle bī-ḥisāb⁴⁴
- 148 Eksügin ıslāḥ ide söz itmeye
Kimseye hīç söyleyüp uzatmaya⁴⁵
- 149 Zīre anda çok ziyān var aşşı yok
Aşşısuz söz söyleyenüñ uşşı yok⁴⁶
- 150 Yarlığa ānı daḥı ola sebab
Oķuyup diñleyici ķıla taleb⁴⁷
- B 81b 151 Cem' olup kim oķıya kim diñleye
Derd_ile kim ağlaya kim iñleye
- 152 Kimi derd_ile cigerden āh ide
Kimi cürmin añuban iyvāh ide⁴⁸
- 153 Kimi derdden kimi şevķden ağlaya
Āh u zār_ıla cigerler tağlaya⁴⁹
- 154 Yaraşur kim yarlıganalar bular
Sıyyemā kim dostuñ_ıçün yanalar⁵⁰
- 155 Yarlığa pes cümlesin ey pādişāh
Muştafā'nuñ ḥürmetiyçün yā İlāh⁵¹
- 156 *Ger dilersiz bulasız dār'üs-selām*
Şıdķ_ıla diñ'es-salātü ve's-selām

⁴² iyleme: eylemeseñ S; bir: - S.

⁴³ diye ol ben ķula: deye ol şıdķ_ıla S.

⁴⁴ ānı daḥı: daḥı ānı S / bī-ḥisāb: bu ḥisāb S.

⁴⁵ söz: siz S / hīç söyleyüp: hic söz idüp S.

⁴⁶ söyleyenüñ: söyleyenin S.

⁴⁷ oķuyup: oķıyup S.

⁴⁸ kimi: kim S; iyvāh: iy āh S; añuban: S.

⁴⁹ ağlaya: ağlaşa B / āh u zār_ıla cigerler tağlaya: ğulğule vü velvele başdan aşı B.

⁵⁰ Beyit S'de yoktur.

⁵¹ ey: iy S.

Fİ TAḤKİKİ KEVNİ'L-KÜLL MİN-NÜRİHİ 'ALEYHİ'S-SELĀM⁵²

- 157 Diñleñ imdi bu sözi key işidüñ
Añlayuban kendüñize iş idüñ⁵³
- 158 Cehd idüp qalbünüzi ihzâr idüñ
Bu sözi bilünüze ihzâr idüñ⁵⁴
- 159 Bir güzel taḥkîkdurur kim mişli yoq
Şanmañuz bir sözdurur kim aşlı yoq
- S 3b 160 Rûḥ u 'aql u hem qalemden her biri
Öñ yaradıldı didi dîn Serveri
- 161 Bunda ḥayrân oldı nice ehl-i ḥāl
Ḥaḳ budur kim üç birdür fi'l-me'âl⁵⁵
- 162 Ḥaḳ çün itdi rûḥ-ı pâki ḥoş nesâq
Ḥubb_ıla kıldı nazâr oldı dü şaḳq⁵⁶
- B 82a 163 Şaḳqınuñ birisi 'aql u biri rûḥ
Rûḥ u yûḥ u ḥoş vuzûḥ u pür-fütûḥ⁵⁷
- 164 Bir qalemdür şaḳqı iki çün kılam
Lafzını koy ma'nisin gör ey dilem⁵⁸
- 165 Bu qalemle yazılır çünkim ḥurûf
O qalemle yazılır cümle şunûf
- 166 Ḥaḳ ḥaḳâyıq levḥine çaldı anı
Zâhir oldı cümleñ cân u teni
- 167 Nitekim güneş virür öñ aya nûr⁵⁹
Pes inüp andan bulur yirde zuḥûr

⁵² fi taḥkîki: fi'l-ḥaḳîk S.

⁵³ kendüñize: kendüzüne S.

⁵⁴ qalbünüzi: qalbünüz kî S / bilünüze: belünize S.

⁵⁵ oldı: qaldı S; ehl-i ḥāl: ehl-i qāl S.

⁵⁶ nesâq: fesak S / dü: iki S.

⁵⁷ Biri: birisi S / vuzûḥ: fuḫûḥ S.

⁵⁸ qalem: kılam B / koy: qo S; ma'nisin: ma'nisini B.

⁵⁹ güneş virür: virür güneş S; öñ: - S; aya: ayda S.

- 168 Şakk-ı rūḥ ervāḥı tıtdı bezdi hep
Rūḥ-ı rūḥdan rūḥ-ı rūḥdan (...) ⁶⁰ [?]
- 169 Şaḳḳ-ı āḥir cānib-i enfüs tıtuḫ
Tırdı ‘unşurlarda rūḥa buluşup ⁶¹
- 170 Ya ‘ni şaḳḳeyn anda buldılar vuşul ⁶²
Virüp uğraduḳlarına hem ḥuşul
- 171 İkisinden itdi Ḥaḳ bir cevheri
Āña heybetle nazār ḳıldı geri ⁶³
- 172 Ol nazardan iki pāre oldılar
Vuşlata irmiş_iken ayrıldılar
- 173 Nefsevīsı şı alup rūḥīsı od
İctimā‘dan bolm[a]mış anlara sūd ⁶⁴
- 174 Pes ḥavāle eyledi odı şuya
Dütün oldı şı oda nite döye
- 175 Ol tütinden itdi gökler ‘ālemin
Bāḳisinden itdi yirler ‘ālemin
- B 82b 176 Gör nice seyr eyledi ol pākrūḥ
Nice buldı bunca şey’ andan fütūḥ ⁶⁵
- 177 Çün tamām oldı bu ‘ālem serteser
Nevbet urdı Ādem’e Ebū Beşer ⁶⁶
- S 4a 178 Diledi kim Ādem’i de yarada
Nūr-ı Aḥmed zāḥir ola arada
- 179 Biline kendi kemāliyle tamām ⁶⁷
Ḳadri ‘ilmince yücele ḥāş u ‘ām
- 180 *Raḥmet^{em} li’l-‘ālemīn* ola ḥabīb
Ḳalmaya ḥiçbir şey andan bī-naşīb ⁶⁸

⁶⁰ bezdi: yazdı S / : yaratup S.

⁶¹ enfüs: enfis B; tıtuḫ: dutuḫ B.

⁶² şaḳḳeyn:

⁶³ geri: giri B.

⁶⁴ bolm[a]mış: bulımış. 173, 174, 175. beyitler S’de yoktur.

⁶⁵ eyledi: eylerdi B.

⁶⁶ urdı: irdi S; Ebū Beşer: Ebū’l-beşer S.

⁶⁷ kendi: kendü S.

⁶⁸ bī-naşīb: naşīb S.

- 181 Didi Cibrîl'e yûri toprak getür
Bir halîfe yaraduram tiz yetür⁶⁹
- 182 Geldi Cibrîl yire didi gelmedi
Çurba_iletme ço beni lillâh didi⁷⁰
- 183 Didi Mîkâ'îl'e yûri sen getür⁷¹
Aña dahı and virüp itdi 'özür
- 184 Andan İsrâfil'e kim emr eyledi
Aña da onlar gibi söz söyledi⁷²
- 185 Pes didi 'Azrâ'il'e sen var yûri⁷³
Cebr ü qahr_ıla anı algıl beri
- 186 Anda bakmadı getürdi ol hemîn
Aldı her yir toprağından ol emîn
- 187 Tâ kıyâmet her kişi kim geliser
Her biri bir yirde medfûn olısar
- 188 Her birinüñ qabri yerinden hemân
Aldı bir zerre getürdi ol hümâm⁷⁴
- 189 Lîki toprağın habîbüñ müstaqîl
Aldı ânı ravzasından Cebre'îl
- B 83a 190 'İzzet_ile aldı geldi cennete
Tâ kî aña cennetüñ şuyın qata
- 191 Qatdı Tesnîm ü Raḥîk u Selsebîl
Eyledi ağ incü gibi şöyle bil⁷⁵
- 192 Gine bandurdı kamu enhârına
Aldı gitdi 'âlemüñ aqṭârına⁷⁶
- S 4b 193 Yirleri ve gökleri itdi tavâf
Tâ melâ'ik görüp ide i'tirâf

⁶⁹ Cibrîl: Cebrâ'îl B / yetür: yitür B.

⁷⁰ Cibrîl: Cebrâ'îl B; didi: dedi S / ço beni lillâh didi: beni lillâh sen dedi S.

⁷¹ Mîkâ'îl'e: Mikâ'il B.

⁷² kim: de B / onlar: anlar S.

⁷³ didi: dedi S.

⁷⁴ Beyit B'de yoktur.

⁷⁵ Tesnîm: teslîm S / eyledi: oldı B; ağ: aq S.

⁷⁶ gine bandurdı: yine yandurdı S / aqṭârına: eṭṭârına B.

- 194 Bildiler cümle melâ'ik Aḥmed'i
Kim bilinmezdi henüz Ādem adı
- 195 Bildiler anuñla 'ālem tölisar
Kāşif-i ğayb u ḥaḳāyık olısar⁷⁷
- 196 Pes götürdi Cebre'il çün toprağın
'Azra'il ḳarmışdı Ādem balçığın⁷⁸
- 197 Ḳardı ānı Ādem'ün balçığına⁷⁹
Tā ki tedric_ile vara yirine
- 198 Terbiyet bula hem ol aşlābda ol
Şaça envārın olara ol da bol⁸⁰
- 199 Dest-i ḳudretle yoğurdı kırk şabāḥ
Tā ki ekmel idüben vire şalāḥ⁸¹
- 200 Ḳodı kırk yıl tırdı itdi terbiyet
Tā ola yirli yirince her şıfat⁸²
- 201 Toğmış_ıdı ḥabbesinde hem anuñ
Berḳ vururdu nūrı Faḥr-ı 'Ālemün⁸³
- 202 Çün tamām oldı cevāriḥ virdi cān
Oldı ol balçık kemük et_ile ḳan⁸⁴
- B 83b 203 Enver oldı ol nur alnında ḳatı
Gerçi bilmişdi ḳonalda tal'atı⁸⁵
- 204 Tırdı pes alnında niçe rūzigār
Şonra Ḥavvā'ya virüp ḳıldı ḳarār⁸⁶
- 205 Cism-i nūrdur bu anuñ hıç şek degül
Gerçi rūḥ-ı nūr da münfek degül⁸⁷
- 206 Nice münfekdür ki küll-i kā'ināt
Bulur andan dā'imā āb-ı ḥayāt⁸⁸

⁷⁷ anuñla: anuñula B / kāşif-i ğayb u: kāşif[-i] (ü) ğayb u B: kāşif-i ğayb(-ı) [u] S.

⁷⁸ götürdi: getürdi S / balçığın: palçığın B.

⁷⁹ balçığına: palçığına B.

⁸⁰ bol: yol S.

⁸¹ şalāḥ: ferah S.

⁸² tırdı itdi: itdi añā S / yirli: yirlü S; şıfat: şufat B.

⁸³ ḥabbe: cebe S / vururdu: urdu S.

⁸⁴ virdi: vir S / balçık kemük et_ile ḳan: palçık kimük et ü ḳan B.

⁸⁵ bilmişdi: bulmuşdı B, bilmiş_idi S; ḳonalda: ḳonaldan S.

⁸⁶ S'de 4b 15. beyittir. pes alnında niçe: anda da pes nice S / virüp: varup S.

⁸⁷ cism-i nūrdur bu anuñ hıç şek degül: Cism-i nūrdur bu anuñ şekl-i gül B / rūḥ-ı nūr: rūḥ[-ı] nūr(ı) B.

- 207 Siyyemā artuḡdur añā nisbeti
Bulur anuñ_ıla özge vaḡdeti⁸⁹
- S 5a 208 Niçelerden eyleyüben pes mürür
İrdügi yire virür biñ biñ sürür⁹⁰
- 209 İrdi İbrāhīm'e İsmā'ıl'e nür
Varduḡınca buldı ol ḡāyet zuhūr
- 210 Tā Benī 'Adnān'a irdi bā-şafā
Tā Kitāne tā Ḳureş'e bā-vefā⁹¹
- 211 Çün Benī Hāşim'de zāhir oldı ol⁹²
Kendü hışmı kavmine buldı vuşul
- 212 İrdi 'Abdu'l-muḡtalib'de urdı berḡ
Şoñra 'Abdullāh'ı itdi nūra ḡarḡ⁹³
- 213 İrdi andan anesi Āmine'ye
Gör nelerden seyr idüp geldi yine⁹⁴
- 214 Niçe yüz biñ yıl 'avālim seyr idüp⁹⁵
Uşda geldi 'azm-ı tekmil eyleyüp
- 215 Bunda sır çoḡ dir_istem söz uzanur
Çoḡı ḡalkuñ diñlemekden uşanur⁹⁶
- B 84a 216 Ger denilse tā kıyāmet bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 217 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
*Şıdḡ_ıla diñ eş-şalātü ve 's-selām*⁹⁷

⁸⁸ bulur: bular B.

⁸⁹ bulur: bular B; özge: özege B.

⁹⁰ eyleyüben: iyleyüben B /yire: yirde S; virür: virüp S.

⁹¹ Ḳureş'e: Ḳureş'en B; bā-vefā: bā-vebā B.

⁹² Hāşim'de: Hāşimden B.

⁹³ 'Abdu'l-muḡtalib: 'Abdu'l-muḡtalib B / Abdullāh'ı : 'Abdullāh B.

⁹⁴ Gör nelerden: görenler S; idüp: idüben S.

⁹⁵ yüz biñ yıl: niçe biñ yıl B.

⁹⁶ sır: söz S; dir_istem: dirsem B / çoḡı: çoḡı S; uşanur: uşanur S.

⁹⁷ şıdḡ_ıla: 'aşḡ_ıla S.

FĪ KEYFİYETİHİ HĀL-İ HAMLİHİ 'ALEYHİ'S-SELĀM⁹⁸

- 218 Diñleñ imdi hoş ser-āğāz idelüm
Bir münevver söze āğāz idelüm
- 219 Dürr ü gevher şaçalum 'aşıqlara⁹⁹
Hoş şafālar virelüm şadıqlara
- 220 Çünkī Server düşdi ane raħmine
Raħm irişdi cümle 'ālem zaħmine¹⁰⁰
- 221 Derhem oldı cümle derdüñ merhemi
Gitdi hemmi ħamdülillāh dir hemi
- S 5b 222 Düşdügi yıl raħme ol Ĥayrū'l-Beşer
Ol şerefden zā'il oldı niçe şer¹⁰¹
- 223 Mekke ol yıl kızlıg_ıdı ittifāk
Toldı envā'-ı ni'am Şām u 'Irāk¹⁰²
- 224 Ol yıl içre idi hem Aşhāb-ı Fıl¹⁰³
Mekke'nüñ hedmine oldılar kefil
- 225 Ĥağ viribidi Ebābıl kuşların¹⁰⁴
Taşlar_ıla deldiler hep başların
- 226 Diñle nice düşdi raħme diyelüm¹⁰⁵
Aşlını hoşca beyān eyleyelüm
- 227 Atası ol Server'üñ düşde meger
Gördi bir zencīr bilinden çıkar¹⁰⁶
- B 84b 228 Ucı çıkdı irdi tā 'arşa degin
Şordı ta'bīrin anuñ bildi yakīn
- 229 Didiler bil bir ulu senden çıkar
Şoñra peygamber olur 'arşa ağar¹⁰⁷

⁹⁸ fī keyfiyetihi: fi'l-keyfiyete S.

⁹⁹ dürr ü gevher: dürr(i) [ü] gevher B.

¹⁰⁰ zaħmine: zaħmine B.

¹⁰¹ niçe: nice S.

¹⁰² ittifāk: infāk B / envā'-ı: envā' B.

¹⁰³ içre idi: içreyidi B; Aşhāb-ı Fıl: Aşhāb[-ı] (u) Fıl.

¹⁰⁴ viribidi: veribidi S.

¹⁰⁵ diyelüm: deyelüm S.

¹⁰⁶ bilinden: belinden S.

¹⁰⁷ didiler: dediler S; bil: - S; çıkar: toğar S / peygamber: piygamber B.

- 230 Bu sevinc_ile giderken ol meger
Ugradı bir 'avrete kıldı nazar
- 231 Hülkî şîrîn yûzi gökçek çün kamer¹⁰⁸
Hem daħı mestür_ıdı ehl-i hâzer
- 232 Didi yigit al beni gel yok dime
Yüz deve kızıl kıvırcık bileme¹⁰⁹
- 233 Bugün algıl şalma luḫ it yarına
'Āşıkuñ cānı fidādur yārına
- 234 Didi ḫatlan varuban bir göreyin
Çevre yaña ḫālūñi bir şorayın¹¹⁰
- 235 Gitdi pes tā kî varup şoraydı¹¹¹
Nice ḫātundur anı göreyidi
- 236 Ol gice ḫātūnına itdi duḫul
Anda düşdi ane raḫmine Resul
- S 6a 237 Cum'a gicesi Receb ayındadı
Hem mübārek resm-i ḫoş ayındadı¹¹² [?]
- 238 İrtesi vardı didi gel alayın
Zîre dün görmişdi ḫüsn[-]i alayın¹¹³ [?]
- 239 Didi şimden girü ol olmaz yûri
Ol kî maḫşüddur gidüp ḫalmış yiri¹¹⁴ [?]
- 240 Dünki gün alnuñda nür toḫmış_ıdı¹¹⁵
Nür_ıdı kim 'arşa dek aḫmış_ıdı
- B 85a 241 Diler_idüm ol güneş benden toḫa
Hem güneşden yuḫarı 'arşa aḫa¹¹⁶
- 242 Lîki baḫtum yāri ḫılmadı benüm
Ayrıḫa lāyık imiş ol nür cānum¹¹⁷

¹⁰⁸ yûzi: sözi S.

¹⁰⁹ gel: sen S / kıvırcık: kıvırçuk B; bileme: hem bile S.

¹¹⁰ varuban: varayın S / bir: hem S.

¹¹¹ kî: kim S.

¹¹² ayındadı: ayında(y)ıdı B,S / ayındadı: ayıtdadı S.

¹¹³ görmişdi: görmüş_idi S; ve: - B.

¹¹⁴ ol: var S; yûri: yerü S / yiri: yeri S.

¹¹⁵ alnuñda: alnıñda S.

¹¹⁶ yuḫarı: yuḫaru S.

¹¹⁷ ol nür cānum: baña şanum B.

- 243 Kankı hātūna kī varduñ bahtlu[dur]
Ay toğurısar güneşden bahtlu[dur]¹¹⁸
- 244 İyle didi gitdi varmadı aña
Niçe oldı kışşayı gör bu yaña¹¹⁹
- 245 Ger dilersiz bulasız dārü's-selām
Şıdk_ıla diñ eş-şalâtü ve 's-selām¹²⁰
- 246 Çün yedi ay oldı anda rahmine
Ün irişdi anesinüñ sem'ine¹²¹
- 247 Yakın oldı Aḥmed'ün toğmaqlığı
'Ālem ānuñ nūrına toлмақlığı¹²²
- 248 Çünkü 'Abdu'l-muṭṭalib tuydı bunı
Hoş sevindi şād olup dün ü günü¹²³
- 249 Okıdı pes oğlını ol katına¹²⁴
Meşgul oldı oğlı oğlı yatına [?]
- 250 Didi zannım bu kī Āmine ḥatun
Toğıra bir ulu oğlan zū-fünün¹²⁵
- 251 Pes yüri iriş Medīne şehrine¹²⁶
Ālet u esbāb alup tiz gel yine
- S 6b 252 Didi 'Abdullāh belī hoş varayın¹²⁷
Her ne nesne buyurursañ göreyin
- B 85b 253 Vardı aldı her ne kim didi aña
Kaşd kıldı kim döne evden yaña
- 254 Hasta olup anda öldi kaldı ol
Bu yaña maqşūda bulmadı vuşul
- 255 Çünkü 'Abdu'l-muṭṭalib bildi i yār
Kıldı anuñiçün efgān_ıla zār¹²⁸

¹¹⁸ ay toğurısar güneşden bahtlu: ay bahtlu toğurısar S.

¹¹⁹ iyle: eyle S /niçe: nice S; kışşayı: kışşa B.

¹²⁰ şıdk: 'aşk_ıla S.

¹²¹ yedi: yiddi B; anda: anuñ S; rahmine: ḥamline B / irişdi: erişdi S.

¹²² Aḥmed'ün: Aḥmed'in S / nūrına: nūr_ıla S; toлмақlığı: talmaқlığı B.

¹²³ dün ü günü: dün(i) [ü] günü B,S.

¹²⁴ Okıdı: okudı S.

¹²⁵ zannım: zannım S / fünün : finün S.

¹²⁶ yüri: yiri B.

¹²⁷ belī: veli S.

- 256 Hep Benī Hāşim amusı tıtdı yas
Yas iın her biri geydi bir pelās¹²⁹
- 257 Cümle cem' olup 'azā eylediler
Çok naşīhat idüben añladılar¹³⁰
- 258 Yiddi günden soñra 'Abdu'l-mutalib
Kendüye geldi biraz 'alın derüb¹³¹
- 259 Vardı Āmine'ye şordı hātırın
Gösterüp her nesnenüñ yirlü yirin¹³²
- 260 Ānı ol hātun görüp itdi ceza'
Ol da şabr idemeyüp ağladı ma'
- 261 Bir dem ağladılar andan geçdiler
Aħmed iın yaş[-i?] ĥasret şaçdılar¹³³
- 262 Zīre daħı toğmadın oldu yetīm
Şenlik umarken bulara irdi bīm¹³⁴
- 263 Hem yirinmek oldu anlara güvenc
Alış itmek daħı oldu çün ilenc¹³⁵
- 264 Āmine pes gice gündüz dökdi an
Hīç taħammül itmeyüp itdi fiğān¹³⁶
- 265 Didi 'Abdu'l-mutalib o bu işi
Ölen ardınca hiç ölmez bir kişi¹³⁷
- B 86a 266 Oğluñuñ sevgüsine her işiñi
Ben göreyin sen götür teşvīşini¹³⁸
- S 7a 267 Besleyeyin oğluñı sen tek otur
anda sen de gitmegi o tek otur¹³⁹

¹²⁸ i: ey B,S. / efgān_ıla: efgān B.

¹²⁹ tıtdı: dutdı B /geydi: giydi B.

¹³⁰ 'azā: ġazā B.

¹³¹ yiddi: yidi S / derüb: dirüb B.

¹³² nesnenüñ: nesneniñ S; yirin: yerin S.

¹³³ geçdiler: giçdiler B / ĥasret: ĥaşret S.

¹³⁴ şen: şin B; irdi bīm: oldu bım S.

¹³⁵ hem yirinmek: her yerinmek S / oldu çün: çün oldu S.

¹³⁶ Āmine pes: Pes Āmine B,S.

¹³⁷ bir: - B.

¹³⁸ işiñi: işüñi S / teşvīşini: teşvüşüñi S.

¹³⁹ Besleyeyin: bisleyeyin B / gitme: getme S.

- 268 Ya'ni bunuñ gibi çok söz söyledi
Tā sekiz olunca ayı egledi¹⁴⁰
- 269 Çün sekiz ay oldu Aḥmed ḥamline
Ḥaḳ nazar kıldı anası göñline¹⁴¹
- 270 Pes feriştehler görünür oldılar
Dem-be-dem ānı yörenür oldılar¹⁴²
- 271 Daḥı hem sem'ine hātifden avāz
İrüp ider ānı vü oğlın nüvāz¹⁴³
- 272 Dirler_idi zī-sa'ādet cānuña
Gitdi derdüñ irdüñ uş dermānuña¹⁴⁴
- 273 Muştuluḳ senden toḡar Faḥr-ı Cihān
Ol Resül-i devr[e]-i āḫir zamān¹⁴⁵
- 274 Ger denilse tā kıyāmet bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 275 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
*Şıdk_ıla diñ eş-şalātü ve's-selām*¹⁴⁶

Fİ KEYFİYETİ VİLĀDETİ'N-NEBİYY 'ALEYHİ'S-SELĀM¹⁴⁷

- 276 Gel berü ey müşterī açdum dükān
Bir dükān kī bulunur anda dü kān¹⁴⁸
- 277 Dū cihān gencīnesi dükkānidur
Hem sa'ādet gevheriniñ kānidur¹⁴⁹
- B 86b 278 Tiz gel imdi yaydum uş dürlü kumāş
Baha olmaz aña biñ cān-ıla baş¹⁵⁰
- 279 Dürr ü gevherden şekerden hem nefīs
K'anlaruñ her biri bir taşdur ḥasīs¹⁵¹

¹⁴⁰ bunuñ: bunıñ S / ayı: aya S; egledi: inledi S.

¹⁴¹ 2. mısra S'de yok. Var olan mısra bir sonraki beytin ilk mısrasıdır.

¹⁴² 2. Mısra S'de yok. feriştehler: firiştelere B; görünür: görinür B.

¹⁴³ avāz: ulaz[?] B/ ider: idür B.

¹⁴⁴ irdüñ uş: uş irdi S.

¹⁴⁵ muştuluḳ: muştılık S; cihān: cehān B / devr[e]-i āḫir: devri ol āḫir

¹⁴⁶ şıdk: 'aşk_ıla S.

¹⁴⁷ Fī keyfiyeti: فى الا دفى كنفنة S.

¹⁴⁸ berü: biri B; ey: iy S.

¹⁴⁹ cihān: cehān B / gevher: güher B.

¹⁵⁰ Beyit S'de yoktur.

- 280 Ānuñ_ içündür olarda her biri
Bil anuñçündür melek ins ü perī
- 281 Çün anuñçündür kamu iy müşterī
Cümlesiyle alınur ol hem giri¹⁵²
- 282 Gel gec imdi anuñ_ için cümleden
Ço yolında rızk u māl u cān u ten¹⁵³
- 283 Yirine bī-ḥad bulasın anda sen
Diñleyüp añlar tutarsañ bunda sen¹⁵⁴
- S 7b 284 Diñle imdi nice toğdı ol Resūl
Ol aṣīl ü pūr-uşūl aṣl-ı uşūl¹⁵⁵
- 285 Ol muşaffā-aşl u nesl-i Muşţafā¹⁵⁶ [?]
Ol mükemmel-ḥalk [u] ḥulk-ı bā-şafā [?]
- 286 Ol muşavver-rūḥ ol cism-i lâţif
Ol münevver-vech ol zāt-ı şerīf¹⁵⁷
- 287 Ol mu´allā-ḳadr ol ekmel-vücūd
Andan irer cümleye feyz-i vücūd¹⁵⁸
- 288 Ol kī oldur cümle ´ālemden dilek
İns u cinn u ´arş u ferş u nüh felek¹⁵⁹
- 289 Ol kī Ḥaḳ sevdi vü ānı öğdi hem
Ol kī ol geldi vü gitdi cümle hem
- 290 Onı Ḥaḳ sevmiş vü hem öğmiş ola
Kendü vaşfın kim bilüp kılmış ola
- B 87a 291 Ḥaḳ budur mümkün degüldür bu kemāl
Ögmek ānı gerçi çok dinür maḳāl
- 292 Burada *Yaḥyá* dahı söylerlenür
Düşetürı arada yuvarlanur¹⁶⁰

¹⁵¹ ḥasīs: ḥabīs S.

¹⁵² Beyit S’de yoktur.

¹⁵³ gec: gic B; imdi anuñ_ için: imdi anıñ_ ıla S / ço yolında: ço yolından S.

¹⁵⁴ tutarsañ: dutarsañ B.

¹⁵⁵ pūr-uşūl aṣl-ı uşūl: pūr-uşūl (ü) aṣl-ı uşūl S.

¹⁵⁶ muşaffā: Muşţafā B.

¹⁵⁷ rūḥ: rūḥı B,S / vech: vechi B,S.

¹⁵⁸ ḳadr: ḳadri S; ol:- B / feyz-i vücūd: feyz[-i] (u) vücūd B,S.

¹⁵⁹ 288, 289, 290, 291. beyitler S’de yok.

¹⁶⁰ yuvarlanur: yuvalanur B.

- 293 Şunu umar ki meger dîn Server'i
Diye miskîn tır elüni al beri
- 294 Luţf idüp ƣaldura bu düşmişcesin
Gözine yolda siñek üşmişcesin
- 295 Merħamet idüp diye kim bu za'if¹⁶¹
Leng ü lâğar deng ü ģayrân u naħîf
- 296 Gerçî düşğün tırƣun u arƣuncadur
Liki sürünür sürü ardıncadur¹⁶²
- 297 Yâ Şefî'e'l-müzhibîn yâ ze'l-kerem
Sürüñe irdür ki ƣurtdan ƣorƣaram¹⁶³
- 298 Ƙurt yavuz ƣaldum sürüñden bî-mecâl
Ger meded irmezse irişür zevâl¹⁶⁴
- 299 Çün şefâ'at idici ola kişi
Aña yalvarmaƣ olur şuçlu işi¹⁶⁵
- 300 Yüüm ağır şuçlarum çoƣ bî-'aded
Uşda geldüm yâ Resûlallâh meded
- 301 Hâƣ ģaƣ-içün kim viribidi seni
Ƙıl ƣabûl kim bula ƣalbüm rüşeni¹⁶⁶
- 302 El-ğiyâşü el-ğiyâşü yâ İlâh
Düşmişem tırğur gerü ey pâdişâh¹⁶⁷
- S 8a 303 Ger baña senden irişmezse meded
Yüzüme baƣmaz benüm hergiz Eħad¹⁶⁸
- B 87b 304 Dostlaruñuñ ģürmetiyçün gine sen
Derdümi irgürivir dermâna sen¹⁶⁹
- 305 Şol ģabîbüñ kim bunı ƣılduñ güzîn
Ĥürmetiyçün bize göstergil yüzün¹⁷⁰

¹⁶¹ diye: deye S.

¹⁶² sürü: sürüm S / sürünür: sürinür S.

¹⁶³ irdür: irgür S.

¹⁶⁴ mecâl: meçâr [?] S.

¹⁶⁵ işi: kişi S.

¹⁶⁶ ƣalbüm: ƣalbüme B.

¹⁶⁷ tırğur: tırğur S; gerü: giri B; ey: iy S.

¹⁶⁸ irişmezse: erişmezse S.

¹⁶⁹ dostlaruñuñ: dostlarıñuñ S.

¹⁷⁰ kim: ki B.

- 306 Luṭfîñ_ıla sen ‘ināyet kııl gine
Tā şefā‘at ide ol ben miskine¹⁷¹
- 307 Zîre yolında anuñ key kâşırım
Sensin ilten oña ümmet kâşırım¹⁷² [?]
- 308 Nitekim sen Yūsuf ‘a kardaşların
Dilek itdüñ ‘afv kııldı şuçların
- 309 El-emānu el-emānu yā Ḥalīm
Derdüm oldu baña dermān yā ‘Alīm
- 310 Ey bilen derdimi hem dermānımı
Maḥż-ı cūduñla ḥalāş it cānumı¹⁷³
- 311 Raḥmet iyle luṭfuñ_ıla hem aña
Kim baña ide duā‘ her kim aña¹⁷⁴
- 312 Ger denilse tā kıyāmet bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 313 *Ger dilersiz bulasız oddan necāt*
*‘Aşk_ıla derd_ile idüñ eş-şalāt*¹⁷⁵
- 314 Çünkü ḥamlüñ ayı oldu toğuz ay
Añladılar ānı hep yoḥsul u bay¹⁷⁶
- 315 Pes Rebī‘ü’l-evvel ayı toğdı çün
On birinci gün tolundı gitti gün¹⁷⁷
- B 88a 316 On ikinci gicede toğdı o nūr
‘Āleme düpdüz irişdürdi sürür¹⁷⁸
- 317 Ol gice kim toğdı ol Ḥayru’l-beşer
Gördi anda ānesi çok nesneler
- 318 Anda her ne gördiyise söyledi
Rāviler yazdı rivāyet iyledi¹⁷⁹

¹⁷¹ gine: yine S.

¹⁷² oña: aña S.

¹⁷³ derdimi: derdümi S; dermānımı: dermānumı S / ḥalāş: hılāş B; it: itgil B.

¹⁷⁴ Beyit S’de yoktur.

¹⁷⁵ oddan necāt: dārü’s-selām S / ‘Aşk_ıla derd_ile idüñ eş-şalāt: Şıdk_ıla diñ eş-şalātü ve’s-selām

¹⁷⁶ yoḥsul u bay: yoḥsul ı bāy S.

¹⁷⁷ tolundı: tolındı S.

¹⁷⁸ gicede: gicesinde S / irişdürdi: erişdürdi S.

¹⁷⁹ iyledi: eyledi S.

- S 8b 319 Cümlesinden ba'zı uş bunlardurur
Uşda başlandı hemān ol söylenür¹⁸⁰
- 320 Didi kim çıkdı evümden nāgehān¹⁸¹
Bir 'azīm nūr tōldı anuñla cihān
- 321 Hem daħı döşendi bir sündüs döşek
Yir_ile gök ortasında tūtma şek
- 322 Hem dikildi üç 'alemde üç yire
Olmamışdı ancılayın hīç yire
- 323 Biri maşrıqda vü mağribde biri
Hem dikildi Ka'be üstinde biri
- 324 Bunda hayrān otururken nāgehān
Ev yarıldı oldu üç kimse 'ayān¹⁸²
- 325 Şunu gördüm dört yanumdan üşdiler
Sevnişüp biri birine muştılar¹⁸³
- 326 Çünkī gördüm bunları böyle hemān
Kalmışam hayrān içinde bir zemān¹⁸⁴
- 327 Didiler hūrīleriyüz cennetüñ
Korqma kim yārī kılıpdur devletüñ¹⁸⁵
- 328 İrdi hūrīler bölük bölük buğur
Yüzleri nūrından evüm tōldı nūr¹⁸⁶
- B 88b 329 Didiler oğluñ gibi hīçbir oğul
Gelmedi hergiz gelür daħı degül¹⁸⁷
- 330 Olmasa ol olmaz_ıdı nüh felek
Yaradılmaz_[ı]dı ins ü cin melek¹⁸⁸
- 331 'Ālem āña tendur[ur] o cāndur[ur]¹⁸⁹
Hem daħı iki 'ālem sultāndur[dur]

¹⁸⁰ Uş: iş S / Uşda: işde S.

¹⁸¹ evümden: evimden S.

¹⁸² oldu üç kimse: üç kimse oldu B.

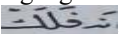
¹⁸³ sevnişüp: sevnişip B.

¹⁸⁴ hayrān: hayret S.

¹⁸⁵ kılıpdur: kılıpdur S.

¹⁸⁶ evüm: evim S.

¹⁸⁷ Gelmedi hergiz gelür daħı degül: Yaradılalı cihāna gelmiş degül S.

¹⁸⁸ nüh felek: . B'deki 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357'nci beyitler S' de yoktur.

¹⁸⁹ cāndur: cānidur B.

- 332 Cennet ehli cümlesi aña tamām
Kimisi cāriyedür kimi ğulām
- 333 Hāşılı ğadri anuñ şığmaz dile
Pes nicedür ğalk anı nite bile
- 334 Bunları çünki işitdüm dehşetüm
Gitdi biraz sâkin oldı ğayretüm
- 335 Hoş şafâ kesb eyleyüp buldum ferağ
Çün ferağ geldi vü pes gitdi terağ
- 336 Hüriler hep bir yire dirneşdiler
Cümlesi işbu sözi söyleşdiler
- 337 Hağ buyurdı Cebre'ile ğıl nidâ
Tâ ğalâyığ cümle hep zînet ide
- 338 Dağı Rıdvân'a kim tîz turma tur [?]
Di bezensün cümle hüriler ğuşür
- 339 Kim bu gice ol Habîb-i Hağ toğar
Cümle ğalkuñ üstine rağmet yağar
- 340 Hâzır olup şaçu şaçsunlar ğamu
Hem dağı di kî yapılsun hep tamu [?]
- 341 Pes nidâ itdi çü Cebrâ'ıl Emîn
Cümlesi işidüp eyitdi hemîn
- B 89a 342 Cümle 'âlem eyledi dübdüz ğurüş
Cüş idüp ğıldı yarağ her biri hoş¹⁹⁰
- 343 Yir ü gök ğulgule toldı serteser
Toğmasına her biri küyemez iver

KAŞİDE Fİ MEDĦİHİ 'ALEYHİ'S-SELÂM¹⁹¹

Vezin: '--- / '--- / '--

- 344 Nice güvenmesün bu cümle eşyâ
O gelmeşe şey olmaz_[1]dı aşlâ
- 345 Cemî'[i] andan oldılar bular hep

¹⁹⁰ yarağ: bereğ [?]

¹⁹¹ Başlık S'de yok.

- Hep anuñla olur dünyā vü uḡrá
 346 Zihī sultān-ı a'zamdur o sultān
 ulu da ol[1]maz ayşer ya ısrá
 347 Aña ḡādim Emīnullāh-ı Cibrīl¹⁹²
 Maāmı *ābe kavseyni ev-ednā*
 348 Burāk tutar bu dergāhda Sikender
 Tutar yirde Sūleymān u mu'allā [?]
 349 Maāmātında durur ol ḡoş āvāz
 İder dürlü sey[i]rler cānlar efrāz
 350 Hızırda bādi-i kevşer ḡayāt-baḡş
 Bu meclisde idüp devr ider aḡyā/iḡyā [?]
 351 Aña ümmetdür İbrāhīm u Mūsá
 odı baş yolına Dāvūd [u] 'İsá
 352 Cemī'-i enbiyā kim geldiler hep
 Aña ümmetlik itdiler temenná
 353 Odur ol kim Nebiyy-i ḡalk_iken o
 Henüz Ādemdi *beyne 't-tīni ve'l-mā*
 B 89 b 354 Ayaḡı tozına sürdi yüzün 'arş
 Anıñçün oldu anuñ adri a'lā
 355 amu edyānı dīni ıldı mensūḡ
 Pes anuñ dīnüdür eclá vü ebá
 356 Dini her derde dermān u şifādur¹⁹³
 Seven bulur anı pes dīn ü dünyā
 357 İlāhī bu güzel dīn ḡürmetiyçün
 Kerem ıl tā bunuñla var[a] *Yaḡyā*
 358 Daḡı cümle bunuñ ehlini ey Ḥak
 Ḥabībūñ ḡürmetiyçün itme rüsvā¹⁹⁴
 359 Bu nūr toḡduḡı şenlik ḡürmetiyçün
 Şen eyle cümlemüz der-dār-ı 'ubá¹⁹⁵

¹⁹² Cibrīl: Cibrā'īl.

¹⁹³ şifā: şüfā.

¹⁹⁴ ey: iy S / rüsvā: rüsvāy S.

¹⁹⁵ şenlik: şinlik B / şen eyle: şin iyle B; cümlemüz: cümlemüz sen B.

Vezin: -'--- / -'--- / -'--

- 360 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*¹⁹⁶
Şıdk_ıla diñ eş-şalâtü ve 's-selām
- 361 İşid imdi nicedür aşl-ı haber¹⁹⁷
 Nice oldı toğıcağ ol mu'teber
- S 9a 362 Ānesi iydür çü vaqt oldı tamām¹⁹⁸
 Kim vücūda gele ol Hıyrü'l-enām
- 363 Şuşadum şu diledüm tā kim içem
 Diñle nitdiler diyeyin ey hocam¹⁹⁹
- 364 Virdiler elüme bir tolu kadeh
 Didiler iç kim bula cānuñ ferah
- 365 İçdüm ānı südden ağ kıardan şovuk
 Tatlı sükkerden dağı bil mişli yok²⁰⁰
- B 90a 366 Gitdi benden içicek bu 'aql u hüş
 Cān u şafā deryāsına ğark oldı hoş²⁰¹
- 367 Çün semādan görürem bir kuş iner
 Kıanadı ile gelüp arkam şıgar²⁰²
- 368 Çünkü muhkem şıgadı arkam hemīn²⁰³
 Toğdı ol dem *Rahmet^{en} li'l- 'Ālemīn*
- 369 Yöreme yöreşmedi hergiz te'ab²⁰⁴
 Görmedüm hem dağı aşıla kıan u āb
- 370 Ānı ayruğ oğula itmeñ kıyās
 Kim anası göre hayz u yā nifās²⁰⁵

¹⁹⁶ şıdk_ıla: 'aşk_ıla S.

¹⁹⁷ aşl-ı haber: ehl-i haber S.

¹⁹⁸ iydür: eydür S; vaqt: vaqat B, vaqıt S.

¹⁹⁹ kim: kī B /diyeyin: deyeyin S; ey: iy S.

²⁰⁰ südden ağ: südden aq S; şovuk: şavuk B / sükkerden: şekerden S.

²⁰¹ gitdi: getdi S; 'aql u hüş: 'aql(ı) [u] hoş B / şafā deryāsına: sa'adet yasına S.

²⁰² Çün semādan görürem bir kuş iner: Görürem gökden yire bir kuş iner B / Kıanadı ile gelüp arkam şıgar:

Kıanadıyla gelüp arkamı şıgar S.

²⁰³ çünkü: çünkü S.

²⁰⁴ yöreme: yörüme B.

²⁰⁵ hayz u yā nifās: yā hayz yā nifās S.

- 371 Bil kî tayyib geldi o Fahr-ı Cihān²⁰⁶
Gine tayyibdür ebed şeksüz hemān
- 372 Çün şadefden çıkdı ol dürr-i şemīn
Cümle ‘ālem tıldı nūri[y]la hemīn
- 373 Şanayıduñ toğdı şarkdan āfitāb
Yāhu[d] bulutdan göründi māhitāb²⁰⁷
- 374 Ol gice içinde irince taña
Cümlesi hayrān olup kaldı taña
- 375 Giceyi ol gice yavı kıldılar
Yirine nevrūzı rūzī buldılar²⁰⁸
- 376 Serteser gülğule oldı dū cihān
Rağşa girdi şādıdan nūh āsumān²⁰⁹
- S 9b 377 ‘Arş ayağ üzre turup kıldı tarab
Kürsüñ itdi şevk_ıla cānı taleb²¹⁰
- 378 Kaşra çıkdı rağşa girdi hūriler
Şevke geldi çarha girdi nūriler²¹¹
- B 90b 379 Söze geldi vahş u tayr u taş ağac
Söz-i sāz_ıla cihān buldı ferec²¹²
- 380 Mekke şehri nūr_ıla tıldı katı
Nūra garğ oldı eri vü ‘avreti²¹³
- 381 Ol şafālar kim sürüldi ol zamān
Vaşfa şığmaz kim beyān ide zebān²¹⁴
- 382 Āmine çün gördi işbu heybeti
Gitdi kendüden dükendi kuvveti²¹⁵
- 383 Çünkı kendüzine geldi ol giri
Bulmadı katında ol hūrileri²¹⁶

²⁰⁶ o: ol S.

²⁰⁷ yāhu: yāhūd S; göründi: görindi S.

²⁰⁸ giceyi ol: ol gice B; yavı: yarı S / buldılar: kıldılar S.

²⁰⁹ oldı dū cihān: oldu cihān S.

²¹⁰ ayağ: ayağı B; üzre: üzere B / kürsüñ: körsek S; cānı: cānu S.

²¹¹ nūriler: nūrılar B.

²¹² vahş u tayr u taş ağac: vahş u tayr u taş u ağac S, vahş ve tıyūr taş B.

²¹³ eri vü ‘avreti: er_ile ‘avreti S.

²¹⁴ kim: çün S / kim: kī S; zebān: zübān B,S.

²¹⁵ Āmine çün: çün Āmine B,S. / gitdi: getdi S.

- 384 Muşafâ'yı da hem onda bulmadı
Hayran oldu noldığımı bilmedi²¹⁷
- 385 Aldı gitdi şandı ânı hüriler
Hasret_ile itdi nice zâri²¹⁸
- 386 Pes sevünmek oldu yirinmek buğur²¹⁹
Hem tulunmağ oldu görünmek o nür
- 387 Umduğın bulmasa müşkildür kişi
Yâ azıtsa körpecüğün bir dişi²²⁰
- 388 Siyyemâ kim Muşafâ gibi oğul
Toğa hem tizcek gine tölina ol²²¹
- 389 Hayret_ile pes bakarken her yaña
Nâgehânî gözi tuş oldu aña²²²
- 390 Gördi Beytullâh'a karşı Muşafâ
Yüz yire karşı urup bulmuş şafâ²²³
- 391 Yalvarup Hağ'dan diler ol ümmetin
Şarf idüp ol yola cidd ü himmetin²²⁴
- B 91a 392 Göbeğin kesmişler olmuş sünneti
- S 10a Kundağ olmuş sürmelenmiş hoş katı²²⁵
- 393 Diledi ala eline anesi
Tâ göre kim noldı ol dür dânesi²²⁶
- 394 Bir nidâ geldi havâdan şaklañuz
Üç gün ânı kimseye göstermeñüz²²⁷
- 395 Bir kavim pes geldiler götürdiler
Girdiler tizcek giri götürdiler²²⁸

²¹⁶ giri: girü S / hürileri: hürleri B.

²¹⁷ Muşafâ: Muşafâ S; onda: anda S / noldığımı: nolduğımı B.

²¹⁸ nice: niçe S.

²¹⁹ sevünmek: sevinmek S.

²²⁰ körpecüğün bir dişi: kuzucağın bu dişi S.

²²¹ Muşafâ: Muşafâ S.

²²² nâgehânî: nâgehân S.

²²³ Muşafâ: Muşafâ S / yire karşı urup bulmuş şafâ: yere urmuş bulmuş şafâ; urup: urmuş B,S.

²²⁴ yola: cümle S; cidd ü: varı S.

²²⁵ göbeğin: göbegi B; kesmişler: keşmişler B,S / sürmelenmiş: surlanmış B.

²²⁶ kim: kî B; ol: o B.

²²⁷ üç: üç S.

²²⁸ giri: girü S.

- 396 Bilmedi h̄iç kimse neydi h̄ikmeti²²⁹
Nola daḡı o da nev'ā h̄ürmeti
- 397 H̄ürmetini bunu mı şanduñ hemān²³⁰
H̄ürmetiyçün olmadı mı dū cihān
- 398 Ger denilse tā kıyāmet bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 399 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
Şıdk_ula diñ eş-şalātü ve 's-selām

FĪ BA'ZĪ MĀ VAQA'A HĪNE ṬULŪ'İ ŐEMSİ'L-KEVNEYN²³¹

- 400 Aneden toḡduḡı gibi Muştafā
Yiryüzi pür-nür olup buldı şafa²³²
- 401 Daḡı esdi ol gice bād-ı nesīm
Her dimāğa irdi bir gökçek şemīm
- 402 Yir ü gök ehli kıamusı geldiler²³³
Aña 'izzet hem ziyāret kıldılar
- 403 Yirde gökde h̄iç ferişte kıalmadı
Kim gelüp aña ziyāret kılmadı
- B 91b 404 Hem sekiz cennetde olan cümle h̄ür
Görmek_içün geldiler hep bī-kuşūr²³⁴
- 405 Nür tabaqlar içre dürlü cevheri
Götürüp şacıya geldi her biri
- 406 Pes gelüp cümle şacı şacıdı aña
Ay yüzün görüp kıamu kıaldı taña²³⁵
- S 10b 407 Enbiyā ervāḡı daḡı geldiler
Hoş ziyāret idüp ikrām kıldılar

²²⁹ neydi: niydi S.

²³⁰ bunu mı: bunu mı B, bu mı S; siz: - B.

²³¹ Başlık S'de yoktur.

²³² aneden: andan B; Muştafā: Muştafā S / yiryüzi: bir yüzi B.

²³³ Yir ü gök: yir i gök S.

²³⁴ cümle h̄ür: h̄üriler S / geldiler hep bī-kuşūr: bī-kuşūr hep geldiler S.

²³⁵ S'de mısralar yer deḡiştirmiştir /ay: iy B.

- 408 Dürlü saçu saçup in'ām itdiler
Giri 'izzet hürmet_ile gitdiler²³⁶
- 409 Geldi hem Ka'be aña itdi sücüd
Ka'be'ye andan da oldı nice cüd
- 410 Evvel andan bulmadı mı ol vücüd
Diñle bākīsın dañı olma 'anūd²³⁷
- 411 Didi 'Abdu'l-muṭṭalib ben Ka'be'de
Otururdum nāgeh oldı 'arbede²³⁸
- 412 Cümle eşnām secde kıluṭ düşdiler
Ufandılar kendülerden geçdiler²³⁹
- 413 Pes cidār-ı Ka'be'den geldi avāz²⁴⁰
Ṭoğdı ol kim idiser nāz u niyāz
- 414 Oldur ol kim ide küffarı helāk
Hep bu putlardan beni ol kıla pāk²⁴¹
- 415 Zīre büṭhāne olupdı biñ yıl ol²⁴²
Geldi kırtardı anı andan Resül
- 416 'İzzet idüp yüz sürüdi ümmeti
Geydürüp egnine atlas ḥil'ati²⁴³
- B 92 a 417 Hem anuñ dört bucağında dört kelām
İşidildi işit ideyin tamām²⁴⁴
- 418 Biri bu uş gitdi bāṭıl geldi ḥaḳ
'Ākıl_isen sen de bundan al sebaḳ
- 419 Biri de bu size geldi bir Resül
Kim anuñdur naşr u 'izzet fetḫi bol²⁴⁵
- 420 Biri bu geldi Ḥudā'dan size nūr
Gitdi ḳayḡu ṭoldı 'ālem pūr-sürūr²⁴⁶

²³⁶ itdiler: kıldılar S / giri: girü S.

²³⁷ bulmadı: buladı B / bākīsın: bākīsen B.

²³⁸ Ka'be'de: Ka'be'ye B / nāgeh: negāh B, nāgāh S.

²³⁹ düşdiler: gecdiler S / ufandılar kendülerden: ufandılar hep kendülerden B, vandılar hep kendülerden S; geçdiler: düşdiler S; "ufandılar" kelimesi bu şekildeyle vezne uymamaktadır.

²⁴⁰ Ka'be'den: Kağbe'den S.

²⁴¹ oldur ol kim: odur ol kim S / hep: hem S.

²⁴² büṭhāne olupdı: püṭhāne olupdur S.

²⁴³ sürüdi: sürüdi S / geydürüp: giydirüp B; atlas: atlaz B.

²⁴⁴ anuñ: dañı S; bucağında: bucağından S, bıcağında B / işidildi: eşidildi S; işit: eşit S.

²⁴⁵ fetḫi bol: feshi / fesh-i yol S.

- 421 Budurur dördüncisi kim yā Nebī
Halka gönderdik seni vargıl yūri²⁴⁷
- S 11a 422 ullara Şahid mubeŐŐir hem nezīr
İyledük dāī sirācı hoş münīr²⁴⁸
- 423 ünkü böyle oldu hāli Ka'be'nün
Müşkil oldu hāli cümle kilsenün²⁴⁹
- 424 Pes kelīsālar yıkıldı katı ok
Kim Şayar oldem olanun haddi yok
- 425 Putlarun oldu amusı ser nigün
Cānına küffārun uruldu dügün
- 426 Ne adar var_ısa kāfir pādiŐāh
Ol gice yire düşürdiler külāh²⁵⁰
- 427 Tāk-ı Kısra yıkılıp oldu harāb
Ehlinün cigerleri oldu kebāb
- 428 Sāve bahri hem nüfūz itdi yire²⁵¹
Şu Őuguldu Şöyle aldı dā'ire
- 429 Hem söyümdi ol mecūsīler odı
Şöyle kim görseñ diyeydün yoğ_idi²⁵²
- B 92b 430 Düşdi Őeytānun yüregine bir od
Yandı pes ol gice bī-hadd ol hasūd
- 431 Ağular nūŐ iyledi oğlanları
Hvār u zār oldu amu a'vānları²⁵³
- 432 Evvel onlar göge ıkarlar_idi
Fitne ile halkı yaarlar_idi²⁵⁴
- 433 İŐidürlerdi melekden sırları²⁵⁵
FāŐ iderlerdi bu halka Őerleri

²⁴⁶ aygu: aygu S.

²⁴⁷ vargıl: var ıl S.

²⁴⁸ mubeŐŐir hem nezīr: hem mubeŐŐir hem nezīr S / dāī: tāğı / tāğ-ı S.

²⁴⁹ kilsenün: kilisenün B.

²⁵⁰ külāh: külāh S.

²⁵¹ nüfuz: nüfuz S; yire: yere S.

²⁵² yoğ_idi: yoğudı S.

²⁵³ ağular: ağulu S; iyledi: eyledi S / hvār u zār: hūr(ı) [u] B, hūr u S.

²⁵⁴ onlar: anlar S / fitne ile: fitneyile S.

²⁵⁵ iŐidürlerdi: eŐidürlerdi S.

- 434 Ya'ni bulurlardı bir sālūs kiři
Halka gāyet bilici geçmek işi²⁵⁶
- 435 Pes fısıldarlardı şol kulağına²⁵⁷
Ol da söylerdi ilâh şolağına
- 436 Gerçegün yirine yüz yalan katup
Hoş giçerdi halka sālūslik şatup²⁵⁸
- S 11b 437 Şimdi de eksük degüldür key şakın
Kılmasunlar dīnūñ eline akın²⁵⁹
- 438 Līki şimdi iremezler ol yire
Belki gelürler inenlerden yire²⁶⁰
- 439 Ol gice dilediler kim çıkalar
Dürlü dürlü şer odunı çaķalar²⁶¹
- 440 Hāk buyurdı odlar_ıla atdılar
Kimini yaķup kimin tarh itdiler
- 441 Çünkī gördiler bu dürlü dürlü iş
Dirilüp İblīs'e geldi her bir iş²⁶²
- 442 Didiler noldı göge çıkamaduk
Fitneyile 'ālemi yaķamaduk
- B 93a 443 Didi görüñ şark u ğarbda her ne var
Tā bilesiz kim havādişde ne var²⁶³
- 444 Pes aradılar cihānı serteser
Komadılar varmaduk hīç baħr u ber²⁶⁴
- 445 Nāgehānī Mekke'ye de irdiler
Çevre kuşanmış melekler gördiler²⁶⁵

²⁵⁶ bulurlardı: bulurlar_ıdı S; sālīs: sālīh S / gāyet: gāyib B,S.

[Sālīs, sālūs kelimesinin –Türkçedeki– galatı olmalıdır.]

²⁵⁷ fısıldarlardı: fısıldarlar_idi S.

²⁵⁸ gerçek: girçek S. / giçerdi: geçer S; sālūslik: sālūsruk S.

²⁵⁹ key: kī B / kılmasunlar: kılmasunlar B; eline (el: il anlamında): ilite B.

²⁶⁰ iremezler: irmezler S / belki: bilki B; gelürler: diñlerler S.

²⁶¹ odunı: odma S.

²⁶² gördiler bu dürlü dürlü iş: gördiler kī bir dürlüdür iş S.

²⁶³ şark u ğarbda: şarkda ğarbda S / bilesiz: bilesin B; kim: kī S; havādişde: havādişden S.

²⁶⁴ ber: yez [?] B.

²⁶⁵ kuşanmış: kuşatmış S.

- 446 Birbiriyle muştılaşıp söyleşür
Geldi uş ol Sırr-ı Ekber diyişür²⁶⁶
- 447 Dağı gördiler bir evden nūr çıkar
Ceyş-i şeytānı yaqar beytin yıkar²⁶⁷
- 448 Pes gelüp İblis'e ānı didiler
Cümle gördüklerini söylediler
- 449 Çıgırup feryād u efgān eyledi
Döküben hasret yaşın kan ağladı²⁶⁸
- 450 Didi eyvāh işimüz olısar āh
İşlerimüz cümle olısar tebāh²⁶⁹
- 451 Zīre toğmış ol ki ger bir kez baqa²⁷⁰
Bir nazarda cümlemüz oda yaqa
- S 12a 452 Gölgesinde göricek kaçısaruz
Yiddi deryāyı öte geçiserüz²⁷¹
- 453 Ānuñ_içün bulmaduñuz göge yol²⁷²
Aña vü ümmetine manzardur ol
- 454 Böyle sağdı niçe dürlü sağılar
Yuıdı niçe katı kattāl ağular²⁷³
- 455 Düşgün olsun Server'üñ düşmanları
Şaklasun Hāq aña dost olanları²⁷⁴
- B 93b 456 Sernigün olsun şeyāfīn leşkeri
Şād u hurrem olsun Aḥmed 'askeri²⁷⁵
- 457 Muştafā'nuñ ḥurmetiyçün yā Eḥad
El-ğiyāşü el-ğiyāşü yā Şamed²⁷⁶

²⁶⁶ muştılaşıp: muştılaşıp S / Geldi uş ol Sırr-ı Ekber diyişür: Oldı hem ol Sırr-ı Ekber deyişir S; ekber: ekbür

B.

²⁶⁷ nūr: od S / yaqar: yıkar S.

²⁶⁸ eyledi: itdiler S / ağladı: idiler S.

²⁶⁹ eyvāh: iyvāh S; işimüz: işimiz S / olısar: olısar S.

²⁷⁰ ol ki: ola ki B.

²⁷¹ gölgesinde: gölgesinden S / yiddi: yidi S.

²⁷² Ānuñ_içün bulmaduñuz: Bulmaduñuz anuñ_içün S.

²⁷³ niçe: nice S / yuıdı: yutdı S.

²⁷⁴ aña: oña S.

²⁷⁵ nigün: nügün B.

²⁷⁶ Muştafā'nuñ: Aḥmed'üñüñ B.

- 458 Ādem'e min dūnihi cem' olıcağ
 Sancağı altında olmuş olıcağ²⁷⁷
- 459 Bile kopar bizi de ey pādişāh
 Mağz-ı cūduñ birle ey luṭf ıssı şāh²⁷⁸

KAŞİDE Fİ MEDHİHİ 'ALEYHİ'S-SELĀM

Vezin: '--- / '--- / '---

- 460 Bilür misiz ne insāndur Muḥammed
 İki 'ālemde sulṭāndur Muḥammed
- 461 Ne sulṭān belkī cān-ı dū cihāndur
 Ne cān bil cāna cānāndur Muḥammed²⁷⁹
- 462 Anuñ vaşfında 'āciz elh-i 'irfān
 Niçe kaçre çü 'ummāndur Muḥammed²⁸⁰
- 463 Medāyih olduğı budur medāyih
 Gelür kāndan k'aña kāndur Muḥammed²⁸¹
- 464 Anı medḥ iyleyen medḥin ider medḥ
 K'anuñla medḥ olunandur Muḥammed²⁸²
- 465 Nice tuḥfe ide vaşşāf aña vaşf
 Vaşif- i vaşfına cāndur Muḥammed
- 466 Budur ḥāşıl oñulmaz bir kemāl ol
 Çü Ḥaḳkuñ ögdügi cāndur Muḥammed
- 467 Yüzüñ sür işigine sen de *Yaḥyā*²⁸³
 Kī her derdüñe dermāndur Muḥammed
- 94 a 468 Çekirgeñ budunı 'arż iyle ey mūr
 Süleymān'a Süleymān'dur Muḥammed²⁸⁴

²⁷⁷ Ādem'e min dūnihi: Ādem ü men dūne B; cem': cem'i S / sancağı: sāncağı B, sancāğı S.

²⁷⁸ ey: iy S / cūduñ: cūdiñ S; luṭf: luṭfi S; ey: iy S.

²⁷⁹ belkī: bilüñ B; ne sulṭān belkī cān-ı dū cihāndur: ne sulṭān u belkī cān u cihāndur S / Ne cān bil cāna cānāndur Muḥammed: cān u bil cānāndur Muḥammed S.

²⁸⁰ vaşfında: vaşfin S; 'irfān: 'urfān B / niçe: nite B.

²⁸¹ k'aña: kī aña. B'deki 463, 464, 465, 466. beyitler S'de yoktur.

²⁸² k'anuñla: kī anuñla.

²⁸³ işigine: eşigine S.

²⁸⁴ Beyit S'de yoktur.

- 469 İlâhî kurb-ı ev edná haqıyçün
Kî ol dem saña mihmândur Muḥammed²⁸⁵
- 470 Bizi ayırma anuñ leşkerinden
Kî şâh-ı cümle şâhândur Muḥammed
- Vezin: -'--- / -'--- / -'--
- S 12b 471 Toğduğı gice içinde hâl budur
Var kıyâs it her zamân aḥvâl nedür²⁸⁶
- 472 Tâ kıyâmet ger denilse bu kelâm
Biñ kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 473 *Ger dilersiz bulasız dârü's-selâm*
*'Aşk_ıla diñ eş-şalâtü ve's-selâm*²⁸⁷
- 474 Çünkî giçdi ol gice oldı şabâḥ
Hoş feraḥla taldı her ehl-i felâḥ²⁸⁸
- 475 Ceddi pes geldi götürdi kundağın
Ol münevver yüzlü ḥubbı candağın²⁸⁹
- 476 Oḥşadı bir dem anı medḥ eyledi
Dostun öğdi düşmanın kaḍḥ eyledi²⁹⁰
- 477 Ānuñ_ içün nice kurbân iyledi
'Aşkını gönlinde muḥkem bağladı²⁹¹
- 478 Bildi Mekke ehli kim oldur bu ol
Olısdur cümle ḥalka Ḥaḳ Resül²⁹²
- 479 Dirilüp geldi kabâ'il her biri²⁹³
Tehniye ta'zîm idüp gitdi giri
- B 94b 480 Adını ḥod kendi Ḥaḳ virmiş_idi²⁹⁴
Ḥâşlarına ānı bildürmiş_idi

²⁸⁵ ev edná: ev-edânî B.

²⁸⁶ hâl: hâli B / it: iyle B.

²⁸⁷ Beyit S'de yoktur.

²⁸⁸ giçdi: geçdi S.

²⁸⁹ götürdi: getürdi S / yüzlü: yüzli S; candağın: S.

²⁹⁰ oḥşadı: oğşadı S; medḥ: medah B, medih S / dostun: dostm S; kaḍḥ: kaḍah B, kaḍih S.

²⁹¹ nice kurbân iyledi: niçe kurbân eyledi S / gönlinde: gönülde B. Bu beytin mısraları S'de yer değıştirmiştir.

²⁹² Mekke ehli kim: ehl-i Mekke kim S.

²⁹³ dirilüp: dirilip S; kabâ'il: kâ'il B.

²⁹⁴ kendi: kendü S.

- 481 Pes Muḥammed oldu adı fi'l-ezel
Kendüsi Maḥmūd u Aḥmed bī-bedel²⁹⁵
- 482 Anesi emzürdi birkaç gün anı
Didiler dāye gerek buluñ kanı²⁹⁶
- 483 Virdiler niçelere hīç emmedi
Nice emsün çünkī lāyık olmadı²⁹⁷
- 484 Ḥayret içre hep tırurken nāgehān
İrdi anda ol Ḥalīme pāk-i-cān²⁹⁸
- 485 Virdiler emdi bu kez redd itmedi
Çünkī buldı dāyesini gıtmedi²⁹⁹
- 486 Emdi ānı bir zamān ol ḥüb-cemāl
Mu'cize itdi işi hep ber-kemāl³⁰⁰
- S 13a 487 Ol memeyi kim emerdi ānı ol
Aña kevşerden açılmış_ıdı yol³⁰¹
- 488 Şüreti süd_ıdı ma'nīsı zülāl
Görmez_ıdı kaṭresin içen melāl³⁰²
- 489 Ulalurdı günde bir aylık kadar
Yoğ_ıdı hīç bevl ü ğāyıtdan eşer³⁰³
- 490 Vāqı' olsa biri yarılurdı yir
Giri örtülürdi ānı yirdi yir³⁰⁴
- 491 Gökden inüp bişigin ügrürdi ay
Ġıbtaya düşüp güneş dir_ıdı ay³⁰⁵
- 492 Çünkī ol şırın zübānı söyledi
Lā ilāhe illāya_evvel başladı³⁰⁶

²⁹⁵ Maḥmūd u Aḥmed: Maḥmūd-ı Aḥmed B.

²⁹⁶ birkaç gün anı: birkaç gün pes anı B, birkaç pes anı S / kanı: katı B.

²⁹⁷ olmadı: bulmadı S.

²⁹⁸ tırurken: dururken S.

²⁹⁹ virdiler emdi: virdi imdi B / dāyesini: ṭāyesini B.

³⁰⁰ emdi: imdi S.

³⁰¹ memeyi kim emerdi ānı ol: meme kim emer_ıdı ol resül S / açılmış_ıdı: açılmışdı S.

³⁰² süd_ıdı: suydı B / ma'nīsı: ma'nāda S.

³⁰³ ulalurdı: olalardı S / bevl ü ğāyıtdan: bevl-i ğāyıṭ B.

³⁰⁴ biri: yiri S; yarılurdı yir: yarılır dir B / giri: girü S.

³⁰⁵ bişigin: beşigin S; ügrürdi: ügrüdi S / ğıbtā: ğıbtı B; ay: vāy S.

³⁰⁶ şırın: şirın S.

- B 95a 493 Her ne kim söylerdi söylerdi şahîh
Mu'ciz ü gâyet belîğ ü hoş faşîh
494 Söylenürdi putları yıkmak gerek
Haçları kamu oda yakmak gerek³⁰⁷
495 Kâfir olusardurur cümle zebûn
Seyf-i Haq altında h^vâr u sernigûn³⁰⁸
496 Dağı tıfl_iken görüñ ol 'akılı
Hoş temîz iderdi haqdan bātılı³⁰⁹
497 Çün şürü' itdi yürümege o şah
İzine yüz sürmege iverdi mäh
498 Anda bunda yürür oldu ol hümâm
Ay gibi gözlerdi ānı hās u 'ām
499 Bir gün ol dāyesinüñ oğlanları
Dilek idüp aldılar ol Server'i³¹⁰
500 Bilece_ilettiler ānı evine
Ya'ni üns duta olarla avuna³¹¹
501 Nāgehān Cibrîl irüp tıtdı anı
Yardı hoş gökçek anuñ yüregini³¹²
S 13b 502 Pes çıkardı bir uyuşmış xanı o
Didi şeytān haţtıdur sen bunı xo³¹³
503 Koyup altun tāsā yudı qalbini
Hālişin kodı giderdi qalbını³¹⁴
504 Gine yirine koyuban şıgadı
Bitdi oldu şöyle kim ol sağ_ıdı
505 Bunı görüp kaçdı gitdi her gulām
Çıgrışup bildürdiler noldı benām³¹⁵

³⁰⁷ haçları: hacları S.

³⁰⁸ h^vâr u sernigûn: hür u ser negün B,S / Seyf-i Haq: Hür u Haq S.

³⁰⁹ iderdi: ider B.

³¹⁰ dāyesinüñ: tāyesinüñ S.

³¹¹ evine: kuyına B / duta olarla: tuta olalar S.

³¹² Cibrîl: Cebra'il B; irüp: inip S.

³¹³ uyuşmış: uyımış B.

³¹⁴ tāsā: tasa S / Hālişin: Hāliş B.

³¹⁵ benām: beyām S.

- B 95b 506 Yügürüp irişdi tizcek dāyesi
Görđi şağca dağı ol cān pāresi
- 507 Līki beñzi güli şolmış řorřudan³¹⁶
Ancılayın kim beliñler uyşudan
- 508 Yağasın çāk iyleyüp itdi fiğān
Anesi şatına eyletdi hemān³¹⁷
- 509 Anesi de virdi tiz dedesine
Aldı başdı dedesi sīnesine
- 510 Didi şimden gerü oğlanı sen al
Řorřaram cinnī ide aña bir āl³¹⁸
- 511 Kendi řatuñda yaraşur oğlanuñ
Vařt ola bir iş ola yana canuñ³¹⁹
- 512 Anesi pes aldı ayruş virmedi
Kendü şatından bu kez gidermedi³²⁰
- 513 Anesiyle řurđı dōrt ay iki yıl
Andan öldi babası pes iyle bil³²¹
- 514 Evvel öldi diyü giçdi bir ĥaber
Yazıcıoğlı bunu taĥķıķ ider³²²
- 515 Çünki altı yaşına irdi Ĥabīb³²³
Anası da öldi çaldı ol lebīb
- 516 Bunda dağı bir rivāyet dağı var
Ol rivāyet budur uşda bil i yār³²⁴
- S 14a 517 Dōrt yaşarken öldi ānuñ anesi
Gitdi ata řaldı ol dūr dānesi³²⁵
- 518 Ol eger bu çünki ölür oldı o
Derd_ile çok söyledi ĥařılı bu³²⁶

³¹⁶ şorşudan: şorşıdan S.

³¹⁷ iyleyüp: idüben S. / eyletdi: iletđi S.

³¹⁸ gerü: giri B. / ide: ider S.

³¹⁹ řatuñda: yanuñda S.

³²⁰ şatından: şatında B.

³²¹ iyle: eyle S.

³²² evvel: ol S; diyü: deyü S; giçdi: geçdi S.

³²³ irdi: girdi S.

³²⁴ bunda dağı bir: bunda çün hem bir S. / uşda: işde S; i: ey B.

³²⁵ gitdi: getđi S; ata: ana S.

KELĀMÜ'N-NEBİYY 'ALEYHİ'S-SELĀM HİNE MEVTİHĀ

Vezin: '--- / '--- / '---

- B 96a 519 Dirīgā ey benüm cānum Muḥammed³²⁷
 Cemī'-i derde dermānum Muḥammed
 520 Senüñle hoş geçem dirdüm cihānda
 Nideyin olmadı şanum Muḥammed
 521 İrem dirdüm senüñ ululuğuña
 Ne diyem geçdi devrānum Muḥammed³²⁸
 522 Ne devletler bulam dirdüm senüñle
 Uş aşşum oldı ḥüsrānum Muḥammed³²⁹
 523 Gövünc yirünc sevüncler ğam oldı
 İsä'et oldı iḥsānum Muḥammed³³⁰
 524 'Aceb oldı benüm bu işde ḥālüm
 Bozuldı cümle ḥusbānum Muḥammed³³¹
 525 Ne fūrkatdür ne ğurbetdür ne ḥasret
 Baña iy görklü sultānum Muḥammed³³²
 526 Dirīgā görklü yüzüñ görmez_ isem
 Nidem iy gül-i ḥandānum Muḥammed
 527 Bu dem yüzüñe baқduğum sa'ādet
 İ yüzi mäh-ı tābānum Muḥammed³³³
 528 Vidā' olsun saña uş ben giderem
 Esen қal sen i sehmānum Muḥammed³³⁴
 529 Yetīm olduğūñ_ içün ḥayf iderem³³⁵
 Odur bu dürlü efğānum Muḥammed

³²⁶ eger: meger S; bu: kim S; çünkī: çünkim S / bu: bol S.

³²⁷ ey: iy S.

³²⁸ irem dirdüm: irer dirdüm S; ululuğuña: ululuğıña S / diyem: kılam S; devrānum: dermānum B.

³²⁹ senüñle: cihānda S. / aşşum: aşşım S; ḥüsrānum: ḥüsrānım S.

³³⁰ gövünc: güvenc S; yirünc: yirine S; sevüncler: sevincler S / isä'et: isāvet S.

³³¹ 524 ve 525. Beyitler S'de yer değıştirmiştir. bozuldı: yüzüldi B; ḥusbān: ḥusbān B.

³³² ḥasret: ḥaşret S / görklü :görüklü B,S.

³³³ Beyit B'de yoktur.

³³⁴ iy: ey S; sehmānum: sehyānum S *sehm pay, hisse ancak buradaki bağılama uymamaktadır.

³³⁵ olduğūñ_ içün: olduğıñ_ içün S.

Vezin: -'--- / -'--- / -'--

- 530 Böyle didi öldi ve oldı esīr
 ̘aldı şöyle ol şağīr ü key kebīr³³⁶
- S 14b 531 Ata ana gitdiler ̘aldı Resūl
 Maḳşad anlardan hemān ol_ıdı ol³³⁷
- B 96b 532 Görme misin çün gönül ̘urdı şara
 Ebrişīm irişe o ola ̘ara³³⁸
- 533 ̘urdı atarlar pes ol niye gerek
 Ebrişīm_ıdı hemān andan dilek³³⁹
- 534 Daḣı baḣri dūr şadefden ̘ıkacaḣ
 Nider ānı çünkü ̘ıḣdı ̘ıkacaḣ³⁴⁰
- 535 Hem hümā yumurdadan çünkim ̘ıḣar
 Ol yumurda ̘abına da kim baḣar³⁴¹
- 536 Buncılayın bī-'aded vardur meşel
 Gine biñde biri olmaz şübhe ḣal
- 537 Ğaflet almışdur teveccūh yoḣdurur³⁴²
 Gerçē 'āḣıl dirilenler çoḣdurur
- 538 Da'viyi ḣo gel i ğāfil 'āḣıl ol³⁴³
 ̘alma bu noḣşān içinde kāmil ol
- 539 Dā'imā da'vī-i bī-ma'nīyi ḣo
 Meskenet vaşfin idin kendüñe ḣu³⁴⁴
- 540 Meskenetden buldı kim ne buldısa³⁴⁵
 Da'viden yuyıldı kim yuyıldısa

³³⁶ didi: dedi S.

³³⁷ maḣşad: maḣşūd.

³³⁸ ebrişim: ebrişimiS; o: - S.

³³⁹ niye: neye S / ebrişim_ıdı: ebrişimi S.

³⁴⁰ çünkü: çünkim S; ̘ıḣdı: oldur S; ̘ıkacaḣ: ̘ıkıcaḣ S.

³⁴¹ çünkim: çünkü B /yumurda: yumurd[a] B.

³⁴² almışdur: almış kim S.

³⁴³ ğāfil 'āḣıl ol: ğāfil ğāfil ol B, 'āḣıl 'āḣıl ol S.

³⁴⁴ da'vī-i bī-ma'nīyi: da'vāyı ḣo bī-ma'nīyi S / idin: ayıt B.

³⁴⁵ meskenetden: meskenetde B.

- 541 Da'vi kibrüñ yimişidür ey kişi³⁴⁶
Da'vi itmez meskenet olan kişi
- 542 Kibr u gebr ikisi birdür yazıda
Gebr olup kibr ehli ıaldı yazıda³⁴⁷
- 543 İblis'i gör neyledi kibri aña
Yiter a Server yolu 'ibret saña³⁴⁸
- 544 Dū cihān sultānyiken ānı gör³⁴⁹
Meskenetden nice oldı nūrı gör
- B 97a 545 Çün görürsin niçün uymazsın i kūr
Uymayanı göresin neyleye gūr
- 546 'İbret al bundan Hıaı'a yalvarıgör
Güle aldanma geđer gūlzārı gör
- S 15a 547 Naışı ko naıķķāşa dönder yüzüñi³⁵⁰
Aña teslim idegör kendüzüñi
- 548 Muştafā yolında toğrı şādık ol
Diıķkat iyle şer'i içre hāzık ol³⁵¹
- 549 Toğrı tut ānı kī didi tutug ol³⁵²
Toğrılıııdur Hıaıı'a varan toğrı yol
- 550 Ne didise diñle ānı key işit
Didügiyle 'āmil oluban iş it³⁵³
- 551 Kim anuñ kavlini her kim eşidür
Şeksüz ānuñ ümmeti ve eşidür³⁵⁴
- 552 Gel i *Yahyā* sen seni gör halkı ko³⁵⁵
Evvelā kendü yüzüñ kirini yu
- 553 Hıalķa dersin daıııı kendüñ tutmadın
Gösterürsin yol yoluñ tođrultmadın³⁵⁶

³⁴⁶ ey: iy S.

³⁴⁷ Beyit S'de yoktur.

³⁴⁸ saña: aña S.

³⁴⁹ sultānyiken: sultan_iken B.

³⁵⁰ dönder: döndür S.

³⁵¹ iyle: eyle S.

³⁵² didi: dedi S.

³⁵³ didise: dedise S; işit: iş it S / iş it: işit S.

³⁵⁴ kavlini: bendini S / eşidür: işidür B, S.

³⁵⁵ iy: ey B.

- 554 İ̇nsaf it kim k̇ankı yoluñ toğrudur
Ḣa gidersin bilür_iken egridür³⁵⁷
- 555 K̇ullara bitimesün ḣalũñ senũñ
Yol degũldür sũhte bu yoluñ senũñ
- 556 İy ‘azizler siz de esirgeñ anı³⁵⁸
Luř idüp Ḣak’dan k̇amu dileñ anı
- 557 Ẏa İ̇l̇ahĩ sen esirge ānı sen
Luř idüp irgür aña dermānı sen
- B 97b 558 Yoşsa ol gitdi hemān gelmez yola
Gelmesün aña gelen ḣiçbir k̇ula³⁵⁹
- 559 And içüp didi Ḣabĩbũñ Muřtafa³⁶⁰
Ol mürũvvet ma’deni k̇ān-ı şafa
- 560 Ger gũnahk̇ar olmasañuz Ḣak sizi
Gideriṗ halk̇ idedi ğayrıñızı³⁶¹
- 561 Ṫa olar ‘iřyān ide ol ‘afv ide
Ḃad-ı luşfi ebr-i k̇ahrın maşv ide³⁶²
- S 15b 562 Çün gũnahda böyle hikmet olıcaķ
Bunda bĩ-řadd añā maşhar olıcaķ³⁶³
- 563 Ṫoldurucaķ baña dũřen ‘ālemi
Ẏa İ̇l̇ahĩ saña dũřen k̇ala mı³⁶⁴
- 564 Sen kerĩmsin bĩ-řilāf ey ṗadiřāh
Rařmetũñ ṡabıķ ğaşabdan ẏa İ̇l̇ah³⁶⁵
- 565 Rařmetũñ deryāsı ğod bĩ-şaddurur
Saña yorulmaķ řarılmaķ yoķdurur³⁶⁶

³⁵⁶ dersin: dirseñ B; şutmadın: řutmaduñ S / ġosterũrsin: ġosterũrseñ S; yoluñ: buluñ B; toğrultmadın: tođrultmaduñ S.

³⁵⁷ kim: kĩ B; yoluñ: yoluñ / bilür_iken egridür: bilürken kĩ egridür B.

³⁵⁸ siz de: kim siz S; esirgeñ: esirgũñ B.

³⁵⁹ yoşsa: yoşsa S / ḣiç: hic S.

³⁶⁰ içüp: içiṗ S.

³⁶¹ gũnahk̇ar: gũnahk̇ar B; idedi: ideydi B / gideriṗ: gideriṗ S; ğayrıñızı: ğayruñızı S.

³⁶² luşfi: luşfin S; ebr-i k̇ahrın: ebr(u)[-i] k̇ahrın S.

³⁶³ gũnahda: gũnahda B / bunda: bende B.

³⁶⁴ Beyit S’de yoktur.

³⁶⁵ ey: iy S / rařmetũñ: zařmetũn S; ṡabıķ: řabıķ B.

³⁶⁶ yorulmaķ: yorılmaķ S.

- 566 Yarlıgasañ nice yüz biñ ‘āşiyi³⁶⁷
Bencileyin dağı ebter kâşiyi
- 567 Nesneñ eksilmez yorılmazsın da hem
Hıç gücenmezsın tarılmazsın da hem³⁶⁸
- 568 Hem seversin sâ’ili hoş görmegi
Tâlibi maṭlûbına irgürmegi
- 569 Sâ’ilem geldüm sürüni kapuña³⁶⁹
Hâcetüm ‘arz iderin uş tapuña
- 570 Umarın redd itmeyesin sen sözüüm³⁷⁰
Gerçi kâşırdur özüm yoğdur yüzüm
- B 98a 571 Şey’ü lillâh yâ mücîbe’s-sâ’ilîn
Şey’ü lillâh yâ mücîbe’t-tâlibîn³⁷¹
- 572 El-emânü yâ emâne’l-hâ’ifin
El-ğiyâşü yâ delîle’l-hâ’izîn
- 573 Tâ kıyâmet ger denilse bu kelâm
Biñ kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 574 *Ger dilersiz bulasız dârü’s-selâm*
*Şıdk_ıla diñ eş-şalâtü ve’s-selâm*³⁷²
- 575 Çün sekiz yıl oldı ol Server yaşı³⁷³
Dedesi de kodi yaşduğa başı
- 576 Çünkü yaşdandı o yaşduğa o da
Dirilüp oturdılar hep çevrede³⁷⁴
- 577 Aḥmed’i Bū Tâlib’e ışmarladı
Bunı sen şağın tehî görme didi³⁷⁵
- 578 Ya’ni oğluna ‘Alî babasına
Gözi nûrı Muştafâ ‘ammîsine³⁷⁶

³⁶⁷ nice: niçe S.

³⁶⁸ yorılmazsın: yorulmazsan B / hıç: hic S; tarılmazsın: tarılmazsan B.

³⁶⁹ sürüni: sürinü S.

³⁷⁰ sen: pes S.

³⁷¹ 571 ve 572. beyitler S’de yoktur. lillâh: lillâhi B.

³⁷² şıdk: ‘aşk S.

³⁷³ yaşı: başı S.

³⁷⁴ yaşdandı: yaşlandı B / dirilüp: dirilip S.

³⁷⁵ Bū Tâlib: Ebū Tâlib B / tehî: tihî B.

³⁷⁶ oğluna: oğluna S / Muştafâ: Muştafâ S.

- 579 Muşafā'yı key katı ışmarladı
Enbiyānuñ Serveri budur didi³⁷⁷
- S 16a 580 Zīre şeksüz mü'min idi dedesi
Sevgüliydi aña ol şehzādesi³⁷⁸
- 581 Çün vaşıyyet eyledi vü gitdi ol
Qaldı ol dürr-i yetīm ü pür-uşül³⁷⁹
- 582 'Ammisi aldı anı pes katına
İhtimām itdi yarağ u yatına³⁸⁰
- B 98b 583 Sevdi anı qodı mālın yolına
Bildi ānı kimdür ol hem yolu ne
- 584 Gerçi bildi yolu ne vü dīni ne
Līki miskīn giremedi dīnine³⁸¹
- 585 Cāhiliyyet gayretinden geçmedi
Ol sa'ādet şerbetinden içmedi³⁸²
- 586 Mahz-ı hikmetdür Hudānuñ her işi
İ'tirāz itmez aña mü'min kişi³⁸³
- 587 İ'tirāzı qo gözet sen hikmeti
Tā ola saña dağı Haq rahmeti
- 588 Bunda bir hoş söz dağı söyleyelüm³⁸⁴
Server'ün 'aşıqların toylayalum
- 589 Qurtubī bir hoş rivāyet eyledi³⁸⁵
Şıhhatine hem işāret eyledi
- 590 Didi Server diledi Haq'dan kī tā
Hep dirildi 'ammi vü ata ana³⁸⁶
- 591 Server'e imān getürdiler tamām
Gine ölüp buldılar dārü's-selām

³⁷⁷ didi: dedi S.

³⁷⁸ zīre: zīrā B / sevgüliydi: sevgülüsüyidi S; şehzādesi: şāhzāde B.

³⁷⁹ çün: çok S; gitdi: getdi S/ dürr-i yetīm: dürr(ü)[-i] yetīm B.

³⁸⁰ yarağ u yatına: yarağ(ı) [u] katına B.

³⁸¹ dīni: dīn B / giremedi: girmedi hem S.

³⁸² şerbetinden: şerbetiden B.

³⁸³ itmez: itmeñ S.

³⁸⁴ bir hoş söz dağı: dağı bir haber S; söyleyelüm: söyleyelim B.

³⁸⁵ Qurtubī: Qurtabī S.

³⁸⁶ hep: heb S; ata ana: ana ata S.

- 592 Yazıcıoğlu dağı tafşil ider
Ger dilerseñ aña bak şübheñ gider
- 593 Һamdü lillâh Һamdü lillâh atası
Server'üñ hem 'ammîsi vü atası³⁸⁷
- 594 Զalmadılar nâr içinde hâlidîn
Mü'min olup gökçek oldu hâl-i dîn³⁸⁸
- S 16b 595 Cānımız buña be-ğāyet sevinür³⁸⁹
Ağlar_iken buña baksa avınur
- B 99a 596 Zîre bunlar Aḫmed'üñ yolında çok
Nice iḫsān itdiler kim ḫaddi yok³⁹⁰
- 597 Hem Ḥabîb'i ḫürmetine ol Զadîr³⁹¹
Ol Kebîr ü ol Baṣîr ü ol Ḥabîr
- 598 Öliyi dirgiriḫ imān viricek³⁹²
Umaruz mü'min gidere ölicek
- 599 Aḫmedinüñ ḫürmeti_çün ol Kerîm
Ol Lâṭîf ol Ra'ûf u ol Raḫîm
- 600 Nice yüz biñ buncılayın iylese
Hem ḫisābsuz ac u 'uryān toylasa³⁹³
- 601 Yaraşur kim yaraşur ol şek degül
Bunı taşdıḫ ider ol k'eşşek degül³⁹⁴
- 602 Yâ İlâhi ḫürmetiyçün bizi de³⁹⁵
Çiziden çıkarma öldür çizide
- 603 Nidelüm niyleyelüm hîç bilmezüz³⁹⁶
Զapuña düşdük hemān hîç gitmezüz
- 604 Զovma ḫapuñdan bizi ey pâdişāh
Muştafa'ñuñ ḫürmetiyçün yâ İlāh³⁹⁷

³⁸⁷ 'ammîsi: 'ammüsi S.

³⁸⁸ hâl-i dîn: hâl (ü) B.

³⁸⁹ cānımız: cānumuz S.

³⁹⁰ itdiler: ideler S.

³⁹¹ Ḥabîb'i: Ḥabîb B.

³⁹² dirgiriḫ: dirgirüḫ S.

³⁹³ 600 ve 601. beyitler S'de yoktur.

³⁹⁴ ol k'eşşek: ol kî şek B.

³⁹⁵ bizi de: bize de S.

³⁹⁶ niyleyelüm: neyleyelüm S.

- 605 Pes ulalurdı demādem ol amer³⁹⁸
Cümle emri ikmet_ idi pür-‘iber
- 606 oş vaār_ ıla yürürdi key edīb
Lehv u lav itmezdi aqlā ol abīb
- 607 ul_ ıla alkı esīr itmiş_ idi
ubbunı dillerde berkitmiş_ idi³⁹⁹
- 608 Sevmiş_ idi ānı cümle āş u ‘ām
Her kemālde bī-şek olmışdı be-nām
- B 99b 609 Şūretā geri kī cismi cism idi
Cān_ ıdı ma‘nīde cismi ism idi⁴⁰⁰
- 610 Kimse nice diye cism ol Server’e⁴⁰¹
Düşmez_ idi gölgesi hergiz yire
- 611 Çün irişdi ol hilāl on dördine⁴⁰²
İrdi dermān cümle ‘ālem derdine
- S 17a 612 Şadı bedre irdi adri adre hem
Belki adri virdi adri adre hem
- 613 Gelmemişdi ancılayın ādemī
Çav_ ıla tıtmış_ ıdı hep ‘ālemi⁴⁰³
- 614 Hem ulu kici abā’il-i ‘arab
Andan öğrendi amu ‘ilm ü edeb⁴⁰⁴
- 615 Zātı deryāyıdı sözleri dürer
Dürd-i derdi am dururdı kim ider⁴⁰⁵
- 616 arışuban yürir_ idi ul_ ıla⁴⁰⁶
Cümlesin şayd itmiş_ idi ul_ ıla
- 617 Ne buyurursa utarlardı sözin
Görmege iverler_ idi hem yüzün⁴⁰⁷

³⁹⁷ apuñdan: apuñda B; ey: iy S / Muştafā’ñuñ: Muştafā’nuñ S.

³⁹⁸ ulalurdı: ulalardı B.

³⁹⁹ esīr: esir S / ubbunı: ubbını S; berkitmiş: pergitmişdi S.

⁴⁰⁰ geri kī: geri B; cismi cism: çisim çisim S / ism: isim S.

⁴⁰¹ cism: cisim B,S.

⁴⁰² çün irişdi ol hilāl: çün hilāl irişdi hem S.

⁴⁰³ hep: heb S.

⁴⁰⁴ kici: kicisi B; abā’il-i: abā’il B / ilm ü edeb: ilm-i edeb B.

⁴⁰⁵ dürer: düzer B / dururdı: direrdi S; ider: irer S.

⁴⁰⁶ yürir_ idi: yürür_ idi S.

- 618 Tā kıyāmet ger denilse bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 619 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
'Aşk_ile diñ eş-şalâtü ve 's-selām
- 620 Çün erişdi yaşı yigirmi bişe
Kıldılar evlenmesi_çün endişe⁴⁰⁸
- B 100a621 'Ammisine 'ammisi kızkardeşi⁴⁰⁹
Ya'ni adı 'Ātike hātun kişi
- 622 Didi kardeş şol Hādīce nīk-nām
Hoş mübārekdür o hātūn fi'l-enām⁴¹⁰
- 623 Kim yapışsa aña irer devlete
Hizmetin iden irişür ni'mete⁴¹¹
- 624 Şimdi Şām'a kārübān gönderür ol
Aḥmed'i bile қоşalum biz bu yol
- 625 Ücrete virelüm anı biz aña
Bilece varsun bu kez Şām'dan yaña
- 626 Tā ki nesne getüre everevüz
Ölmedin görkin güvencin görevüz⁴¹²
- S 17b 627 Server'e 'arz itdiler itdi kabūl
Olacaq nesneyidi ol oldu ol⁴¹³
- 628 Hikmeti gör kim Hādīce düş görür
Gün semādan inüp evine girür
- 629 Nūrı Mekke evlerin pür-nūr ider
Ānı dir 'ammīsine ta'bīr ider⁴¹⁴
- 630 Ya'ni dir āḥir zamān peygamberi
Zevcūñ olur ol nebīler Server'i⁴¹⁵

⁴⁰⁷ buyurursa: buyurursa hep S / iverler_idi hem: iverler_idi yüzün S.

⁴⁰⁸ erişdi: yirişdi B; bişe: yaşa S / evlenmesi_çün: evlenmesi için B; endişe: endeşe S.

⁴⁰⁹ 'ammisine: 'ammüsine S; 'ammisi: 'ammüsi S.

⁴¹⁰ kardeş şol Hādīce: şol Hādīce vü hem S / o hātūn: hātūnı B.

⁴¹¹ irişür ni'mete: irer devlete S.

⁴¹² güvencin: güvüncin B.

⁴¹³ nesneyidi: nesne idi S; ol oldu ol: vü oldu ol S.

⁴¹⁴ dir 'ammīsine: 'ammīsine dir S.

⁴¹⁵ peygamberi: piygamberi B / ol: hem S.

- 631 'Āşık olup muntazırken ol hümām
Kim ne vaktin zāhir ola ol imām
- 632 Tā ki irdi Aḥmed'ün ol ḥālesi
Didi aña ol ḥatunlar ḥālişi⁴¹⁶
- 633 Aḥmed'i dut ücrete sen bu sefer
Kim evermek dilerüz ānı meger⁴¹⁷
- B 100b634 Çün işitdi bu sözi ol ḥüb nigār⁴¹⁸
Fikr idüp didi ki bahtum oldı yār
- 635 Her ne kim 'ammüm didise bunda var
Varayın buña çü budur baña yār⁴¹⁹
- 636 Līki şimdi vakt degül ta'ne olur⁴²⁰
Şabr ideyin göreyin tā ne olur
- 637 Pes didi ol Aḥmed'ün ḥālesine
Varsun Aḥmed kārübān bilesine⁴²¹
- 638 İlçi bir daḥı katam girisine⁴²²
Ḥāla döndi sevinüp girisine
- 639 Geldi didi yā Muḥammed var yūri
İlt Ḥadīce ne dir_ise ileri⁴²³
- 640 Vardı Aḥmed pes Ḥadīce dārına⁴²⁴
Gör ne ider dilberi dildārına
- 641 Pes oturdı kapusunda ağlayu
Derd_ile cān u cigerler tağlayu⁴²⁵
- 642 Ağladı cümle melekler hep bile
Derd_ile kim od ururdı her dile⁴²⁶
- 643 Merd gerekdür kim bu ne derddür bile
Derd kaçan ider eşer mermer dile⁴²⁷

⁴¹⁶ aña ol: aña ey B.

⁴¹⁷ dut: tut S / dilerüz: isterüz S.

⁴¹⁸ işitdi: eşitdi S.

⁴¹⁹ S'de 17 b15. beyittir. B'ye göre 642. beyitten sonra gelmektedir. 'ammüm didise: 'ammim dedise S.

⁴²⁰ vakt: vaqat B :vaqıt S.

⁴²¹ didi: dedi S / varsun: vara S.

⁴²² ilç: ilç

⁴²³ didi: dedi S / ilt: ilet B; dir_ise :der_ise S.

⁴²⁴ Aḥmed pes: pes Aḥmed S.

⁴²⁵ Beyit S'de yoktur.

⁴²⁶ her dile: derd_ile B.

- S 18a 644 Çünkî vaqt oldı kî gide q̄arubān
Geldi didi Meysere iy nevcüvān⁴²⁸
- 645 Yüri şof gey bir deveci bōrk_ile
Al q̄atārı elüñe vü gir yola⁴²⁹
- 646 İyle idüp girdi pes ol yolına⁴³⁰
Ağlar_ıdı baquban bu hāline
- B 101a647 Dir_idi qanı atam u yā anam
Görelərđi ne çeker H̄ayrū'l-enām
- 648 Neyleyeyin ben yetīm vā-veyletā
Gider oldum ğurbete vā-ħasretā
- 649 Bilmezin kim bunda ben giri gelem
Yā kî ğurbetde ölem anda qalam⁴³¹
- 650 Çün bu hāle düşdi ol cān pāresi⁴³²
Zār u efgān tōldı yir gök areşi
- 651 İñileşdi hep feriştehler qatı⁴³³
Cānların yaqdı H̄abīb'üñ ħasreti
- 652 Siz de ağlañ yā Muħammed ümmeti
Görme misiz bu 'acā'ib ħikmeti
- 653 H̄aħ H̄abīb'i'nüñ başından ne geçer
Dū cihān sultānıken neler çeker⁴³⁴
- 654 Bir cemā'at cem' olup ağlasalar
Server için cān ciger tağlasalar⁴³⁵
- 655 Dir feriştehler İlāhī bu nedür
Ağlaşup işbu cemā'at yā nedür⁴³⁶
- 656 Dir şedā'id geldigin peygambere
Didi bir 'ālim qulum iş bunlara⁴³⁷

⁴²⁷ Beyit S'de yoktur.

⁴²⁸ vaqt: vaqat B / iy nevcüvān: pes iy civān S.

⁴²⁹ : vü: - S.

⁴³⁰ iyle: eyle S; girdi pes: pes girdi S.

⁴³¹ giri: girü S / yā kî: yāhūd B, yāhūd S.

⁴³² çün bu hāle düşdi: bu hāle çün düşdi S.

⁴³³ hep: heb S; feriştehler: ferişteleler B.

⁴³⁴ H̄abīb'i'nüñ: H̄abīb'üñ S / çeker: geçer S.

⁴³⁵ cem': cem'i S; ağlasalar: ağlaşsalar S / cān ciger: cān u ciger S; tağlasalar: tağlaşsalar S.

⁴³⁶ feriştehler: ferişteleler B / ağlaşup: ağlaşurlar S; işbu: şol S.

- 657 Ānuñ_ içün ağlaşuþ yanar bular
Cānları ḥasret odiyıla tolar
- 658 İmdi siz şāhid oluñ ben anları
Yarlıgadum rāḥat olsun cānları
- S 18b 659 Ağlañ imdi göl oluñ tā gül bite
Cānıñuz bāğında bülbüller öte
- B 101b660 Rāḥat ola rūḥuñuz rūḥa irüp
Uçasız bāğlarda uçmağa girüp⁴³⁸
- 661 Biz gelemüm gine Aḥmed yādına⁴³⁹
Vir şalāvāt añıcağaz adına
- 662 Pes Ḥadīce didi kārban başına
Çün çıkasın taşra şehrūñ taşına
- 663 Aḥmed'e geydür libāsuñ aḥsenin
Vir aña hem merkebūñ key yürgenin⁴⁴⁰
- 664 İtdi hem ne didise ol Meysere
Gölge oldu bir bulut hem Server'e⁴⁴¹
- 665 Girdiler aña degin kim orada
Olurdu bir keşiş ol yörede⁴⁴²
- 666 Qondılar anda bir ağac dibine
Turdı üstlerine ol bulut gine⁴⁴³
- 667 Baqdı görđi ol keşiş çün bu işi
Didi vardur bunlaruñla bir kişi
- 668 Yā nebīdür yā velīdür şek degül
Yā bu gölge kimseye olur degül⁴⁴⁴
- 669 Oqudı pes anları ol evine
İrmek_ içün dū cihānuñ yigine

⁴³⁷ geldigin: geldüğün S; peygambere: piygambere B / 'ālim: 'ālem B.

⁴³⁸ girüp: girip B.

⁴³⁹ gine: yine S.

⁴⁴⁰ hem: sen S.

⁴⁴¹ hem: her S; didise: didiyise S; Meysere: Miysere B / bulut: bulud S.

⁴⁴² olurdu: olur_ıdı S; yörede: burada B.

⁴⁴³ gine: yine S.

⁴⁴⁴ yā nebīdür: kim nebīdür B / bu gölge kimseye: bulut gölge kime B.

- 670 Cümlesi tıruban anda vardılar
Aḥmed'i esbab katında qodılar⁴⁴⁵
- 671 Gördi rāhib daḥı bulut andadur
Didi sizden gelmedükde var mıdur⁴⁴⁶
- 672 Didiler yoqdur kimesne kim meger
Bir yetīm raḥt bekler ü deve güder⁴⁴⁷
- B 102a673 Bunları qodı ve tiz vardı aña⁴⁴⁸
Ol da görüp yürüdi andan yaña
- S 19a 674 Görüşüp aldı elini eline
Döndi yönin gine evi yolına⁴⁴⁹
- 675 Gördi bulut yürüdügince yürür
Ol tırıcaq hem gine bile tırur⁴⁵⁰
- 676 Tiz iletdi yimegine ānı da
Çıqdı görđi daḥı bulut qapuda
- 677 Girdi şordı aşl u nesl ü ismini
Bildi cümle qavmini vü hışmını
- 678 Çünkü buldı bunları anda hemān⁴⁵¹
Tiz getürdi aña imān bī-gümān
- 679 Bir 'alāmet daḥı didi iy cüvān
Kī anuñla muḥkem ola tā imān⁴⁵²
- 680 Didi ne dirsın didi aç çigniñi⁴⁵³
Tā göreyin ol mübārek mührüñi
- 681 Açdı çün görđi nübüvvet mührini⁴⁵⁴
Düşdi üstüne vü sürdi yüzini
- 682 Bir niçe medḥ [u] şenālar itdi hoş
Ḥubbunı cān u dil_ile itdi nüş⁴⁵⁵

⁴⁴⁵ esbāb: esyāb S. *Esbāb, buradaki bağlamda sebepler anlamında değildir.

⁴⁴⁶ daḥı bulut andadur: bulut daḥı andadır S / gelmedükde: gelmedikde B.

⁴⁴⁷ kimesne kim: kimse kim B.

⁴⁴⁸ ve: vü S.

⁴⁴⁹ döndi: tōndi; gine: gide S.

⁴⁵⁰ yürüdügince: yürüdükce S / tırıcaq: tıruncaq; bile: - S.

⁴⁵¹ buldı: bildi S.

⁴⁵² anuñla: anıñla S; muḥkem: maḥkem B; imān: imān B,S.

⁴⁵³ aç: ac S; çigniñi: çilingi B.

⁴⁵⁴ çün görđi: görđi çün S.

- 683 Gitdi andan Şām'a irdi kārübān
Hoş ticāret idüp oldı şādumān⁴⁵⁶
- 684 İttifāk oldı Yehūd' uñ bayramı⁴⁵⁷
İtdi kāfirler nişāt u ħurremī
- 685 Meysere Būbekr ü Aħmed vardılar⁴⁵⁸
Seyr idüp bir kilse içre girdiler⁴⁵⁹
- B 102b686 Tā ki Aħmed baqdı qandīllerine
Hep töküldi düşdi ħavf dillerine⁴⁶⁰
- 687 Didiler 'ālimlerine bu nedür
Buña 'ilm içre işāret var mıdur
- 688 Didiler Tevrāt içinde şu gelür
'ıyde Aħmed ħāzır olsa bu olur⁴⁶¹
- S 19b 689 Görüñ imdi ħāzır olmış ola ol
Öldürüñ bozulmaya tā işbu yol⁴⁶²
- 690 Meysere Būbekr çün işitdiler⁴⁶³
Gizlediler Aħmed'i tiz gitdiler
- 691 Buyıdı ol Meysere'nüñ 'ādeti
Yidi günlük qalsa Mekke vuşlatı⁴⁶⁴
- 692 Tiz Ĥadīce Ĥātun'a bir kimsene
Gönderüp tiz di ki uş geldük gine⁴⁶⁵
- 693 Didi Aħmed'e bu kerre ger seni
Muştucı itsem ider misin anı⁴⁶⁶
- 694 Didi nola ger dir_iseñ iderin
Gönderürsüñ yoq dimezin giderin⁴⁶⁷

⁴⁵⁵:şenālar itdi anda B: medħ-i şenā itdi S / ħubbunı: ħubbını S.

⁴⁵⁶kārübān: kārībān B / ticāret: tecāret S; şādumān: şādımān S.

⁴⁵⁷Yehūd' uñ: Yehūdī S.

⁴⁵⁸:Ebū Bekr u B: Bū Bekr i S.

⁴⁵⁹kilse: kelīse B.

⁴⁶⁰baqdı: yaqdı S / töküldi: döküldi S.

⁴⁶¹Tevrāt: Tevrīt S /'ıyde: 'ayda S.

⁴⁶²öldürüñ pozulmaya tā işbu yol: öldürüñ tā ki bozulmaya bu yol S.

⁴⁶³Būbekr: Ebū Bekr B; işitdiler: işideler B.

⁴⁶⁴Meysere'nüñ: Meysere'niñ S / yidi: yedi S; günlük: günlük S.

⁴⁶⁵bir: - S / tiz di ki: dirdi ki S; gine: yine S.

⁴⁶⁶didi Aħmed'e bu kerre ger seni: didi yā Aħmed bu kez meger seni S / muştucı: muştııcı S.

⁴⁶⁷dir_iseñ: der_isen S / gönderürsüñ: gönderürseñ S.

- 695 Pes tonatdı binmek_ için bir deve
Bindirüp tā göndere ānı eve⁴⁶⁸
- 696 Biti yazup didi kī yā seyyide
Buncılayın gelmemişdür aşşıda⁴⁶⁹
- 697 Çünkü girdi şıdk_ıla Server yola
Yiridür didi Hudā Cebrā'il'e⁴⁷⁰
- 698 Şakla şağından didi İsrāfil'e
Bekle şolından didi Mīkā'il'e⁴⁷¹
- B 103a699 Didi buluda dağı sen gölge ol
Uykı virdi Aḥmed'e uyıdı ol⁴⁷²
- 700 Pes ulaşırdı anı tiz Mekke'ye
Āña kim Haḫ gün diye nice küye⁴⁷³
- 701 Gör Hadice neyler_ idi bu yaña
Gice gündüz muntazır_ idi saña⁴⁷⁴
- 702 Çok cevārīyile bir gün kapuda
Otururdu müştak olup Aḥmed'e
- 703 Nāgehān gördi kī bir rākib gelür⁴⁷⁵
Üzerinde bir bulut gölge olur
- S 20a 704 Didi hīç bilür misiz şu kimdurur
Biri aydur Aḥmed-i Emīn durur⁴⁷⁶
- 705 Didiler ol_ısa hep āzād oluñ⁴⁷⁷
Ol mübārek maḫdem için şād oluñ
- 706 Pes Resūlullāh irişdi kapuya
Ḳarşu varup ṭurdu hem ol ṭapuya⁴⁷⁸

⁴⁶⁸ bindirüp: bindürüp S.

⁴⁶⁹ yazup: yarup B / gelmemişdür: gelmemişdün B.

⁴⁷⁰ yiridür didi: yiridürdi B.

⁴⁷¹ didi: dedi S / didi: dedi S.

⁴⁷² didi: dedi S / uykı: uyku S; uyudı: uyudı S.

⁴⁷³ diye: deye S.

⁴⁷⁴ saña: aña S.

⁴⁷⁵ rākib: rāhib S.

⁴⁷⁶ şu: şol S / aydur: didi B.

⁴⁷⁷ didiler ol_ısa: didi ger ol_ısa S.

⁴⁷⁸ irişdi: erişdi S / ṭurdu hem: ṭururdu B.

- 707 Key atı ta'zīm ü tebcīl iyledi⁴⁷⁹
Zīnet_ile bindügin bağışladı
- 708 Vardı oldu 'ammisiyle bir zamān
Pes Hādīce'ye gine geldi hemān⁴⁸⁰
- 709 Çünkü ānı gördi ol şāhib-cemāl
Didi nedür yā Muḥammed vaşf-ı ḥāl⁴⁸¹
- 710 Didi 'ammüm 'ammetüm ücret diler⁴⁸²
Kim anuñ_ıla beni evereler
- 711 Bunı didi gerçi ol 'ālī-neseb
Utanuþ egdi başın ol pür-edeb⁴⁸³
- B 103b712 Pes Hādīce didi ücretde ne var
Tā anuñla kimseyi evereler⁴⁸⁴
- 713 Līki dilersenñ seni ben everem
Bir ulu yirden ḥatun alıvirem
- 714 Bir ḥatun kim ayşer ü kisrá diler⁴⁸⁵
Hīç birine varmayuþ ībā ider
- 715 Līki senden ötüri cehd ideyin
Saña daḥı itmege cidd ideyin⁴⁸⁶
- 716 Bil evet ol ız degül 'avretdurur⁴⁸⁷
Ger alursañ saña pür-raġbetdurur
- 717 Şandı kim suḥriyyedür inanmadı
Geldi ḥüzn_ile oturdu tınmadı⁴⁸⁸
- 718 'Ammisiyle ḥālesi çün gördiler
Noldı saña diyü ḥālīn şordılar⁴⁸⁹
- S 20b 719 Didi görüñ kim Hādīce neyledi
Baña gülüp işbu resme söyledi

⁴⁷⁹ ta'zīm ü tebcīl: ta'zīm tebcīl S; iyledi: eyledi S.

⁴⁸⁰ oldu: ol S; 'ammisiyle: 'ammüsiyle S / gine: gidüp S.

⁴⁸¹ didi nedür yā: dindi yā nedür yā S.

⁴⁸² 'ammüm: 'ammim B; 'ammetüm: 'ammetem B,S.

⁴⁸³ gerçi ol: ol meger S / ol: o S.

⁴⁸⁴ kimseyi: kimse B.

⁴⁸⁵ kisrá: kisrá S.

⁴⁸⁶ ötüri: ötürü S / daḥı: rāzi S.

⁴⁸⁷ evet: eved S.

⁴⁸⁸ suḥriyyedür: suḥritedür [?] B / tınmadı: dınmadı S.

⁴⁸⁹ diyü: diyüp S.

- 720 'Ātike tırdı hemān vardı aña
Didi düşer mi bunuñ gibi saña
- 721 Gülüben oğlumuza lāğ idesin
Māla baķuþ aşlımuz unudasın⁴⁹⁰
- 722 Didi hāşā Ahmed'e ben lāğ idem
Yāħu[d] aşl u neslünüz[i] unudam⁴⁹¹
- 723 Līki nefşüm ben aña 'arz iyledüm
Ala bolay kim diyüben söyledüm⁴⁹²
- 724 İmdi ol alur_ısa ben varırın
Almaz_ısa tā ölince yüririn⁴⁹³
- B 104a725 Andan artuķ ere yoķdur hācetüm
Andan ayrı olmağa yoķ tākātüm⁴⁹⁴
- 726 Didi 'ammün de bilür mi bu işi
Kendü varmaķ ere müşkildür dişi
- 727 Didi bilmez ķardeşüne di anı
Okuyuþ andan dilesin ol beni⁴⁹⁵
- 728 Vardı didi ol sözi ķardaşına
Okudı ķardaşı ānı eşine
- 729 Yidürüp içürdi dürlü şerbeti
Daħı itdi aña lāyık ħizmeti
- 730 Pes diledi hem Ĥadice ānesi
Ol ħavātın ħāşı ol yek dānesi⁴⁹⁶
- 731 Didi ħoş ammā aña tanışalum
Ger uyarsa virişiþ alışalum⁴⁹⁷
- 732 Geldi danışdı anı ol dilbere
Kim yığar anı kī ol Allāh vire⁴⁹⁸

⁴⁹⁰ māla: hāle S.

⁴⁹¹ hāşā: hāşa S / yāħu: yā S; aşl: āşıl S; neslünüz: neslinüz S.

⁴⁹² nefşüm: nefsim S; iyledüm: eyledüm / ala bolay kim: ala bolayın B; diyüben: deyüben S.

⁴⁹³ varırın: varurın / yüririn: yürürin S.

⁴⁹⁴ ayrı: ayru S.

⁴⁹⁵ bilmez: bilimez B/ dilesin: dilesün S.

⁴⁹⁶ ħavātın: ħavātun S; yek: yik B,S.

⁴⁹⁷ uyarsa: alursa S; virişiþ: virişiþ S.

⁴⁹⁸ kī: kim B.

- 733 Ol dilerem didi yā 'ammī niçün
Varmayam ben añā ol dileye çün⁴⁹⁹
- S 21a 734 Ol emānet ol şıyānet k'anda var⁵⁰⁰
Hem aşālet kim anuñ var kimde var
- 735 Didi gerçek dirseñ illā mālı yok⁵⁰¹
Didi mālı niderem māl bende çok
- 736 Pes varuþ 'ammīsi tezvīc iyledi
İş Hudā'nuñdur kī tezvīc iyledi⁵⁰²
- 737 Didi pes Server Ebā Bekr'e i yār⁵⁰³
Bilece var kim senüñdür işbu kār
- B 104b738 Didi olsun cān u başum üstine
Hil'at u dülbend geyürdi dostına⁵⁰⁴
- 739 Bile vardılar Hadīce dārına
Gör Hadīce neyledi dildārına
- 740 Şağa yüz kul yüz cevārī şolına
Kodı virdi her birinüñ eline⁵⁰⁵
- 741 Bir tabağ memlū dürer yāķūt ıla
Her birinde hem zeberced de bile⁵⁰⁶
- 742 Çün irişdi Server ānuñ dārına
Şaçdılar hep anları üzerine
- 743 Dürlü ni'metler getürdi yidiler
Bū Bekir gitdi çü tenhā kaldılar⁵⁰⁷
- 744 Durıgeldi ayağınuñ üstine⁵⁰⁸
Kārşu tırdı sevdügi Hağ dostuna
- 745 Didi her ne yā Muḥammed bende var
Māl u esbāb u kumāş u her tavar⁵⁰⁹

⁴⁹⁹ didi: dedi S / añā dileye: añā ol dileye S.

⁵⁰⁰ şıyānet: şānānet B.

⁵⁰¹ dirseñ: dersiñ S.

⁵⁰² 'ammīsi: 'ammīsin B; iyledi: eyledi S / iyledi: eyledi S. [Her iki mısradā bulunan tezvīc kelimesinin tervīc olma ihtimali vardır.]

⁵⁰³ pes Server: Server kim S.

⁵⁰⁴ üstine: üstüne S / geyürdi: giyerdi S.

⁵⁰⁵ virdi: verdi S.

⁵⁰⁶ dürer: dir B, dürür S / zeberced: zebercet S.

⁵⁰⁷ Bū Bekir: Ebū Bekir B.

⁵⁰⁸ durı: tırı S.

- 746 Hep senüñ olsun k̄amusı k̄ıl k̄abül
Mālı nitsün çün aña buldı vuşul
- 747 Pes yigirmi biş yıl u biş ay_ıla⁵¹⁰
Hem sekiz gün daḡı oldılar bile
- 748 On bişi vaḡyüñ öñince bākisi
Şoñ_ıdı key ḡoş geçürdi ikisi⁵¹¹
- S 21b 749 Dört kız üç oḡlan getürdi andan ol
Anları sev sen daḡı anlardan ol
- 750 Yā İlāhī bu mübārek ananuñ
Bu ḡavātīn leşkeri şulṡānınuñ
- B 105a751 Ḥürmet_ıçün işbu resme işinüñ⁵¹²
Daḡı şıdk_ıçün yolında işinüñ
- 752 Hem daḡı andan gelen evlād içün
Tā ebed evlādına aḡfād içün⁵¹³
- 753 Cān u dilden anları seven içün
Yüzlerin görmeklige iven içün
- 754 Bize ḡubbın bularuñ baḡışlaḡıl
Luṡf idüp bunlara yoldaş iyilegil⁵¹⁴
- 755 Tā kıyāmet ger denilse bu kelām
Biñ kıyāmet olsa bu olmaz tamām
- 756 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
*Şıdk_ıla diñ eş-şalātü ve 's-selām*⁵¹⁵
- 757 Çünkī Server irdi otuz bişine⁵¹⁶
Kimse aşlā dimez_ıdı işi ne
- 758 Gör Kıreyşi ol zamān neylediler
Ka'be yaparken ḡilāf iylediler⁵¹⁷

⁵⁰⁹ didi her ne yā Muḡammed: didi yā Muḡammed her ne B /kumāş u her ṡavar: kumāş her ne kī var S.

⁵¹⁰ Biş yıl: beş yıl S.

⁵¹¹ bişi: beşi S / soñ_ıdı: soñdı B.

⁵¹² resme: gökçek S. [Derkenar: “ Rabbim! Bizi yolunda şehadetle rızıklandır. Ölümümü Rasul'ün beldesinde gerçekleştire.”, Mevkuf hadistir. Bkz. Muhammed bin İsmail el-Buhāri, “Sahihu'l Buhari”, 1791]

⁵¹³ Evlād içün: evlād_ıçün S/ aḡfād: aḡnād S.

⁵¹⁴ bularuñ: bunlaruñ S / iyilegil: eyilegil S.

⁵¹⁵ şıdk: 'aşk S.

⁵¹⁶ otuz bişine: otuz yaşına B.

⁵¹⁷ Kıreyşi: Kıriyşi B / iylediler: eylediler S.

- 759 Şunuñ üzre kim hâcer qanda qona
Kim qoya kim aña teslîm olına⁵¹⁸
- 760 Her qabîle biz ehaqquz didiler⁵¹⁹
Bu arada kimseye uymadılar
- 761 Şoñ-ucı böyle tanışdılar olar⁵²⁰
Kim kî evvel gelse aña uyalar
- 762 İrişigeldi negâh ol tolı-ay
İyledi tiz bir güzel tebdîr-i rây⁵²¹
- B 105b763 Didi kim qoyuñ anı bir kilime
Qalduruñ siz ben alayın elime⁵²²
- S 22a 764 Qoyayın pes yirine qanda ise
Uydılar hep itdi ol haqq neyise⁵²³
- 765 Yaptılar hoş Mekke'yi oldı tamâm
Ol zamânda kırqa irdi ol hümâm
- 766 Pes kemâle irdi her dürlü sıfât⁵²⁴
Görür oldı dürlü dürlü vaqı'ât
- 767 Her ne görse düşde düş_idi düşi
Cümle gerçeklik_idi dâ'im işi⁵²⁵
- 768 Bu kez oldı aña gâlib şevq-i dost
Ġayrıdan geçdi tamâm dost oldı dost⁵²⁶
- 769 Gice gündüz gâlib oldı hüzni aña⁵²⁷
Nolduğın il bilmeyüp qaldı taña
- 770 'Ātike hatuna pes Hamza didi
Nice nesne böyle kıldı Aħmed'i⁵²⁸
- 771 'Ātike de bilmez_idi neylesün
Bilmeyincek kîşi nice söylesün

⁵¹⁸ qanda: kadar S / olına: oluna S.

⁵¹⁹ didiler: dediler S.

⁵²⁰ Şoñ-ucı: soñı ucı B; olar: bunlar S.

⁵²¹ Negâh: nâgâh S; ol: ulu S / iyledi: eyledi S.

⁵²² alayın: alayım S; elime: elüme S.

⁵²³ qoyayın: qoyuban S / neyise: ne ise S.

⁵²⁴ kemâle: kime B.

⁵²⁵ düşde düş_idi düşi: düşde çün düşdi düşi S / gerçeklik_idi: girçeklik B.

⁵²⁶ dost: hoş B.

⁵²⁷ hüzni: hüzni B,S.

⁵²⁸ 770 ve 771. beyitler S'de yoktur.

- 772 Pes Kureyş uluları cem' oldılar
Da'vet idüp nice 'izzet kıldılar⁵²⁹
- 773 Her yol_ıla şordılar hîç tınmadı
Turdı gitdi orada eglenmedi⁵³⁰
- 774 Pes didiler ol Ebū Bekr'i sever
Dir_ise sırrın aña dir ol meger
- 775 Varsun ol şorsun ola kim söyleye
Her ne ise sırrın izhâr iyleye⁵³¹
- B 106a776 Çünkü ol da vardı şordı hâlini
Tā kī bile nicedür ahvâlini
- 777 Didi yanar nefis ü dil hasret çeker
Hîç kararum yok gözüm de yaş döker⁵³²
- 778 Bilmezem noldum neden yokdur karar
Yā neden beñzümde oldu işfirâr
- 779 Çünkü gördi başdan aşdı mevc-i hâl
Vardı bir halvetde itdi iğtisâl
- 780 Pes ridā geydi tonandı hem izâr
Ağlayugitdi Hirā'ya zâr u zâr⁵³³
- S 22b 781 Vardı yüzün yire urup ağladı
Rabbisine çok tazarru' iyledi⁵³⁴
- 782 Hep melekler hüriler ağladılar
Derd_ile cān u ciger tağladılar
- 783 Didiler kim yā İlâhe'l-'âlemîn
İşidürüz biz katı koyuk ünin⁵³⁵
- 784 Nice koymasın kī 'āşık āhıdur
'Āşıkı kim cümle 'âlem şahıdur⁵³⁶

⁵²⁹ Kureyş: Kureyiş S / nice: niçe S.

⁵³⁰ yol_ıla: yol_ula B / gitdi: getdi S.

⁵³¹ Varsun: varsın S; ola kim: kī ola S / ne ise: niyse S; iyleye: eyleye S.

⁵³² nefis ü dil: nefis-i dīl S; çeker: çiker S / hîç: hîc S.

⁵³³ geydi: giydi S; tonandı: tütündi B / ağlayugitdi: ağlayugitdi S.

⁵³⁴ iyledi: eyledi S.

⁵³⁵ İlâhe'l: İlâhi'l B,S / işidürüz: işidüvüz B; koyuk: koyık; ünin: ânin B.

⁵³⁶ Beyit S'de yoktur.

- 785 Çün tazarru' iyledi igen kıatı
Yir ü gök halkını yaqdı hasreti⁵³⁷
- 786 Haķ didi Cebrā'ile ol dem hemān
Vaķtidür kim vaħy idem işbu zamān
- 787 Var ilet benden Habībüme selām
Emr ü nehyüm halka bildürsin tamām⁵³⁸
- 788 İndi çağırdı hevādan Cebre'il⁵³⁹
Gördi bir kişi iner tonı yeşil
- B 106b789 Geldi üç kez didi *ikrā'* ol daħı
Didi kārī degülem pes ol daħı⁵⁴⁰
- 790 Her birinde řıķdı ānı key kıatı
Şöyle kim tāk oldu kıatı tākātı
- 791 Andan *ikrā'* evvelini oķudı
Server'i de oķumaĝa oķudı⁵⁴¹
- 792 Böyle idüp ĝā'ib oldu ol gine⁵⁴²
Korkarak geldi Resül de evine
- 793 Geldi yatup didi tiz örtün beni⁵⁴³
Yatdı bir dem turdı didi hālını
- 794 Didi korkdum yā Hadice bu nola
Didi hāşā kim saña ĝorluķ ola
- 795 Kālbın anuñ ĝoş tesellī iyledi
Vardı hem 'ammīsine de söyledi⁵⁴⁴
- 796 Nevfeloĝlı Varķa idi 'ammisi
Rāhib_idi gökçek idi 'ilmisi⁵⁴⁵
- S 23a 797 İncil ü Tevrāt'ı hep bilür_idi⁵⁴⁶
Nice müşkil emri ĝall kıılır_idi

⁵³⁷ iyledi: eyledi S / Yir ü gök: yir(i) [ü] gök B,S.

⁵³⁸ emr ü nehyüm: emr i nehyüm S.

⁵³⁹ Cebre'il: Cebrā'il B, S.

⁵⁴⁰ kārī: kādir S.

⁵⁴¹ oķudı: oķıdı S.

⁵⁴² gine: yine S.

⁵⁴³ didi tiz: tiz yine S.

⁵⁴⁴ iyledi: eyledi S / ammīsine de: 'ammīsine S.

⁵⁴⁵ rāhib_idi: rāhib idi S; 'ilmisi: 'imlisi B.

⁵⁴⁶ İncil ü Tevrāt'ı: İncil(i) [ü] Tevrāt'ı S; bilür_idi: bilür idi S.

- 798 İşidicek řād olup ol mu'teber
Geldi didi yā Muḥammed vir ḥaber
- 799 Pes Resūlullāh didi gördüğünü
Nice olup iş neye irdüğünü⁵⁴⁷
- 800 Didi bil Nāmūs-ı Ekberdurur ol
'İsi'ye Mūsá'ya da gelmişdür ol⁵⁴⁸
- 801 Nolayıdı irgüreydi Ḥaḫ beni⁵⁴⁹
Ol güne kim çıkara ḳavmüñ seni
- B 107a 802 Didi ḳavmüm çıkarurlar mı beni
Ḥaḫḳı koyup terk iderler mi dini⁵⁵⁰
- 803 Didi her kişi kī peygamber olur⁵⁵¹
Ḳavmi anuñla 'adāvetler kıılır
- 804 Didi irersem idem nuşret saña
Līki gitdi irmedi hergiz aña
- 805 Pes görünmez oldu aña Cebre'il⁵⁵²
Ḥātırı andan ḳatı oldu 'alīl
- 806 Bī-ḳarār oldu gice vü gündizin
Ṭağdan atmaḫ ister_idi kendüzün⁵⁵³
- 807 Līki atmaḫ istedükce Cebre'il
Zāhir olup aña olurdı delīl⁵⁵⁴
- 808 Ḥaḫ Resūlsin yā Muḥammed dir_idi
İřidüp çūři biraz yinsir_idi⁵⁵⁵
- 809 Bunuñ üzere yürürken ol zamān
Bir avāz işitdi gökde nāgehān⁵⁵⁶
- 810 Baḳdı gördi ol Ḥirā'da gördüğü
Ḳorḳup andan gelüp örtüñ didiği

⁵⁴⁷ gördüğünü: gördüğünü S / irdüğünü: irdüğünü S.

⁵⁴⁸ Nāmūs-ı Ekber: Nāmū-yı Ekber B, Ṭamus-ı Ekber S / 'İsi: 'İsā B, 'İsā S.

⁵⁴⁹ irgüreydi: irgür_idi B.

⁵⁵⁰ çıkarurlar mı: çıkarurlardı S / dini: dīni B.

⁵⁵¹ peygamber: piygamber B.

⁵⁵² görünmez: görünmez S; Cebre'il: Cebra'il B,S.

⁵⁵³ ister_idi: diler_idi S.

⁵⁵⁴ Cebre'il: Cebra'il B,S / zāhir: zāhiri B.

⁵⁵⁵ Resūlsin: Resūlsin B / yinsir_idi: yenir_idi S.

⁵⁵⁶ üzere: üzre S; yürürken: yürür_iken / işitdi: eşitdi S.

- 811 Bir mu'allak kürsi üzre oturur
Kürsisi yir gök arasında turur⁵⁵⁷
- S 23b 812 Gine qorqup geldi tiz örtün didi
Ol Hirā'da gördüğüm gördüm didi⁵⁵⁸
- 813 Pes bürünüp yatur_iken nāgehān
Geldi gine Cebre'il oldı 'ayān
- 814 Didi iy yatup bürünen yatma tur
Qorquduban qavmüni qurtarıgör⁵⁵⁹
- B 107b815 Ya'ni müddeşşirden indürdi biraz
Tā ki bakısın de indüre az az
- 816 Çünkü gördi hem didügin işledi
Yā Hadice uş gine geldi didi⁵⁶⁰
- 817 Pes Hadice didi qatlan şaçumı
Açayın gör dura mı yā qaça mı⁵⁶¹
- 818 Açduğı dem gā'ib oldı ol hemān
Didi qaçdı oldı gözümnden nihān⁵⁶²
- 819 Didi Cibril-i Emindür ol 'ayān⁵⁶³
Sen Resülsin yā Muhammed bī-gümān
- 820 Pes Hadice geldi imāna hemān
Ba'dezān oldı sonı vaḥyün revān
- 821 Anuñ ardınca Ebü Bekr-i hümām⁵⁶⁴
Dīne girüp itdi özge ihtimām
- 822 Nice girdi liki ānı diyelüm
Aşlıyla hoş beyān iyleyelüm⁵⁶⁵
- 823 Ol ticāret iyleyüp bir gün meger
Şehr-i Şām'a kılmış_ıdı bir sefer⁵⁶⁶

⁵⁵⁷ üzre: üzere B/ kürsisi: kürsüsü B.

⁵⁵⁸ didi: dedi S / gördüğüm: gördüğim S.

⁵⁵⁹ qavmüni: qavmiñi S.

⁵⁶⁰ gördi hem didügin: hem ol didüğini S / yā: tā B; didi: dedi S.

⁵⁶¹ şaçumı: şaçum S / dura: tura S.

⁵⁶² Hemān: zaman S / nihān: revān B.

⁵⁶³ Cibril-i Emindür: Cibrilü Emīn S; Cibril: Cebra'il B; 'ayān: beyān B.

⁵⁶⁴ hümām: hümām S.

⁵⁶⁵ iyleyelüm: eyleyelüm S.

⁵⁶⁶ ticāret: tecāret S; iyleyüp: eyledi S.

- 824 Anda bir düş gördi kim şems ü kamer
İniben her biri öñinde konar⁵⁶⁷
- 825 Tütuban aldı oları ol ele
Hem libāsın geydirip kuçdı bile⁵⁶⁸
- 826 Vardı şordı bir mu'abbirden anı⁵⁶⁹
Şordı ol da yirini hem kavmini
- S 24a 827 Didi yirüm Mekke'dür ben Hāşimī
Baña toğrı diyüvir bu düşimi
- B 108a 828 Didi bilgil oldı qadriñ müstedām⁵⁷⁰
Kim çıkııardur Muḥammed ol hümām
- 829 Ol kim oldı ānuñ_ içün dü cihān
Oldurur peygamber-i āḫir zamān⁵⁷¹
- 830 Sen zamānında vezīrlık bulasın
Hem mekānında ḫalīfe olasın
- 831 Ben de ānuñ vaşfını hep bilmişem⁵⁷²
Hem bilelden aña ümmet olmuşam
- 832 Tā kaçan çıқа diyüben gözlerem
Līki küffārdan bu sırrı gizlerem⁵⁷³
- 833 Çün işitdi bu sözi ol mu'teber
Cānı kılca qaldı görmege iver⁵⁷⁴
- 834 Çünkü geldi aña buldı ol vuşul⁵⁷⁵
Da'vet itdi ānı imāna Resūl
- 835 Didi göster mu'cize işbu söze
Didi rāhib yiter aḫı mu'cize
- 836 Çün işitdi bu sözi Şiddīk hemān
Şıdık_ıla taşdık idüp buldı imān

⁵⁶⁷ gördi: gördü S; şems ü kamer: şems i kamer S / konar: kıotar B.

⁵⁶⁸ aldı oları ol ele: ele aldı oları S / geydirip: geydürüp S; kuçdı: kuçdı S.

⁵⁶⁹ mu'abbir: mu'teber B.

⁵⁷⁰ bilgil: bil kī B; qadriñ: qadrūñ S.

⁵⁷¹ oldı ānuñ_ içün: anuñ_ içün oldı S / oldurur: oldur ol S; peygamber: piygamber B.

⁵⁷² hep: heb S.

⁵⁷³ diyüben: deyüben S; gözlerem: gözlerüm S / gizlerem: gözlerem B.

⁵⁷⁴ görmege: çıqmağa S.

⁵⁷⁵ aña buldı ol: vü aña buldı S.

- 837 Pes 'Alī geldi bu kez īmāna bil
On yaşarken bu yola bağladı bil
- 838 Şonra Hārişoğlı Zeyd geldi bile⁵⁷⁶
Tā kī zahmet gidüp ol rahmet bula
- 839 Geldi 'Oşmān da Ebū Bekr öñine⁵⁷⁷
Girdi anda o da İslām dīnine
- 840 'Abduraḥmān [u] Zübeyr u Ṭalḥa'la
Sa'dü bin Vaḳḳāş dahı geldi bile⁵⁷⁸
- B 108b841 Aldı bunları o Şiddīḳ-ı hümām
Muştafā'nuñ ḳatına geldi tamām
- 842 Pes bular da girdiler īmāna heb⁵⁷⁹
Ḳıldılar ğayrılara yab yab ṭaleb
- 843 Artar_ıdı Müslümānlar güne gün⁵⁸⁰
Nitekim düşmān yüregine döğün
- S 24b 844 Cümle otuz ṭoḳuz oldılar tamām
Otuz üç er altı 'avret ve's-selām
- 845 Diñle kırkıncı kim oldu bil ḥaber⁵⁸¹
Ġāfil olma ḥāzır ol cānuñ uyar
- 846 Muştafā Ḥaḳ'dan dilerdi derd_ile
Kim 'Ömerle dīne ḳuvvet virile
- 847 Ḥaḳ du'āsını anuñ ḳıldı ḳabül
Diñle aşlın diyelüm niceydi ol
- 848 Ol Ebū Cehl-i pelīd bir gün meger⁵⁸²
Fitneler düzüp didi kim yā 'Ömer
- 849 Ol Muḥammed gör neler da'vá ider
Ḳor_ısañ günden güne artup gider⁵⁸³

⁵⁷⁶ bile: yola S.

⁵⁷⁷ Ebū Bekr: Ebū Bekir S.

⁵⁷⁸ 840, 841. beyitler S'de yoktur.

⁵⁷⁹ heb: hep B.

⁵⁸⁰ Müslümānlar: Müselmānlar B; güne gün: günden güne S.

⁵⁸¹ bil ḥaber: bī-ḥaber S.

⁵⁸² pelīd: pelit S.

⁵⁸³ gör neler: görseler B / Ḳor_ısañ: ḳorsañ S; artup: artıp S.

- 850 Gel beri imdi 'Ömer meydāna gir
Ortadan ānı bize götürivir⁵⁸⁴
- 851 Ger sen ānı öldürürseñ bu zamān
Yüz kıvırcık deve virem ben hemān
- 852 Yüz vaқыyye hem gümüñ bile virem
Gör ne kıldı ol yüregi pür-verem
- 853 Pes 'Ömer bindi Resülñ kaçdına
Tā gelüp kılıç şala Hāğ dostına
- B 109a 854 Bū Kūbey'de bir mağāra var_ıdı
Gündüz anlar anda olurlar_ıdı⁵⁸⁵
- 855 Geldi ānuñ kapusına kığırup
Kim elümden kırtara cānı diyüp⁵⁸⁶
- 856 Līki işitdi ki Kūr'ān okunur
Göñil bir pāre anuñla yumşanur⁵⁸⁷
- 857 Na're urup içeri girdi hemān
Kārsu varup didi ol şāh_ı cihān⁵⁸⁸
- 858 Kō beni imān getür yoħsa 'azāb
İner öñrinler gibi ider ħarāb⁵⁸⁹
- S 25a 859 Ol mübārek yüzüni gördügi ān
Ditredi dir dir şarardı çün ħazān⁵⁹⁰
- 860 Didi bildüm Hāğ Nebīsin yā Resül⁵⁹¹
Kālmadı aşlā mecālüm kıl kabül
- 861 Ol da İslām yolına oldu revān
Kırk tamām oldu bu kez pīr ü cüvān⁵⁹²
- 862 Çün Ebū Bekr [ü] 'Ömer 'Oşmān 'Alī
Dīne girüp kıldılar dīni 'alī

⁵⁸⁴ beri: biri B; 'Ömer: yā 'Ömer B / götürivir: götürüvir S.

⁵⁸⁵ olurlar_ıdı: olurlardı B.

⁵⁸⁶ kığırup: kıcğırup B / diyüp: deyüp S.

⁵⁸⁷ B'de 109a'da derkenar, S'de 24b'de beyittir.

⁵⁸⁸ Na're: na'ru S; içeri: içerü S / didi: dedi S.

⁵⁸⁹ Kō: yoħsa S / öñrinler: öñdın S.

⁵⁹⁰ dir dir şarardı çün ħazān: şankim şarardı za'firān S.

⁵⁹¹ Nebīsin: Resülsin S.

⁵⁹² pīr ü cüvān: pīr(-i) [ü] cevān B.

- 863 Tıtdı kuvvet varduğınca dīn tamām
Zāhir oldı ŧems-i īmān bī-đamām⁵⁹³
- 864 Pes Hābīb-i Hāđ Muğammed Muđtafā
Virdi iŧbu ‘āleme dūbdūz ŧafā
- 865 ŧarđ u ğarbtı tobtolu nūr iyledi
Kūfri yıđıđp dīni ma‘mūr iyledi⁵⁹⁴
- 866 İtdi izhār nice dūrlū mu‘cizāt
Mu‘cizātıdur anuñ hep kā’ināt⁵⁹⁵
- 867 Bu kitābtı evvelinden diñledūñ
Añladuñsa bu didūđüm añladuñ⁵⁹⁶
- B 109b868 Siyyemā kim oldurur aŧlū’l-uŧūl
Andan oldı her ne kim var az u bol⁵⁹⁷
- 869 Hem yimiŧdūr hem tođumdur bilgil ol
Bunda vardur bu didūđüm sırta yol⁵⁹⁸
- 870 Hāđ kamudan kıldı ānı iđtiyār
Anuñ_ içün kıldı cümle her ne var
- 871 Ānuñ irdūđine kimse irmedi
Kimse ānuñ ğördūđini ğörmedi
- 872 Mu‘cize Kūr’ān virūr bundan ħaber⁵⁹⁹
Ehliyiseñ var āña kılđıl nağar
- 873 Mu‘cizātına anuñ yokdur ħisāb
Biñde birin söylemiŧdūr her kitāb
- S 25b 874 Mu‘cizātuñ efdali Kūr’āndurur
Ğayrısı ğiğer bu ħod her an durur⁶⁰⁰
- 875 Pes bu cümle mu‘cizātuñ tādıdur
Özgelerden biri de mi‘rādıdur

⁵⁹³ tamām: imām S / ŧems-i īmān: ŧems(ü)[-i] īmān S.

⁵⁹⁴ ğarbtı: ğarbu B; iyledi: eyledi S / yığığp: yığığp S.

⁵⁹⁵ itdi izhār nice dūrlū mu‘cizāt: İtdi nice dūrlū dūrlū mu‘cizāt S / hep: heb S.

⁵⁹⁶ añladuñsa: añladıñsa S; didūđüm: dedūđüm S.

⁵⁹⁷ oldurur: oldur S; aŧlū’l-uŧūl: aŧlū’l- uŧūl S / az u bol: az(ı) [u] bol S.

⁵⁹⁸ yimiŧdūr: yemiŧdūr S / didūđüm: dedigim S.

⁵⁹⁹ mu‘cize: mu‘cizi S; bundan: bunda S.

⁶⁰⁰ ğiğer: geçer S.

- 876 Gör kî bir gice içinde noldı hâl
Gerçi ānı dimege yokdur mecāl
- 877 Çünkü *ev ednāya* irdi Muştafā
Gör kî anda neye irdi Muştafā⁶⁰¹
- 878 Bil ulūhiyyet tecellî itdi zāt
Ya'ni zāhir oldı aña bā-şifāt
- 879 Şol kî mümkindür beşer hakkında ol
Cümlesine anda ol buldı vuşul
- 880 Vaşfi şerhe şıgımaz aña virilen
Bir işāretdür hemān bu dinilen⁶⁰²
- B 110a881 Buradan artuğ kelām hācet degül
Taḥkiğ isterseñ yolına yol[1] bul⁶⁰³
- 882 Lîki ancak bir daḥı söyleyelüm
Luṭf-ı 'āmlıgın Ḥabīb'üñ diyelüm⁶⁰⁴
- 883 Ol maḳāma irdügi dem Muştafā
Didi Cibrîl vir selām iy pür-şafa⁶⁰⁵
- 884 Pes taḥiyyāt okudı tā ṭayyibāt
Ya'ni tenzîh itdi zātı bā-şifāt
- 885 Ḥağ Te'ālā daḥı iş böyle didi
Es-selāmü saña Eyyühe'n-nebi⁶⁰⁶
- 886 Ol leṭāfet kâni da gör niyledi
Baña hem şālihlere daḥı didi⁶⁰⁷
- 887 İşidüp Cibrîl şehādet iyledi
Et-taḥiyyāt okı gör ne söyledi⁶⁰⁸
- 888 Gör ne hoş ehl-i keremdür ol Ḥabīb
Nice ḳodı saña da andan naşib⁶⁰⁹

⁶⁰¹ Muştafā: Muştafā S / Muştafā: Muştafā S.

⁶⁰² şerhe: şerḥ B /bu:- S.

⁶⁰³ buradan: burada S / isterseñ: ister_iseñ S; yolına: yol_ıla S.

⁶⁰⁴ 'āmlıgın: 'āmmılıgın B.

⁶⁰⁵ Muştafā: Muştafā S / Cibrîl: Cebrā'il B.

⁶⁰⁶ didi: dedi S/ es-selāmü: es-selām S; eyyühe'n-nebi: nebiyyü dedi S.

⁶⁰⁷ kâni da: kî anda B; niyledi: neyledi S / didi: dedi S.

⁶⁰⁸ Cibrîl: Cebrā'il B; iyledi: eyledi S / Et-taḥiyyāt: Et-taḥiyyātu B, Et-taḥiyyätü S; okı gör ne söyledi: ḳodı saña da andan naşb B.

⁶⁰⁹ Beyit B'de yoktur.

- S 26a 889 Böyledür ol Server'ün dā'im huyı
Başka görmez ašlā hīç bir nesneyi
- 890 Ümmetinsiz aña nesne mi siñer
Bir payı bile görür olsa biñ er⁶¹⁰
- 891 Çünkü döndi geldi andan cennete
Gör ne luṭf itdi gine ol ümmete
- 892 Hāḫ didi Cebrā'ile kim ṭur getir
Dostuma cennet şarābından içür⁶¹¹
- 893 Pes getürdi Cebre'il bir pür-ḳadeḥ⁶¹²
İçene bī-şek virür yüz biñ feraḥ
- 894 Gerçi şundi ānı aldı eline
Līki geldi ol mübārek göñline
- B 110b895 Ol günahkār ümmetümsiz nideyin
Ey 'aceb ben bunı nice içeyin⁶¹³
- 896 Hāḫ didi ger yalañuz içmez_iseñ⁶¹⁴
Pāy-ı ümmetden daḥı geçmez_iseñ
- 897 Nışfını iç nışfını ḳo tā anı
İçirem çün ḥalk idem her birini⁶¹⁵
- 898 İçdi nışfin ḳodı nışfını buğur
Ümmet için ḥāzır oldu pes sürür⁶¹⁶
- 899 Ümmetinden her kimesne kim gelür
Ānesi gögsinde andan ḳonılır
- 900 Evvel ānı içer anlar her biri
Cānları anuñ_ıla olur diri⁶¹⁷
- 901 Şıdḳ_ıla her kim aña ümmet ola
Nice kez yüz biñ bunuñ gibi bula⁶¹⁸

⁶¹⁰ ümmetinsiz: ümmetsiz B / görür olsa: görür_ise S.

⁶¹¹ didi: dedi S; ṭur: ṭud B; getir: götür S / içür: yetür S.

⁶¹² Cebre'il: Cebrā'il B.

⁶¹³ günahkār: günāhkār B; ümmetümsiz: ümmetümsüz S / ey: iy S.

⁶¹⁴ yalañuz: yaluñuz S.

⁶¹⁵ iç: ic S / içirem: içerem B,S.

⁶¹⁶ ümmet için ḥāzır oldu pes sürür: ümmetiçün şaḳlandı pes o Resül B.

⁶¹⁷ anuñıla: anuñ_ıla S; olur diri: olur heb diri S.

⁶¹⁸ her kim: kim kī S / nice: niçe S.

- 902 El-ğıyāşü el-emānū yā İlâh
Andan ayırma bizi iy pâdişâh
- 903 Behce'de bir hoş dağı nesne dimiş
Diñle icmāle[n] diyeyin neyimiş⁶¹⁹
- S 26b 904 Çünkü Mi'râcından indi Muştafâ
Çarşu vardı ol 'Alīyy-i Murtazá⁶²⁰
- 905 Ba'zı esrāra teṭallu' iyledi
Ya'ni ba'zın baña da bildür didi⁶²¹
- 906 Lîki andan aña nesne dimedi
Didi Rabb'üm baña destür virmedi
- 907 Döndi evine 'Alī pes ağlayu
Süz_ıla cān u çigerler tağlayu⁶²²
- B111a 908 Vākıf oldu Fāṭıma çün ḥāline
Şordı bildi niçün ağlar ḥāli ne
- 909 Pes ṭuruṭ vardı Resūlullâh'a ol⁶²³
Ağlar_ıdı derd_ile ol pür-uşül
- 910 Görđi Server gözlerinden yaş aķar
Yaşı çün çigerleri oda yaķar⁶²⁴
- 911 Didi iy gözüm çırāğı ḥāl nedür
Kim gözüñde derdlü yaşıñ görünür⁶²⁵
- 912 Didi oldur kim 'Alī ağlar kıatı
Baña te'sîr itdi anuñ rıķķati⁶²⁶
- 913 Pes dilerem yā Resūlallâh şunu
Görmeyem ağlar zamānuñda anı⁶²⁷
- 914 Didi kim ol da niçün ağlar_ımış⁶²⁸
Didi bir ḥâcet dilemiş olmamış

⁶¹⁹ dimiş: demiş S / diyeyin: deyeyin S; neyimiş: ne demiş S.

⁶²⁰ mi'râcından: mi'râcında S; indi: itdi S / 'Alīyy-i Murtazá: 'Aliyyü Murtazá S.

⁶²¹ iyledi: eyledi S / ba'zın: ba'zısın S; bildür didi: bildürdi S.

⁶²² çigerler: çigerler S.

⁶²³ Resūlullâha: Resūlallâh B.

⁶²⁴ çün: kim B.

⁶²⁵ didi iy: kim iy B / derdlü: dertlü S; yaşıñ: başuñ B; görünür: görünür S.

⁶²⁶ kim: ki S / te'sîr: yeşîr [?] B; rıķķati: rıķķası B.

⁶²⁷ görmeyem: görmiyem B.

⁶²⁸ kim: ki B.

- 915 Didi iy gözüm nuri ol sır diler⁶²⁹
Dimege destür bize virmediler
- 916 Geldi fi'l-ḥāl indi Cibrīl-i Emīn⁶³⁰
Didi destür oldı aña di hemīn
- 917 Fāṭıma dilegini iyle revā
Tā 'Alī'nüñ derdine ide devā⁶³¹
- 918 Didi var imdi aña gelsün 'Alī
Vardı didi tiz irişdi ol velī⁶³²
- S 27a 919 Daḡı aḡardı henüz gözi yaşı
Sākin olmamış_ıdı baḡrı başı
- 920 Didi pes Server gelicek ol taḡı
Ḥaḡ didi 'izz ü celālümün ḡaḡı⁶³³
- B 111b921 İşbu günden girü vuşlat günüdür
Ya'ni iḡsān_ıla raḡmet günüdür⁶³⁴
- 922 Her kaçan kim aduñ añılsa senün⁶³⁵
Aḡsa bir ḡatre gözinden kimsenün
- 923 Hergiz oda yaḡmayam ben ol gözi
Ṭamuyı ki görmeye anuñ özi⁶³⁶
- 924 Aḡlañ imdi zıkrdür işbu dinen⁶³⁷
Cümle ānuñ vaşfidur bu söylenen
- 925 Ola kim āzād olasız siz ḡamu
Biz ṭamu görmeyevüz bir ṭamu⁶³⁸
- 926 *Ger dilersiz bulasız dārü's-selām*
*'Aşḡ_ıla diñ eş-şalātü ve's-selām*⁶³⁹

⁶²⁹ iy: kim B; ol: o S.

⁶³⁰ Cibrīl ü Emīn: Cebrā'il Emīn B.

⁶³¹ iyle: iyledi S; revā: revā S / devā: devā S.

⁶³² var imdi aña gelsün: didi var_ıdı diḡil gelsün B / Vardı didi tiz irişdi ol velī: vardı tiz irişdi vü hem ol velī S.

⁶³³ taḡı: daḡı S / didi: dedi S; celālümün: celālümün S; ḡaḡı:ḡaḡı B.

⁶³⁴ günden: dünden B; günüdür dünüdür B/ günüdür: gündür B.

⁶³⁵ kaçan: ḡanda S.

⁶³⁶ ṭamuyı ki: ṭamuyı da B.

⁶³⁷ aḡlañ: aḡluñ B; zıkrdür: zıkindür S.

⁶³⁸ biz: siz S; görmeyevüz: görmeyesiz S; bir ṭamu: hem siz ṭamu S.

⁶³⁹ 'aşḡ: şidḡ S.

[Mu'cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi ve Sellem]⁶⁴⁰

- S 27 a 927 Diñle imdi bir ğazâ idem saña
Mu'cize ile tolu önden soña
- 928 Birgün ol şadri ve bedri 'âlemüñ
Devleti ve iftihârı âdemüñ
- 929 Otururken şād olup Aşhâb_ıla
İrdi kâfir leşkeri aḫzâb_ıla
- 930 Didiler yâ pes Resûl-i Zü'l-celâl
Uş erişdi hâzır ol ehl-i dâlâl
- 931 Kim fülân yirde konuḫdur yâ Resûl
Eşidicek oldu Peyğamber melûl
- 932 Didi kim ṫur yâ Bilâl eyle şalâ⁶⁴¹
Cem' idüp aşhâbı_ idem def-i belâ
- 933 Tiz yerinden ṫurdı cân_ıla Bilâl
Ḥoş şalâ itdi ve cem' oldu ricâl
- S 27 b 934 Meşveret kıldı dedi Aşhâbla ol
Nicedür bu leşkerüñ def'ine yol
- 935 Dedi Selmân yâ Resûl-i Müste'ân
Görmişem hem nice yüz ceng ü kıran
- 936 Her kaçan kim gelse bir şehre 'adû
Devrine ḫendeḫ qazarlar iy ulu
- 937 Yer yerin birkaç kapu qorlar aña
Ceng iderler ol kapudan her yaña
- 938 Didi Peyğamber budur fikr-i kavî
Söyledi Selmân anı ḫoş ma'nevî
- 939 Pes yarağ u yat_ıla ḫoş gitdiler
Ḥendeḫi qazmaq içün 'azm itdiler
- 940 Gördiler kim barmağ_ıla Cebre'ıl
Cizmiş imiş ḫendeḫüñ yerin sebîl

⁶⁴⁰ Bu başlıktan sonra 1168. beyte kadar olan kısım Beyazıt'ta yoktur.

⁶⁴¹ ṫur yâ Bilâl: yâ Bilâl ṫur.

- 941 Gördi tekbîr itdi Aşhâb-ı kibâr
Başladı hem ol Resûl-i Kirdigâr
- 942 Anuñ ardınca Ebû Bekr-i kebîr
Dağı ardınca 'Ömer cüst-i dilîr
- 943 Şoñra aldı ānı 'Oşmān-ı hayā
Hem 'Alî kazduķca dirdi ađşinā
- 944 Sen vir ĩmān ehline hoş nuşreti
Kim bulalar ehl-i küfre furşatı
- 945 Başladı andan Muhācirler revān
İrdi hem Enşār_ıla pîr ü civān
- 946 Hendeķi kazmağa meşgûl oldılar
Hāzret-i 'İzzet'de maķbûl oldılar
- 947 İşbu resme qazar_iken ol Hālîl
İrdi min-feth_ile ol peyk-i Celîl
- 948 Didi yā Aħmed selām itdi İlāh
Ānuñ olsun didi feth-i 'izz ü cāh
- S 28 a 949 Ola bu küffāra feth-i/fethi nuşretüñ
Hem tuta şarkı ve ğarbı ümmetüñ
- 950 Çün bu fethi vahy kıldı Cebre'îl
Hurrem oldu cān u dilden ol Hālîl
- 951 Dedi hem bu fethi aşhāba Resûl
Şādumān oldılar olmişken melûl
- 952 Çün münāfıķlar eşitdi bu sözi
Kimisi güldi kimi dürdi yüzi
- 953 Didiler çün ümmeti dehri tutar⁶⁴²
Qorqusından yā niçün hendeķ qazar
- 954 Nola cevr itse Resûl'e düşmeni
Mārsuz genc ü dikensüz gül qanı

---

⁶⁴² tutar: tutan.

- 955 Gösterüp Aşhâbına mihr ü vefâ
Hoş kazardı hendeki ol bâ-şafâ
- 956 Bağlamışdı bağına bir päre taş
Yüregi tākāt bulup itmezdi fāş⁶⁴³
- 957 Yimemişdi üç gün olmuşdı ta'ām
Zikri [ve] fikri veli Rabbü'l-enām
- 958 Cābir-i Enşāri dirlerdi meger
Var_ıdı bir pīr ü dānā pūr-hüner
- 959 Tıydı hālın Muşafā'niñ ol 'azīz
İşini kodı elinden cüst u tiz
- 960 Geldi ehline didikim yā helāl
Açdur üç gündür Resül-i Zü'l-celāl
- 961 Nesne var mı kim anı da'vet idem
Şadrumuza tā başa kutlu kadem
- 962 Didi bir sağ arpa vardur bir koyun
Koyunu aş idelüm arpayı un
- 963 Tek götür Peygamber'i cānum fedā
Bu koyun ol Server'e olsun gīdā
- S 28 b 964 Cābir oldı bu söze key şādumān
Tırdı hendekden yaña oldı revān
- 965 Geldi i'lām eyledi Peygamber'e
Da'vetin 'arz iyledi ol Server'e
- 966 Didi Peygamber yaluñuz mı varam
Yoksa gelsünler mi Aşhâb-ı harem
- 967 Didi kim her kimi itseñ ihtiyār
Buyruğ u fermān senüñ iy şehriyār
- 968 Didi kim yā ehl-i hendek tiz gelüñ
Cābir evinde bu dem hāzır oluñ

---

⁶⁴³ itmezdi: dimezdi.

- 969 Yarın isterseñ eger cām-ı müdām
Cūşa gel di eş-şalâtü ve's-selām
- 970 Cābir'ün var_ıdı iki bülbüli
Ya'ni oğlançukları güller güli
- 971 Gördiler ol iki nūreyn-i şafā
Berķ urur nūr-ı Muḥammed Muştafā
- 972 Birbirine didiler iy cān-ı men
Nice luḫ idi bize gör Zū'l-minen
- 973 Çün Resül irdi bize yārān_ıla
Birkaç etmek yiye bir biryān_ıla
- 974 Gel beni tennūra at biryān olam
Tā Resül'ün 'aşķına ķurbān olam
- 975 Biri eydür iy gözüm nūrı beni
Gel öñürdi at ki görmeyem seni
- 976 Ol baña itdi tekellüf bu aña
İkisi de düşdiler oddan yaña
- 977 Yandılar ķapķara olup bī-mecāl
Āḫiret mülkine buldılar vişāl
- 978 Yitmez ola deyü bir biryān aña
Oldı ol iki ķuzı ķurbān aña
- S 29 a 979 Cābir'ün ḫātūnı ol faḫrū'n-nisā
Geldi tennūra feraḫ idüp şafā
- 980 Gördi kim ol iki oğlançıkları
Oda yanmışlar olup cāndan berī
- 981 Pes dirīg_ile ķılıp āh u fiğān
Gözlerinden yaş yerine dökdi ķan
- 982 Gerçi_kim dökdi ciğerden ķanlı yaş
Līkin itmedi bu sözi ḫalkā fāş
- 983 Cābir-i Enşāri'ye ķıldı ḫaber
Geldi Server çün aña ķıldı nażar

- 984 Görđi çün ođlanların ol zū-fünūn
Ođudı *innā ileyhi rāci'ūn*
- 985 Didi ğuşşa yime iy cānum ħelāl
Şādumānum çekmezem hergiz melāl
- 986 Eyle didi ve çıkardlar anları
İyle yanar āh odına cānları
- 987 Koydılar bir tekne içine hemān
Kimseler görmedin itdiler nihān
- 988 Aldı Cābir etmegi biryānı hem
Geldi Peyğamber öñine bā-ķadem
- 989 Nīm-ħandān oluban ol nīk-nām
Söyledi bir nice luţf_ıla kelām
- 990 Yimege çün itdi Peyğamber şalā
Geldi Cebrā'il didi yā Muştafā
- 991 Emr yokđur bu yimekten ol berī
Gelmeyince Cābir'ūñ ođlanları
- 992 Didi bir tuħfe rumūz itdi yine
Bāl ü per açdı uçup gitdi yine⁶⁴⁴
- 993 Çün bu remzi tıydı ol kān-ı şafā
Cūşa geldi gösterüp mihr u vefā
- S 29 b 994 Didi yā Cābir ķanı ođlanlarıñ⁶⁴⁵
Bu yemekden ħişşesi var anlarıñ
- 995 Didi Cebrā'il kī anlarsız yeme
Emr-i Ħaķ'dur geldi var gelmez dime
- 996 Ħayret oldı Cābir pes neylesün *
Ħaķ Resūline yalan mı söylesün
- 997 Teknesiyle geldi götürdi hemān
Kodı Peyğamber öñinde der-meyān

⁶⁴⁴ uçup: açup.

⁶⁴⁵ ķanı: ķanıyā.

- 998 İtdi çün [aña] Resūlullâh nazar
Ol-mübârek gözleri dökdi güher
- 999 Örtti üstini ridâsıyla hemân⁶⁴⁶
Al götürdi didi kim yâ Müste'ân
- 1000 Sen yine cân vir deyüp kıldı du'â
Çıgrişup âmîn dedi Aşhâb aña
- 1001 Bitdi Câbir gülşeninüñ gülleri
Ötdi hoş gūyâ idüp bülbülleri
- 1002 Turdılar müstağrak olup envere
Hoş şalâvat virüben Peyğamber'e
- 1003 Yeni cân buldı ol iki nevcüvân
Biri hurrem turdı biri şādumân
- 1004 Çıgrişurlar idi Aşhâb eş-şalât
Berķ ururdi nūr-ı kân-ı mu'cizât
- 1005 Câbir oldı hurrem ü hātūnı şād
Buldılar 'âlemde maķşūd-ı murād
- 1006 Gösterüp bu mu'cizâtı Muştafâ
Ni'met için itdi Aşhâb'a şalâ
- 1007 Katdı ağızı yarını ol ni'mete
Kim yedi ğarķ oldı baħr-ı raħmete
- 1008 Biñ Şahâbe yidi ve toydı tamâm
Ol koyun yine dirildi ve's-selâm
- S 30 a 1009 Hem yemek eksilmemişdi bî-ķuşūr
Lâkin olmışdı yiyenler ğarķ-ı nūr
- 1010 Çün bu mu'ciz daħı oldı âşikâr
Cümle tekbîr itdi Aşhâb-ı kibâr
- 1011 Şād ola rūħ-ı Muħammed Muştafâ
Vir şalâvât cân_ıla iy bā-şafâ

---

⁶⁴⁶ üstini: üstine.

- 1012 Çünkî bu evden ulu bezm itdiler
Yine hendek kazmağa 'azm itdiler
- 1013 Kimi bil hâzırlamış kimi kürek
Didiler biñ yıl yarağ bir gün gerek
- 1014 Hendek_ için kazdılar oldu tamām
Geldi kâfir leşkeri tutdı hıyām
- 1015 Hendekiñ dört yanını aldı çeri
Kim otuz biñ idi kâfir leşkeri
- 1016 Her biri irişdi kondı bî-kuşūr
Leşkeri çoğlugına mest-i gurūr
- 1017 Üc biñ idi cümle İslām leşkeri
Aḥmed için guşsa yirdi her biri
- 1018 Dirler_ idi āh idüp yā Muştafā
Kim yoluñda cümlemüz olsun fedā
- 1019 İrmesün 'ömrüñ günine tek zevāl
Sini zā'il itmesün ol bî-zevāl
- 1020 Ditreşürlerdi kamu olup melül
Ḥavf iderlerdi şola-varı Resül
- 1021 Çünkî tolundı güneş irişdi şām
Diñle neyler kâfire Rabbü'l-enām
- 1022 Bir çatı yıl çıkdı ol dün nāgehān⁶⁴⁷
Kâfire gösterdi maḥşerde nişān
- 1023 Çādırını ḥaymesiz itdi helāk
Başlarına gözlerine koydı ḥāk
- S 30 b 1024 Raḥt ü büngāhını kıldı tārūmār
Kimi cān virdi kimisi[n] kıldı dār
- 1025 Biñ melek virmiş_ idi ol Zü'l-celāl
İtdi küffārla kıtāl-ender-kıtāl

---

⁶⁴⁷ Dün: düne.

- 1026 Ol melekler ile kırdı kâfiri
Virdi cān kurtulmadı biñde biri
- 1027 Didi bu fetħi Resūl Aşhābına
Şükr kıldı ‘ālemüñ Vehhābına
- 1028 İşidüp oldı kamu Aşhābı şād
Cümlesi hoş buldı maqşūd-ı murād
- 1029 Yā İlâhî keşfinüñ maqşūdı çok
Lîki varmağa kapuña yüzi yok
- 1030 Senden olmazsa ‘ināyet ger aña
Āña maşşerde kala ‘ālen taña
- 1031 Gerçi illerden anuñ ‘işyānı çok
Lîki baħr-ı rahmetüñ pāyānı yok
- 1032 Luţf idüp yarın kerem kııl yā Muţf
Muştafā’yı hürmete eyle şefî
- 1033 Ehl-i imān_ile yā Hayy u ‘Alīm
Sāyesinde ‘arşıñuñ eyle muķīm
- 1034 Ol Hābībüñ mu‘cizātı haķķıçün
Nūr-ı zātı ve şıfātı haķķıçün
- 1035 Gözümüzden perde-i ‘işyānı sil
Cennet-i didārıñı erzānı kııl
- 1036 Oldı bu mu‘ciz daħı bunda tamām
Diñle aħlāķın daħı iy hoş tamām
- 1037 Pes du‘āsı oldı ānuñ müstecāb
Mu‘cizātın kimse mi ider hisāb
- 1038 Yarın isterseñ eger cām-ı müdām
Cūşa gel di eş-şalātü ve’s-selām
- S 31 a 1039 Haşre degin dinülürse bu kelām
Niçe haşr ola bu olmaya tamām

Mu'cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi ve Sellem

- 1040 Mu'cizâtı şıdk_ıla diñleñ gelüñ
Her birinden size hisse var bilüñ
- 1041 Şöyle birgün cümle[-i] eyyâmda
Şubh vaqtında ve gün aḥşamda⁶⁴⁸
- 1042 Zârılık geldi ḳapudan iĉerü
Muştafâ didi 'Alî'ye tur örü
- 1043 Ḳapudan mazlûma beñzer zâr ider
Zulm aña şorgıl neden irdi ne der
- 1044 Çıkdı ḳapudan 'Aliyyü'l-Murtazá
Gördi kim bu zârı ḳılan bir deve
- 1045 Dedi saña noldı [noldı] yâ cemel
Dedi saña dimege degil maḥal
- 1046 Haḳ Resûline dilerem söyleyem
Ne ise ḥâlüm aña şerḥ eyleyem
- 1047 Çıkdı Aḥmed bilesince zât-ı tām
Şu'le virüp gün gibi ol bedr-i tām
- 1048 Dedi nolduñ ey mübârek cânever
Güç_mi gördüñ seni kim döger söger
- 1049 Dedi kim yâ Muştafâ zulm itdiler
Diñle ey sultân-ı 'âlem nitdiler
- 1050 Ol Ebü Mes'üddurur mâliküm
Yolda idüm hem ağır idi yüküm
- 1051 Balçık_idi yolda düşdüm tapınuḫ
Ḳulları dögdı beni atdan inüp
- 1052 Her biri benden aña itdi gile
Yük iletmez dediler bu menzile
- 1053 Didi olkim evvel aluñ pālanın
Daḫı andan şoñra aluñ ḳalanın

---

⁶⁴⁸ eyyâmda: eyyâmı da / aḥşamda: aḥşamı da.

- S 31 b 1054 Yim[i] virmeñ taşra koñ hem anı
Aza ile boğazlañ hem dögin qanı
- 1055 Etini virüñ yesünler hāş u ‘ām
Şöyle aç ‘uryān qaldum ve’s-selām⁶⁴⁹
- 1056 Pes dedi kim ol Hābibe varayım
Qamu derdlere tabibe varayım
- 1057 Ol Hābīb elle boğazlasın beni⁶⁵⁰
Yolına qurbān kılayım bu canı
- 1058 Etimi yağumı mü’mınler yesün
Ni‘metine ol Hāqq’uñ hamd eylesün
- 1059 Hāqqumı al çünki ‘ādilsün bugün
Qavl-i Allāh birle ‘āmilsin bugün
- 1060 Muştafā yanına vardı issinüñ
Tā ki ala hāqqını bu miskinüñ
- 1061 Yā Ebā Mes‘ūd diñle neyledüñ⁶⁵¹
Yā niçün bu miskine zulm eyledüñ
- 1062 Dedi devemdür ne dilersem idem
Öldürem dögem sögem yā terk idem
- 1063 Dedi olmaz hāqqını alsam gerek
Hākime iş yok ‘adilden yegrek
- 1064 Dedi kim dedi saña bu işleri
Qakılursın bize bu teşvişleri
- 1065 Dedi ol zulmle döğüñ deve dedi⁶⁵²
Dögdiler qoymadılar eve dedi
- 1066 Dedi yā Aħmed nedir saña idesin
Söylesün deve gelsün işidesin
- 1067 Deveye Aħmed işāret eyledi
Ol deve gör kim ne sözler söyledi

⁶⁴⁹ şöyle aç ‘uryān qaldum: aç ‘uryān qaldum şöyle.

⁶⁵⁰ elle: eliyle.

⁶⁵¹ diñle: diñle kim.

⁶⁵² zulmle: zulm ile.

- 1068 Deve geldi ortaya kıldı kıyām
Hoş dil_ile Aḥmed'e virdi selām
- S 32 a 1069 Dedi evvel Ḥaḫḫ birdür bilürem
Cān-ı gönüldeñ şehādet kıluram
- 1070 Hem Muḥammed resūlidur[ur] Ḥaḫ'ũñ
Terk idũñ ayrı yolu toğrı baḫũñ
- 1071 Yā Muḥammed ḫaḫḫımı bunlardan al
Kāfire ḫaḫḫımı kılmazam ḫelāl
- 1072 Çün eşitdi devesinden bu sözi
Ol Ebū Mes'ūd yire sürdi yüzi
- 1073 Ḳarşusunda Aḥmed'ũñ el bađladı⁶⁵³
Āḫ kıldı zārı zārı ağladı
- 1074 Geldi ĩmāna getürdi barmağın
Dedi Ḥaḫḫ'ın [sen] resūlisin yaḫın
- 1075 Deveyi [andan] Resūl aldı şatun
Dedi hem kimse aña yük urmasun
- 1076 Kim kī [ānı] bağlaya yā yim vire
Cennete benümile bile gire
- 1077 Gezer idi otlağında ol ibil
Tā gelince cum'a günü şöyle bil
- 1078 Ol gün içmez [idi] şu yemezdi yim⁶⁵⁴
Kükreder idi na're ururdi dayim
- 1079 Şubḫ vaḫti mescidũñ ḫapusına⁶⁵⁵
İrişürdi Muştafā ḫapusına
- 1080 Na're ururdi baḫardı yüzine
Ḳulaḫ ururdi ḫapudan sözine
- 1081 Tā şuña dek Muştafā naḫl eyledi
Deve ol cum'a işitgil neyledi

⁶⁵³ ḫarşusunda Aḥmed'ũñ: Aḥmed'ũñ ḫarşusunda.

⁶⁵⁴ yim: yem.

⁶⁵⁵ vaḫti: vaḫtinde.

- 1082 'Ādet üzre yine geldi hizmete
Bilmedi ki tuş oldu mihnete
- 1083 Gördi mescidiñ içi tolmış gırī
Āh idüp ağlarlar ol peygamberi
- S 32 b 1084 Didiler kim ey mübārek cānavar
Girdi ma'sūkuñ yūri işiñe var
- 1085 Devecük çünkī bu sözi diñledi
Na'reler urdı bağırdı iñledi
- 1086 Yire döge döge geldi başını
Mescidüñ öpdi eşigi taşını
- 1087 Pāre pāre eyledi başın hemān⁶⁵⁶
Muştafā yolına teslīm itdi cān
- 1088 Beyini bulaşdı tağıldı taşa
Cümle hayrān kıldılar işbu işe
- 1089 Fāṭıma ḥātun aña kıldı kefen
Defn kıldı dedi bu işi gören

Mu'cizāt-ı Resūlullāh Şallallāhu 'Aleyhi ve Sellem

- 1090 Daḥı eşit mu'cizātından i cān
Neler oldu diñle[ye]sen ol zamān
Vezin: '--- / '--- / '--
- 1091 Meger birgün ol Ebū Cehl-i merdūd
Biraz küffār alub[an] geldi maṭrūd
- 1092 Dedi bir nesne isteyin [siz] andan
İdemeyüp kıla 'āciz elümden
- 1093 Meger kim Ka'be['nüñ] öninde iy yār
Yatur[ı]dı bir büyük taş rengi qar⁶⁵⁷

⁶⁵⁶ başın: başını.

⁶⁵⁷ Birinci ve ikinci mısralardaki vezinler farklıdır. İkincinin birinci ile aynı vezinde olması için söz gelimi Yatur_ıdı büyük taş rengi bir qar şeklinde olması gerekir...

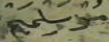

- 1094 Gelüp dedi kî yā Aḥmed dilerven⁶⁵⁸
 Țurup Ka'be öñine varasın sen
- 1095 Şu kara taşā kılasın işāret
 İki yarıla taş andan o sâ'at⁶⁵⁹
- 1096 İçinden çıka bir tāvūs-ı hūb-reng
 Anı görüp kala hayrān olup deng
- 1097 Daḡı aḡzında Țutmuş ola mektüb
 Yeşil nūrdan yazılmış ḡaṭṭı key hūb
- S 33 a 1098 Yazılmış ola içinde kî muṭlak⁶⁶⁰
 Muḡammed^{ün} Resūlullāh'dur ḡaḡ
- 1099 Deyesin tāvusa söyleye bu sâ'at
 Kî ḡaḡ mürsel benüm itgil şehādet⁶⁶¹
- 1100 Söze gelüp şol kî tāvus vallāh
 Nebīsin seni Ḥaḡ gönderdi Allāh⁶⁶²
- 1101 Eger böyle idersen ben de imān
 Öñüñde gelüp ola[yı]m Müselmān⁶⁶³
- 1102 Pes ol dem Țurdı yerinden şehāne⁶⁶⁴
 Yürüyüp Ka'be'ye oldı revāne
- 1103 Mübarek yüzünü Ḥaḡḡ'a Țutup ol
 Du'ā ide kaçan olmaya maḡbūl
- 1104 İşāret itdi taşā oldı (i)ki şaḡ⁶⁶⁵
 Kî andan zāhir oldı kudret-i Ḥaḡ
- 1105 İçinden çıkdı bir tāvūs-ı hūb-reng
 Anıñ cismine degmemiş hergiz seng
- 1106 Țutar aḡzında bir mektüb-ı mergüb
 Yazılmış nūr_ıla ḡaṭṭı igen hūb

⁶⁵⁸ kî: kim.

⁶⁵⁹ Şu: şol / o: ol.

⁶⁶⁰ yazılmış ola içinde kî: içinde yazılmış ola kî.

⁶⁶¹ mürsel benüm:

⁶⁶² gönderdi: göndürdi.

⁶⁶³ Müselmān: Müslimān.

⁶⁶⁴ Țurdı: şordı.

⁶⁶⁵ itdi: eyledi.

- 1107 Varuban ҡodı öñinde Resül'üñ
Nebīler seyyidi kana umülüñ
- 1108 Açuþ ol bitiyi okudılar heb
Niçe didiyse öyle gördiler heb
- 1109 Daħı didi i tāvus söylegil sen
Şehādet ҡıl Resül-i Haqqım ben
- 1110 Dedi tāvus ki ħalkıñ rehberisin
Nebīler şāhı 'ālem mefħarisin⁶⁶⁶
- 1111 Saña her kim inanmaya tamuda
Ebed çıkmayuban yan[ıs]ar oda
- 1112 Getüre saña anlar şıdķla ĩmān⁶⁶⁷
Yeri cennet ola yoldaşı Rıdvan
- S 33 b 1113 Bu sözi işidüp Bū Cehl-i murdār⁶⁶⁸
Dedi ancak olur cādū vü sehħār
- 1114 Ki ҡanķı cādu ola taşı ҡara
İçinden tāvus[ı] añun çıkara
- 1115 Dikeldi hergizin aşı imdi ҡābil
Anuñçün Ebū Cehl oldı o cāhil
- 1116 Niçe bunuñ gibi i'cāzı Aħmed⁶⁶⁹
Ki göstermişdur[ur] 'āleme bī-ħad
- 1117 Çünki diñledüñ bunu tebāre
Vir şalāvāt 'aşķ_ıla Peyğamber'e

Mu'cizāt-ı Resulu'llāh Şallallāhu 'Aleyhi ve Sellem

Vezin: - - - / - - - / - -

- 1118 Daħı gör diñle o Resül neyledi
Mekke'den gidüp çü hicrān eyledi⁶⁷⁰

⁶⁶⁶ 'ālem: 'ālemüñ.

⁶⁶⁷ saña anlar: anlar saña.

⁶⁶⁸ Bū: Ebū.

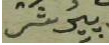
⁶⁶⁹ i'cāzı:

⁶⁷⁰ o: ol / çü: çün.

- 1119 Ümmi Ma'bed dirler_idi bir qarı
Bir gice konuğ edindi Server'i
- 1120 Hiç ta'âmı yoğ_idı bil i emîn
Bir aruğ koyuncuğı vardı hemîn
- 1121 Dedi Ümmi Ma'bed'e ol pāk[-i] dīn
Konuğ olduğ bu gice saña yağın
- 1122 Hīç ta'āmuñ var mı[durur] mā-ħazar
Vir yeyelüm dir bize Ĥayrū'l-beşer
- 1123 Dedi ol ĥātūn kī ey kütlu konuğ
Başdan ayağa sa'ādetlü konuğ
- 1124 Kızlık oldu kimse sağın sağmadı
Yirde ot bitmedi yağmur yağmadı
- 1125 Hiç ta'amum kalmadı iy dil-(...)⁶⁷¹
Nice konuğluk iderem ben size
- 1126 Dedi Server ol koyunı göreyim
Ger verürseñ destūr ānı sağayum
- S 34 a 1127 Ümmi Ma'bed aydur ey cān-ı cihān
Kaldı sütten ol koyun işbu zamān
- 1128 Yürüyimez ağsak [u] arıkdurur
Bil anı [hem] südi dağı yoğdurur
- 1129 Çün buyurduñ mı dana danalum bizsiz⁶⁷²
Siziñ olsun işde koyun işde siz
- 1130 Pes Resūlullāh buyurdı iy koyun
Gel dedi tiz geldi hem şundı boyun
- 1131 Kalduruban ol mübārek elini
Bir kezin şığadı hem ol yūñüni
- 1132 Ol koyun südlendi hemi pīr u şer⁶⁷³
İçi taşı toptolu yağ oldu üşer

⁶⁷¹ (...):

⁶⁷² dana danalum:

⁶⁷³ südlendi hemi: hem südlendi; pīr u şer:

- 1133 Şağdı ol koyunu çün [ol] mäh-rū
 Қапқак қалмады сүд тәлды қаму
- 1134 Ol südi içüben[in] nüş kıldılar
 Ğamlu cānların hem[ī] şād kıldılar
- 1135 Tırugeldi ol hatun şādumān *
 Gördi қойунуғы semürdi hemān⁶⁷⁴
- 1136 Tīz тұruban боғазлады anı
 Hızmet idüben bişürdi [hem] anı
- 1137 Niçe bişürdi қойуну andan revān
 Қоңшұларını қығırdı ol zamān
- 1138 Geldiler cümlesi heb oturdılar
 Ol қойунı ortaya getürdiler
- 1139 Pes Resūlullāh'a buyurdı iy 'amū
 Ol қойунı yīn etini siz қаму
- 1140 Dilerem kemiklerini diresiz
 Hıkmētullāh vardır ānı göresiz⁶⁷⁵
- 1141 Kemüceklerin қаму devşirdiler⁶⁷⁶
 Ol Resūlullāh öñinde қодılar
- S 34 b 1142 Eşid ol Server neyler ey bere⁶⁷⁷
 Tiz ridāsın örtди ol kemüklere
- 1143 Açuban Hāq'dan elini diledi
 Sen kī [?] bu қойунуға cān vir dedi⁶⁷⁸
- 1144 Çün Resūlullāh du'ā diledi
 Eşid imdi Hāq Teālā neyledi
- 1145 Ol ridā altında āna virdi cān
 Ol kemükleri қойун virdi hemān

⁶⁷⁴ gördi: getürdi.

⁶⁷⁵ vardır: vardırır.

⁶⁷⁶ kemüceklerin: kemüceklerini.

⁶⁷⁷ bere:

⁶⁷⁸ sen kī: kī sen

- 1146 Silkünüben ıurıgeldi söyledi
Hıağ nebısin yā Resüllāh dedi
- 1147 Ol cemā'at çünkı gördiler anı
Niçe diri itdi ölmış koyunu
- 1148 Bildiler kim oldur[ur] řāh-ı harem
Hem Resülullāh nebiyy-i muğterem
- 1149 Çünkı ānuñ mu'cizātın gördiler
Tıurup öñinde imāna geldiler
- 1150 Gördi ol hātun kişi bu işleri
Kim diri eyledi [ol?] ölmışleri
- 1151 Var_ıdı bir oğlı ānuñ ey ağı
Elsüz [ü] ayaıksuz idi ol dağı
- 1152 Ne gözi görür ne söyler[di] dili
Hem kulağları eşitmez ey velı
- 1153 Adı Ma'bed yatur[ıdı] köskütük
Hiçbir ā'zāsı degil idi bitük⁶⁷⁹
- 1154 Diñle imdi Ümmi Ma'bed ol zamān
Tıurıgeldi tiz yerinden ol hemān
- 1155 Vardı ol oğlancuğın kucakladı
Getürüb[en] Resül öñinde çodı
- 1156 Kendü ayağın tıuruban söyledi
Yüzini yire sürüben ağladı
- S 35 a 1157 Ne elü vardur bunuñ ne ayağı
Ne gözi var ne dili ne kulağı
- 1158 Dilerem bunu dağı řād idesin
Mu'cizātıñ bizle ābād idesin
- 1159 İşid imdi [sen] o Resül neyledi⁶⁸⁰
Tıuruban ridāsın örtđi ağladı

⁶⁷⁹ Ma'bed: bkz: Eren, Mehmet, "Ümmü Ma'bed", TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXXXII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 325-326. Müteakıb beyitte Ma'bed olarak geçmektedir. / ["bitük" kelimesinin ortaya çıkabilecek başka nüshalarda "bütün" kelimesiyle yazılmış olduğunu görebiliriz.]

⁶⁸⁰ o: ol

- 1160 Açub[anın] ol mübārek elini
Dedi yā Rabb sen bütün eyle bunı
- 1161 İy kamu ‘ālemleri var eyleyen
Kullarını rahmetiyle toylayan
- 1162 Dilerem senden kim ey Rabbü’l-enām
Bu kuluñ a’zâların kılğıl tamām
- 1163 Çün diledi ānı çıkdı iy ‘amū
Hak Teālā virdi a’zāsın kamu
- 1164 Heb bütün oldı eli ve ayağı
Hem gözi gördi eşitdi kulağı
- 1165 Silkinüben turıgeldi iy fetā
Heb görenler ānı kaldı ‘ibretā⁶⁸¹ [?]
- 1166 Turup oğlan hoş şehādet eyledi
Hak resülsin yā Nebīyallāh didi
- 1167 Çünkü bu mu’ciz dahı oldı tamām⁶⁸²
Vir şalāvāt Muşafā’ya iy hümām

HÂZĀ Fİ BEYĀNİ VEFĀTİ’N-NEBİYY ‘ALEYHİ’S-SELĀM⁶⁸³

- 1168 Başlayalum işbu söze süzedden [?]
Aç gözüñi dökmege yaş gözden [?]⁶⁸⁴
- 1169 Yaçalum kendümüzi pervāne-vār
İdelüm bu giñ cihānı bize dar⁶⁸⁵
- 1170 İşidenler diñlesünler derd_ile
Yaqsun oda irişüben göñile
- 1171 Yir ü gök içinde mañlūkuñ varı⁶⁸⁶
Āh idüben kamu iylesün zarı

⁶⁸¹ ‘ibretā: ‘ibreti

⁶⁸² mu’ciz: mu’cizāt.

⁶⁸³ Bu başlıktan sonra Süleymaniye farklıdır.

⁶⁸⁴ dökmege yaş: yaş dökmege.

⁶⁸⁵ cihānı bize: cihānı biz bize.

⁶⁸⁶ yir ü gök: yir i gök.

- 1172 Kaynasun deñizler giryān iylesün*
Cinn [ü] nās gön̄lüni biryān iylesün
- 1173 Zāhir olsun Muşafā’nuñ hürmeti
Kamu ‘ālem halkınuñ ol raḥmeti
- B 112a1174 Bilibeni hürmetini ‘ām u ḥāş
Seve ānı Haḫ katında ola ḥāş
- 1175 Hāşıl ola her birinüñ maḫşadı
[Tā] kıyāmet olalar Muḫammedī⁶⁸⁷
- 1176 Rūzi kılsun Haḫ size dārū’s-selām
‘Aşḫ_ile diñ eş-şalātü ve’s-selām
- 1177 Diñleñ imdi iy Muḫammed ümmeti
Nice ḳodı gitdi Aḫmed ümmeti
- 1178 Gön̄lünüzün gözini gelün açuñ
Bağrı pāre gözünüz yaşın şaçuñ
- 1179 Muşafā’nuñ mevtüni söyleyelüm
Derd_ile hem giryeler eyleyelüm⁶⁸⁸
- 1180 Tağlaruñ taşuñ yüregın tağlasun
Ten nolur işidicek cān ağlasun
- 1181 Odlara yaḫsun hem od için taşın
Taşlara dögsün işiden taş başın
- 1182 Muşafā ulı sözidür bil ‘ayān
İşidicek derd_ile iyleñ fiğān
- 1183 Derdünüze dermān ola yarın ol
Yuyıla günāhlaruñ arına bol
- 1184 *Ger dilersiz bulasız oddan necāt*
‘Aşḫ_ıla derd_ile di[yi]ñ eş-şalāt
- B 112b1185 İbni Mes‘ūd ne didi diñleñ yeri
Var_ısa sizde eger cān u diri

⁶⁸⁷ maḫşadı: maḫşadı; kıyāmet: kıyāmetde.

⁶⁸⁸ *Girye: ğırī [ğıriv].*

- 1186 Ölmedise dün̄ye sevsile canuñ⁶⁸⁹
Diñle imdi_öldügin şāhib-dinüñ
- 1187 Ol şeff'ü'l-müznibîn ol Muştafa⁶⁹⁰
Aḥmed ü Maḥmūd maḥbüb müctebá
- 1188 Enbiyā mühri vü münzir u nezīr
Ḳamusınuñ ulusı hem ol beşīr
- 1189 Devletümüz güneşi dost-ı İlāh
Ulumuz diñleyüben idüñ siz āh
- 1190 Derd_ile diñleñ açuñuz gözleri
Göz yaşına ğark_ıyleñ yüzleri
- 1191 Dönmediyse göñlüñüz katı taşa
İşidüben ağlaşuñ ḥadden aşa
- 1192 Yuyıla günāhlaruñ hem arınuḫ
Ḳurtara oddan sizi şeffi' olup⁶⁹¹
- 1193 Size cennet yakın ola ṭamu_ıraq
Diñleyüben vefātın idüñ firāk
- 1194 Kim kī bunu işidüp ağlamaya
Firāk odıla ciġer ṭaġlamaya
- 1195 Ṭaşdan ağacdan daḫı kemterdür ol
Er dimeye aña her kim erdür ol
- 1196 Yakın olmuş çün ölümü Server'üñ
Kim naşīḫat ider aşḫāba görüñ
- 1197 Didi varuñ kıġıruñ yārenleri
Ḳamu gelsüñ göreyin ben anları⁶⁹²
- B 113a 1198 Geldi Bilāl ḫalkı da'vet iyledi
Muştafa oḫur sizi gelüñ didi
- 1199 Size gelsün didi ol Faḫr-ı Cihān
Bilmezüm kim ḫāl nedür gizlü nihān

⁶⁸⁹ sevsile:

⁶⁹⁰ şeff'ü'l-müznibîn: şeff'e'l-müznibîn.

⁶⁹¹ oddan sizi: sizi oddan.

⁶⁹² ḳamu: ḳamı.

- 1200 Oldılar cem' 'Ā'ışe[nüñ] evine⁶⁹³
Ol nurı görüp bular hoş sevine
- 1201 Sevineler görüben görklü yüzün
Diñleyeler hem dañı tatlu sözin
- 1202 Nazar itdi bize gördük gözi yaş
Ol dem oldı yüregümüz külli baş
- 1203 Didi hoş geldüñüz iy yārenlerüm
Haq yolında toğrı yol varanlarum
- 1204 Taqviyi bırağmañuz elden dutuñ⁶⁹⁴
İki cihān haznesin bundan utuñ
- 1205 Taqviyile kul olur kullar Haqa
Taqviyile bulunur mülk-i beka
- 1206 Taqvi Allāh buyruğı benüm canum
Taqviyi elden komañ vardur ölüm⁶⁹⁵
- 1207 Taqviyilen oldı olan evliyā
Taqviyilen irdi iren Mevli'ya⁶⁹⁶
- 1208 Taqviyile oldı olanlar arı
Taqviyile olur iyler hep varı
- 1209 Raħmet itsün Tengri bize dā'imā
Siz oluñuz şer'üm üzre dā'imā⁶⁹⁷
- 1210 İşbudur vaşiyetüm benden size
Dā'im[ā] virüñ şalāt çok siz bize⁶⁹⁸
- B 113b1211 Himmet_ile dutuñuz hem sünnetüm
Sünnetüm dutan kişidür ümmetüm
- 1212 Beni añuñ du'ānuzda dā'imā
Hürmet iyleñ geldügince ayuma
- 1213 Şa'ban ayıdur bilüñ benüm ayum
Kıatı hürmet iyleñüz aña canum

⁶⁹³oldılar cem': cem' oldılar.

⁶⁹⁴taqvi: taqvā.

⁶⁹⁵taqviyi: taqvāyı.

⁶⁹⁶Mevli'ya: Mevla'ya.

⁶⁹⁷üzre: üzere.

⁶⁹⁸şalāt çok: çok şalāt.

- 1214 Görinücegez güninüñ niçesin
Dutuñ oruc idüñ ihyā gicesin⁶⁹⁹
- 1215 Tevbe idüp derd_ile hem arınuñ
Yidirüñ guşşasın[1] [hem]yarınuñ
- 1216 Zıkr [ü] tesbîh dağı çok ihsân idüñ
Cennete girmegi siz āsān idüñ⁷⁰⁰
- 1217 Toğduğum hem öldüğüm güne nazār
Hürmet idüp dünyeden iyleñ sefer
- 1218 Mağrur olmañ dünyeye mekkārdur
Eyüye ağı şakīye sükkerdür *
- 1219 Şabr_ıla kanā'ati elden komañ
Hağ kefldür rızkıñuza ğam yimeñ
- 1220 Ölümü aña duruñ unutmañuz
Elüñüz irdigine zulm itmenüz
- 1221 Rūzi kılsun Hağ size dārü's-selām
'Aşk_ıla diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1222 Biz eyitdük āh idüben yā Resül⁷⁰¹
İy bize bildirici dīnī uşul
- B 114a 1223 Zül[u]metlerini küfrüñ götüren
Hüccet[-i] Qur'ānı bürhān getüren
- 1224 İki cihān devleti ve güneşi
Noldı saña ki aqar gözüñ yaşı
- 1225 Bize söylersin gözüñ yaşı aqar
Bağrumuz pāre kıluş canmuz yaqar⁷⁰²
- 1226 Didi Server iy yarenlerüm bize
Vaqtidür yaşlar aqıdasız göze
- 1227 Beni ayırmağa sizden Hağ Çalab
Cebre'ıl geldi beni kıldı taleb⁷⁰³

⁶⁹⁹ Dutuñ oruc: oruc dutuñ; idüñ ihyā: ihyā idüñ.

⁷⁰⁰ zıkr [ü] tesbîh: zıkr(i) [ü] tesbîh / girmegi: girmege.

⁷⁰¹ eyitdük: itdük.

⁷⁰² canmuz: canımız.

⁷⁰³ ayırmağa: ırmağ> ayırmak; Cebre'ıl:Cebra'il.

- 1228 Dünyeden gitmekligüm oldı yakın
 Ƙamuñuz helâl idüñ ahret haƘın⁷⁰⁴
- 1229 Var_ısa kimse görüñ bende haƘı
 Ödeyeyin diñ gelüñ Allâh haƘı⁷⁰⁵
- 1230 Yâ elümden yâ dilümden biriñüz
 Eger incindise diyüviriñüz
- 1231 Ƙalmasun yarına hîç bir suçumuz
 Ödeyeyin yiter_iken gücümüz
- 1232 İşidicek Muştafâ'dan bu sözi
 Ƙamusınuñ yaş_ıla taldı gözi
- 1233 Durıgelüp 'Ukkaşe itdi nidâ
 Yâ Resülallâh saña cānum fidâ

Veziñ: '--- / '--- / '--

- 1234 Ğazādan geliyorurduñ dün içi
 DoƘundı çıplağ_ıdum Ƙamçuñ ucu

Veziñ: -'--- / -'--- / -'-

- 1235 Gâh sevindüm gâh yirindüm gâh güle
 Bilmezem Ƙaşd_ıla mı yâ sehv_ile
- B 114b1236 Server iydür yâ 'Ukâşe bu işi
 Hâşe Ƙaşd_ıla vuram ben bir kişi
- 1237 Yañılıpdur yâ 'Ukâşe bil anı
 Hâşe Ƙaşd_ıla uram bu ben seni
- 1238 Ben Muħammed ƘorƘaram sehvden daħı
 Al haƘuñı Ƙoma benden yâ aħı
- 1239 Yâ Bilâl tır yuƘarı Ƙamçı getür
 Fâtıma evündedür tır tiz getür
- 1240 Vir eline 'Ukkaşe tır sen öri
 Ben nice urdum_ısa ur sen girü

⁷⁰⁴ ahret: ahiret.

⁷⁰⁵ diñ gelüñ: gelüñ diñ.

- 1241 Hakkın alsun komasun ol yarına
Şuçlulara korku çokdur yarına
- 1242 Kamçı aldı eline vardı_ilerü
Turigeldi Aşhâb'ũñ kamu varı
- 1243 Āh idüben kaması ağlaşdılar
Gözlerinden çoğ yaşlar saçdılar
- 1244 Didiler yā 'Ukkaşe nedür halũñ
Şāhımızdan yaña sen şunma elũñ
- 1245 Her birimüzi biñer kez vur gel*
Şāhımızdan yaña uzatma tek el
- 1246 Cānımız bizde iken sen bil bizi
Saña vurdurmazuz ol görklü yüzi
- 1247 Ne dilersen bize it ço Ahmed'i
Vurıbanı aña itme zaḥmeti
- 1248 Server iydür iy yarenler oturuñ
Ara yirden ğavğayı siz götürüñ
- B 115a 1249 Şuc benümdür hem rażıyam ben aña
Nider_ise 'Ukkaşe itsün baña
- 1250 Koñ anı hakkını alsun benden*
Yāḥud 'afv itsün suçumı cāndan*
- 1251 Geñez olmaz yarın ödemek bilũñ
Şuçlu çeker 'azabın epsem oluñ
- 1252 Çün 'Ukāşe ilerü geldi durur
Cümle aşhâb ağlaşuḡ zārī kıılır
- 1253 Ağlaşuban zārī kıldılar tamām
Server iydür ḥakuñı sen al tamām
- 1254 'Ukkaşe_ıydür yā Resūlallāh saña
Ḳurban olsun bu canum öñden soña
- 1255 Çıplağ_ıdum vurdugunda sen beni
Sen nidersin yā Resūlī yā Nebī
- 1256 Didi Resūl ben de çıplağ olayın
Sen nice dirseñ öñüñde turayın

- 1257 Ben nice vurdum_ise sen dahı vur
İyleyicek iyle cānum kırtılır⁷⁰⁶
- 1258 Durıgelüp ilerü geldi hemān
Āl [ü] Aşhāb ağlaşup itdi figān
- 1259 Didiler yā ‘Ukkāşe gel Server’i
Vurma diyüp ağlaşurlar her biri
- 1260 Açdı şol dem arkasını Muştafā
Gör kī nider ‘Ukkāşe ehl-i vefā
- 1261 Kıamçıyı elden bıraıdı ol demin
Server’ün mührünü gördi ol hemīn
- B 115b1262 Server’i kıocdı ‘Ukkāşe ağladı
Ünin işiden yüregın taıladı
- 1263 İydür_ıdı yā Resül-i Kırdıgār
Maışadum buyıdı senden iy nıgār⁷⁰⁷
- 1264 Dıdı Server yā ‘Ukkāşe cenneti
Senün itdüñ hıleyıle rahmeti
- 1265 Dahı bılgıl tamudan olduñ ıraı
Cenneti kılduñ canuña hem tıraı
- 1266 Yā İlahı ol Habıb’ün hürmeti
Bu günahlu kıllara kııl rahmeti
- 1267 İster_ıseñ sen şefa’atün hümām
Derd_ıle dıñ eş-şalātu ve’s-selām
- 1268 Hem iyle gerekdür bılıñüz*
Key arınuñ kırkuludur yolıñuz
- 1269 Şuç_ıla gitmeñ [ve] bundan arınuñ
Kırkuları key kıatıdur yarınuñ
- 1270 Kıadır ü Kıahhār olur anda kıāzı
Key şakınuñ suclu eylemün sızi

⁷⁰⁶ iyleyicek iyle: iyle iyleyicek.

⁷⁰⁷ maışadum: maışüd.

- 1271 Ben severem sizi sevüñ siz beni
Ne didümse dutagörün siz anı
- 1272 İşbu dünyā[dur] degül dārü'l-ķarār⁷⁰⁸
Bir iş işleñ kī ola cāna yarar
- 1273 Dürişünüz dā'ima bu cān_ için
Toprak olur guşsa yimeñ ten için
- B 116a1274 Bize gereklüyi kamu söyledi
Ĝāfil olmañ dip vaşiyet eyledi⁷⁰⁹
- 1275 Rūzi kılsun Hāķ size dārü's-selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1276 Böyle didi ĥasta oldı ol hümām
Şöyle kim güneş yüzün dutdı ĝamām
- 1277 Taşalar düşdi feleklere kamu
Āl ü Aşĥāb üstine çökdi ĝamu
- 1278 On sekiz gün ĥasta düşdi nūr-ı pāk
Toĝrılıĝla dü cihānda yüzi aķ⁷¹⁰
- 1279 Şoragelürdi ĥalin yārenleri
Yanar_idi göricegez canları
- 1280 Tenleri biryān u giryān gözleri
Dirler_idi vā-Resülā sözleri
- 1281 Dirler_idi biz nidelüm yā Resül
Cānumuz ķurbān saña iy pür-uşül
- 1282 Yā İlāhī günümüz tolonusar
Başumuza dürlü zevāl geliser
- 1283 Şüm tāli' üstümüze toĝısar
Tengri dostı aramuzdan gidiser
- 1284 Ķarañulıķ bu cihāna tolısar
Şāhımızdan Hāķ bizi ayırısar
- 1285 Göñlümüzde ķalmayısar hīç şafā
Aramuzdan gidiser vāh Muştafā

⁷⁰⁸ dünyā[dur] degül: dünyā degüldür.

⁷⁰⁹ dip: diyüp.

⁷¹⁰ toĝrılıĝla: toĝrırıĝ_ıla.

- B 116b1286 Gidiser vāh ol Nebīler hātemi
Aydın iden on sekiz bin ‘ālemi⁷¹¹
- 1287 Gidiser vāh dünyeye aldanmıyan
Dün namāzın kıluban o hüsn-beyān
- 1288 Gidiser vāh arpa etmegın yiyen
Aña dahı yılda bir kez toymayan
- 1289 Gidiser vāh ol şeff‘ü’l-muznibīn
Ümmet olanı iden oddan emīn
- 1290 Gidiser vāh yidi kat gökden geçen
Gölgesini göricek şeytān kaçan
- 1291 Gidiser vāh bir kezin al götüren
Niçe yazuqlu bitisini düren
- 1292 Gidiser vāh taş elinde söyliyən
Tengri birdür sen Resūlisin diyen
- 1293 Gidiser vāh ol Nebīlerüñ begi
Dostlığına düzdi Hāq yiri gögi
- 1294 Gidiser vāh dā’imā giyen ‘abā
Yardım idegeldi hem bād-ı şabā
- 1295 Böyle diyüp dökdiler gözyaşını
İy niçeler dögdı taşa başını
- 1296 Varduğınca za’if oldı ol Resūl
Ol Nebīler Serveri ol pür-uşul
- 1297 Rūzi kılsun Hāq size dārü’s-selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve’s-selām
- B 117a1298 Çünkı toğdı şubh-ı yekşenbih günü⁷¹²
Artdı hastalığı ol şāhib-dinüñ
- 1299 Geldi Bilāl kapuya didi şalā
Server’i umar kī mescide gele
- 1300 Gūya gördi çıkmadı dost-ı İlāh
Başına koyup elin iyledi āh

---

⁷¹¹ aydın: iydüñ.

⁷¹² yekşenbih: yekşenbe.

- 1301 Fātıma vardı kapuya söyledi
Gözyaşın tökübeni āh iyledi
- 1302 Didi bil kī yā Bilāl babam yatur
Var biraz [sen] daḡı mescid[d]e otur
- 1303 Durḡurayın babamı ābdest ala
Senüñ_ile mescide var[a] bile
- 1304 Gitdi vardı mescide girdi Bilāl
Göñli evi tolu ḡuşsa vü melāl⁷¹³
- 1305 Bir zamān geldi yine didi şalā
Yā Ḥabībballāh yā ḡadre'l-'ulā⁷¹⁴
- 1306 İki cihān güneşi vü devleti⁷¹⁵
Namazuñ vaḡti tar oldu key ḡatı
- 1307 Munṡazırdur saña Aşḡāb u alüñ
Yā Resūlallāh nedurur ḡālüñ
- 1308 Server iydür yā Bilāl artdı maraḡ
Gir iḡerü dut beni ṡurgur biraz
- 1309 Yürimege var mı tenümde mecāl
Yoḡsa yetiṡdi mi ol vaḡt-i ecel
- 1310 Girdi Bilāl iḡerü gördi nurı
Za'if olmuş ḡuvvetüñ gitmiş varı
- B 117b1311 ṡolı-ay_iken hilāl olmuş hilāl
Server'i bu ḡāl_ile gördi Bilāl
- 1312 Āh idüben aḡladı dökdi yaşı
Vā-Resūlā diyüben dökdi yaşı
- 1313 'Aḡlı gitdi bir zamān düṡdi yire
Yoḡ mecālī kī ṡura 'aḡlın dire
- 1314 Server iydür yā Bilāl neyleyelüm
Geldi dostdan pes şabır eyleyelüm⁷¹⁶

⁷¹³ göñli: göñüli.

⁷¹⁴ zamān: zamāndan / ḡadre'l-'ulā:

⁷¹⁵ devleti: düvleti.

⁷¹⁶ geldi dostdan: dostdan geldi; şabır: şabar.

- 1315 Hastalığum katıdur durımazam
Yürüyüben mescide varımazam
- 1316 Ağlama tır yukaru var mescide
Ebū Bekr'e di kī imāmlık ide
- 1317 Ebu Bekr olsun imām kıluñ kabül
Tengri emri böyledür olmañ fuzül
- 1318 İşidicegez Bilāl'ün tākati
Tāk oldı qalması hīç kuvveti
- 1319 Çıkdı evden başına qodı eli
Şol kadar āh iyledi yaqdı ili
- 1320 Gāh gelürdi 'aqlı gāh[īce] gider
Vā Resūlā diyüben efgān ider⁷¹⁷
- 1321 Geldi girü mescide hem ağlayu
Döge döge gögsin ürek tağlayu⁷¹⁸
- 1322 Rūzi kılsun Hāq size dārü's-selām
'Aşq_ıla diñ eş-şalātü ve's-selām
- B 118a 1323 Çün Bilāl girdi qapudan içeri⁷¹⁹
Tırı geldi cema'at qamu varı
- 1324 Bile geldi şandılar ol Ahmed'i
Qamu 'ālem halkına ol rahmeti
- 1325 Gördiler bile degüldür Muştafa
Qalması hergiz gönüllerde şafā⁷²⁰
- 1326 Āh [u] efgān idüben ağlaşdılar
Yaqaların yırtuban baş açdılar⁷²¹
- 1327 Yaş yirine qan aqıtdı gözleri
Vā-Resūlā dimek_ıdı sözleri
- 1328 Didi Bū Bekr'e Bilāl olgıl imām⁷²²
İyle buyurdı saña görklü hümām

⁷¹⁷ gāh: gāhü ; gāh[īce]: gāhü / vā: vāh; efgān: figān.

⁷¹⁸ gögsin: gögüsin; ürek: yürek.

⁷¹⁹ çün: çünkī; girdi qapudan: qapudan girdi; içeri: içeri.

⁷²⁰ qalması hergiz gönüllerde: gönüllerde qalması hergiz.

⁷²¹ açdılar: aşdılar.

⁷²² Bū Bekr: Ebūbekr.

- 1329 Gecdi Bū Bekr aña vardı ilerü⁷²³
‘Aklı gitdi düşdi durmadı örü
- 1330 Bunı gördi ağladı Aşhāb u āl
Bize dirlik yā Resūl sensüz muḥāl
- 1331 Neyleyelüm biz nidelüm āh [u] vāy
Aramuzdan gidiser ol ṭolı-ay
- 1332 Gündüzümüz döniser bizüm düne
Noladı irmeyedük işbu güne⁷²⁴
- 1333 Yā Resūlallāh yā şems-i cihān
Diyüben iylediler yine fiḡān
- 1334 Çün işitdi bularuñ āvāzını
Fāṭıma’dan yaña döndi yüzünü
- 1335 Faṭma’ya esirgeyüp dir yā kuzı
Yağdı gözyaşıyla āh Aşhāb bizi⁷²⁵
- B 118b1336 Kendüleri bunlar idiser helāk
Allah’uñdur nidelüm ḥüküm [ü] dilek
- 1337 Görmedügiyçün bular bir vaqt beni
Ḥasret odıla yaqısarlar cānı
- 1338 Ḥaşre dek görmeyeler nice ideler
Ḥaḡ ‘ināyet ide şabr iyleyeler
- 1339 Rūzi kılsun Ḥaḡ size dārü’s-selām
‘Aşḡ_ıla diñ eş-şalātü ve’s-selām
- 1340 Diñ ‘Alī’ye gelsünler ‘Abbās_ıla^{*726}
İkişile mescide varam bile
- 1341 Geldi ‘Abbās ‘Alī’ ile gördiler
Muştafā’nuñ ḳoltuḡına girdiler
- 1342 Vardı çünkim mescide girdi hümām
Girdi miḥrāba olup ḥalḡa imām⁷²⁷

⁷²³ gecdi Bū Bekr: Ebū Bekr’i gecdi.

⁷²⁴ noladı: nolaydı.

⁷²⁵ Faṭma’ya esirgeyüp: Esirgeyüp Faṭma’ya / yağdı gözyaşıyla aḡ: yağdı āhı gözyaşıyla.

⁷²⁶ diñ: diyüñ.

⁷²⁷ girdi miḥrāba olup ḥalḡa: miḥrāba girdi vü oldı ḥalḡa.

- 1343 Kıldılar çünkim namāz oldu tamām
Aşhabından yaña döndi ol hümām
- 1344 Didi kim yā mü'minīn yā müslimīn
Arañuzdan ben gider oldum hemīn
- 1345 Göreyin cümleñüzi gelüñ beri
Beni kanda göresiz andan geri⁷²⁸
- 1346 Enbiyālar benden öñdin geldiler
Va'de yitüp dañı olar öldiler⁷²⁹
- 1347 Bize dañı geldi yitişdi ecel
Allah'ındur emr virilmez mecāl⁷³⁰
- B 119a 1348 Firkat odıyla sizi yaqmañ gelüñ⁷³¹
Dünyeye gelen gider qalmaz bilüñ
- 1349 El-vidā' olsun size ve el-vidā'
Hastalık oldu öküş artdı şudā'
- 1350 Dünyeden āñir günümdurur bugün
Āñrete gitmek baña bir hoş düğün⁷³²
- 1351 Dosta giderem kamu bitdi işüm
Ümmetümden ğayrı yokdur teşvişüm
- 1352 Sevgülüsiz [siz] baña cānum gibi
Qanda bulasız ya siz benüm gibi⁷³³
- 1353 Taqviyile olñuz siz dā'imā
Haq rızāsı ola size dā'imā
- 1354 Beni bilmek oldurur siz biliñüz
Kāhil olmañ sünnetümi qılıñuz
- 1355 Farz olanı siz idüñüz hem edā
Fażlıyla Haq size raħmet ide
- 1356 Qamuñuzı dileyem olam şeft'
Her ne nesne qorquñuz idem refi'

---

728 beri: biri / geri: giri.

729 dañı olar: olar dañı.

730 emr: emir.

731 firkat: fūrāk; odıyla: odıla.

732 āñret: āñiret.

733 ya:

- 1357 Çok du'alar çok vaşiyet iyledi
Ne ki gerekdür kâmusın söyledi
- 1358 Rûzi kılsun Hâk size dârü's-selâm
Derd_ile diñ eş-şalâtü ve's-selâm
- 1359 Durıgeldi rûh-i pâk-i Muşafâ
Çünkü itdi aşhabın gönlin şafâ
- B 119b1360 Geldi eve yaşduğa kodı başın
Allah'a işmarladı cümle işin
- 1361 Varduğınca hastalık oldu katı
Şabr itdi itmedi şikâyeti
- 1362 Çünkü doğdı şubh-ı düşenbih günü⁷³⁴
Geldi kapudan içerü bir üni
- 1363 Var mı destür yâ Muhammed girmege
Ne ki buyruldısa kaydın görmege
- 1364 'Azra'ildi kapudan iden nidâ⁷³⁵
Mağşadı bu Server'i ala gide
- 1365 Yas için giymiş kara tonlarını
'Arab'a beñzetti mutlak ününi
- 1366 'Ayşe iydür Fâtıma'ya iy kızum
Yoğdurur 'Arabla bu benüm sözüm⁷³⁶
- 1367 Edebsüz ol utanmaz 'Arabdurur*
Nâgehânî şimdi içerü girür
- 1368 Kapuya var it [kî] hastadur babam
Râzi degül girme içerü adam
- 1369 Hoş olıcağaz babam sen gelesin⁷³⁷
Maşlahatuñ neyise sen bulasın
- 1370 Çünkü vardı Fâtıma didi sözün
Döndi girü 'Ayşe'den yaña yüzün

⁷³⁴ düşenbih: düşenbe.

⁷³⁵ 'Azra'ildi: 'Azrâ'il idi / mağşad: mağşüd.

⁷³⁶ 'Ayşe: 'A'şşe / 'Arabla: 'Arab_ıla.

⁷³⁷ hoş olıcağaz babam: babam hoş olıcağaz.

- 1371 Gine geldi bir koyu er [?] key kıatı⁷³⁸
Yire boyandı ol ānuñ heybeti
- 1372 Gözin açdı Server iydür iy kızum
Kimse mi vardur kıpumuzda bizüm
- B 120a 1373 Kılağına girdi bir heybetlü ün
Dünyeden ben giderem beñzer bugün
- 1374 Āvaz ıssı beñzemez cinn ādeme
İşidicek kırkı düşdi cānuma
- 1375 Ditredi ā'zālarumuñ kıamusı
Kızdı yüregim getirüñ kıanı şu
- 1376 Faṭma iydür iy güneş yüzlü baba⁷³⁹
Arpa etmegın yiyüp geyen 'abā
- 1377 Döşegi eski ḥaşır yaşduğı taş
Uyku için kıomayan hıç yire baş
- 1378 Didüm aña kim babam ḥastadurur
Var aḥı git ğavġaḥı bizden götür
- 1379 Ādem_iseñ şakla aḥı edebī
Ḥastadurur ğavġayı sevmez ebī
- 1380 Diñlemez hıç sözümi 'Arab benüm
Üni daḥı key kıoyuk yağıdı canum⁷⁴⁰
- 1381 Bilmezem şağır mıdur yā işidür
Key göñlü tımı kıara kışidür
- 1382 Ditredi gevdem göricek yüzünü
Sevmedüm bu 'Arab'ıñ ben sözüni
- 1383 Didi Server yā Faṭıma ol 'Arab⁷⁴¹
Çok [u çok] evler idipdür ol ḥarāb
- 1384 Ayırandur oğı kıızı aneden
Bağrını baş gözlerini yaş iden

⁷³⁸ er:

⁷³⁹ Faṭma: Fāṭıma.

⁷⁴⁰ 1139 ve 1140. beyitlerin 2. Mısraları taksim tehırlı kullanılmıştır.

⁷⁴¹ Faṭıma: Fāṭıma.

- 1385 Babayla aneler karşıısına
Genç kızuları alup koyan sine
- B 120b1386 Sen anı şanma ciger kösem 'Arab
Girdügi evler anuñ olur ħarāb
- 1387 Kızum oldur cānları alan kişi⁷⁴²
Ĥalkı ağlatmağ olan dā'im işi
- 1388 Gelmez andan kimseye raħmet nazār
Görklü şüretleri şoldurur bozar⁷⁴³
- 1389 'Azra'il'dur[ur] kızum sen bil anı
Kamu tenlerden odur alan canı⁷⁴⁴
- 1390 Ata gücin anlaruñ billerin [?]*
Budur üzen alup elden güllerin
- 1391 Diyüp oğul ağıdan acı yaşı⁷⁴⁵
Budurur taşlara dögdüren başı
- 1392 Anları oda yaķuban budurur⁷⁴⁶
Gözlerinden acı yaşlar tökdürür
- 1393 Şoldurandur gül gibi tāze yüzi
Tolduran toprak ile kara gözi⁷⁴⁷
- 1394 Kır'an oğur dilleri pās iyleyen
Sin içinde kırtlara aş iyleyen
- 1395 Gelin ü kızlar yigit nārüsteler⁷⁴⁸
Cānın alup bu idendür ħasteler
- 1396 Ağac ata bindirüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden
- 1397 Başlar açup geydüren pālasları
Tutduran kara giyüben yasları

⁷⁴² kızum oldur: oldur kızum.

⁷⁴³ bozar: pozar.

⁷⁴⁴ odur: oldurur.

⁷⁴⁵ diyüp oğul: oğul diyüp.

⁷⁴⁶ yaķuban: yaķıban.

⁷⁴⁷ tolduran toprak ile: toldurandur toprakla.

⁷⁴⁸ Nārüsteler: nareste. Reste, kurtulmuş anlamında olup bağlam açısından bakıldığında bitmiş, yetişmiş anlamında rüste olabileceği düşünülerek ele alınmıştır.

- 1398 Atayıla aneyi derdlü iden⁷⁴⁹
 Ellerinden yavrusın kapuþ giden
- B 121a 1399 Tağıdan dirnekleri evler bozan⁷⁵⁰
 Şaşırup 'aķılları gücler üzen
- 1400 H̄asret_ile niçelerüñ canların
 Alubeni çüridendür tenleri[n]
- 1401 Niçe nārüsteleri ögsüz koyan⁷⁵¹
 Niçe niçe ana oğulsuz koyan
- 1402 Niçelerüñ cānımı alan şusuz
 Niçe ğalba evleri koyan ısu⁷⁵²
- 1403 Genc kişi h̄ātunları t̄ul iyleyen
 Kulları beg begleri kul iyleyen
- 1404 Niçe t̄onlar giyeni 'uryān iden⁷⁵³
 Bağrı pāre yüregın büryān iden
- 1405 Yolduran atalara şaķal u saç
 K̄ara t̄onlar geydüren üstine t̄ac⁷⁵⁴
- 1406 Tögdüren göğüsleri başlar açuþ
 Ağladan gündüz gice yaşlar saçuþ⁷⁵⁵
- 1407 Firķat odına yaķan ķardaşları⁷⁵⁶
 Ağu iden t̄atlu t̄atlu aşları
- 1408 'Azra'ildür bil anı cānum ķuzı
 Eymen ol koymaz ķulađına sözi
- 1409 İy gözüm nūrı kapu açmak gerek
 Çāre yoķdur şerbeti içmek gerek
- 1410 Kimsene bulmadı andan hiç çare
 K̄amu maħlūk varısardur nā-çare

---

⁷⁴⁹ derd: dert.

⁷⁵⁰ bozan: pozan.

⁷⁵¹ nārüsteleri: nāresteleri.

⁷⁵² ğalba: ğalebe.

⁷⁵³ t̄onlar: t̄onları.

⁷⁵⁴ t̄onlar: tonları.

⁷⁵⁵ gündüz gice: gice gündüz.

⁷⁵⁶ firķat: firāk.

- 1411 Seni yetīm komağa geldi oğul
Kimseden yokdur adı [?] anı koğul
- B 121b1412 Rūzi kılsun Hāḡ size dārū's-selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1413 İy gözüm nūrı ciger-küşem benüm
Dosta gitmek oldu endişem benüm
- 1414 Yitesi çekdüm cefâyı dünyede
Dost kığırdı kim baña ihsân ide
- 1415 Çünkü dost kığırdı dosta varayın
Diñ yarenlerüm[e] gelsün göreyin
- 1416 Göredurayın gidince anları
Tiz kığıruñ gelsünler anlar beri*
- 1417 Beni anlar bir dahı görmeyiser
Şoḡbetüme dünyede irmeyiser
- 1418 Çün işitdi Fāḡıma Server sözin
Öpdi kocdı sürdi yüzine yüzün⁷⁵⁷
- 1419 Boynunu kucaklayuḡ çok ağladı
İşidenlerüñ yüregın tağladı
- 1420 'Aklı gitdi bir zamān düşdi yire
Bulmaz kendüyiñi 'aqlın dire
- 1421 Kendüye gelübeni kaldırdı baş
Aḡar_ıdı gözlerinden tolu yaş
- 1422 Dir nideyin baba sensüz ben canı
Al dutağit komağıl bunda beni
- 1423 Sen gidüben soña ben kalmayayın⁷⁵⁸
Firḡat odına da'im yanmayayın
- B 122a1424 Senüñ_ile bile gireyin sine
Ḳopıcağaz hem bile kōpam bile
- 1425 Vāh ölüme vāh ölüme vāh ölüm
Giyiren ḡalḡa ḡara eski kilim

⁷⁵⁷ kōcđı: ḡoçđı.

⁷⁵⁸ kalmayayın: kalmayayın.

- 1426 Faṭma ‘Azrā’ile iydür iy melek⁷⁵⁹
Ben za’ife kıyma itmege helāk
- 1427 Seni bunda viribidiyse Huzā
Didi dostuma kığır gelsün bize
- 1428 Țur yuḡaru sen girü varğıl Hāḡ’a
Beni esirgeye ḡālūme baḡa
- 1429 Babam öñinde benüm işbu canum
Ḳabz idüben sen ḡoğıl bende tenüm⁷⁶⁰
- 1430 Ānuñ olsun bāḡi ömrümüñ varı
Bir nefes olma[ya]yın ansuz diri
- 1431 Bağrumı baş gözümi yaş itmegil
Babama ölüm sözini itmegil
- 1432 Kerem iyle bu sözi söyleme sen
Ben za’ifi [gel] yetim iyleme sen
- 1433 Gel beni al ḡo anı ben öleyin
Cānumı cānına ḡurbān ideyin
- 1434 Biz virelüm size her ne kī gerek
Babama ölüm sözün söyleme tek
- 1435 Ḥasan_ıla hem Ḥüseyn’i de bile
Dağı virelüm ne dilerseñ dile⁷⁶¹
- 1436 Ebū Bek[i]r ‘Ömer [u] ‘Oşmān ‘Alī
Al bu dört yarı babamdan çek eli⁷⁶²
- B 122b1437 Beni yetim iylemegil iy melek
Babam alup beni iyleme helāk
- 1438 Yoḡsa bir āh iderem yalın çıḡa
Ḳamu işbu ‘ālemi oda yaḡa
- 1439 Geçe toḡız felegi ‘arşa degin
Yirde gökde ne kī var yaḡa hemin

⁷⁵⁹ Faṭma: Faṭıma; ‘Azrā’ile iydür: iydür ‘Azrā’ile.

⁷⁶⁰ sen ḡoğıl: ḡoğıl sen.

⁷⁶¹ virelüm ne dilerseñ: ne dilerseñ virelüm.

⁷⁶² babamdan çek: çek babamdan.

- 1440 İy melek billâh işit bā-emr-i Hâk⁷⁶³
Beni esirge gözüm yaşına bak
- 1441 Ne koduñ kardaş baña vü ne ana
Babamı alup beni yakma yine
- 1442 Bir garīb-i yetimem Mekke şarum⁷⁶⁴
Hem babamdurur benüm ancağ varum
- 1443 Şefkat iyle sen ayırma beni gel
Koma yāhud bunda beni bile al⁷⁶⁵
- 1444 Vā-firākā vā-firākā vā-firāk
Kullaruñı iyle bu hālden ırak
- 1445 Server iydür Fātıma'ya iy kuzu
Nice ağlarsın *ko ya yakma* [?] bizi
- 1446 İy ciger-küşem atadan aneden
Ayırandur evleri vīrān iden
- 1447 İy senüñ gibi niçeler ayırur⁷⁶⁶
Şanma ki ağladuğunu kayırur
- 1448 Tengri'nüñ hışmından ol bir kuldurur
Cānları alan cihānda oldurur
- 1449 'Azra'il dirler aña virmez emān
İy oğul düşdi baña gitmek hemān
- B 123a 1450 İy ciger-küşem benüm itme firāk
Gideyorun benden olma[yıñ] yırak⁷⁶⁷
- 1451 Şimdiye dek yetim idüñ anadan
Kalışarsın gine yetim atadan
- 1452 Gel berü iy Fātıma kızum berü
Kanda göresin beni andan girü
- 1453 Kālur olduñ bil babasız bunda sen
El-vidā' olsun oğul kalgıl esen

⁷⁶³ billâh: billâhi; bā: bī.

⁷⁶⁴ şarum: şehrüm.

⁷⁶⁵ koma yāhud: yāhūd koma.

⁷⁶⁶ senüñ gibi niçeler: niçeler senüñ gibi.

⁷⁶⁷ gideyorun: gideyorurun.

- 1454 Şabr-ı cemîl ile sen itme ğırî⁷⁶⁸
Dünyeye gelen kişi gider giri
- 1455 Olmadı hîç kimse ölümden emîn⁷⁶⁹
Pâdişāhuñ taqdiri böyle hemîn
- 1456 Didi bundan soñra iy aşlan ‘Alî
Oķı gelsün şol iki kıızıl güli
- 1457 İşidüben ol ikisi geldiler
‘Ayşe hücreşi içine girdiler
- 1458 Muştafā iydür vaşiyet iylerem
İşid imdi yā ‘Alî ne söylerem
- 1459 Hüseyn’le Hāsan’ı hoş dutasın⁷⁷⁰
Dünyeye aldanmayasın utasın
- 1460 Fātıma daħı yetîmdür anadan
Yine yetîm olısar uş atadan
- 1461 Hoş dutasın luţf_ıla ānı daħı
Ben severem ānı hem seni daħı
- 1462 Būki[lüy]len iyle hem baña kefen
Sen yur_iken kimseye baķdurma sen
- B 123b1463 Olmasun kim kimse göre tenümi
Dört vaşiyetdür şad iyle cānumı
- 1464 Rūzi kılsun Hāķ size dārü’s-selām
‘Aşķ_ile diñ eş-şalātü ve’s-selām
- 1465 ‘Ayşe ana çün işitdi bu sözi
Yaş_ıla ğarķ oldı ol görklü yüzi
- 1466 Başına koyubanı ol egsini
Āh idüp derd_ile yaķdı kendüni⁷⁷¹
- 1467 İydür_idi yā Hābīb [u] yā helāl
Nice oldı diyivir baña bu hāl

⁷⁶⁸ ğırî: ğıriv (anlam olarak).

⁷⁶⁹ hîç kimse ölümden: hîç ölümden kimse.

⁷⁷⁰ Hüseyn’le Hāsan’ı: Hāsan_ıla Hüseyn’i.

⁷⁷¹ āh idüp derd_ile: derd_ile āh idüp.

- 1468 Nice gördüm hasta olduñ seni çok
İlla böyle itdüğüñ hergiz yok*
- 1469 İy gözüm nûrı ve gönümün mahı
Noldı saña böyle idersin ahı
- 1470 Server iydür 'Āyşe'ye iy hoş hulu⁷⁷²
Bilesin kim kalırsın sen tulu
- 1471 Kalırsın yā 'Ayşe tul sen*
Ululıktan çekisersin el sen*
- 1472 Olırsın sen bugün benden cüzā
Āhıret hakkın helāl iyle bize⁷⁷³
- 1473 Helālımsın helāl iyle varını
Taleb itme nesne benden yarını
- 1474 Gidiserem dünyeden bilgil anı
Bulmayasın isteyüben sen beni
- B 124a 1475 Āh u vāh_ıla geçe kamu günüñ
Döke gözüñ yaşı dökmeye anuñ
- 1476 Çün işitdi 'Āyşe ölüm sözün⁷⁷⁴
Muştafā ayağına vurdı yüzün
- 1477 Gözyaşın tökübeni itdi firāk
Bir hale geldi kī kullardan ırak
- 1478 'Aklı gitdi düşdi yatdı bir zamān
Öldi şanurdı anı gören hemān
- 1479 Çünkī geldi kendüye iydür İlāh
Bundan ilk[in] iylegil beni tebāh⁷⁷⁵
- 1480 Toprak iyle beni varlıktan geçür
Kerem iyle Hābib'ünden öñ geçür
- 1481 Görmeyeyin dostuñuñ öldüğünü
Hem mübārek şüreti şolduğunu

⁷⁷² hulu: huy>hu bağlamındadır.

⁷⁷³ bugün benden: benden bugün / āhıret hakkın helāl iyle: helāl iyle āhıret hakkın.

⁷⁷⁴ çün: çünkü; işitdi 'Āyşe: 'Āyşe işitdi.

⁷⁷⁵ bundan ilk[in] iylegil: bundan beni ilik eylegil.

- 1482 İy Kerīm ü iy Raḥīm ü lā-yezāl
Bize taqdīr iyledūñ böyle ezel
- 1483 İtmeyeydūñ bizi dostuñdan cüzā⁷⁷⁶
Fırqati[n] göstermeyeydūñ [sen] bize
- 1484 Vāh nidelüm vāh nidelüm vāy vāy
Tolınusar gözümüzden tölı-ay
- 1485 İriser ‘ālem günine hem zevāl
Ağı olısar bize dünyāda bal
- 1486 Dünyenūñ revnađı olısar qara
Qarañulıq düşiser her bir yire
- 1487 Keşke işbu güne biz irmeyedük
İşbu ḥāli göz_ile görmeyedük
- B 124b1488 Yā Resūlallāh ben sensüz nidem
Dile Ḥaḳ’ dan senūñ öñüñce gidem
- 1489 Bāđı ‘ömrüm senūñ olsun iy ulu
Sen gidüben qalmayayın ben tulu
- 1490 İy ulum iy ḥasretüm başum tacı
Senden ayrılmāq baña igen acı
- 1491 Vā-firāqā vā-firāqā vā-firāq
Qullaruñdan bu ḥali iyle ırāq
- 1492 Server iydür ‘Āyişe’ye yā ḥelāl
Neyiçündür bu şikāyet işbu ḥāl
- 1493 Ḥod bilürsin işbu dünyā ḥālini⁷⁷⁷
Her kişi almışdur ölüm yolunu⁷⁷⁸
- 1494 Ölse gerek dünyeye gelen kişi
Taqdir_ile işlenür Ḥaḳḳ’uñ işi
- 1495 Muṭi‘üz her ne gele Ḥaḳ’ dan bize
Hem şabır itmek gerekdurur size⁷⁷⁹

⁷⁷⁶ itmeyeydūñ: iyleyeydūñ [“itmeyeydūñ” olarak alınması bağlam açısından doğrudur.] / fırqati[n] göstermeyeydūñ [sen] bize: göstermeyeydūñ fırqat günün bize.

⁷⁷⁷ ḥod bilürsin: bilürsin ḥod.

⁷⁷⁸ kişi: kişinün.

⁷⁷⁹ şabır: şabar.

- 1496 Şabr_ıla var sen yüri yana yana
Hak buluşdura seni bize yine
- 1497 Ümmetüme idinüz benden selām
Yarın[a] maşşerde ben sizi bulam
- 1498 El-vidā' olsun saña yā 'Āyişe
'Ömrümüzün āhırını geldi bişe
- 1499 Söyler illā gözinün yaşı aķar
Ġāh dutar kañırılıp taşra baķar
- 1500 Gördiyidi 'Azra'il geldi yine
İçerü girmek diler kaşdı cana
- B 125a 1501 Āh idüben ehline iydür tıruñ
Kimse gelür bunda içerü girün
- 1502 Çünkü bunlar vardı girdi içerü
Taşradan geldi bir āvāz[e] girü⁷⁸⁰
- 1503 Āvazesin bildi çün dost-ı İlāh
Secdeye varup yine iyledi āh
- 1504 İydür_idi iy Kerīm ü iy Raḥīm
Ümmetümi severem oldur ahum
- 1505 Şanmañuz kim kıyamamazam cānuma
Ümmetümdür derdüm ancak yanuma⁷⁸¹
- 1506 Nidisersin ümmetüme ey Ḥudā
Bilisem [de] guşşadan olsam cüdā
- 1507 İy Kadir ü Kayüm iy Lā-yezāl⁷⁸²
Ümmetümden yardımcıyıñ iyleme zāl
- 1508 'Azra'il'e didi iy emr-i Ḥuzā
Gir içerü neye geldün di bize
- 1509 Ne buyurur didi bize ol Celīl
Düst dostu varmağa sensin delīl
- 1510 'Azra'il girdi_çeri viridi selām
Didi sensin şāhımız biziz gulām

⁷⁸⁰ bunlar vardı: vardı bunlar / geldi bir āvāz[e]: bir āvāz geldi.

⁷⁸¹ yanuma: yanıma.

⁷⁸² Kayüm iy: Kayyüm u iy.

- 1511 Hürmetüñ bilmez degülüz biz senüñ
Sen Resül'e kırbān olsun bu canum
- 1512 İlla geldüm emriyle Sübhan'uß
Diyeyin didigini saña anuß
- 1513 Didi Allāh yā Habıballāh saña
Vaıtidür gelür [i]se Aħmed baña
- B 125b1514 Yir gök ehli kıamu hep sever anı
Baña gönder-sen gerek gelsün anı⁷⁸³
- 1515 Rūh-ı pāki bize vāşıl iylesün
Kıamu maışşüdları hāşıl iylesün
- 1516 Zāt-ı pāki ümmete olsun mezār
Anlar andan hāzz alsunlar hezār
- 1517 Raħmet olsun iki 'āleme Habıb
Yir gök ehline kıamu olsun tabıb
- 1518 Seni kığırdı Hudā_yı zāt-ı pāk
Halk tufeylüñdür senüñ sensin murād
- 1519 Senün_içün Haı neler itdi hazır
Halk içinde kimse yok saña nazır
- 1520 Seni raħmet kıldı ol kıamulara
Seni seven girmeye tamulara
- 1521 Çün işitdi Aħmed Allāh'uß sözün
Ağlamağa başladı azın azın
- 1522 Didi 'Azrā'il kī iy şāh-ı hümām
Nedurur saña sebep olduñ ğumām
- 1523 Habibi'sin saña gelsün diyenüñ
Āzad olsun cānı saña uyanuß
- 1524 Raħmet^{en} li'l-'ālemīn didi saña
Niçün ağlarsın kığırdı dost saña
- 1525 Server iydür ümmetī vā-ümmetī
Yaıdı beni bunlaruß derdi kıati

⁷⁸³ gönder-sen gerek: gerek göndersen.

- 1526 Derdüm ümmetümdurur benüm hemān
Ben gidicek kırtaralar mı imān
- B 126a 1527 Nefs_i emmāreyle şeytān bunlara
Korqaram kī hep yol[ın]dan azdura
- 1528 Hem ta'aşşub şöhreti diye kamu
Bunlaruñ yirlerini kıla kamu
- 1529 'Āsi olup olalar benden ırak
Yağa yarın buları od-ı firāk
- 1530 Niçe yıldur çoğ çekdüm zaḥmeti⁷⁸⁴
Olsun için bulara Hāk rahmeti
- 1531 Ne kī var zaḥmetleri çekdüm kamu
Görmesün diyü bular hergiz kamu
- 1532 Olsun için bunlara luḫ u kerem
Olmadum ben dünyede hergiz adem
- 1533 İy Raḥīm u rahmeti çok rahmeti
Baña ümmetsüz gerekmez cenneti
- Vezin: '--- / '--- / '---
- 1534 Ne dünyā belkī mülk-i cāvidānī
Bunuñ için kodum cān u cihānī⁷⁸⁵
- Vezin: -'--- / -'--- / -'---
- 1535 Bu cihānı bunlaruñçün ben kodum
Arpa etmegine hergiz toymadum⁷⁸⁶
- 1536 Uş[da] gitdüm ben yüce Sübhānuma
Ḥasreti düşdi bularuñ cānuma
- 1537 Hīç bulardan gayrı bende guşsa yok
İlla bulardan çekerem guşsa çok
- 1538 Altmış üç yıl dünya zindānı gamın
Dün ü gündüz çekdüm olmadum emīn

⁷⁸⁴ çoğ: çok çok.

⁷⁸⁵ mülk: melek / cān u cihānı: cān-ı cihān.

⁷⁸⁶ ben kodum: kodum ben / toymadum: toymadum ben.

- 1539 Bunlara olsun için fazl_1 Huzā
Sucların bağışlayup kamu bize
- B 126b1540 Oğul u kız hem alüm Aşhāblarum
Ne ki varsa dünyede dağı yerüm⁷⁸⁷
- 1541 Kamusun ümmet için kıldum fidā
Bilmezüm kim bunlara Sübhān nide
- 1542 Cebre'ıl gelse haber virse baña⁷⁸⁸
Diyüvirse ne didi Allāh aña
- 1543 Ümmetüme neyleyiser Sübhan'um
İşidüben sākin olsa bu canum
- 1544 Ümmetümdür derdüm ancak ümmetüm
Kamusı kurtulmağadur himmetüm⁷⁸⁹
- 1545 Rūzi kılsun Haq size dārü's-selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve's-selām

Vezin: '--- / '--- / '---

- 1546 İy ümmetī [?] diyen aña vefā kııl⁷⁹⁰
Şefr'ü'l-müznibīne iktidā kııl
- 1547 Virüñ her dem aña [siz] şalavātı⁷⁹¹
Kıyāmetde bulasız tā necātı
- 1548 Seni ol sevdi sen dağı sev anı⁷⁹²
Severem dir_iseñ kanı nişānı

Vezin: -'--- / -'--- / -'---

- 1549 Didi beni cānla seven ümmetüm⁷⁹³
Hem seve cānı gibi her sünnetüm

⁷⁸⁷ varsa: var_ısa.

⁷⁸⁸ Cebre'ıl: Cebra'il.

⁷⁸⁹ derd: dird / himmetüm: hümmetüm.

⁷⁹⁰ ümmetī: ümmetin; diyen: diñ.

⁷⁹¹ her dem aña: aña her dem.

⁷⁹² dağı: de.

⁷⁹³ cānla: cān_ıla.

- 1550 Sevüñ imdi cān gibi her sünneti
Siz de komañ terk idüñ her bid'ati
- 1551 Bid'at_ıla sünni olmaz bir kişi
Terk ider bid'atleri sünnī kişi
- B 127a 1552 Bundan ulu olmaya ziyān 'amū
Ümmetin [?] diye yiri ola tamu
- 1553 Rūzi kılsun Hāḡ size dārū's-selām
'Aşḡ_ıla diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1554 İy hümām 'Azra'il [u] Cibril-Emīn⁷⁹⁴
Yas tonunu giyüben geldi hemīn
- 1555 Ne ki varsa gökdeki feriştelere
Cibril'e kamu 'azā itdi bular⁷⁹⁵
- 1556 Senün_içün itdiler gökde yası
İy Habīballāh iy Tengri ḡaşı
- 1557 Böyle diyüp söyler_[i]di 'Azra'il
Geldi yas tonın geyüben Cebra'il
- 1558 Vardı Aḡmed yanına çökdi dizin
Diyüvirdi aña dostunuñ sözün
- 1559 Didi Allāh yā Resūllāh saña
Her neyise maḡşadın disin baña⁷⁹⁶
- 1560 Baña ol diyecegi oldı ḡabūl
Dilegi neyise hem benüm de ol⁷⁹⁷
- Vezin: '--- / '--- / '--
- 1561 Ne dilek ol dilerse ben dilerem
Ne yaşı ol silerse ben silerem
- 1562 Kimi ol redd iderse ben daḡı hem⁷⁹⁸
Kimi ol sever_[i]se ben daḡı hem

⁷⁹⁴ İy hümām 'Azra'il: 'Azrā'il iy hümām.

⁷⁹⁵ Cibril: Cebra'il.

⁷⁹⁶ maḡşad: maḡşūd.

⁷⁹⁷ Ānuñ: -

⁷⁹⁸ red: rid.

- 1563 Anı seven ḥaḳīḳat beni sever
Beni seven ḥaḳīḳat ānı sever⁷⁹⁹
- B 127b1564 Eger olmayıdı ol Şāh_ı Levlāk
Ne yirler yarada idüm ne eflāk⁸⁰⁰
- 1565 Ne izhār idedüm kendüm cihānda⁸⁰¹
Ḳala idüm ebed şöyle nihānda
- 1566 Añundur genc-i ğaybumda ne kim var⁸⁰²
Añundur cennet ü firdevs_ı dīdār

Vezin: -'--- / -'--- / -'--

- 1567 Ol benümdür ol benümdür ben anuñ
Ne dir_ıse didüĝi olsun anuñ
- 1568 Ezelīdür baña anuñ muḥbeti⁸⁰³
Kim ola kim itmeye aña ḥürmeti
- 1569 Ben anuñ ḳulluĝını şaĝışladum
Ümmet olanı aña baĝışladum⁸⁰⁴
- 1570 Yimesün ümmet için ol hīç ğamı
Uçmaḳ ola yirleri ḥarām ṭamu
- 1571 Ḥayrū'l-ümem didüm ümmetine çün
Dönüben oda yaḳam girü niçün

Vezin: '---- / '---- / '---

- 1572 Ne deñlü ki yazuḳlu ümmeti var
Baĝışlaram üşenmedi aña var

Vezin: -'--- / -'--- / -'--

- 1573 Aña ümmet olubilünler hemīn
Ḳamu ḳorḳulardan idem ben emīn

⁷⁹⁹ sever: sevdi / sever: sevdi.

⁸⁰⁰ ḥo: -

⁸⁰¹ idedüm: iderdüm.

⁸⁰² genc-i ğaybum: ğayb-ı gencüm.

⁸⁰³ muḥbeti: muḥubbeti.

⁸⁰⁴ baĝışladum: baĝışladım.

- 1574 [Hem] du'alarını idem müstecāb
Görelər dīdārumı da bī-ḥicāb
- 1575 Hāvz-ı kevşerden şarāb bular içe
Evvel uçmaq ƙapusın bunlar açā
- 1576 Cümle ümmetüñ yigi ola bular
Yıldırım gibi şırātı giçeler
- B 128a1577 Pes cehennem çağıra tiz geçüñüz⁸⁰⁵
Dostına bağışladı Hāƙ şuçūñuz
- 1578 Nūr-ı göz odumu hem söyündürür⁸⁰⁶
Hürmetine Faħr-ı 'Ālemüñ durur
- 1579 Şād olsun di sevinsün Aħmed'e⁸⁰⁷
Ānı gerçekden seven girmez oda
- 1580 Ben severem hem anı sevenleri
Devlet ānuñ kim sever_ise anı
- 1581 Rūzi ƙılsun Hāƙ size dārü's-selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1582 Aħmed iydür 'Azra'ıl'e bu kez uş
Ğuşşalarum gitdi oldum ƙatı hoş
- 1583 Hāmdülillāhi hoş oldum ger baƙa⁸⁰⁸
Düşdi gitmek arzusu cāna Hāƙa
- 1584 Ƙalması göñlümde zerrece ḥazīn
İverem görmeklige dostuñ yüzün
- 1585 Gel berü imdi sen iy merd-i Hūzā
Ne ƙi buyruldısa ānı it bize
- 1586 Geldi_ilerü Muştafā'nuñ yanına
Ƙaşd itdi Muştafā'nuñ cānına
- 1587 Şundı elin ayağına yapuşa
Nūr oldı ayağı başdan başa

⁸⁰⁵ cehennem: cihennem.

⁸⁰⁶ nūr-ı göz odumu hem: hem nūr-ı göz odumu.

⁸⁰⁷ di sevinsün: sevinsün di.

⁸⁰⁸ Hāmdülillāhi hoş oldum: hoş oldum Hāmdülillāhi.

- 1588 Nūra ğarķ oldı bulımadı anı⁸⁰⁹
 Ƙandadur(ur) ayağı bilmedi anı
- B 128b1589 Ƙaldı anda nidesin bilimedi
 Nice_ıdüp cānı alup gidemedi
- 1590 İydür idi yā İlāhī ne kılam
 Nice idem bu ‘azīz cānı alam
- 1591 Bulımadum ben Muħammed cānını
 Ayağından arayıp [her] yanını⁸¹⁰
- 1592 Ta‘zim [ü] ħürmet_ile şundum aña
 İremzem bilmezem noldı baña
- 1593 Şundı girü elini bulam diyü
 Ƙalk canı gibi anı alam diyü
- 1594 Geldi aña iki ayakdan avaz
 Bulımazsın cānı bizden gele-vaz
- 1595 Dime sen yā ‘Azra’il cānı bulam
 Dost görünüp kendü virince selām
- 1596 Biz bilüriz cānı kim virdi bize
 Virirüz ānı gene viren bize
- 1597 Cānumuzı biz saña virmeyevüz
 Şuña deĝin yüzünü görmeyevüz
- 1598 İyle durduķ namaza biz ikimüz
 Gitdi tenimüz nur olduķ hepümüz
- 1599 Nür içinde sen bizi bulmaķ muħāl⁸¹¹
 Giri geldüĝün yire it irtiħāl
- 1600 Şundı bu kez elini başdan yaña
 Bulımadı başı[nı] Ƙaldı taña
- 1601 Şundı ānı ĝayrı gibi ħalk_ıdı
 Şunıcaĝaz nür oluban balķıdı

⁸⁰⁹ bulımadı: bulmadı.

⁸¹⁰ bulımadum: bulmadum; cānını: cānanı / ayağından arayıp: arayıp ayağından.

⁸¹¹ muħāl: maħāl. [muħāl kelimesi anlama daha uygundur.]

- B 129a 1602 Nür içinde ğarķ olup bulımadı⁸¹²
 Kaldı 'aciz nidesin bilimedi
- 1603 İydür_ idi yā İlâhî Lâ-yezāl
 İşbu işi sen bilürsin bu ne hāl
- 1604 Bunca vaktüdür ben iderem bu işi
 Gördüğüm yok hıç bunuñ gibi kişi
- 1605 Şunıbanı irgirimedüm elüm
 Gitdi 'aklum şaşdı kalmadı bilüm
- 1606 Bilmezem ben yā İlâhî ne kılam
 Nice_ idem kî dostuñuñ cānın alam
- 1607 İy Hudāyā sen bilürsin hālı ne
 Cān-ı Aħmed nice_ idicek alıne⁸¹³
- 1608 Sen bilürsin baña bildür geñezin
 Göricegez kuvvetüm kalmaz yüzün
- 1609 Rūzi kılsun Hāk size dārü's-selām
 Derd_ ile diñ eş-şalātü ve's-selām
- 1610 Yine şundı elini cān kaşdına
 İlteyidi dost cānın dostına
- 1611 Bir āvāz geldi yine başdan aña
 Sen mi virdüñ 'Azrā'il cānı baña
- 1612 Düst virdi cānı yine dost alur
 Düstdan ğayrı beni kanda bilür
- 1613 Bulımazsın sen aramağıl beni
 Var işüñe virene virür canı⁸¹⁴
- B 129b 1614 Cānı benden alısar ol Yaradan
 Ağyar olma 'Azra'il çık aradan
- 1615 Niyeler_ ise iylesün baña Celīl
 Yüri bilmez kişiye gerek delīl
- 1616 Ben bilürem *kün fe-yekün* sırrı ne
 Halkı Hālīķ harāb itmek sırrı ne

⁸¹² olup: oldı.

⁸¹³ cān-ı Aħmed: Aħmed cānı.

⁸¹⁴ bulımazsın: bulmazsın / virür: virene.

- 1617 İşbu sırdan hîç senüñ yoǵdur bilüñ
İrimezsın ‘Azra’il şunma elüñ⁸¹⁵
- 1618 Dükeli dur cān virür iken bile⁸¹⁶
Virimezem cānı saña bek dile
- 1619 Ol ki virdi cānumı ānı gerek
İşbu bünyād ıssı Sübhānī gerek
- 1620 Hüküm anuñdur ger yaǵa ve ger yıǵa⁸¹⁷
Külli şeyⁱⁿ hālik^{ün} oldur beǵā
- 1621 Dün ü gündüz secde itdüm Sübhan’a
Nūri kıldı ǵamu tenüm Rabbenā
- 1622 Tene şunmaǵdur senüñ issüñ [?] hemān
Ten içinde sen beni bulmaǵ gümān
- 1623 Ǵankı a’zāya iderse ǵaşdını
Nūr oldı ǵamu ol Hāǵ dostını⁸¹⁸
- 1624 Nūr içinde ǵarǵ oldı ‘Azra’il
Geh gelürdi gāhi olurdu ħacīl⁸¹⁹
- 1625 Kendü kendi işine kıldı ‘aceb
Götürüldi aradan ol dem ħicāb
- 1626 Hıoş tecellī iyledi aña Huzā
Didi sen yā Muştafā gelgil bize
- B 130a 1627 Gelmegüñ vaǵtidurur andan giri
Ǵamu müştāǵ saña gök ehli yeri⁸²⁰ [?]
- 1628 Yā Ĥabībī yā Resūlī yā Nebī
İy yetīm miskīnlere olan ebī
- 1629 Rūzi ǵılsun Hāǵ size dārü’s-selām
‘Aşǵ_ıla diñ eş-şalātü ve’s-selām

⁸¹⁵ irimezsın: irmezsin.

⁸¹⁶ dükeli dur : düküli duruñ.

⁸¹⁷ ve: vü; yıǵa: yaǵa.

⁸¹⁸ dostını: dostunı.

⁸¹⁹ geh gelürdi gāhi olurdu: gāh gelürdi gāh olurdu.

⁸²⁰ yeri: varı.

Veziin: '--- / '--- / '---

- 1630 Gel imdi vaqtidür kılğıl 'azîmet
Vişâle degşürülsin cümle firqat
- 1631 Kî sensin şāhbāz-ı lā-mekānī
Ne yiründür senüñ dünyā-yı fānī⁸²¹
- 1632 Fenāyı қо 'urūc iyle bekāya
Da'im duruþ didāruma baqa yā
- 1633 Ya neyler gevher arasında gevher
Felekde yaraşur ħurşīd-i enver⁸²²
- 1634 Yaradıldı senüñ içün dü cihān
Arasında ne kī var gizlü pinhān⁸²³
- 1635 Saña gök ehli hep [hep] muntazırdur
Vişālün bahşına hep münteħirdür

Veziin: -'--- / -'--- / -'---

- 1636 'Āşıkam ma'şūk olduñ sen baña
Tiz gel eglenmeyüp benden yaña⁸²⁴
- 1637 Gözin açdı ol hümā[m?] kıldı nażar
Şād idüben cānını mesrūr ider
- 1638 Buldı Aħmed pes tecellīden şafā
Gitmege 'azm iyledi 'ahde vefā
- B 130b1639 Çünkī gördi düst dostı[nuñ] yüzin
Kıldı ħayrān ıramadı [hiç] gözin
- 1640 Bir kezin şıçradı [ve] Allāh didi⁸²⁵
Görklü tenin ümmete mezār qodı
- 1641 Yiddi qat yir ditredi toquz felek
Qarşu geldi niçe kez yüz biñ melek
- 1642 Geldi İsrāfil daħı hem leşkeri
Rıdvan_ıla hem bile ħādimleri

⁸²¹ dünyā-yı fānī: bu dünyā fānī.

⁸²² enver: envār.

⁸²³ pinhān: nihān.

⁸²⁴ tiz gel eglenmeyüp: eglenmeyüp tiz gelgil.

⁸²⁵ bir kezin şıçradı: şıçradı bir kezin.

- 1643 İtdiler hep hulleleri üstine
Şaçu saçdılar kamu Hakk dostına
- 1644 Çünkü Ahmed cânı pervâz iyledi
Kendüzünü Hakk'a hem-râz iyledi
- 1645 'Azra'il şundı elini ol demin
Hakk'a vâşıl oldu ol dem rûh hemîn⁸²⁶
- 1646 Rûzi kılsun Hakk size dârü's-selâm
'Aşk_ıla diñ eş-şalâtü ve's-selâm
- 1647 Biliñüz iy 'aşıķān-ı Muştafâ
Hakk'a vâşıl oldu cân-ı Muştafâ
- 1648 Rûh-ı pâki çünkü pervâz iyledi
Halk-ı 'âlem âh u feryâz iyledi⁸²⁷
- 1649 Hep yakasın yırtuban baş açdılar
Gözlerinden çoğ yaşlar saçdılar⁸²⁸
- 1650 Cümle işiden gelür gögsin döge⁸²⁹
Zâri vü efgân üni irdi göge
- B 131a 1651 'Arş u kürsî yir ü gök kamu melek
Kamusı ağlar_ıdı çarh u felek
- 1652 Tağ u taş tağıñ hep[i] ağacları
Ağlaşuban tökdi kamu yaşları
- 1653 Rengi döndi şararup yaprakları
Yire düşüp oldılar toprakları
- 1654 Deñiz içinde olan balık kamu
İtdiler Ahmed için hüzn ü gamı⁸³⁰
- 1655 Töktiler onlar dahı gözyaşları
Âh idüben şaldılar hep başları
- 1656 Tağlar u taşlar yüregin tağladı
Ten nolur anuñ_ için cân ağladı

⁸²⁶ rûh: rûhı.

⁸²⁷ feryâz: feryâd. (Kafiye için kelimenin bu yazımı alınmıştır.)

⁸²⁸ açdılar: aşdılar / çoğ: çok çok.

⁸²⁹ cümle: her.

⁸³⁰ hüzn: hüznü.

- 1657 Götürüldi revnaķı hep 'ālemüñ
Çökdi ķarañulıķı ħüznüñ ğamuñ
- 1658 Tasalar düşdi feleklere tamām
Geydi yas için güneş ol dem ğamām
- 1659 Yir yüzinde vaĥş u tayr u cin ü nās
Aĥmed için dutdı ķamular[1] yas
- 1660 Āh u feryādı göge aĝdurdılar
Gözlerinden yire yaş yaĝdurdılar
- 1661 İyle āh iylediler kim ger taşa
İrse odı ķaynaya ol taş taş
- 1662 Yir gök ehli ķamusı aĝladılar
Bu od_ıla cānların taĝladılar
- 1663 Yaradılaldan berü işbu cihān
Görmedi kimse bunuñ gibi fiĝān
- B 131b1664 Her melā'ik cümle itdiler ğırī⁸³¹
Nāliş itdi cennet ehlinüñ varı
- 1665 Āl ü Aşĥāb āh idüp baş aĝdılar
Toprak aluþ başlarına şaĝdılar⁸³²
- 1666 Her biri bir derd_ile ider fiĝān
Āh u vāy ün_ile tıldı bu cihān
- 1667 Āh idüp iydürdi Būbekr-i Rızā⁸³³
Ķanı vāy ol Muştafā vü Murtazá
- 1668 Vā-Muĥammed cānımızuñ cānıdı
Biz nidelüm cānsuz olan tenidi
- 1669 Yire girsün tenimüz sensüz bizüm
Baķmasun bu dünyeye sensüz gözüm⁸³⁴
- 1670 Yā Resūlallāh yā Şems-i cihān
Diyibeni aĝladı itdi fiĝān

⁸³¹ ğırī: ğırīv (anlam olarak).

⁸³² başlarına: yaşlarına.

⁸³³ Būbekr: Ebūbekr.

⁸³⁴ baķmasun: yaķmasun.

- 1671 Vā ölüme vā ölüme vāh vāh
Gāh gelürdi 'aklı ve giderdi gāh
- 1672 Zār u efgān idüp iderdi 'Ömer
Nidevüz biz sizensiz iy Ḥayrū'l-beşer
- 1673 Vā-Şeft'ü'l-müznibīn vā-Aḥmedā
Döymeye tağlar daḥı işbu oda
- 1674 Biz nidelüm yā Kerīm ü yā Raḥīm
Şabr idemezüz katı oldı caḥīm⁸³⁵
- 1675 Şol kadar āh iyleyüp itdi fiğān
Āhlarıyla bunlaruñ tıldı cihān
- 1676 'Oşman iydür daḥı derd ü āh_ıla⁸³⁶
Dilerem ben bile gidem şāh_ıla
- B 132a 1677 Sen ne dirsın yā 'Ömer baña diye
Tıymadum ben dünyede Muştafi'ye⁸³⁷
- 1678 Beni ansuz iyleme yā Rabbenā
Diyüben ağılardı ol yana yana
- 1679 İşidicigez 'Alī düşdi yire⁸³⁸
Geydügüni iyledi pāre pare
- 1680 İydür_idi vā-Muḥammed Muştafā
Gitdi 'ālemden cemālünşüz şafā
- 1681 Cümle yirde şabr gökçekdür velī
Şabr şığmaz bunda dir_idi 'Alī⁸³⁹
- 1682 Ḥasan_ıla Hüseyin açdı başın
Şaçların kesübeni tıkdı yaşın⁸⁴⁰
- 1683 Dirler_idi nidelüm kalduğ yetim
Ayrulıq odı daḥı yağıdı 'azīm
- 1684 Sen gidicek bizi kim oşşayısar
Ḳurretü'l-'aynī bize kim diyiser⁸⁴¹

⁸³⁵ caḥīm: Raḥīm.

⁸³⁶ iydür daḥı: daḥı iydür.

⁸³⁷ Muştafi'ye: Muştafā'ya.

⁸³⁸ işidicigez 'Alī: 'Alī işidicigez.

⁸³⁹ bunda:

⁸⁴⁰ açdı başın: açdılar baş / tıkdı yaşın: tıkdiler yaş.

- 1685 Fātıma iydürdi iy cānum baba
Pādişāh_iken geyen eski 'abā
- 1686 Acılığında yürece taş bağlayan
Mağbul_iken kōrkuban çok ağlayan
- 1687 Kanda görem baba seni gine ben
Kōma bunda tōy[ma]dum [?] cānuma ben
- 1688 Cümle er 'avrat [u] bāy [u] hem fakīr
Her biri bir derde olmuşdı esīr
- 1689 Kimisi başın açuþ yolar saçın
Āh ider işidenüñ yaķar için
- B 132b1690 Vā-Resūlā dir döger kimi dizin
Kimisi el_ile yırtardı yüzün
- 1691 Kimisi 'aklı gidüp düşmüş_idi
Cümlesi bu oda dutuşmuş_idi
- 1692 Nicesi vaşf ide kişi ol günü
Göklere çıkmışdı feryādlar üni
- 1693 Arasında yir ü gök her ne kī var⁸⁴²
Tökdiler gözyaşların yağmur-vār
- 1694 Aħmed_ için kamosı yanar düter
Birbirinden bularuñ derdi beter⁸⁴³
- 1695 Böyle derdi kimsene görmüş degül
Göreni daħı haber virmiş degül
- 1696 Bu fırāk odı kime kim uğradı
Uğraduğınunñ yüregın tōgradı
- 1697 Halk-ı 'ālem zerre pāk hāşılı^{*844}
Kaldı hayret burcına hep aşılı
- 1698 Bilmediler bu işe nedür çare
Kamu şöyle kaldılar hep bī-çare

⁸⁴¹ Kurretü'l-'aynī: Kurretü'l-'ayn.

⁸⁴² arasında yir ü gök: yir i gök arasında.

⁸⁴³ beter: yiter.

⁸⁴⁴ Halk-ı 'ālem: 'ālem halkı.

- 1699 Dīnūñ uluları Aşhāb-ı kirām
Gördiler [kim] böyle iş olmaz tamām
- 1700 Didiler ki çāre ne nitmek gerek
‘Allah emrinde yarağ itmek gerek
- 1701 El-bekā lillāhi hayy^{ün} lā-yemūt
Māsivāhü küllühü şey^{ün} yefūt
- 1702 Techiz [ü] tekfīn idüp götürdiler
Muşafā’yı kabrine yitürdiler
- B 133a 1703 Üç gün anda kodılar peygamberi
Tā namāzın kıla her ins ü perī
- 1704 Enbiyalar ervāhı oldı hazır
Gökdeki feriştelere oldı hazır
- 1705 Şaff olup cümle gelenler durdılar
Zārıyla çok du‘alar kıldılar
- 1706 Üç güne dek namāzını muttaşıl
Kıldı gürüh guruh olup her aşıl
- 1707 Haber iyledi namāzın ibtidā⁸⁴⁵
İyle dimişidi ol şāhib-hüdā
- 1708 Andan İsrāfil’e Mīkā’il ‘amū
Āl [ü] Aşhāb mü’min ü müslim kamu
- 1709 Kıldılar çün[kim] namāz oldı tamām
Her bir cinsden birisi olup imām*
- 1710 Nice ki kıldı vaşiyet Muşafā
Yirine getürdi Aşhāb-ı şafā
- 1711 Farz u vācib neyise hep itdiler
El-ḥüküm lillāh diyüben gitdiler⁸⁴⁶
- 1712 Ağlaşu ağlaşu cümle kaygulu
Cānları ḥasret odıyla tolu
- 1713 Dönübeni girü eve geldiler
Tengri taqdīrine ḥayrān kaldılar

⁸⁴⁵ namāzın ibtidā: namāz kılayın ibtidā.

⁸⁴⁶ el-ḥüküm lillāh (ya da: ḥükümü lillāhi): el ḥükümü lillāhi.

- 1714 Cem' oluban bir yire geldi kamu
Gözlerinde degül uçmağ u tamu
- 1715 Muştafâ bulunmadı çün ortada
Cânı bunlaruñ girü yandı oda
- B 133b1716 Gözyaşını tökdiler bol bol yine
Vā-Muḥammed diyüben yana yana
- 1717 Nice döysün bu oda yürek ü cān
Diyibeni yine itdiler fiğān
- 1718 Didiler kanı bizüm sultānımız
Kancaru vardı diñüz ol ḥānımız
- 1719 Vā-firākā vā-firākā vā-firāk
Olmasun ansuz bize dünyā turağ
- 1720 Dirlir_idi neyleyelüm biz 'aceb
Şāhımızı kanda kılalum taleb
- 1721 Āh nidelüm biz anı görme[z]sevüz
Şoḥbetine bir nefes irmezsevüz
- 1722 Yā İlâhî bilmezüz ne kılavuz
Niçeye dek bu oda yakılavuz
- 1723 Çünkü ortamuzdan uçdı ol hümā
Bizi iy Ḥağ dünyede ansuz koma
- 1724 Yarın aña bizi yakın iylegil
Kullaruñı şefkat_ile toylagıl
- 1725 İki cihānda bizi sen Rabbenā⁸⁴⁷
Ansuz itme bizi iylegil fenā
- 1726 Çün sefer iyledi ol Ḥayrū'l-enām
Ansuz olsun bize bu dirlik ḥarām⁸⁴⁸
- 1727 Ḥaram oldı bize bu zevk [ü] şafā⁸⁴⁹
Yağdı bizi ayruluğı Muştafâ
- 1728 Āh idüp birbirine baçar_idı
Birinüñ odı birin yaçar_idi⁸⁵⁰

⁸⁴⁷ bizi sen Rabbenā: sen bizi yā Rabbenā.

⁸⁴⁸ ansuz olsun bize bu dirlik ḥarām: bize ansuz bu dirlik olsun ḥarām.

⁸⁴⁹ zevk [ü] şafā: zevk(-i) [ü] şafā.

- B 134a1729 Kalmış_ıdı cümle şöyle çâresüz
 Hîç yoğ_ıdı bir yüregi yâresüz
 1730 Gördiler böyle ile olur degül
 Bildiler anda varan gelür degül⁸⁵¹
 1731 Aşşısı yok hem dağı gözyaşınıñ
 Eceli gelse ölür her kişinüñ
 1732 Böyle olsa neyleyelüm nidelüm
 Allah'un emridur[ur] şabr idelüm
 1733 Çün sefer itdi cihāndan Muştafā
 Dünyeden hîç ummasun kimse vefā
 1734 Her kî geldi dünyeden gitmek gerek
 Biz dağı yol yarağın itmek gerek
 1735 Vardı ol Allāhına kavuşdı uş⁸⁵²
 İlla hasretde biz ansuz kalduğ uş
 1736 Bize ansuz dağı ne dirlik gerek
 Dağı ölüm bizedurur yigirek⁸⁵³
 1737 Gelüñüz hāy Muştafā'ya gidelüm
 Bu cihānı biz anunsuz nidelüm⁸⁵⁴
 1738 Uş bu ululıg_ıla ol pāk zāt⁸⁵⁵
 Bulımadı ölmeden ol da necāt
 1739 Gecdi Hakk emrinde 'ömrinüñ öñi
 Dağı vardı mevte ulaşdı soñı
 1740 Çünkî ol da kalmadı bu dünyede
 Kalmayısar hîç birimiz iy dede
 1741 Uşbudurur dünya hāli biliñüz
 Ger var_ısa fehmüñüz hem biliñüz
- B 134b1742 Muştafā'dan 'ibret aluñ siz dağı
 Biriñüz kalmaz bilüñ Tengri hağı

⁸⁵⁰ birin: birden.

⁸⁵¹ varan: varayın.

⁸⁵² uş: ol (kafiye için)

⁸⁵³ dağı ölüm bizedurur yigirek: bize dağı ölümdurur yigrek.

⁸⁵⁴ anunsuz nidelüm: ansuz neyleyelüm.

⁸⁵⁵ pāk zāt: pāk-i zāt.

- 1743 Her ne deñlü çok yaşarsa bir kişi
‘Ākıbet ölümdurur ānuñ işi
- 1744 Bu ölüm yiter ögüt her kişiye
‘Ākıl olan irkege vü dişiye
- 1745 Öñ şoñ ölmekdür dürtüş iyleñ yarağ⁸⁵⁶
Ĥazret’e varıcağ ola yüzüñ ağ
- 1746 Himmet_ile bakmañuz ayruğına
Meşğul oluñ Tengri’nüñ buyruğına⁸⁵⁷
- 1747 Nefse kul olmañ oluñ kul siz Ĥağ’a
Ĥağ Te’alá size fazl_ıla bağa
- 1748 Muştafâ didügi yola gidiñüz
Her ne buyurdıysa ānı idiñüz
- 1749 Yitdügince gücüñüz siz hem ta’at⁸⁵⁸
Ĥılıñuz fevt itmeñüz [hıç] bir sa’at
- 1750 Anda ne gerekeni ögrenüñüz
Ĥuşşasın ānuñ bugün bunda yiñüz
- 1751 Tâ ki peşmān olmayasız şoñ-ucı
Çekmeyesiz āhıretde siz acı
- 1752 Bu naşihat kim didüm kıluñ kabül
İnşa’allâh olasız mağbül kul
- 1753 Nefse uyup itmeñüz çok çok günâh
Günah için dâ’im ağlañ idüñ âh
- 1754 Bir bölük bî-çäre miskîn ‘āşiyüz
Ĥulluğında kâşiruz ve kâsiyüz⁸⁵⁹
- B 135a 1755 Cümlemüz hem günahımız bilmişüz
Ĥazretüñe urmağa yüz gelmişüz⁸⁶⁰
- 1756 İy Çalab’um günahımız çokdurur
Varacağ ayruğ yirimüz yokdurur

⁸⁵⁶ dürtüş: dürtüşüñ.

⁸⁵⁷ buyruğına: bıruğına.

⁸⁵⁸ yitdügince gücüñüz: yitdügince gücüñüz.

⁸⁵⁹ kâşiruz ve kâsiyüz: kâşi vü kâşiruz.

⁸⁶⁰ urmağa yüz: yüz urmağa.

- 1757 Şuçumuza bakıp itme bizi red
Zîre ayrıķ kimseden olmaz meded
- 1758 Ger ‘ināyet olmasa senden bize
Yir gök ehli ķamusı bizden bize
- 1759 Raķmetüñden ger bize ihsān ola
Pādişahluġuña ne noķşān ola
- 1760 Ol Muķammed ĥürmetiyķün kim aduñ
Ānuñ adı_ la bile ķoşakoduñ
- 1761 Ķamu mü’min ķuluña sen raķmet it
Yoldaşı[n] imān yirini cennet it
- 1762 Ĥaram it bunları ķamu odına
Mekke vü Medīne Ķuds ĥürmetine
- 1763 Hem didāruñı bulara ķıl naşīb
Ben[-i?] eksüklü ķuluña la yā mücīb⁸⁶¹
- 1764 Ĥaķ Te’ālā raķmet iyleye aña
Kim bu eksüklüyi du’ādan aña
- 1765 Server için oldı bilüñ bu kelām
Dā’im olsun rūķına yüz biñ selām
- 1766 Daķı ālinüñ [ve hem] Aşķābınuñ
Tābi’in enşār u hem aķyārınuñ⁸⁶²
- 1767 Olsun ervāķına hem yüz biñ selām
Derd_ile diñ eş-şalātü ve’s-selām
- 1768 Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilāt
Derd_ile dinleñ buluñ oddan necāt
- 1769 Rūzi ķılsun Ĥaķ [size] dārü’s-selām
‘Aşķ_ile diñ eş-şalātü ve’s-selām

Der Beyān-ı Dār-ı Fenādan Dār-ı Beķāya Resūlullāh ‘Aleyhi’s-selām⁸⁶³

Vezin: - : - / - : - / - : -

S 35 a 12 Āh idüp inletüñ iy ‘aşıķān
Aġlaşuban şıdķ_ıla ey şādıķān

⁸⁶¹ ķuluña: ķuluñ_ıla.

⁸⁶² aķyārınuñ: aķbārınuñ.

⁸⁶³ S`de Hz. Muammed`in vefatının anlatıldığı B ile benzerliġi olmayan bölümdür.

- 13 H̄asret_ile aķıduñ gözler yaşın
 Āh_ıla zārıyile yaşın yaşın
- 14 Bir daħı vech_ile añalum adın
 Cümle bozsun bu cihānuñ her dadın
- S 35 b 15 Oda yaķ[s]ın ‘ālemi efgān odı⁸⁶⁴
 Göklere çıķsın ol oduñ tütüni
- 16 Ağlatuñ hem gine gine ağlaşuñ
 Kim şoñı ölmekdur[ur] uzun yaşuñ
- 17 Yoğ_iken Aħmed gibi h̄iç bir kişi
 Āħire irdi anıñ daħı yaşı
- 18 Diñle imdi nice itdi ol vefāt
 Nice buldı işbu sözinden necāt
- 19 Çünkı irdi yaşı altmış üçine
 Ol mübārek ‘ömrün irdi ucına
- 20 Dedi hem buldı kemāl oldu tamām
 İndi Qur’ān cümle buldı ihtitām
- 21 Cem’ idüp Aşhābını va’z eyledi
 Anda çok korķulu sözler söyledi
- 22 Qurudı Aşhāb kulübı key katı
 Ağlaşuban etdiler çok riķķati⁸⁶⁵
- 23 Dediler hem yā Resūlallāh niçün
 Kim ‘aceb iş işledük [bizler] bugün
- 24 Dedi bilüñ sizi firķatde koyup
 Uş giderem beķā mülkine uçup⁸⁶⁶
- 25 Pes vidā’ olsun [e]yā Aşhāb size
 Kim yaķın gelmişdur[ur] gitmek bize
- 26 Çok naşāyiħ hem veşāyā eyledi
 Hem gerekden çok każāyā söyledi

⁸⁶⁴ odı: odını.

⁸⁶⁵ qurudı Aşhāb: qurdı Aşhābıñ / diķķati: riķķati.

⁸⁶⁶ giderem beķā: giderem sizi ben beķā.

- 27 İndi pes minberden ol şāh ağlayu
Cümle Aşhābuñ yüregın tağlayu
- 28 Tīz irişdi ‘Ā’işe’nün evine
Yatdı öninden hemān döşegine
- 29 Çünkü yatdı kodi ol yaşduğa baş
Çok akıtdı gözlerinden acı yaş
- S 36 a 30 Hem münācāt eyledi Allāhına⁸⁶⁷
Yüz tutup yalvardı ol [bir] şāhına
- 31 Hāk Teālā dedi pes ‘Azrā’il’e
Selamım ilet Hābīb’e luṭf_ile⁸⁶⁸
- 32 Girme āña illa kim destūr dile
Rūḥunı kabz itme illā rıfk_ile⁸⁶⁹
- 33 Çün melā’ikler işitdi bu işi⁸⁷⁰
Ağlaşuban dökdiler kanlu yaşı
- 34 Dirler idi iy dirīgā Muştafā
Dünyeden naqıl ider ol bā-şafā
- 35 İndi turdı kapudan pes ‘Azra’il
Geldi anda turur_ımış Cebra’il
- 36 Didi kim yā Cebra’il Hāk bu [ni]dem
Kıldı emri kim Hābīb’i kabz idem
- 37 Liki izni olmayınca girmeyem
Dirse dönem āña zaḥmet virmeyem
- 38 Çün eşitdi Cebra’il pes ağladı
Dedi nidem çünkü taqdīr böyledi
- 39 Ağlayu girdi Resūl’ün üstüne
Niçe ağlamaya kişi dostuna
- 40 Dedi neyiçün ya ahı Cebra’il
Böyle ağlarsın ne oldı hāl degil⁸⁷¹

⁸⁶⁷ eyledi: itdi.

⁸⁶⁸ selamım ilet: ilet selāmımı.

⁸⁶⁹ kim illā / itme: itmege.

⁸⁷⁰ işitdi bu: işitdi ger bu.

- 41 Çün eşitdi Cebra'ıl'den bu sözi
Yaş_ıla tıldı hemān iki gözi
- 42 Virdi 'Azrā'ıl'e destūr bī-kelām
'İzzet_ile girdi virdi hoş selām
- 43 Luṭf_ıla aldı selāmında dedi
Görmeg[e] mi kabzımı ancak dedi
- 44 Hāḡ buyurdu kim saña olam muṭf̄
Sen nedersin ānı tutam yā şeft̄
- S 36 b 45 Ağladı pes dedi ol t̄arıḡdurur
Küllü nef̄s ölüm tadın zā'ıḡdurur
- 46 Līki ḡatlan kim görem Aşḡābumı
Hem daḡı Enşārumı evlādumı
- 47 Gözlerim nūrı ḡasan yüzün görem
Hem ḡüseyn'imüñ vişāline irem
- 48 Döndi 'Azrā'il gine pes yerine
Başladı kim ağladı kim yirine
- 49 'Ā'ışe ağlar dedi [kim] yā Resūl
Görmeyem seni kime idem vuşūl
- 50 Geldi andan pes 'Aliyle Fāṭimā
Bildiler kim Server idi ḡātime
- 51 İrdi ardından ḡüseyn_ile ḡasan
Yüzleri şems ü kamer küllī [?] ḡasen⁸⁷²
- 52 Bunları gördi feraḡ oldu o şāh
Ağladı yaşın yaşın eyledi āh
- 53 Fāṭıma dedi eyā ḡayrū'l-beşer⁸⁷³
Ne için ḡüb gözleriñden yaş aḡar
- 54 Dedi niçe ağlamayam kim firāḡ
Olısar senden ilā yevmi't-telāḡ

⁸⁷¹ neyiçün: niçün / ne oldu: noldı.

⁸⁷² ardından: andan / küllī:

⁸⁷³ dedi eyā: dedi kim yā.

- 55 Ağladılar cümlesi feryād idüp
 Ḥasret odı tütünü göge irüp
- 56 Fāṭıma dedi kī senden dilerem
 Dileyesin saña ben tizcek irem
- 57 Dedi pes Server baña yā Fāṭıma
 Tiz yaqın gel imdi kim bir qatıma⁸⁷⁴
- 58 Geldi çün uydı dağı dedi aña
 Kimse senden öñ irişmeye baña
- 59 Dağı aña dedi kim hem cennetüñ
 Ulu ḥātūnı sen olasın añun
- S 37 a 60 Pes vidā' iderken anlara hemān
 Geldi oqudı Bilāl ol dem ezān
- 61 Hem selām idüp dedi kim eş-şalā
 Yā Resūlallāh saña ḥayrū'l-cezā
- 62 Pes dedi Server Bilāl'e yā Bilāl
 Zā'f erişdi varmağa yoqdur mecāl
- 63 Var ayıt Bū Bekr'e ol olsun imām
 Ben añun her işini tuğdum tamām
- 64 Çün Bilāl eşitdi itdi diqqati
 Tāqati tāq oldı gitdi kuvveti
- 65 Vay Resūlullāh deyü deyü ağladı
 Eşidenlerüñ yüregi tağladı
- 66 Geldi dedi yā Ebā Bekr ol imām
 Öyle buyurdı saña Ḥayrū'l-enām
- 67 Zīre ol kendüzine meşgūldurur
 Zā'f erişmiş 'acine meşmūldurur
- 68 Çünkī eşitdi Şaḥābī bu sözi
 Her biriniñ yaş_ıla tıldı gözi

⁸⁷⁴ imdi kim: kim imdi.

- 69 Mescid içre eylediler çok ğırī
 Hayret içre şöyle kaldı her biri
- 70 İlerü geldi [E]bū Bekr-i hümām
 Kim ola nāçār ol halka imām
- 71 Çünkü tekbīr eyledi el bağladı
 Döymedi çözdü elini ağladı
- 72 Pes dedi kim sen imām ol yā ‘Ömer
 Kim özümnden olmuşam ben bī-ḥaber
- 73 Gine zārī kıldılar hem çok fuḥūl
 Yatduğı yirde eşitdi pes Resūl
- 74 Raḥm idüp Aşḥābına dir ol pāk-zāt
 Ey dirīgā bunlar olısar helāk
- S 37 b 75 Bu kadar ayruluğa döymez bular⁸⁷⁵
 Tā kıyāmet görmeyince nideler
- 76 Pes buyurdu koltuğına girdiler
 Mescid’e geldi Şaḥābe gördiler
- 77 Girü Bū Bekre işāret eyledi⁸⁷⁶
 Geçdi ol daḥı imāmet eyledi
- 78 Kendü de uydı namāzı kıldılar
 Ba’zılar böyle rivāyet kıldılar
- 79 Līkin iş böyle dediler ba’zılar
 Oturuş itdi imāmet uydılar
- 80 Her ne ise çün tamām oldu tamām
 Döndü ay yüzün olara ol hümām⁸⁷⁷
- 81 Gine Aşḥāba naşāyih iyledi
 Niçe nesne anlara işmarladı

⁸⁷⁵ bular: bunlar.

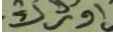
⁸⁷⁶ girü: gir.

⁸⁷⁷ hümām:

- 82 Pes Şahābe girüben koltuğma
İltdiler anlardan öñ olduğına⁸⁷⁸
- 83 Çünkü geldi eve ol itdi karar
Nitdiler Aşhābı gör bī-ihtiyār⁸⁷⁹
- 84 Mescid'i devr eyleyüp inlediler
Zārı zārı ağlaşup diñlediler
- 85 Çünkü dediler olaruñ hālını⁸⁸⁰
Şundı tutdılar mübārek elini
- 86 Turdı oturup dedi nedür Bilāl
Ne içündür bunca āh dürlü zārılar
- 87 Dediler korqarlar idesin vefāt
Hasetüñden bunlar[a] biñ biñ memāt
- 88 Turı geldi pes ayağı üstüne
Haḳ Te'ālā virdi kuvvet dostuna
- 89 Pes 'Aliyle Fazl'a tā bend-i [?] Resül
İbni 'Abbās öñlerince tutdı yol
- S 38 a 90 Geldi gezdi Mescid'e ol imām*
Oturup minber ayağına tamām
- 91 Rabbisine çok şenālar eyledi⁸⁸¹
Çün tamām itdi şenāyı pes dedi
- 92 Böyle mi şanurduñuz kim ölmeyem
Bunda kalam Dost'a vāşıl olmayam
- 93 Kankı peygāberdür ol kim ölmedi
Bunda kaldı anda rıhlet kılmadı
- 94 Dünyeyi Haḳq eyledi dārü'l-fenā
Kim niçe kişi bulur bunda beḳā⁸⁸²

⁸⁷⁸ iltdiler: ilettiler.

⁸⁷⁹ nitdiler Aşhābı gör: gör Aşhābı nitdiler.

⁸⁸⁰ olaruñ:

⁸⁸¹ çok: niçe.

⁸⁸² fenā: fenāyı / beḳā: beḳāyı.

- 95 Enbīyā kim benden öñdin geldiler
Cümle işi bitürüp göç kıldılar
- 96 Ben de uş dār-ı beķāya göçerin
Bu fenādan uçup anda göçerin
- 97 Cümle siz de göç[iser]siz heb bilüñ
Āña göre yarağūñuzı kılıñ
- 98 Bunuñ üzre çün naşīhat eyledi
Niçe dürlü dürlü gevher söyledi
- 99 Dedi hem and virüp ol Aşhābına⁸⁸³
Hīç elümden yā dilümden kimsene
- 100 Di kim incindiye ḥaķķın vireyin
Her ne ise ānı bunda göreyin
- 101 Şuç_ıla gitmek Ḥaķ’a lāyık degül
Korkmayanūñ hem dini bayık degül
- 102 Kalmasun yarına hīç bir suçımız
Ödeyelüm yiter iken gücümüz
- 103 Çünkī üç kez böyle dedi ol beşīr
Durıgeldi bir ‘Ukāşe adlu pīr⁸⁸⁴
- 104 Yā Resūlallāh diyüp itdi nidā
Atam u anam saña olsun fidā
- S 38 b 105 Ḥazretūñ and virmemek tırmaz_ıdum
Tapuña bu sözi irgüremez_idüm
- 106 Bilgil imdi sen beni urmuş_iduñ
Gerçi kamçuñ deveye şalmış_iduñ
- 107 Çünkī işitdi bunı ol yüzi nūr
Ağlayup dedi Bilāl’e tırma tır
- 108 Yüri var [git] kamçıyı bunda getür
Fātıma evindedür tizcek yetür

---

⁸⁸³ and: andı.

⁸⁸⁴ adlu: atlu.

- 109 Vardı k̄amçıyı getürdi tiz Bilāl
Dedi Server yā ‘Ukāşe haqqıñ al
- 110 Çünkı aldı k̄amçıyı t̄urđı öri⁸⁸⁵
K̄opdı Aşhāb ortasında bir ğırı
- 111 Āh idüp cümlesi ağlaşdılar
Gözlerinden kanlu yaşlar saçdılar
- 112 Cümle Aşhāb-ı kibār cem’ oldılar
Hem Hüseyn ile Hasan da geldiler
- 113 Ağlaşuban dediler [t̄ur] her biri
Gel bizi ur urma koğıl Server’i
- 114 Dedi Server bārekallāh oturuñ
Yā ‘Ukāşe sen berü gel al haqqıñ
- 115 Dedi pes ben yā Resūlallāh o ğün
Çıplağ_ıdım yoğ_ıdı arkamda ton
- 116 Sen de aç arkañı t̄a kim göreyin
Çağ neremden urdun_ısa urayın
- 117 Pes hücüm idüp didi Aşhāb aña
Girü t̄ur işr iderüz yoğsa saña⁸⁸⁶
- 118 Şimdi seni iki pāre idevüz
Tenüñi didim didim heb didevüz
- 119 Cānımız tende iken sen bil anı
Saña urdurmazuz ol görklü teni⁸⁸⁷
- S 39 a 120 Dedi Server t̄ınmañ alsın haqqını
Çünkı haqdan taşra degildür bunı
- 121 Cümle Aşhāb heb gine oturdılar
Çünkı Server dedi haqdur uydılar
- 122 Çün/çöz [?] mübārek arqasın[1] ol zamān
Ol nübüvvet mühri berğ urdı hemān

⁸⁸⁵ öri: öri.

⁸⁸⁶ Aşhāb: Aşhābı / t̄ur işr iderüz yoğsa: t̄ur kim yoğsa işr iderüz.

⁸⁸⁷ görklü:

- 123 Ƨođdı Őanduk [kim] cihāna āfitāb
 Yā kī zulmetden göründi māhtāb⁸⁸⁸
- 124 İleri geldi 'UkāŐe kaşd-ıla
 Ƨaldurup Çaldı Ƨolin Ƨamçıyla
- 125 Öyle Şandılar kim urur ol anı
 Göklere çığdı Ƨamu feryād üni
- 126 Cümle AŐhāb öyle itdiler fiğān
 Őanasın Ƨopdı Ƨıyāmet ol zamān
- 127 Ƨamçayı atdı hemān ol ardına
 Öpdi sürdi ānı iki gözine
- 128 AƧ ŐaƧalın Ƨodı mührüñ üstine
 Hālını 'arz iyledi HāƧ dostına
- 129 Pes dedi kim yā Şeft'ü'l-müznibīn
 Ol kī maŐŐudum idi buldum hemīn
- 130 HāŐe kī ben seni uram gül_ile
 Oda yansın kaşd idenler el_ile
- 131 Līki bu iŐden buyıdı pes ğaraž
 İŐbu nesne baña ol_idı 'ivaž
- 132 Cismüñe bu aƧ ŐaƧalumı sürem
 Mührüñi hem gözlerüm_ile görem
- 133 Şol omuz üzre kim oddan Ƨurtulam
 HāƧ baña fažl eyleye raħmet bulam
- 134 Hāzret-i Server dedi bu kez aña
 Yā 'UkāŐe muŐtuluk olsun saña
- S 40 b 135 AƧ ŐaƧaluñ Őamuya oldı ħarām
 Cümle bilsünler bunı her ħāŐ u 'ām
- 136 Kim kī cennet ehlini görmek diler
 Ol 'UkāŐe yüzine Ƨılsun nazar

⁸⁸⁸ Ƨođdı Őanduk: Őanduk Ƨođdı / yā kī: yāħūd.

- 137 Pes Şahābī birbirin heb koydılar⁸⁸⁹
Ol 'azīzi gözlerinden öpdiler
- 138 Zī- sa'ādet kim 'Ukāşe oldu hoş
Añsuzın rahmet şarābın itdi nüş
- 139 Bu 'Ukāşe hürmetiyçün yā İlāh
Hātminüz hayr eylegil iy pādişāh
- 140 Gine Server hoş naşihat eyledi
Andan evden yaña 'azım eyledi
- 141 Pes iletdiler 'Aliyle Fazl anı
Dutdı dostına bu kez canı *
- 142 Hāk gine 'Azrā'il'e emr eyledi
Var Hābībūme ilet bunı dedi
- 143 Luṭf_ıla kabz eyle hāşu'l-hāşdur
Hubbumuñ deryāsına gavvāşdur
- 144 Hīç baña andan mükerrem yoқdurur
Ümmetine ekrem-i ümmetdurur
- 145 Aḥsen-i şüretde endi pes yire⁸⁹⁰
Şankī bir A'rābidür her kim göre
- 146 Çağırub[an] kapudan virdi selām
Yā nübüvvet ehli beytī yā kirām
- 147 Hīç baña destūr olur mı kī girem
Server'üñ hāli nedür ben de görem
- 148 Gerçī Fāṭıma aña virdi cevāb
Kānmayup āña gine kaқdı o bāb⁸⁹¹
- 149 Üç kere böyle idüp virdi selām
Tā kī işitdi ünin Hāyrü'l-enām
- S 40 a 150 Dedi kimdür söyleyiñ yā Fāṭıma
Dedi bir A'rābi uymaz sözüme⁸⁹²

⁸⁸⁹ birbirin: yirin yirin.

⁸⁹⁰ aḥsen: ḥasen.

⁸⁹¹ o: ol.

- 151 Destur ister h azret ne girmege
Söze uymaz katı muqdim görmege
- 152 Dedi A'r b  degildür ol kişi
H dim 'l-lezz t olandur ol işi
- 153 Ya'ni oldur cümle lezzetler bozan
Şaşırup ' k lları g cler  zen
- 154 Cem'iyetler dağıduğ evler yıķan
Ey niçe oğulları yire koyan
- 155 Atalar u hem ana karşusına
K rpece kuzuların koyan sine
- 156 Yavrucağın ayırandur anadan
Bağrını baş gözi yaşın aķıdan
- 157 Firķat odına yaķan karđařları
Acı iden tatlu tatlu eşleri
- 158 Yinice gelinleri g yeg den
Ayırup yire koyan toprak iden
- 159 Genc kişi h tunları t l eyleyen
Kulları beg begleri kul eyleyen⁸⁹³
- 160 Őolduran g l gibi t ze yüzleri
Tolduran toprağ_ıla h b gözleri
- 161 Bil kim 'Azr 'ildurur kim ol beni
Alıban  ks z komaķ ister seni
- 162 Baķma bunda destur isted ğ ne
Destur istemez o kimse evine⁸⁹⁴
- 163 Ey gözüm nurı kapu aķmaķ gerek
L -cerem hem şerbetin iķmek gerek
- 164 Gerçi Server böyle tafş l eyledi
Hem sözi [ol] bu ķadar uzatmadı

⁸⁹² A'r bi: A'r bid r.

⁸⁹³ B'de 121 a'da 5. beyittir.

⁸⁹⁴ o: ol.

- S 40 b 165 Liki icmāle sözünde var_ıdı
Ehli olanlar anı añlar_ıdı
- 166 Girdi 'Azrā'il çü Server atına
oş selām 'izzetle virdi yatına⁸⁹⁵
- 167 Dedi görmek mi yaud alma dilek
Dedi almalı olımaz incimek⁸⁹⁶
- 168 Zīre buyru öyle kim rıfla idem⁸⁹⁷
Degme dirseñ degmeyem dönem gidem
- 169 Dedi çüncim ön soñı ölmekdurur⁸⁹⁸
Yigregi ol olıca olmadurur
- 170 Liki atlan tā kī gelsin Cebra'il
oñra maşüda tutasın sen sebīl
- 171 Pes girüp geldi hemān_dem [ol] güzīn
Vardı Server öñine çökdı dizin
- 172 Dedi kim Rabbüñ saña ıldı selām
Hem sorar hālūñ bilürken ey hümām
- 173 Buyurur şimdiki hālde nitedür
oş[ca] mıdur nefsi-i hālde nitedür
- 174 Dedi Server [yā] aı niçün hele
Kim bu demde olmayasın sen bile
- 175 Baña 'Azrā'il gele gelmeyesin
Bu atı hālde beni añmayasın
- 176 Dedi bilgil yā Resūlallāh kīşi
Bamaa doymaz olur ar[ın]daşı
- 177 Yosa hāşā olayıdum ben ırā
Siyyemā kim ol olurken iftirā
- 178 Didi imdi yā aı virgil haber
Mā li 'indallāhi şābit ft'l-ader

⁸⁹⁵ çü: çün / 'izzetle virdi: virdi 'izzet_ile.

⁸⁹⁶ mi yaud: mi veyaud / olımaz incimek: olmaz incinmek.

⁸⁹⁷ öyle kim rıfla: öyledür kim rıf_ıla.

⁸⁹⁸ Ön: öñi.

- 179 Dedi gökler kapusunu açdılar
Cennet içre niçe saçu saçdılar
- S 41 a 180 Dağı niçe buncılayın söyledi
Şandı kim ānı tesellī eyledi
- 181 Dedi andan şormazam yā Cebre'ıl
Ümmetümden vir haber olğıl delıl
- 182 Dedi ol pes yā Muḥammed ğam yime
Ümmet için neyleyem nidem dime
- 183 Cümleden ön ümmetüñ heb ḥaşr ola⁸⁹⁹
Bāki ümmet niçe soñra neşr ola
- 184 Girmeyince cennete anlar tamām
Ayruğına ümmetüñ cennet ḥarām
- 185 Hāḫ dedi 'izzüm celālüm ḥakkı_çün
'Ālemi ḥalk eyledüm ānuñ_içün
- 186 Oldurur ol pes[-i?] 'ālemden aşar
Kimse bundan bilme miydi hiç ḥaber⁹⁰⁰
- 187 Ben anuñ özge severin ümmetin
Yimesin soñında hıç ümmet ğamın
- 188 Dağı niçe Hāḫ işāret eyledi
Ümmetiyçün hoş beşāret eyledi
- 189 Çün bunu işitdi ol Server hemīn⁹⁰¹
Dedi *el-ān tābe kalbī* yā emīn
- 190 Döndi pes Aşḥābına çok söyledi
Niçe yanur niçe konur heb dedi
- 191 Hem dedi Aşḥābına Ḥayrū'l-enām
Ümmetüme kılasız benden selām
- 192 Aydasız kī şer'ümi komayalar
Nefse uyup aḥreti komayalar⁹⁰²

⁸⁹⁹ ön ümmetüñ heb: heb ön ümmetüñ.

⁹⁰⁰ bilme: bilmez.

⁹⁰¹ ol: o.

- 193 Buncılayın daħı niçe çok dedi
Daħı her ne kim gerekdür heb dedi
- 194 Çünkü her dürlü gerek oldı tamām
Geldi ‘Azrā’ıl yine virdi selām
- S 41 b 195 Dedi yā Aħmed bu dem buyruķ nedür
Dedi gel [ş]imdengirü işiñ bitür⁹⁰³
- 196 Gel_berü imdi yanalum derd_ile
Od şaçulsun bu firāķdan her dile⁹⁰⁴
- 197 Niçe dil yaķsın oduñ için taşın
Taşa degsün işidüp her taş başın
- 198 Cümle deryā aķıduban kanlu yaş
Eylesün mermerlerüñ bağrını baş
- 199 Her yanartağ ağlasun yaş [ağlasun]⁹⁰⁵
Yedi tamu cigerini tağlasun
- 200 Taşı başa uralum başı taşa⁹⁰⁶
Ağlaşalum işbu dem ĥadden aşā
- 201 Buncılayın bir muşĭbet mi olur
‘Āleme gelmiş degildür yā gelür
- 202 Kim günüldi [?] göçeyorur Muştafā
Uş yönüldi [?] uçayorur bā-şafā
- 203 Hem İlāhî soñ demiyçün Aħmed’üñ
Şoñ demin ĥayr ile [eyle?] ümmetüñ
- 204 Pes mübārek yüzün örtdi ‘Azra’ıl⁹⁰⁷
Cennetüñ tĭbin aña itdi sebĭl

⁹⁰² aħreti: dünyāyı. [Bağlam açısından değerlendirildiğinde nefse uyup yitirilmemesi istenen dünyā değil ahirettir. Bundan dolayı aħret kelimesi alınmıştır.]

⁹⁰³ İmdi: imden.

⁹⁰⁴ yanalum derd_ile: yanalum bir derd_ile / od: ol.

⁹⁰⁵ yanartağ:

⁹⁰⁶ taşı başa uralum başı taşa: başı taşa uralum taşa başı.

⁹⁰⁷ yüzün: yüzünü.

- 205 Dedi kim yā muṭma'in neḥs irci'ī
Rabbuke dār-ı sa'ādet-menba'ı⁹⁰⁸
- 206 Rāziye marziyye oluban hemān
Ḥaḳ ḳatında oluban ḥoş 'āli-şān
- 207 Çün muṭahhar irdi rūḥı şadrına
Ümmete gör ne kerem itdi yine
- 208 Dedi çün 'Azra'il'e ölüm gelür
Her kişiyeye böyle ḳatı mı olur
- 209 Dedi kim yā Resūlallāḥ mevt*
Bundan artuḳdurur vallāhi mevt*
- S 42 a 210 Vardurur yetmiş ...ḡuşşası⁹⁰⁹
Açayın eşit nicedür ḳışşası
- 211 Ḳılıc_ıla biñ kez urmaḳ gibidür
Eşidicek ne dedi diñle o nūr
- 212 Ümmete olacaḡı iy Ḥaḳ baña
Eyle anlar uḡramasun bu yaña
- 213 Daḡı soñra gör ki ol şānı 'alī
Ne dedi andan ḥaber virdi 'Alī⁹¹⁰
- 214 Depredürdi iki dudaḡını ol
Şoñ dem içre söylenür_idi Resūl
- 215 Ḳulaḡum tuṭup sözüni diñledüm
Ummetī dedi iki kez añladum
- 216 Zī-sa'ādet ümmetine zī-'atā
İşler_iken ümmeti bunca ḥatā
- 217 Dünyede hīç anlarıñçün gelmedi
Şoñ deminde gine gör kim neyledi
- 218 Gine yarın ravzasında ṭurıcaḳ
Ümmetidür evvel şeksüz şoricāḳ*

⁹⁰⁸ dār-ı sa'ādet: dār-ı zī-sa'ādet.

⁹⁰⁹ ...:

⁹¹⁰ dedi: didi.

- 219 Ümmet emrin bilmeyince ol Resül
Hulle geymes hem Burāka binmez ol
- 220 Hāmdülillāh hāmdülillāh Muştafā
Kim şefîr oldı bize ol pür-şafā
- 221 Kimsenüñ yoqdur anuñ gibi şefîr
Devlet ānuñ kim ola āña muṭîr
- 222 Gine ānuñ hürmetiyçün yā Raḥīm
Sen ayırma bizi andan yā Kerīm
- 223 Yönümüz döndür tamām kılgıl muṭîr
Vir liyākat tā ki ola ol şefîr
- 224 İy bilen hālimüzi yolumuzı
Boş iletme anda elümüzi*
- S 42 b 225 Şakla şoñ demde ḥaṭādan sözimüz
Kara iltme ḥazretüñe yüzümüz⁹¹¹
- 226 Nic'ideyin neyleyeyim ben tamām⁹¹²
Saña şıgındım hemān budur kelām
- 227 Yevm-i düşenbeh idi ḳable'z-zevāl
Ġāyetü'ş-şemsü hünā ve'l-bedr zevāl
- 228 Ol hümā ḳuşı çü pervāz eyledi
Yir ü gök feryāz u āġāz eyledi
- 229 Na'ra vü feryād u zārī hāy u hāy
Toldı 'ālem cümle āh u vāy u vāy
- 230 Her melek her vaḥş u ṭayr u ṭaş ağac [?]
Server için ṭutdılar ḳamusı yas
- 231 Āl ü Aşḫāb her biri bir derd_ile
Aġlaşurlardı ki gelmez hiç dile
- 232 Yaradılaldan berü bu nüh ṭibāk⁹¹³
Olmamışdur buncılayın hiç firāk

⁹¹¹ iltme: iletme.

⁹¹² neyleyeyim ben: ben neyleyem.

⁹¹³ nüh ṭibāk: Ṭibāk, tabakanın çoġulu olmakla birlikte firāk kelimesiyle kafiyesi göz önünde bulundurularak ṭibāk şeklinde yazılmıştır.

- 233 Buncılayın niçe olmasun fiğān⁹¹⁴
Kimden ayru düşdiler gör iy cevān
- 234 Gördiler çün āl ü Aşhāb-ı kirām
Böyle ile bu iş olmaz hīç tamām
- 235 Pes biraz kendülerin cem' itdiler
Her ne kim kıldı vasiyyet tutdılar⁹¹⁵
- 236 Görklü cismin toprağa defn itdiler
Dediler *el-hukmu lillāh* gitdiler
- 237 Yaķaķaldı her birin ḥasret odı
Tā varup ḳabrine girince o da [?]
- 238 Niçe luṭf itdi gine gör Server'i
Gökleri ḳodı maḳām itdi yeri
- 239 Hāḳ Te'ālā ānı taḥbīr eyledi
Ḳande ḳosunlar seni digil dedi
- S 43 a 240 İḥtiyār idüp yeri pes ol Ḥabīb
Tā kī dürlü derdlere ola ṭabīb⁹¹⁶
- 241 Yoldaş ola tā ḳıyāmet ümmete
Baḳa billāhi şu 'ālī-himmete
- 242 Zī-ṣa'adet zī-muḥabbet zī-ṣafā
Bile yata ümmetiyle Muṣṭafā
- 243 Hem ṣefā'at eyleyüp yevmü'l-ḳıyām
Öñlerine düşüben ola imām
- 244 Bile giriserdur[ur] ol cennete
Ġarḳ idiser cümlesini raḥmete
- 245 Ḳoñşu olısdur anda tā ebed
Dürlü dürlü luṭf idiser bī-'aded
- 246 Maḥż-ı cūduñla İlāhî bize de
Bile eyle tā ebed ol yazıda

⁹¹⁴ buncılayın: bunculayın.

⁹¹⁵ kıldı: kıldılar.

⁹¹⁶ dürlü derdlere: derdlere dürlü.

- 247 'Ākıla işbu tamām 'ibret yiter
Her kī geldi dünyeye kıalmaz gider
- 248 Siz dağı bākī kıalavuz řanmañuz
Komasun sizi yabanda řanmañuz
- 249 İmdi kıable'l-mevti eyle[yi]ñ yarağ
Tā kī ĥazretde ola yüzüñüz ağ
- 250 Muřtafā varduğı yola varıñuz
Virüñüz yolında cümle varıñuz
- 251 Çün sefer kıldı bu evden Muřtafā
Kimse hergiz ummasun bundan vefā⁹¹⁷
- 252 Niçe müşkildür 'aceb bu ĥalimüz
Aşşı itmez göre bize bilümüz
- 253 Bilür_iken kim ölüruz 'ākıbet
Kıabire [hep] defn oluruz 'ākıbet
- 254 Gör kī Ĥađđ'a dönmişümüz var mıdır
Aña lāyık bir işimüz var mıdur
- S 43 b 255 şad hezārān ĥasreti ĥayf_ıla āĥ
'Ömrümüz 'iřyān_ıla oldu tebāĥ
- 256 Yüz kıaraların kıazanduk dünyede
Ögrenüp bunları dağı_eyle ide
- 257 Bize iy Ĥađ eyle tevfiķuñ refiķ
Tā kī varıbilevüz toğrı řarıķ
- 258 Nefs elinde olmişızdur biz esīr
Bu esīrlikden bizi kıurtarıvir
- 259 Bir bölük bīçāre miskīn 'āřiyüz
Kıullarıñdan kıāřrıñı (...)⁹¹⁸
- 260 Ger 'ināyet olmasa senden bize
Yer ü gök ehli kıamu bizden beze⁹¹⁹

⁹¹⁷ bundan: benden.

⁹¹⁸ B'de 134b'de 13. beyittir. (...): kıaşıruz [?]

⁹¹⁹ B'de 135 a'da 4. beyittir. Olmasa: olmazsa / beze: bize.

- 261 Biz neyüz bizden saña lāyık nola
Düşetürü bir sürünmekdür yola
- 262 Ol da gine luḫfiñ olursa ṭurur
Yoksa düşen pes yine kaçandurur
- 263 Niçeler yazdı Ḥabīb'üñ mevlidin⁹²⁰
Tā okuyup diñleyeler ehl-i dīn
- 264 Muṣṭafá'nuñ o 'azīzler her biri
Ḥüsn bāzārında ola müşteri
- 265 Nitekim Yūsūf nebīyi şatdılar
Niçeler mahzenlerin boşal[t]dılar
- 266 Bir qarıcıuḫ daḫı anda bir keleb
Getürüp geldi o da kıldı taleb
- 267 Dediler işbu ne işdür iy qarı
Dedi yiter baña olmaḫ müşteri
- 268 İşbu Yaḫyā aña da öykünemez⁹²¹
İpligine ol kadar söykünemez
- 269 Yüz qarasıyla geldi ol hemān
Yā kerīme'l-'afv 'afv it el-amān
- S 44 a 270 Satılam dostıñ eşiginde bu dem
Ḳande gider ne yerüm var yā nidem
- 271 Ey bilen sırrum 'Alī benim tamām
Çün bilürsin ḫālūmi temme'l-keḫām
- 272 Ḥamdülillāḫ ḫamdülillāḫ el-ḫitām
Ve's-şalātu ve's-şalātu ve's-selām
- 273 Ber-Nebī ber-Āl ü Aşḫāb-ı kirām
Ber-ḫüdāt-i dīn tā rüz-ı kıyām
- 274 Mevlidin ayında ve günindedi⁹²²
Hem sekiz yüz toḫsan üç yılındadı

⁹²⁰ mevlidin: mevlüdin.

⁹²¹ öykünemez: öykünmez.

⁹²² mevlidin : mevlüdin; ayında ve günindedi: ayında güninde adı.

- 275 Gel bize de oldı bu evrāk tamām
 Hıağ kabül itsün deyen bulsun merām
- 276 Şıdık_ıla hem oğuyan hem diñleyen
 Görmesin yarınki gün aşıā miħen⁹²³
- 277 Kim kī āmīn dir_ise ol dağı hem
 Görmesün [hıç] anda hıç ğamm [ile] hemm
- 278 Her kī diler bu şevābı kazana
 Bir du'ā ide mevlūdi yazana
- 279 Her kī kātibine şāhibine (...)dua ide⁹²⁴
 Dünyeden āħrete imān_ıla gide
- 280 Her kim bu du'āda bulına*
 Fātiħa iħsān ide biz kulına

---

⁹²³ miħen:

⁹²⁴ (...):

SONUÇ

Mevlidin müstakil bir tür olarak ortaya çıkmasının ardından bu türde birçok eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerden biri de müellifi Yahyâ Bin Bahşi olan Mevlid-i Nebî'dir. 15. yy. ait bir mevliddir. Eser 1488 yılında yazılmış olup bu bilgiye Süleymaniye nüshasında mevlidin bitiş bölümünde 44a'daki 5. beyitten ulaşılmıştır.

Beyazıt Devlet Ktp. (5308/3) ve Süleymaniye Ktp. Tercüman Koleksiyonu'nda (Y 183/1) tespit edilen iki nüshasının mukayesesi yapılarak metin tesisi gerçekleştirilmiştir. Eserin varak sayısı Beyazıt Devlet Ktp. 60 vr., Süleymaniye Ktp. 44 vr.tır. Yazı çeşidi nesihdir ve harekeli olarak yazılmıştır.

Mevlidin nazım şekli mesnevidir. Bunun yanı sıra içerisinde iki kaside de yer almaktadır. Eserin esas vezni "fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün"dür. Bu vezin haricinde "mefâilün/ mefâilün/ feülün"de kullanılmıştır. (460-470'teki kaside, 344-359'daki kaside, 519-529'da, 1091-1117'deki mucizatta ve bunun dışında aralıklı olarak 18 beyitte mefâilün/ mefâilün/ feülün veznine rastlanmıştır.) Eserde aruz kusurları mevcuttur. Bunlar metnin aslını etkilemeyecek şekilde düzeltilmiştir. Bunun yanı sıra kafiye kusurları da söz konusudur.

Eser EAT dönemi imla ve ses özelliklerini göstermektedir. Arkaik kelimeler çok fazladır. Yalın ve anlaşılabilir bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Eserin imlasındaki yanlışlıklar tespit edilmiştir. (Bazı kelimelerin yazılışları ile ilgili hatalar, mı/mi soru eki ile de/da bağlacının kelimelere birleşik yazılması, ki bağlacının yazımındaki tutarsızlık, izafet kesresinin ve atif vavının kimi yerlerde yanlış olarak kullanımı vb.) Eserde deyim ve atasözlerine sıkça yer verilmiştir. Yoğun olmasa da ayet ve hadislere rastlamak mümkündür.

B'de 1524, S'de 1275 beyit bulunmakta olup iki nüshanın mukayesesi sonucunda 1769 beyitlik bir mevlide ulaşılmıştır. (Nüshaların birinde yer alıp diğerinde yer almayan beyit, hikâye ve mucizat beyit sayısını farklılaştırmıştır.) Bu metnin devamına S'ye ait olan 268 beyitlik B ile tamamen farklılaşan "Der Beyân-ı Dâr-ı Fenâdan Dâr-ı Beḳāya Resûlullâh 'Aleyhi's-selâm" başlığı altındaki bölüm eklenmiştir. Her iki nüshanın da en hacimli bölümleri Hz. Muhammed'in vefatının anlatıldığı bölümlerdir. Hacminden dolayı mevlidi uzun mevlidler içerisinde değerlendirmek mümkündür.

B'de eser iki hikâyeyle başlamış sonra sekiz ana başlıkla devam etmiştir. (Fî Tahḳîki Kevni'l-küll Min-nûrihi 'Aleyhi's-selâm, Fî Keyfiyeti Hâl-i Ḥamlihi 'Aleyhi's-Selâm, Fî Keyfiyeti Vilâdeti'n-nebiyy 'Aleyhi's-selâm, Ḳaṣîde Fî Medḥihi 'Aleyhi's-selâm, Fî Ba'zi Mâ Vaḳa'a Ḥîne Ṭulû'i Şemsü'l-kevneyn, Ḳaṣîde Fî Medḥihi 'Aleyhi's-selâm, Kelâmü'n-nebiyy 'Aleyhi's-selâm Ḥîne Mevthâ, Hâzâ Fî Beyân-ı Vefâtü'n-nebiyy 'Aleyhi's-selâm)

S’de bu iki hikâye yer almamaktadır. Beş başlık Beyazıt nüshasıyla ortaktır. Kaşide Fî Medhîhi ‘Aleyhi’s-selâm (344-359) ve Fî Ba’zi Mâ Vaqa’a Hîne Tûlû’i Şemsü’l-kevneyn (400-518) başlıkları S’de yoktur. Son bölüm B’den farklı olarak Der Beyân-ı Dâr-ı Fenâdan Dâr-ı Bekâyâ Resûlullâh ‘Aleyhi’s-selâm başlığıyla yazılmıştır. Ayrıca içerisinde üç mucizat başlığı (Mu’cizât-ı Resûlullâh Şallallâhu ‘Aleyhi ve Sellem) bulunmaktadır. “*Ger dilersiz bulasız dârü’s-selâm // Şıdķ_ıla/Aşk_ıla diñ es-salâtü ve’s-selâm*” vasıta beyti kullanılmıştır.

Çalışmamızda öncelikle dönem özellikleri verilmiş ve mevlid türüne dair açıklamalar gerçekleştirilmiştir. Şairin hayatı ve eserleri ele alınmıştır. Hazırlanan mevlidin şekil ve muhteva özelliklerine yer verilmiştir. Mevlidin iki nüshası ele alınarak tenkitli metin oluşturulmuş ve özellikle sağlam bir metin ortaya koymaya çalışılmıştır.

Nüshalardaki beyit, hikâye, mucize ve vefat bölümündeki farklılaşmalar ortaya çıkabilecek yeni bir nüsha ile metnin yeniden değerlendirilebileceği ve daha sağlam bir metin oluşturulabileceği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçay, Ali İhsan, “Emir Sultan’ın Halifelerinden Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi”, *Emir Sultan ve Erguvan: Toplumsal Bir Çağrı*, Ed. Keskin, Enes B., Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa, 2007
- _____, “Emir Sultan Dergâhı Müntesiplerinden Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi”, *Bursa’da Tarikatler ve Tekkeler*, haz. Kara, Mustafa, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2012
- _____, “Gönenli Yahya b. Bahşi ve Mevlidi”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008
- Aksaray, Tuncay, *Yahya’nın Mevlidi*, İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1968
- Aksoy, Hasan, “Mevlid” (*Türk edebiyatı*), TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 482-484.
- _____, “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler” *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 5, S. 9, 2007, s. 323-332.
- Ateş, Ahmed, *Süleyman Çelebi, Vesiletü’n-necât: Mevlid*, TDK Yayınları, Ankara, 1954
- Ayverdi, İhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Cilt II, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005
- Bakırcı, Selami, *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi*, Akademik Araştırmalar Yayınları, İstanbul, 2003
- Banarlı, Nihad Sami, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid’de Millî Çizgiler*, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1962
- _____, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt I, MEB Yayınları, İstanbul, 2001
- Baştürk, Şükrü, *Gönenli Yahya bin Bahşi: Mevlid*, 1. Baskı, Emin Yayınları, Bursa, 2018
- Canım, Rıdvan, *Divan Edebiyatında Türler*, 3. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012
- Çağbayır, Yaşar, *Türkçe Sözlük*, 3. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007
- Çelebioğlu, Amil, *Türk Mesnevi Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 20. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, 2003
- Durmuş, İsmâil, “Mevlid” (*Arap Edebiyatı*), TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 480-482
- Eren, Mehmet, “Ümmü Mabel” TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXXXII., Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.447-452

- Gedikli Fethi, “Deve Hikâyesi”, *Deve Kitabı*, Ed. Gürsoy Naskali, Emine – Demir, Erkan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2014
- Günşen, Ahmet, *İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2004
- İsen, Mustafa – Horata, Osman, “Tarihi Gelişim: XV. Yy.”, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ed. Mustafa İsen, 10. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016
- Karaca, Eyyup, *Yahyâ B. Bahşi ve Lemhu'l-Mesâ'ili'n-Nahviyye Fî Şerhi'l-'Avâmili'l-Birgiviyye* Adlı Eseri (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum, 2016
- Karataş, Ali İhsan “Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları: Bursa Örneği”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008
- Kemikli, Bilal, *Sûfi, Aşk ve Ölüm*, 1. Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2017
- Köksal, M. Fatih, *Mevlid-nâme*, 1. Baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011
- Liman, Hatice, *Yahyâ Bin Bahşi'nin Menâkıb-ı Emîr Sultân (Menâkıb-ı Cevâhir) Adlı Eseri (İnceleme-Metin-Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2008
- Mazıoğlu, Hasibe, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji*, C.6/1, s.31-62
- Mecdî, Mehmed Efendi, *Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri (Hadaiku's-Şakaik)*, Haz. Özcan, Abdülkadir, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989
- Mengi, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 23. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016
- Okiç, Tayyib, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Mevlidin Tercümelere” *Mevlid Külliyyâtı*, Ed. Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2016, Cilt 1
- Özcan, Nuri, “Mevlid” (*Musiki*), *TDV. İslam Ansiklopedisi*, c.XXIX, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.484-485
- Özel, Ahmet, “Mevlid”, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, c.XXIX, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 475-479
- Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 10. Baskı, Leyla ile Mecnun Yayıncılık, İstanbul, 2003
- _____, *Süleyman Çelebi Mevlid*, 4. Basım, Kapı Yayınları, İstanbul, 2014
- Pekolcay, Necla, “Mevlid”, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, c.XXIX, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 485-486
- _____, *Mevlid*, 5. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016

- _____, *Türkçe Mevlid Metinleri*, Basılmamış Doktora Tezi, İÜ Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1950
- Sami, Şemseddin, *Kâmûs'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, İstanbul, 1996, 4. Cilt
- _____, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2015
- Saraç, M. A. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*, Gökkuşbe Yayınları, İstanbul, 2015
- Söğüt, Salim, “*Hacerülesved*” TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XIV., Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 433-435
- Süreyya, Mehmed, *Sicill-i Osmânî*, Haz. Hülâgü, Orhan – Ekincikli, Mustafa - Savaş , Hamdi, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1998
- Şeker, Mehmed, “*Mevlid*” (*Osmanlıda Mevlid Törenleri*), TDV. İslam Ansiklopedisi, c.XXIX, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 479-480
- _____, “Teşrîfât-ı Kadime’ye Göre Mevlid Alayı”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Ed. Kara, Mustafa – Kemikli, Bilal, 2. Baskı, Uludağ Yayınları, Bursa, 2008
- Şemseddin, Mehmed, *Bursa Dergâhları Yâdigâr-ı Şemsî*, 1. Baskı, haz. Kara, Mustafa - Atlansoy, Kadir, Uludağ Yayınları, Bursa, 1997
- Şentürk, Ahmet Atilla - Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 6. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2012
- Tahir, Bursalı Mehmed, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1333,Cilt 1
- Tahir, Bursalı Mehmed, *Osmanlı Müellifleri*, [haz.]Saraç, Mehmet Ali Yekta, TÜBA Yayınları, Ankara, 2016, Cilt 1
- Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2009
- Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 1998
- Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, 1. Baskı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2012
- _____, *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesilet-ün-necât)*, 1. Baskı, MEB Yayınları, İstanbul, 1970
- Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2004, Cilt 4
- Uzunçarşılılı, İsmail Hakkı, *Karesi Meşâhiri*, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, Balıkesir, 1999
- Vassâf, Hüseyin, *Mevlid Şerhi: Gülzâr-ı Aşk*, Haz.Tatçı, Mustafa – Yıldız, Musa – Üstüner, Kaplan, 1. Baskı, H Yayınları, Ankara, 2013
- _____, *Sefîne-i Evliyâ*, [çev.] Akkuş, Mehmet – Yılmaz, Ali, Seha Neşriyat, İstanbul, 1990
- Yahyâ bin Bahşi, *Mevlid-i Nebî*, Tercüman Koleksiyonu, Süleymaniye Kütüphanesi, nu:183/1
- Yahyâ bin Bahşi, *Mevlid-i Nebî*, Bayezid Devlet Kütüphanesi, nu:5308/3

Yazıcıoğlu Mehmed, Muhammediye, 1. Baskı, Haz. Çelebioğlu, Âmil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2018